

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

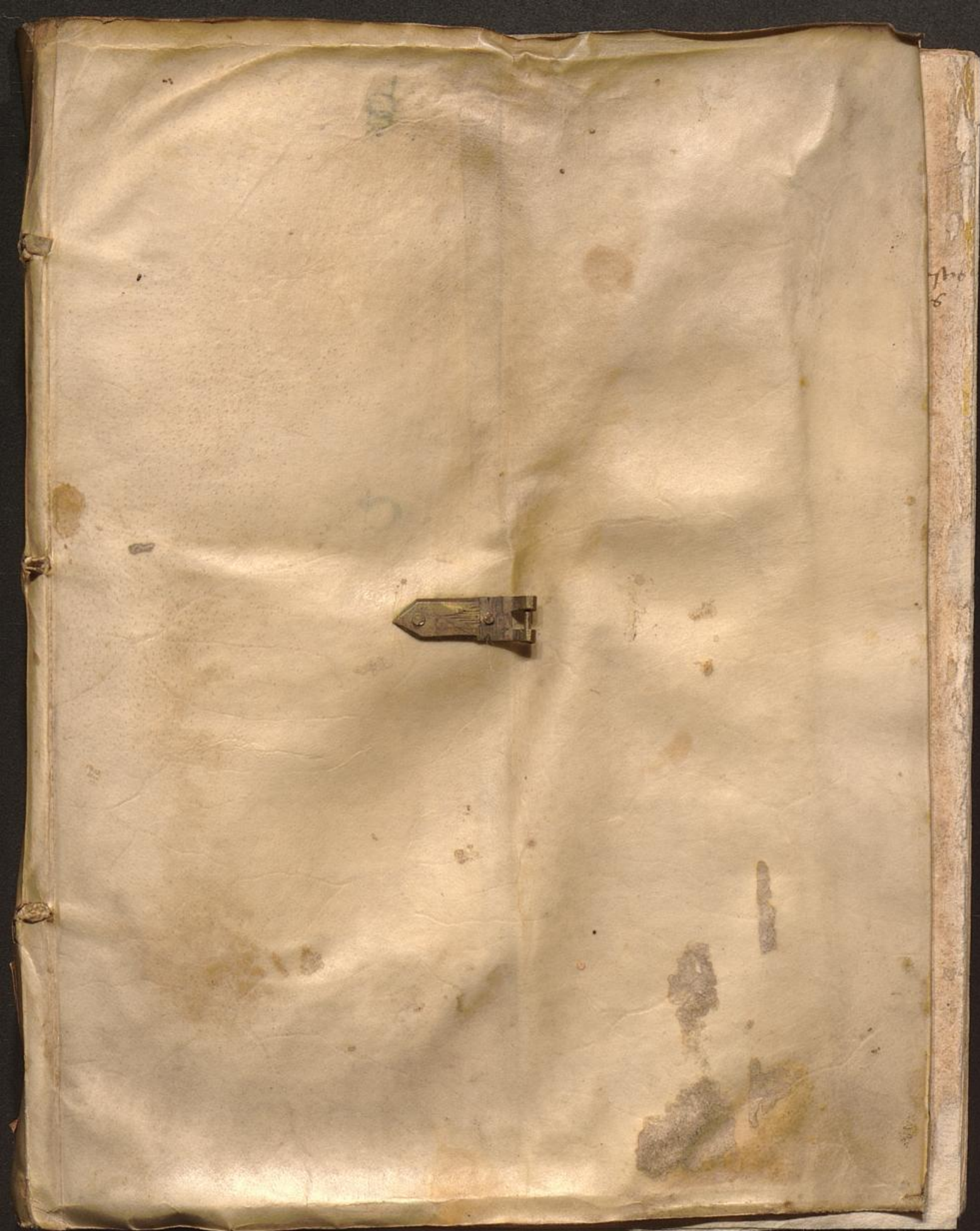
**Apologia|| Pro Reverendis. Et Illvstris.|| Principibus
Catholicis, ac alijs ordinibus Impe-||rij aduersus mucores
& calumnias Buce-||ri, super actis Comiciorum||
Ratisponæ.||**

Eck, Johannes

Coloniae, 1542

VD16 E 262

urn:nbn:de:hbz:466:1-33616

Th. 7287.

APOLOGIA

E
159

PRO REVERENDIS. ET ILLVSTRIS.

Principibus Catholicis, ac alijs ordinibus Imper-

rii aduersus mucoros & calumnias Buce-

ri, super actis Comiciorum

Ratisponæ.

*Comitiu
conuicti pte st.*

*h. u. Calumniae ad imper
hoib? rime impu pte
obijatur.*

Apologia pro Reuerendiss. se. ap. Legato &
Cardinale, Caspare Contareno.

IOHAN. ECKIO Authore.

*Continentur etiam hic Alphonsi Virisij Dissertationes aliquot
Contra Lutherana dogmata.*

COLONIAE, ex officina Melchioris

Nouesiani, Anno ab orbe redempto M.

D. XLII. Mense Maio.

Liber monasterij Abdinghof. Ad Bibliotheca

*ad ss. Benedicti R. D. Abbatis ibidem
paderbornæ.*

= Index et syllabus

ELENCHVS CONTENTO- rum in hoc libro.

- Annotatio Buceri in propositionē diui Imp. improbat. 7-12
Liber ab augusto Imp. collocutoribus oblatus. 13-64
Annotationes admonitoria super eodem libro. 64-111
Examen articulorum protestantium contra præfatum li- 111-159
brum.
Responsum Catholicorum principum super colloquio. 159-
Confutatur adiectio Buceri.
Scriptum I. se. ap. Legati super colloquio.
Scriptum II. admonitorium ad Archiepiscopos & Epi-
scopos. 161-182
Sententia Imp. super recessu Comiciorum. 162-168
Adiecta maleuole per Bucerum confutantur. 169-175
Responsum principum electorum datum Imp. 175-177
Responsum Catholicorum principum sub obediētia Ro-
ecclesiæ.
Adiecta per Bucerum responso Electorum, reñciuntur. 181-186
Confutatio calumniarum Buceri in Catholicos princ-
pes per XXI. puncta. 186-217
Catalogus Principum Ecclesiæ Romanæ obedientium. 217-222
Apologia pro Reuerendis, s. ap. Legato Contareno. 222-240
Hæreticos iuste occidi & comburi. 240-263
Cribrantur edita à Bucio sub Melanch. nomine. 263-289
Amica & mitissima responsio Eckij ad accusationem D.
Pflugij & Groperi. 289-290
Epistola Eckij ad illustres dominos à Granuella & Pra- 291 ff.
ta.

*Catalogus Principum vel
scriptura quædam
vel ordine designat*

BEA

BEATISSIMO

PATRI S. D. N. PAVLO III. SANCTAE

Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ Pont. Opt. Max.

Sacri quoq; collegij Reuerendiss. patribus se.

ap. Cardinalibus, Episcopis, presbyteris,

& diaconis, Dei gratiam ac

felicitatem, de hostibus

Ecclesiæ triūphum

optat.

BEATISSIME PATER, Iohan. 14

summe Præsul, ac patres amplissi

mi, D. noster Iesus Christus, qui est

via, veritas, & vita, promisit se ædi

ficaturum Ecclesiam suam super pe

tram, vbi & vnitatem Ecclesiæ de

finiuit: licet enim per vniuersum or

bem plures fuerint Ecclesiæ, hæc ta

men nisi vnitatem seruent cum Ecclesia Romana, nō sunt

firmæ & stabiles: imo non sunt Ecclesiæ. Vna enim est co

lumba mea, perfecta mea, vna est matri suæ: idcirco Salua

tor noster ait, ædificabo ecclesiam meam, non dixit, eccles

ias meas. Nā et si singuli apostoli suas habuerint ecclesias,

vna tamen duntaxat cathedra est in ecclesia Dei: sicut B.

Gregorius ad Eulogiū scripsit tres esse sedes, Romanam, Greg.

Antiochenam, & Alexandrinam, sed vnam tantum cathe

dram, per quas omnis Ecclesia colligatur. Id quod Optatus

Mileuitanus egregie testatur lib. II. contra Parmenianum.

(cuius & diuus Augustinus meminit libro I. contra Par

menianum c. 3.) Cathedra vna est, & negare nō potes, sci

re te in vrbe Roma primo Cathedram esse collocatam: in

qua federat oīm apostolorum caput Petrus: in quo vno,

cathedræ vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Aposto

A ij li, fin

Math. 16

Cant. 1
Vnitas ec
clesiæ.

Opratus.

August.

li, singulas sibi quisque defenderet, ut iam schismaticus esset, qui contra unam cathedram, alteram sibi collocaret, & infra. Angelus qui datur ecclesiae, ei non coniungitur, qui se cathedrae Petri non coniungit: Et concors & vnanimis est illa omnium sanctorum sententia, S. Cypriano martyre dicente: Exordium ab unitate proficiscitur, ut ecclesia una monstretur: Hanc ecclesiae unitatem, qui non tenet, Dei legem non tenet, non tenet patris & filii fidem, verbum non tenet salutis: Omitto, quod Athanasius idcirco Romanam ecclesiam, matrem & caput dixit omnium Ecclesiarum, apostolicam dicit sedem & summam, in summitatis arce constitutam, cui Deus praeceperit curam habere omnium ecclesiarum, Leo, Ireneus, Ambrosius, & alij multi tam multa in eandem sententiam scripserunt.

Et nedum unitatem ecclesiae, sed etiam firmitatem Saluator noster testatur, cum ait: Et super hanc petram firmam scilicet & stabilem aedificabo ecclesiam meam, non super arenam, ubi descendit pluvia, flauerunt venti, & irruerunt in domum, & cecidit: nam aliae ecclesiae non sunt aedificatae super petram, nisi per Romanam, ut diserte inquit Pelagius Papa diuini Augustini auctoritate. Etenim cum sicut dicimus ecclesia una sit, nullam aliam esse constat: nisi quae in apostolica radice est fundata, a quibus ipsam fidem vniuerso orbe propagatam esse, non potest dubitari. Et expressius est quod B. Gregorius inquit ad Eulogium Alexandrinum. Quis nesciat sanctam ecclesiam, in apostolorum principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit a nomine, ut Petrus a petra vocaretur. Hinc florentissimus Episcopus Ambrosius renarrat. Aduocauit ad se Cyprianus Episcopus Satyrum, percunctatusque est ex eodem: Vtrum nam de Catholicis Episcopis esset, hoc est, si cum Romana ecclesia conueniret? Subdit contra Luciferianos, etsi fidem erga DEVM tenerent, tamen fidem erga Ecclesiam Dei non

Cyprianus

Athanas.

Firmitas
ecclesiae,
Matth. 7Pelagius.
August.

Gregor.

Cypria.
Ambr. 24.
q. 1. aduo-
cauit,

nō tenebant: cuius patiebantur, velut quosdam artus diuisi & membra lacerari: Nam ob eandem Ambro. causam Nouatianos damnat schismaticos dicens: Non habent Petri hæreditatem, qui Petri fidem non habent: quam impia diuisione discernunt. Lib. 1. de penitentia.

At quorsum hæc Beatissime Papa ac amplissimi patres, quæ oībus veris catholicis sunt obuia & notissima: vt ostēderem, quā iniqui & impij sunt desertores fidei & ecclesię, ex nostris perduelles q̄ omnia superiora carbone notāt, nā Ludder cyrbes & ilias malorū, id q̄d omnes hæretici fecerunt, caput ecclesię summū Pontificē, & Romanā inuasit ecclesiā: cum tamen oēs hæretici experti fuerint adeo curę esse Deo ecclesiā suam, vt priuilegiū ecclesię Romanę inexpugnabile, semper tutatus sit cōtra inobedientes Imp. Reges, Episcopos, Vualdeñ, Pighardos, Armenios. Græcos & alios rebelles: auctoritate em̄ Christi fulcitur priuilegiū istud, ait Papa Nicolaus, quē Platina vnicum dicit in omniū genere virtutū exemplum. Quod etsi semper hæc tenus Zuingliani & Ludderani conati sint: nunq̄ tamen ita aperte vlcus schismatis aperuerunt, vt in proximis his comicijs Ratisponæ, vbi toti Germaniæ discessionem à se. ap. suadere nitebantur: Hoc est, mundū quā totius destruedum, & Antichristum accelerandū: stante enim Roma non veniet filius ille perditionis, vt Lactantius scribit li. 7. Institutionum diuinarum. Etiam res ipsa declarat ruinā breui futuram, nisi quod incolumi vrbe Roma, nihil istius videtur metuendum: At vero cum caput illud orbis ceciderit, πῦρ esse coeperit, quod Sybillæ fore aiunt, quis dubitet venisse iam finem rebus humanis, orbique terrarum. Ista est ciuitas quæ adhuc sustentat omnia, precandusq̄ est nobis Deus cœli & adorandus est, ne citius quā putemus, abominandus veniat: qui tantum facinus moliatur, ac lumen illud effodiat, cuius interitu mūdus ipse lapsurus est.

Nicolaus
Papa.
Luderani
totā Ger-
maniā vel
lent schis-
maticam.

Roma sta-
bilis.
Lactant.

A iij Tem

4
 Tempestates huiusmodi passuram ecclesiam, in figura
 Math. 8 ostensum est Petro in mari periclitanti, & Christi verba
 ad Petrum post promissam ædificationem Ecclesiæ, etiam
 si non exprimant: tamen euidenter perturbationes eccles-
 siæ affuturas indicant, dum ait: Et portæ inferi non præ-
 Math. 16 ualebunt aduersus eam. Nam satis erat testari, portæ non
 præualebunt, vt bellum portas moturas aduersus ecclesi-
 am significaret: Portas autem inferorum esse hæreticos
 Hierony. certissimum est, vt commode & erudite Hieronymus, Cy-
 Cyillus. rillus & Theophylactus explicant: cum tot millia homi-
 num per hæreses ad inferos descendant: quàm multos re-
 August. tulit hæreticos Philaster Brixien. plures memorat Augu-
 Zamoren- stinus: Maiori numero complexus est eos Isidorus Hispa-
 fis, lensis, & nostris temporibus accuratissime Lucelburgius
 & Alphonfus de Castro omnes sectas descripserunt. At o-
 mnium quotquot meminerunt, victrix fuit ecclesia, non
 præualuerunt Ebionitæ, Arriani, Nestoriani, Donatistæ,
 & reliqua cohors. Ecclesia vero apostolica perseuerat inui-
 cta & triumphauit, etiam de hæreticis nostris victoriã in-
 dubie habitura: quia portæ inferi non præualebunt aduer-
 sus eam petram.

Quod si omnes in Christo baptizati, & qui Christum
 induerunt, serio expenderent, vitam in petra ecclesiæ solis
 Gregori. darent, non pateretur se à schismaticis seduci: velut B. Gre-
 gorius Theodelindam Reginam Longobardorum instru-
 xit. De beati Petri apostolorum principis ecclesia ait nul-
 lum scrupulum dubietatis habeatis: Sed in vera fide persis-
 stite, & vitam vestram in petram ecclesiæ, hoc est, in confes-
 sione beati Petri apostolorum principis solidatæ.

Et profecto iuste in memoriam sanctæ mulieris Theo-
 delindæ incidi, tantopere ab Illustribus viris laudatæ: nã
 ipsa Garibaldi Baioariæ regis filia fuit, soror Thassilôis se-
 nioris: Et ob vitæ sanctimoniã B. Gregorius ei libros Dia-
 logorum

Theode-
 linda Ba-
 uara.

logorum direxit, vt Paulus diaconus de gestis Longobar-
dorum testatur: Nam virum Agilulfum vt pacem faceret
in Italia induxit, & Christianum fecit: vt multas possessio-
nes ecclesijs largiretur, & episcopos ad pristinae dignitatis
honorem restitueret, & Christianis omnibus clemetiam,
pacem, & defensionem exhiberet.

Hanc virginem deuotissimam Bauaram, excellentis-
simi principes Bauariae etiamnum deuotione sua in ap. se.
imitantur: Nam etsi plures alij in Germania inueniantur
Principes Catholici, vt Moguntinus Cardinalis, Treue-
rensis, Brunsvicensis, Lotaringus, Iuliacensis, & alij, tamen Baua-
rici sanguinis Principes in obediencia se. ap. nemini cedunt.
Vt qui antiquitate tituli ducalis reliquos tempore antece-
dunt (nam pluresq; familiae ad fastigium illud ascenderunt
tardius) a quo etiam nunquam exciderunt, breui tempo-
re excepto, quo comites Altorfensis, dicti Guelphones, per
faueores Imperatorum, Henrici, 4. Lotharii, & Cunradi in-
trusi fuerunt in Bauariam, statim tamen Ottone Vuitelspa-
chio Bauarorum nobilissimo (vnde Bauariae duces & Co-
mites Palatini Rheni omnes hodie prognati sunt) a Fride-
rico Barbarossa ad pristinam dignitatem restituto, hac per-
petuo haecenus stabilem retinuerunt. Quo factum est, vt
plures numero sint principes in illa familia actu (vt dici so-
let) regentes quam in alijs, & multitudine quoque domi-
norum, & regionum illustriores (Austriacos semper exci-
pio) caeteris existant: nam Danubium ex Bauaria transgres-
si partem Sueniae suam fecerunt, & totum ferme agrum
Noricum vsq; ad fauces nemoris Bohemici, Et Palatium
Rheni adepti, totum ferme Ottonis nemus possederunt cum
pluribus oppidis tractu Rheni vsq; ad Boppardiam sitis,
& Rhenum supergressi inferiorem Alsatiā suā fecerunt.
Sebusios, Obrincam, vulgo hodie Hundsruckum dicunt,
cum alijs dominijs.

Vt in ca-
talogo li-
bri fol. 119

Haidelber-
gum. Mo-
nachium.
Landshu-
ta. Amber-
gum. No-
uum forū.
Neobur-
gū. Lengē-
feldiū. Si-
mertinum.
Mosbachi-
um. Span-
haim.

Quas

Am

in primis nobilissimos Baioariae principes, traduxit Bucer, famam eorum proscidit in farragine nugarum suarum, quod ab orthodoxa fide nollent ad latum vnguem recedere, aut à sed. apostoli, obediētia discessionem acceptare: quomodo enim petram relinquerent? quomodo Ecclesiam defererent catholicam, & Cathedram Petri, propter ventum Aquilonarem, portas inferorum, quas sciūt Christo duce, ecclesiae non praeualituras? Ne autem simplices titubarent in fide, si nemo ex catholicis responderet nugis Buceranistae zelo fidei & ob honorem se, ap. ac Illustrissimorum Germaniae principum ei adhaerentium, hunc suscepit laborem, etsi non ignorarem me pellem caninam rodere in Bucero: In quo repulsa primo nebula Bucina, librum à Caesarianis oblatum annoto, ut pius quisque videat, principes Catholicos, iuste librum istum repulisse. Secundo diversariorum articulos (quod collegae mei omiserunt) examinaui à prora & pupi ut evidens sit cuique, eos cum verbis iactent pietatem. Re ipsa tamen perfidiam serere moluntur. At quia calumniatur Bucerus catholicos Principes. Imo ipsum Reuerendissimum se, ap. Legatum: quos à maledicētia Buceris vindico. Quarto autem accusationē quandam mei, beneuolenter, non excutio, sed quasi reuideo. Seruuii Christo, seruuii se, ap. & tibi Pontifex Max. ac Cardineo senatui, meis Principibus Bauarig, quid dico Bauarig? Imo omnibus nobilissimis principibus catholicis ac totae Christianitati: Non enim cupio pācratiastes haberi, aut Megarensi lapide celebrari: sed Deo placuisse & ipsissime veritati fidei. Tantum enim dixisse volui, quantum tu Pontifex in sede Petri cum tuo Reuerendissimo Cardinalium orthodoxeo cœtu probaueris, reliqua expuncturus iussu tuo D. O. M. sanctitatem tuam, & Cardineam amplitudinem, tueatur & dirigat. Ingolstadij 1541. in Decembri. E. S. ac R. Pp.

S C R I

Vuillhel.
Dux Baua-
riae & Lu-
do.

SCRIPTVM I. DI.

VI CAESARIS CVIVS ME,
minit Bucerus.

ARRAT DELECTOS ES ^{1.}
se eruditos ab vtraq; parte, qui delis-
berent, qua ratione articuli dissiden-
tes concordari possent: sic tamen vt
actum per collocutores nulli parti
præiudicaret: sed sine fraude ad Im-
per. Maiestat. ac ordines Imperij res
ferreretur.

Ad hæc sua Maiestat. eis librum obtulisset, in quo me: ^{2.}
dia continerentur conciliandi articulos: ac auscultatores
ordinasset: quo omnia quæ aliquid momenti haberent, ^{3.}
consignarentur.

NOTVLA ECKII.

F Acile adducor Cæs. Maiestat. illa sic proposuissetat v: ^{1.}
derit Bucerus: cur postea tam instanter vrgeat articu- ^{Colloquiū}
los quos vocat cōciliatos, ab omnibus catholicis principi- ^{sine præiu-}
bus recipiendos: cum duo tantū fuerint collocutores, non ^{dicio par-}
magni nominis in Theologia: quorum sententię totus or- ^{tium.}
do episcoporum ac principum aliorum catholicorū cede-
re deberet: cum Cæs. Maiestat. cauerit, ne vlli parti colloquiū
præiudicaret: sed posterius Bucerus dolos mani festabimus.

Quod Imp. Maiestat. libri meminit sibi commendati, ve: ^{2.}
reor ne suę Maiestat. liber iste plus laudatus sit, quàm par ^{Liber plus}
erat: quod si suos Theologos Hispanos solū adhibuisset, ^{æquo lau-}
non dubito mutasset sententiā: & clare intellexisset librum ^{datus.}
istum suę Maiestat. obtrusum, plus discordiæ aptum, quā
concordiæ: & quod boni principes catholici non pote-
rant bona conscientia huic sarragini subscribere.

De ordinatis præsidentibus & auscultatoribus pruden ^{3.}

B ter

Consigna-
tores col-
loqui.

Luther ad
Vualden.

ter & recte factum. Vtinam æqualitas etiã seruata fuisset
vt tot adhibiti fuissent, ex animo catholici, quot fuerunt
diuersæ partis sequaces: Nam de consignandis colloqui
actis ægre fuit prouisum: cum nullus fuerit notarius vel
scriptor iuratus, cui hoc onus esset demãdatum: licet non
deessent, qui se ingererent ad scribendum: quali præiudicio
catholicæ partis, non attinet in præsentia dicere. At Buc
rum appello: est ne alicuius momenti aut minus, Eucharis
tiam circumlatam, aut in ciborio seruata pro infirmis, à
fidelibus adorari: quia vos negatis manere vere sacramen
tum: Imo non defuerunt ex vestris, qui si etiam faterentur
in Eucharistia esse corpus Christi, negauerūt tamen illud
adorandum: Et sic totam ecclesiam iudicatis & condemna
tis de impietate Idololatriæ: Vterq; articulus diligenter est
examinatus in colloquio: vos vero detulistis illum ad age
men consilij prædicantium vestrorum (non licebat catho
licis quicquam mutire de actis in colloquio, vobis omnia
fuerunt permessa, non solum vt ad frequens consilium des
ferretis, sed etiam vt in omnes angulos vestros, scriptis
spargeretis) & post triduam deliberationem, tam variæ
& minime stabiles erant inter vos sententiæ, vtrunq; artis
culum reiecistis: de quo nulla fit mentio in totius libri tui
farragine: Vbi ergo fuerunt consignatores tui?

Bucer narrat modo obedientiam collocutorum, vt ar
ticuli & numero plures & præcipui, in quibus inter par
tes ante non conuenerat, conciliarentur.

NOTVLA ECKII.

Arbitror catholicos mihi libentius credituros contra
dicenti Bucero, articulos præcipuos mansisse irreconcilia
tos, & vt rem gratam faciam Lectori, enumerabo aliquos
restantes in eadem controuersia.

Articuli
potiores
non recon
ciliati.

1. De autoritate ecclesiæ arti. 6. & 10. ab ecclesia dissen
tiunt. 2. In sacramento ordinis noluerunt episcopum esse
necessariū

necessarium ad sacerdotē consecrandum: sed commendabant suas ordinationes quas Luther, Pomeranus, & alij facerent. 3. In baptismo non placuit eis benedictio fontis baptismi, nec Chrisma, nec sacrum oleum. 4. In confirmatione noluerunt assentire, ut episcopus esset necessarius vel Chrisma. 5. De sacramento Eucharistiæ & reali præsentia corporis Christi, Zuingliani non fuerunt rogati de sententia: cum certum sit in ecclesijs eorum omnem missam exulare, & vix in duobus mensibus à paucis cœnam, quam vocant dominicā, tabulatim peragi. 6. Sacramentum pœnitentiæ æque lacerant ut prius, cum negent confessionem necessario sacerdoti faciendam, similiter negant enumerationem singillatā peccatorum, & prorsus reiiciunt satisfactionem ecclesiasticam. 7. Sacramentum matrimonij ubi per diuersarios maculatum est, author libri non attigit alioquin nō consensissent ecclesiæ. Ideo opus fuisset docto Theologo collocutore, ac non inexercitato in eorum erroribus: qui plus vlcis nouisset acu eruditionis extrahere. 8. Neq; in vñctionis extremæ sacramentum consenserunt, ut ex responso protestantium est manifestum. 9. De Hierarchico ordine ecclesiæ plane à nobis dissentiunt. 10. Cœremonijs ecclesiæ multū detrahunt. 11. Sanctos negāt inuocandos, quia neq; precibus, neq; meritis nobis suffragentur: pari temeritate reliquias sanctorū contemnunt. 12. De imaginib. sanctorum, etsi filuerint collocutores diuersæ partis, aut quia consignator Buceranus non interfuit, tamen propalam sui socij durante colloquio Ratisponæ non sunt veriti declamare furiose aduersus imagines: ad hæc in magnis ciuitatibus, ubi feliciana & Ikonoklastarū insana ^{εἰκόνας} destruxerant, hodie perseverant in eadem impietate. ^{καλῶς} Videat Bucerus suam Argentinam. 13. At non est præcipuus & maximus articulus dissensionis de missæ sacrificio pro viuis & defunctis: quorum neutrum admittunt,

B ij multo

LIBER PROPOSITVS

multo minus quod in sacro Missæ officio memoria nominatim sanctorum habeatur: Sicut vtrunq; canonem missæ probatissimum in ecclesia, reiiciunt. 14. At cum fortiter permanent in semel concepto errore Lutherano de abroganda missa priuata, an non per omnia dissident ab ecclesia catholica. 15. De cōmunionē sub vtraq; specie nulla est facta reconciliatio. 16. Coniugia sacerdotum volunt esse libera contra ecclesiam etiam tempore Augustini. 17. Vota monachorum & monialium improbant, & negant esse obligatoria: Hæc omnia distinctius in articulis inferius monstrabimus. Vade ergo Bucere, & surdis ac mutis persuade figmentum tuum, præcipuos articulos dissensionis esse conciliatos: nec mireris cur cordati & catholici principes tuis nugis noluerunt assensum præbere.

NOTVLA ECKII.

Articuli
pauci re-
conciliati.

Aug. de
mendacio
ad Consen-
tium.

Luther con-
tra bullā.

Coll. Vuor-
mar.

Altera pars Buceranæ propositionis veritate quoq; vacat: quoniam affirmat numero plures articulos cōciliatos, de quibus prius inter partes non conuenerat: ponamus ante oculos eum in causa fidei recessisse à veritate quod ei minime licuit: quia vt diserte Augustinus inquit, mendacium in doctrina pietatis magnum scelus est, & primum genus detestabilis mēdacijs: Recenseamus ergo articulos, quos habent pro conciliatis. 1. De conditione hominis & integritate naturæ ante lapsum. 2. De libero arbitrio hominis, quod etsi Luther fortiter improbat cum Carlstadio, quod omnia fierent absoluta necessitate: tamen posteriores hunc errorem iam pridem emendarunt in confessione Saxonica Augustæ oblata. 3. De causa peccati liquet in eadem confessione. 4. De peccato originali recte conueniamus in deputatione Augustanæ & pressius in colloquio Vuormatiens: Ob id articulus iste nō fuit ventilatus in hoc colloquio Ratisponens. 5. De ecclesia, quæ malos & hypocritas habet admixtos secundum externam societatem, plenius

plenius fuit concordatum Augustæ quàm in isto libro. 6. Verbum dei, sanam doctrinam, & vnitatem doctrinæ esse notam & signa ecclesiæ dei, nunquam fuit controuersum. 7. Pœnitentiam in remissionem peccatorum esse in ecclesiâ post lapsum, contra Nouatianos, nunquam fuit deductum in controuersiam, vt nihil conferat ad iactantiam ^{Nouatiani.} Bucer. 8. Sacramenta non solum esse signa signantia, sed etiam sanctificantia, etsi Lutherus superbe ab initio resisteret, vt articulus ille per Leonem x. papam se, re, sit damnatus: at posteriores non ita auersati sunt, vt in confessione Saxonica liquet. 9. De veritate corporis Christi Lutherani etiam Augustæ consenserunt contra Berengarianos & ^{Art. 8.} Zuinglianos, & melius quidem, quàm modo. 10. Vinculum charitatis & pacis esse notam ecclesiæ dei, nunquam fuit inter catholicos & Neochristianos controuersum. 11. De disciplina ecclesiastica & disciplina populi, ab omnibus semper ex animo & anxie fuit petitum, vt reformatio fieret tam in capite, quàm in mēbris, tam in clero, quàm in laicis.

Si modo coniunxerimus articulos superiores. 17. Cum his 11. quos habebit reliquos Bucerus? in quibus verum ostendat, collocutores omnem operam pro virili sua impendisse, vt articuli plures & præcipui conciliarentur: Quare stulta vel ficta est spes collocutorum, Cæs. Maiestatem & ordines imperij, inuenturos media ad articulos non conciliatos, conciliandi: quia ex controuersis nullus omnino est conciliatus. At forte duos obijciat articulos, vnum de iustificatione, alterum de missa sine cōmunicante celebranda. Verum articulum de iustificatione excutiā, dum respondebo accusatoribus meis Pflugio & Groperio: De missa resellam iniquum consiliū libri obtrusi Cæsari in eius cribratione. De articulis reconciliatis nugas Bucer i apertius deuclabimus inferius, post sententiā Cæs. de recessu faciēdo.

Bucer, Petitum est à Cæsaria Maiestate, vt protestans

B iij tium

tium collocutores, super articulis nondum reconciliatis, suam sententiam ac consilium separatim exponerent.

NOTVLA ECKII.

ET si ego ab initio fuerim colloquij, & prius in præsentia Cæsariæ ac catholicæ Maiestatis, quando vtrique parti facta fuit commissio: tamen non recolo hoc fuisse à sua Maiestate Lutheranis permissum, multo minus ab eis petitum: nam primum x. Maij inuasit me febris: Tamen quis credet Bucero, tam Catholicū regem, tam Christianissimum Imperatorem (velut edictum Vuormaciense, & recessus Augustanus locuplete & vbertim testatur) laxasse frena aduersarijs fidei, vt libro adpingerent, quicquid liberet: Contra vero catholicis manus clausæ essent, vt librum minus elaboratum, cogerentur sequi, vt regulā & albam amissim: Nam si hoc quoque catholicis fuisset permissum, non fuisset tam deses & segnis, & ipse annotationes adiecisset libro, de quibus certus fuisset eas consentientes fore catholicis Doctoribus & vniuersali ecclesiæ: Nam quod minus probavi librum obtrusum, sæpe etiam improbaui, existimo factum, vt socios collocutores meos exasperaui, vt in supplicatione inferius examinanda tam acerbè nomen meum prosciderint.

7 Bucer renarrat Cæs. Maiestatem obtulisse librum statibus Imperij, vna cum apostillis protestantium: atque eorum petisse desuper sententiam & consilium: At antequā catholicorum ac obedientium statuū Imperij responsum audiamus, præstat audire librum primo, quia hoc cupit author eius: deinde quæ incaute sunt in eo posita aut minus sana obiter carbone notabimus, tertio loco apostillas protestantium digna censura cōfutabimus: Ex quibus omnibus mox erit perspicuum, responsum à principibus datum, ex catholico, vere pio & Christiano animo esse profectum, vt merito rubeat mucosus Bucerus, quod pñssimis
prins

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

principibus insultat, vt suo loco arrogantiam & temeritatem eius contra principes vindicabimus.

LIBER A CAESARE PRO-
positus collocutoribus, pro ineunda
concordia fidei.

ADVERTE LECTOR LITERAS
in margine, quia eadem nota habebis
inferius annotationem Eckij.

DE CONDITIONE HOMINIS,
& ante lapsum naturæ integritate.

DEVS hominem ad imaginem & similitudinem suam condidit. Genesis 1. Non in corpore quidem, quanquam & illud dedit mirifice ornatum, & diuinis vsibus appositum, sed in mente, quam intellectus & voluntatis viribus præditam secundum seipsum virtute vestiuit, id est, arbitrii libertate, sapientiæ luce, & innocentiae pulchritudine quadam, ac participatione suæ diuinitatis gratuita mirifice decorauit. Eccle. 17. & Eccl. 7. vt esset in laudem gloriæ ipsius, ad Ephe. 1. In hac imaginis & similitudinis integritate constitutus homo, in intellectu veram ac viuam Dei sui archetypi notitiam, & rectum de rebus iudicium, in voluntate vero ardentem erga Deum amorem & obedientiam quæ in eo tamen sensim crescere debebant, possidebat. Eccle. 17. Psalm. 8. Genesis 2.

DE LIBERO ARBITRIO. II.

ET quoniam Deus homini arbitrii libertatē indidit, adiecit quoque mandatum, relinquens illum in manu consilij sui, vt si vellet, posset per acceptam & assistentem gratiam, & vim spiritus sancti, mandatum seruare, & imaginem, in qua conditus erat, incontaminatā custodire, sin
nollet,

B₄

nollet, gloriam & honorem suum voluntaria corruptio-
ne amittere, & vitam æternā morte commutare. Ecclesias-
tici 15. Hæc arbitrij libertas, quæ erat in omnibus nobis, si
non cecidisset Adam, futura, nunc aliter se habet in lapso
post peccatum ante reparationē, aliter post reparationem,
aliter deniq; post glorificationem.

D De libertate ante lapsum scriptum est, ante hominē vi-
ta & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur il-
li, quem nihil in natura sua impediēbat, vt faceret bene, ni-
hil impellebat, vt faceret male. Eccle. 17. Verum huiusmo-
di cōcreata libertas faciendi boni, & continendi se à malo,
per hominis lapsum est amissa, sola libertate à coactiōe re-
tenta, quæ tam est in malis, quàm in bonis, de qua dictum
est, Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti. Mat-
thæi 23. Inefficax quidem ad inchoandam & efficiendam
iustitiam veram, & opera coram deo bona, sicut scriptum
est: Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei
E 1. Cor. 2. Et iterum: Sensus carnis inimicitia est aduersus
deum. Legi enim dei non est subiecta, ac ne potest quidem
subijci. Rom. 8. Valens tantum ad efficienda opera exter-
na & vitæ præsentis tam bona quàm mala. Nam quod ex
fide non fit, peccatum est. Romanorum 14. Vnde Augus-
tinus in præfatione Psal. 31. Ne qua bona opera, inquit, ap-
pellauerim, quæ non de radice bona procedunt.

F De libertate vero post reparationem Christus dixit. Si
filius vos liberauerit, vere liberi eritis: Iohannis 8. & Pau-
lus Romanorum 8. Lex enim spiritus vitæ liberum me red-
didit à lege peccati & mortis. Hæc nobis per filium opifi-
cio spiritus sancti restituitur & conseruatur, iuxta illud
Christi. Sine me nihil potestis facere. Iohannis 15. & illud
Pauli. Spiritus adiuuat infirmitatem nostram, quo à serui-
tute peccati liberamur, & serui iustitiæ efficimur, quemad-
modū dixit Apostolus, liberati à peccato, serui facti estis
iustis

iustitiæ, vocata propterea libertas à peccato.

Deniq; de libertate post glorificationem, quæ est liber-
tas ab omni errore iudicii, & prava concupiscentia, ait A-
postolus, quod Deum tunc videbimus, sicut est: & ei perfe-
cte adhærebimus, imo Deus erit omnia in omnibus.

Et quia per redemptionem quæ est in Christo Iesu vere
liberi efficimur, ut iam in eo omnia possimus qui nos con-
fortat. Philippens. 4. Idcirco hæc libertas in concionibus
ad populum magnis encomijs celebrāda est, ut intelligat,
quid in Christo sit adeptus, & quod ad gratiam, quæ est in
Christo Iesu, attinet, possit nunc se continere à peccato, o-
bedire Deo, & facere eius mandata, & quod huc adiuuan-
te spiritu summo studio contendere debeat, quemadmo-
dum facit Apostolus. Peccatum, inquit, vobis non domi-
nabitur, non enim sub lege estis, sed sub gratia. Gratia au-
tem Dei vita æterna in Christo Iesu domino nostro. Rom.
6. & 2. Corin. 6. Adiuuantes, inquit, adhortamur ne in va-
cuum gratiam dei receperitis. Sic enim gloria Christi, & as-
bundantia ac vis gratiæ, & donū iustitiæ, quod per eum re-
cipimus, Romanorum 7. commendantur. Etsi interim etis-
am diligēter inculcandū sit, tantam adhuc in nobis ad bon-
num, infirmitatem, & ad malum inclinationem remanere,
quæ illam vim spiritus remoretur, & pravas cupiditates gi-
gnat, impellatq; ad ea faciēda, quæ non volumus. Gala.
5. Quo fit, ut nemo sit in hac vita sine peccato. 1. Iohannis
1. Quo magis à Christo pendendum est, & timore, & tre-
more in hac vita versandum, atque studendum est, ne vn-
quam desimus gratiæ dei. Heb. 12. neque contristemus spiri-
tum sanctum, in quo signati sumus in diem redemptionis
nis, Ephesi. 4.

Mallens
protestan-
tes sic pos-
sit nunc re-
sistere pec-
cato & præ-
stare in-
choatam
obediētiā
am.

DE CAUSA PECCATI. III.

CAusam peccati constat esse malam voluntatem, dia-
boli & hominis, se à Deo auertētem, quæ malitia vo-
luntatis

luntatis non à deo, sed ex diabolo & nobis est. Sicut Christus ait. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur.

Inuidia itaq; diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Sap. 2. & per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi. Rom. 2. Quod factum est, cum Adam astu diaboli circumuētus fidem viuā & amorem dei perdidit, & horum loco sui fiduciam & amorem imbibit. Gene. 3.

DE ORIGINALI PECCATO. IIII.

Peccatum itaq; originale dicimus esse carētiā seu defectum originalis iustitiæ debitæ inesse. Originalem vero iustitiā intelligimus inesse gratia Dei, & imaginē illam & similitudinem dei habere, ad quam cōditi sumus, & quæ spiritum sanctum, & ex hoc notitiā Dei & amorem complectitur, cuius defectus sunt, destitui gratia, & spiritu Dei, seu vt Paulinis verbis vtamur, incredulitas & inobedientia. Rom. 3. Gal. 3. & Roman. 5.

Concupiscentiam vero intelligimus esse corruptionē, & inordinatam dispositionem virium humanarum, seu vitiosam inclinationem in malum, quæ & ob id lex membrorum, lex peccati, & peccatum quoq; appellatur. Ro. 7. Cauendum igitur ne regnet peccatum in mortali corpore vestro. Rom. 6. Ad rationem itaq; peccati originalis vt trunq; simul & coniunctim requirimus, vtputa, & defectum originalis iustitiæ debitæ inesse, & concupiscentiam seu vitiosum habitum, qui iunctus huic carentiæ, non potest non prodire in omne genus peccati actualis, in nō renatis, in quibus diabolus efficax est. Ephe. 2.

Diserte autē discernimus peccatum originale ab actuali, sic vt originale dicamus consistere in vera carentia iustitiæ originalis, habente coniunctum vitiosum habitum, inclinantem ad peccatum. Verum quicquid est præter illam carentiam & habitum vitiosum in nobis peccati, quod in actum aliquem erumpit, siue id fiat cogitatione, siue locutione,

tionem, siue externo opere, siue actus operisve debiti omissione, actuale vocamus.

Peccatum ergo originale secundum suam propriam rationem acceptum, prout distinguitur radix à fructibus, per Adam in omnem posteritatem pertransit, & in mortem regnavit. Roman. 5. Fitq; nobis omnibus nascentibus sola propagatione proprium, sicut dicit Apostolus Roman. 9. Cum nondum nati fuissent, aut aliquid mali egissent, &c. O
P Item Ro. 5. Regnavit mors ab Adam etiam in eos qui non peccaverunt, & tamen verum est, quod hæc nuda carētia iustitiæ debitæ habens annexum vitiosum habitum, res est seu peccatum dignum morte. Quia Deus in homine hoc Q peccato oppresso non videt imaginem suam, aut sui notitiam, aut amorem. Et proinde nascimur omnes natura filij iræ. Ephe. 2. A deo ut ne infantes quidem, qui nec dum renati decedunt, ab hac damnatione, quæ in carentia diuinæ visionis & lucis constituta est, sint immunes.

Tametsi enim in nobis nascentibus adhuc vestigium R quoddam imaginis dei reliquum sit, quod lumen naturæ 4. appellamus, quo etiam in qualemcumq; Dei cognitionem assurgimus, quia tamen hoc vestigium admodum exile est ob contaminationis gravitatem, fit ut deus idipsum non agnoscat, quod ad faciendam spiritualem & veram iustitiam omnino sit inefficax, etsi ad condemnandos iustitiæ Dei non subiectos sufficiat. Roman. 1.

Dissolvitur autem hoc originale peccatum per lauacrum 5. regenerationis, & renouationis in verbo vitæ, per meritum passionis Christi. Ephe. 5. Nam baptismo reatus mali huius per meritum Christi dissolvitur, & gratia Dei restituitur, tum etiam concupiscentiæ vis reprimatur donato spiritu Christi, qui novos, & sanctos in homine motus excitat, sicut docet Apostolus Roman. 5. Sicut per unius delictum propagatum est malum in omnes homines ad con-

C ij demnas

demnationem, ita & per vnius iustificationē propagatur donum in omnes homines in iustificationem vitæ. Quē admodum per inobedientiam vnius, peccatores multi cōstituti sumus, sic per vnius obedientiam multi iusti cōstituētur. Rursus Cap. 6. Cōsepulti sumus ipsi per baptismam in mortē, vt quemadmodū Christus est excitatus à mortuis p̄ gloriā patris, sicut nos in nouitate vitę ambulemus.

6. Proinde etsi post Baptismum in renatis remaneat materiale peccati, hoc est, concupiscentia, grauis certe infirmitas & radix omnis amaritudinis: formale tamen, quod reatus est, aufertur. Nam eo per Baptismum soluti, Christo induti sumus, atque ad imaginem filiū Dei saltem inchoatam reformati. Sicut dixit Apostolus: Qui tradidit semetipsum pro ecclesia, vt eam sanctificaret, mundatam per lauacrum in verbo. Et: Quicunq; in Christo baptizati estis, Christum induistis. Idcirco propter meritum passionis Christi, & Christum ipsum habitantem in sanctis, reliquum huius mali non imputabitur in peccatum. Neq; est peccatum quod eos vllō reatu, qui propter Christum sublati sunt, obstringat, donec in aliquem actum, vel cogitationem, vel concupiscentiam erumpit, vel in actus debiti omissionem. Iuxta illud, Nihil ergo damnatiōis est ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulāt. Lex enim spiritus vitę in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. Roman. 8.

7. Vnde Augustinus recte vtitur his loquendi formulis: Reatus ille nascendo contractus, renascendo dissoluitur, libro de spiritu & litera. Item, cōtra Iulianum libro secundo. Lex ista, inquit, peccati, quę in membris est corporis mortis huius, & remissa est generatione spirituali, & manet in carne mortali, remissa, quia reatus solutus est sacramento, quo renascūtur fideles. Item, omni reatu caret baptizatus. Rursus, omni reatu omnī malorū caret baptizatus.

tus. Præterea ad Bonifaciū scribens, Baptisma, inquit, oēm dat indulgentiam peccatorum, & aufert crimina nō radit. Et in hāc sententiā alia plurima sc̄tus ille Episcopus scripsit.

Itaq; docendum est cum Augustino diligenter, legem illam peccati, & relictam in sanctis concupiscentiam, si ex se nullum fructum malum edit, non esse peccatum, quod adhuc eos reatu aliquo teneat, omnis enim reatus eius per Christum sublatus est.

Cæterum eodem Augustino authore, agnoscendū quoque & docendum est, quod Apostolo malum hoc vocetur peccatum. Neq; id solum, quia à peccato inuectum sit, sed etiā quia ad peccatum inclinat, & ei inest inobedientia cōtra dominatum mentis. Nam idem vir Dei libro 5. cap. 3. contra Iulianum sic scribit. Concupiscentia carnis, aduersus quam bonus concupiscit spiritus, & peccatum est, quia T illi inest inobedientia cōtra dominatum mentis, & pœna peccati est, quia reddita est meritis inobedientis, & causa peccati est defectione cōsentientis, vel cōtagione nascētis.

Et aduersus eundem Iulianum libro 1. Quāuis, inquit, iam non eodem modo appelletur peccatū, quod facit reū, sed quod sit reatu primi hominis factū, & quod rebellando nos trahere nititur ad reatū, nisi adiuuet nos gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum, ne sic etiam mortuum peccatum rebellet, vt vincendo reuiuiscat et regnet.

Statim vero vbi in aliquem vitiosum actum, quales sunt contemnere seu odisse iudiciū dei, & eius promissis diffidere, fremere aduersus deum, & similes etiam lōge minores motus, quibus qualiscunq; accedit aut delectatio, aut assensus, aut tolerātia, erūpit seu ebullit, fit in nobis actualē peccatū, qd indiget noua remissione seu nō imputatiōe. Et qā tāta est nostra infirmitas, & tam fœcūda illa radix amaritudinis, q̄ in nobis superest, vt nō succūbamus subinde cōcupiscētiæ, quin radix illa amaritudinis amaros fructus,

C iij. hoc

hoc est, neglectum dei & peruersas appetitiones, proferat.

Ideo necesse est, vt omnes sancti, quamdiu sunt in hac vita, dicere opus habeant, dimitte nobis debita nostra &c. Item si dixerimus quia peccatum nō habemus &c. Differt itaq; concupiscentia, quæ est in non renatis, à cōcupiscentia, quæ est adhuc in renatis, quod illa coniunctum habeat reatum mortis æternæ, ab hac autem renatorum concupiscentia hic reatus per Christum sublatus sit, sicut illa post se violenter corripit impium. Contra hanc dimicant fideles, eamq; mortificant. Illa autem reprobis illis sic est materia ruinæ, sicut hæc est nobis exercitium humilitatis & fidei. Quoniam igitur reatus ablatus est, & concupiscentia superest, quæ contra spiritum perpetuo exurgit: ideo in concionibus ad populum, vtrunque hoc populo diligenter exponendum est. Primum, vt beneficium gratiæ Christi recognoscant, ac prædicent in eo, quod hoc mali Deus non imputat. Deinde, vt agnita probeq; considerata tanta infirmitate, quæ superest, se totos sanandos Christo medico indies plenius permittant & offerant.

Cumq; ne illicita desideria in se existant velle quidē debeant (et si dum sunt in corpore mortis huius nō obtineāt) in iugī pœnitentia & precatōne veniæ perseuerent. Postremo, vt cogitent, cū quanto & quali hoste domestico sibi sit pugnandū, vt studiosius opem spiritus dñi semper implorent, & vigilandū instandūq; sibi sciant, vt carnem suam cū vicijs & concupiscentijs suis crucifigant & mortificēt.

Contra vero nō minore studio vis gratiæ in baptismo acceptæ magnifice celebranda, atque adeo docendum est, X eam esse maiorem, modo fide exerceatur, quàm est residua hæc nostra infirmitas, quod ea infirmitas & viciōsitas crucifigi & mortificari possit vsq; ad plenā victoriā in futuro sæculo, iuxta illud, Deus misit filiū suum in similitudinē carnis peccati, & de peccato condemnauit peccatum in car

ne.

ne, vt iustitia legis adimpleretur. Item: Fratres, non sumus debitores carnis, vt secundum carnē viuamus. Item: Qui cunq; spiritu dei aguntur, ij sunt filij Dei. Rom. 8.

DE IUSTIFICATIONE HOMINIS. V.

NVlli Christiano dubitandum est, post lapsum primi parentis, oēs hoīes, vt inquit Apostolus, nasci filios iræ, & inimicos dei, eoq; in mortem & seruitutem peccati.

Item nulli Christiano ambigendum est, nullum hominem posse deo reconciliari, itemq; liberari a seruitute peccati, nisi per Christum vnum mediatorē Dei & hominum, per cuius gratiam, vt inquit Apostolus ad Romanos, non tantum recōciliamur Deo & liberamur à seruitute peccati, sed etiam efficimur consortes diuinæ naturæ, & filij dei.

Item perspicuum est, quod adulti non consequuntur hæc beneficia Christi, nisi præueniente motu spiritus sancti, quo eorum mens & voluntas mouetur ad detestationem peccati. nam impossibile est, vt inquit Augustinus, nouam vitam inchoare, nisi prioris nos pœniteat. Item Lucæ vltimo Christus iubet prædicari in nomine suo pœnitentiam & remissionem peccatorum. Iohannes etiam Baptista missus ad parandas vias domini prædicauit pœnitentiam, inquit, pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum. Deinde à spiritu sancto mouetur hominis mens in Deum per Christum, & hic motus est per fidem, per quam hominis mens certo credens omnibus, quæ tradita sunt à deo, etiam certissime & sine dubio assentitur promissionibus nobis exhibitis à deo, qui, vt dicitur in Psalmo. Fidelis est in omnibus verbis suis, & ex eo fiduciam capit propter promissionem Dei, qua pollicitus est se remissurum peccata gratis, & adoptaturum in filios credentes in Christū, eos, inquā, quos prioris vitæ pœnituerit, & hæc fide erigitur in Deum à spū sancto. Ideoq; accipit spiritum sanctum, remissionem peccatorum, imputationem

tationem iustitiæ, & innumerabilia bona.

4 Firma itaq; est & sana doctrina, per fidem viuam & efficacem iustificari peccatorem. Nam per illam deo grati & accepti sumus propter Christum. Vocamus autem fidem viuam, motum spūs sancti, quo vere pœnitentes veteris vitæ, eriguntur ad deum, & vere apprehendunt misericordiam in Christo promissam, vt iam vere sentiant, quod remissionem peccatorum, & reconciliationem propter meritū Christi gratuita dei bonitate acceperunt: & clamant ad deum, Abba pater. Id quod tamē nulli obtingit, nisi etiam simul infundatur charitas sanans voluntatem, vt voluntas sanata, quemadmodum diuus Augustinus ait, incipiat implere legem. Fides ergo viuā est, quæ & apprehendit misericordiam in Christo, ac credit iustitiam quæ est in Christo, sibi gratis imputari: & quæ simul pollicitationem spiritus sancti, & charitatem accipit. Ita quod fides quidem iustificans est, illa fides, quæ est efficax per charitatem, sed interim hoc verum est, quod hac fide eatenus iustificamur, id est, accipimur & reconciliamur deo, quatenus apprehendit misericordiam & iustitiā, quæ nobis imputatur propter Christum & eius meritum, non propter dignitatem seu perfectionem iustitiæ nobis in Christo communicatæ.

Et si autem is qui iustificatur, iustitiam accipit, & habet per Christum etiam inhærentem, sicut dicit Apostolus. Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis, &c. (quare sancti patres iustificari etiam pro eo quod est inhærentem iustitiam accipere, vsurparunt) tamen anima fidelis huic non innititur, sed soli iustitiæ Christi, nobis donatæ, sine qua omnino nulla esse necesse potest iustitia. Et sic fide in Christum iustificamur seu reputamur iusti, i. accepti per ipsius merita, nō propter nostrā dignitatē, aut opera, & propter inhærentem iustitiam, eo iusti dicimur, quia quæ iusta sunt operamur, iuxta illud Iohannis. Qui facit iustitiam, iustus est.

Et

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Et quanquam in renatis semper crescere debent timor dei, patientia & humilitas, & aliae virtutes, cum renouatio sit imperfecta, & haeat in eis ingens infirmitas, tamen docendum est, ut qui vere poenitet, semper fide certissima statuunt, se propter mediatorē Christū Deo placere, quia Christus est propitiator, pontifex & interpellator pro nobis, quem pater donauit nobis & omnia bona cum illo.

Quoniam autem perfecta certitudo in hac imbecillitate non est, suntque multae infirmæ & pauidæ conscientiae, quae cum graui saepe dubitatione luctantur, nemo est à gratia Christi propter eiusmodi infirmitatem excludendus: sed conuenit tales diligenter adhortari, ut his dubitationibus promissiones Christi fortiter opponant, & augeri sibi fidem sedulis precibus orent, iuxta illud: Adauge nobis domine fidem. Christiano cuique debet esse compertum, non in hoc datam esse nobis hanc gratiam, & hanc generationem, ut in eo gradu innouationis nostrae, quem primum nacti sumus, ociosi consistamus, sed crescamus in ipsum per omnia, qui est caput. Ideoque docendus est populus, ut det augmento huic operam, quod quidem fit per opera bona, & interna & externa, à Deo mandata, & commendata, quibus Deus promisit propter Christum in pluribus Euangelij locis clare & manifeste mercedem: bona tam corporis, quam spiritus in hac vita, prout diuinæ prouidentiae visum fuerit, & post hanc vitam in caelis. Ideoque quis hereditas vitae aeternae propter promissionem debeat renatis, etiam cum primum in Christo renati sunt: nihilominus reddit Deus etiam bonis operibus mercedem non secundum substantiam operum, neque secundum quod sunt a nobis: sed quatenus in fide fiunt, & sunt a spiritu sancto, qui habitat in nobis, concurrente libero arbitrio, tanquam partiali agente.

Et amplior & maior erit felicitas eorum, qui maiora et plura opera fecerunt, propter augmentum fidei & charita-

Dis,

tis, in qua creuerunt huiusmodi exercitijs. Qui autem dicunt, sola fide iustificamur, simul tradere debent doctrinā de pœnitentia, de timore Dei, de iudicio Dei, de bonis operibus, vt tota summa prædicationis constet, sicut Christus inquit, Prædicantes pœnitentiam & remissionem peccatorum in nomine meo. Idq; ne hac loquendi formula aliter quàm prædictum est intelligatur.

DE ECCLESIA ET ILLIVS SIGNIS ac authoritate. VI.

Y Ecclesia est cœtus, seu congregatio hominum, omnium locorum & temporum, qui uocati sunt in communionem professionis, vnius eiusdemq; fidei, doctrinæ, ac sacramentorum, secundum Catholicam, orthodoxam & Apostolicam doctrinam.

In hoc cœtu quicumque in vnitæte veræ ac viuæ fidei per charitatem efficacis sub vno capite Christo, & sub ministræione spiritus sancti cohærent, & eisdem sacramentis spiritualiter communicant, hi soli eam ecclesiam constituunt, quæ à Paulo templum sanctum, & domus Dei, corpus Christi. 1. Corint. 6. Ephesi. 2. & 4. 1. Timot. 3. & à Iohanne ciuitas sancta Ierusalem descendens e cœlis, constructa viuus ex lapidibus Apocal. 22. dicitur. Hic est populus Dei sanctus emundatus ab omni iniquitate, & acceptabilis Deo, sectator bonorum operum. ad Titum 2. Qui allegorice hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ viuæ, paradysus cum fructu pomorum in scripturis præsignatus est. Hæc est illa ecclesia electorum Dei, occulta nobis, cognita vero Deo, sicut scriptum est. Cognouit Deus qui sunt eius. 2. Timoth. 2. In qua præscientia sunt quicumque fidei & charitatis spiritum non amittunt. Heb. 3. Et si non pariter omnes eandem spiritus perfectionem participant. Roma. 12. 14. & 15. Ephesi. 4. In qua etiam ij censentur, etsi non in præsentia, prædestinatione tamē Dei, quos ille

25
 Ille conuertendos nouit, et si nobis foris esse videantur.
 Quemadmodum Diuus Augustinus de baptismo contra
 Donatistas libro 5. cap. 17. docet.

Deinde sunt in hoc cœtu, quod ad externam societate^{3.}
 tem attinet, etiam mali æterno supplicio destinati, quam-
 diu uiuis membris, et si non spiritualiter, corporaliter ta-
 men, hoc est, externis fidei signaculis, & visibilibus pietas-
 tis sacramentis, veluti palea frumento cōiuncti sunt. Mat.
 3. & 13. formam quidem pietatis habentes, sed virtutem eius
 abnegantes. 1. Timot. 3. Qui ab Apostolo, donec separen-
 tur, seu abscindantur à corpore, intus esse dicuntur. 1. Cor.
 5. Tollite malum e vobis &c.

Hic ergo cœtus vnius professionis & signorum, habēs 4.
 dum hic viuunt multos malos & hypocritas admixtos,
 est ceu magna domus, in qua non solum sunt vasa aurea et
 argentea, sed & lignea & fictilia, & quædam in honorem
 quidem, quædam in contumeliam. 2. Tim. 2. Inuisibilis ses-
 cundum eam partem, quæ spiritu Dei vegetata in vitam
 æternam prædestinata est. Visibilis autem secundum exter-
 nam professionem, & communionem, per totū terrarū or-
 bem diffusa, incipiens ab Hierusalem, & inde per Aposto-
 los propagata, in omnes gentes. Luc. 24. & Acto. 1. Ro. 10.

Et vt mali peccatores non sint viua membra Ecclesiæ,
 nec de Ecclesia electorum Dei, quæ sancta & communio
 sanctorum vocatur, nihilominus tamen Christus docuit
 nos non alibi hanc ecclesiam sanctorum quærere, q̃ in illa
 congregatiōe magna, in qua est hæc veræ fidei, religionis,
 & sacramentorum professio, & administratio, in qua quis-
 quis permanserit communionem omnium bonorum, quos
 rumcunq; piorum, qui ab initio mundi fuerūt, fruitur, nō
 præiudicantibus peccatis alienis, q̃d communio sacramen-
 torū cum malis non maculet aliquē, sed consensus factorū.

Quisquis vero se ab hac ecclesia separauerit, hoc solo sce-

D ñ lere,

lere, quod à Christi vnitatem seiunctus est, non habebit vitam æternam, sed ira Dei manet super eum.

Et ne quis vacillaret, addidit Christus certissima signa, quibus hæc magna domus, quæ est ecclesia Dei, nobis cognoscibilis sit, quæ sunt sana doctrina, rectus sacramentorum vsus, & vinculum charitatis & pacis. Ephesi. 4. Roman. 12. Duæ priores notæ separant ab ecclesia ethnicos seu paganos, tum hæreticos, primæ Corinth. quinto. 1. Iohan. secundo. 1. Timoth. 1. 2. & 3. Tertia nota separat schismaticos, & rite excommunicatos. primæ Corinthiorum 1. 5. & 11. Ad hæc quarta Ecclesiæ nota est, quod Catholica sit & vniuersalis, hoc est, per omnia loca & tempora diffusa, & propagata vsque in fines terræ.

DE NOTA VERBI VII.

HAs notas dum in hac magna domo superesse videmus, non moratur quod multi interim in ea sint mali, atque etiam præfideant ac dominantur, quo minus credamus, non alibi usquam, quàm hic, vbi scilicet viget sana doctrina, verus vsus sacramentorum, & vinculum charitatis, veram ecclesiam piorum esse inquirendam. Hæc enim magna domus promissionem habet infallibilis præsentiae dei & spiritus sancti, quæ ob permixtos malos ab ea non aufertur, sicut scriptum est. Et ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Matth. 28. Item, non relinquam vos orphanos. Iohan. 14. Quid enim si exciderunt à fide quidam illorum, nunquid incredulitas illorum fidem dei euacuabit? absit, est enim deus verax, omnis autem homo mendax. Romanorum 3.

Nouit enim Deus hanc magnam domum mirabili consilio conseruare, non in quibuslibet, sed in ijs tantum, qui veræ pietatis cultores ecclesiæ vnitatem ob permixtam malorum multitudinem non deserunt, qui & apud Esaiam reliquæ dicuntur, in quibus promissiones conseruantur, &

adima

Protestan
tes malit
omitti ver
bū magna
domus.

adimplētur, nisi, inquit, dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus & sicut Gomorrha similes essemus. Esa. 1. Et rursus, si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena maris, reliquiae saluae fient. Esa. 10. Roma. 9. & Apostolus, inquit, an nescitis in Elia quid dicit scriptura? quemadmodum interpellat Deum aduersus Israel. Domine prophetas tuos occiderunt, & altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus, & quaerunt animam meam. Sed quid dicit illi diuinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curauerunt genua sua ante Baal. Rom. 11. 3. Reg. 19. Has reliquias Christus oues suas appellat, quae vocem eius audiunt, & sequuntur, in hoc peculiariter à deo destinatae, non ut extra magnam hanc domum priuata consuetudine se colligant, sed ut in his magna illa domus conseruetur, fulciatur & sustentetur, ne plane & funditus pereat. Ipsae enim sunt domus illa fundata supra petram, in qua si irruant omnia aduersa, nihilominus firma, stabilis, & immobilis persistet. Matth. 7.

Et ut haec magna domus non semper aequae floreat multitudinem piorum, nec sit in ea semper eadem verbi perspicuitas, propterea tamen ambigendum non est, quo minus in ea conseruetur illa vera ecclesia, quae sola habet vunctionem spiritus docentem nos de omnibus. Conseruatur autem dum retinetur doctrinae vnitas, in ijs saltem quae ad pietatem & salutem sunt necessaria, fuerunt enim, sunt, & erunt semper in hac magna domo, qui hanc doctrinam in fide, spe, & charitate consistentem illabefactatam tueantur.

DE POENITENTIA POST LA-

psum VIII.

IN hac sola catholica ecclesia est remissio peccatorum, quae non solum in baptismo, sed etiam post baptismum conferitur poenitentibus. Nec tantum in ecclesia est remissio peccatorum leuiorum, quae iugi sanctificatione nostri res

D iij purgans

purgantur, verum etiam grauiorum, de quibus dixit Apostolus, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Et iterum 2. Corint. 12. Timeo ne iterum cum venero ad vos, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his qui ante peccauerunt, & non egerunt poenitentiam super immunditia & impudicitia quam gesserunt. Hanc remissionem peccatorum post lapsum negantes Nouatiani, qui & cathari, recte damnati sunt, quod scriptura & verbo & exemplo testatur, conuersioni locum esse post lapsum. Ezechi. 31. Matth. 18. Luc. 15. Galat. 6. Apocal. 1. Actu. 8. 4. Regum 2. 1. Timot. 1. 2. Corint. 2. Solum enim incredulitas seu finalis impoententie ac blasphemie in spiritum sanctum, & desperationis peccatum remissionem non habet, neque hic neque in futuro seculo. Mat. 12. De quo intelligi potest, quod scribit Apostolus ad Hebraeos Cap. 6. Impossibile esse eos, qui semel sunt illuminati, & gustauerunt donum coeleste, & participes facti sunt spiritus sancti, gustaueruntque nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque venturi seculi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad poenitentiam, rursus crucifigentes sibi filium Dei, & ostentui habentes. Et iterum cap. 10. voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, sed terribilis expectatio iudicii. Significat enim Apostolus eos, qui post acceptam notitiam euangelii, rursus sibi filium Dei crucifigunt & ostentui habent, ac voluntarie peccare non desinunt, non habere aliam pro peccatis hostiam, seu aliam per poenitentiam reuocationem, quale videre est in Iuda proditore, qui tradens & reiiciens Christum, non inuenit poenitentiae locum, tametsi poenitentia commissi sceleris ductus succlamaret. Peccaui tradens sanguinem iustum. Matth. 27. Non enim respexit in redemptorem, quem prodendo repulit, quale etiam de Esau refert, & ceteris omnibus qui excusauerunt se ne eis fieret verbum,

bum,

bum, & recusauerunt loquentem. Hebræ. 12.

Quod qui nō credit in Christum iam iudicatus sit, quia non credidit in nomine filij Dei. Iohan. 3. qui & subdit, eū qui incredulus est filio nō visurum vitam, sed mortem suā per eum mansuram. Atq; hoc est peccatum illud ad mortem, de quo in Epistola 1. Iohan. cap. 6. alioqui testatur in Hebræis Apostolus, excepto hoc incredulitatis & obdurationis finalis immani crimine, nullum esse peccatum, ne blasphemiam quidem, præterquam in spiritum sanctum, qd in ecclesia non remittatur, modo per fidem ad Christum redeamus, in hac hostia, & alia nulla, peccata expiari credamus, sic enim ait cap. 3. Videte fratres ne quando sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedēdi à deo viuo, sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, vt nō obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Nam vt subiicit, participes Christi effecti sumus, si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmū retineamus. Non enim vniuersi qui profecti ab Aegypto peccauerunt, sed qui exacerbauerunt audientes, corda obdurauerunt, & increduli fuerunt, ij soli nō potuerūt introire propter incredulitatem.

Quamuis quoq; pia est sanctorum patrum expositio, qui locos illos Pauli interpretantur, de alia renouatione per baptismum, quā ecclesia, in qua vnus tantum baptismus est, non agnoscit.

Constat autem conuersionis post lapsum ratio, vt supra de iustificatione dictum est, mortificatione, & viuificatione. Verum mortificatio hic non tantum contritionem sed & confessionem, & satisfactionem castigatoriā, de qua infra dicetur, postulat. Describitur enim pœnitentia post baptismum ab Apostolo, in hunc modum, vt sit dolor seu tristitia secundum Deum, in ijs qui peccauerunt, gignens in eis solitudinem, indignationem, satisfactionem, timorem,

rem,

Dy

rem, desyderium, vindictam. 2. Corinth. 7.

Efficitur autem hæc mortificatio in nobis, non tam ministerio legis Moyfi quàm lege spiritus vitæ, dum hæc in baptismo nobis insita & peccato rursus obruta, per Euangelij verbum in nobis resuscitatur, cordibus nostris inclamans, memor esto vnde cecideris, & age poenitentiam, & prima opera fac, sin autem venio tibi cito. Apoca. 2. Item, O insensati, quis vos fascinavit non obedire veritati ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, & in vobis crucifixus. Et iterum, irritam quis faciens legem Moyfi, sine vlla miseratione duobus aut tribus testibus moritur, Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit?

Hæc vox spiritum nostrum, præoccupatum peccato, ad contritionem, & inenarrabiles gemitus reuocat, qui in confessionem tandem erumpunt: & solitudinem, indignationem, satisfactionem, timorem, desyderium & vindictam pariunt & operantur, de quibus animi motibus dictum est, in Dauid Propheta, Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Bb Huic timori succurrit fides, quæ respicit in Christum, quem habemus apud patrem aduocatum iustum, & qui est propiciatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed & pro totius mundi. 1. Ioh. 2. Vnde & saluare in perpetuum potest, accedentes per semetipsum ad deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis. Quod maneat in æternum, sempiternum habens sacerdotium. Heb. 7.

Hac fide rursus innouatio spiritus accipitur, & viuificatio mortificationi coniungitur. Sic enim precatur Dauid. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Asperges me hyssopo & mundabor, lauabis me & super niuem dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata.

Spūm

Spiritum rectum innoua in visceribus meis, redde mihi
lætitiā salutaris tui, &c. Et iterum: Quoniam die ac no-
cte grauata est super me manus tua. Conuersus sum in æ-
rumna mea dum configitur mihi spina. Delictum meum
tibi cognitū feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi
confitebor aduersum me iniustitiam meā dño, & tu remis-
sisti impietatem peccati mei. De hac remissione per testi-
monium spiritus, quemadmodum in iustificatione, certi
reddimur: sacramento pœnitentiæ, cuius vis in absolutio-
ne consistit, accedente, de quo postea dicendum erit. Hactē-
nus de pœnitentia post lapsum, quæ in sola ecclesia Chri-
sti agitur, & remissionem obtinet peccatorum.

DE AVTHORITATE ECCLE

siæ in discernenda & interpretanda
scriptura. IX.

Collocato
res prote-
stantium
de hoc to-
ro articu-
lo suum
exhibue-
runt scri-
ptum si-
gnatum:

Ecclesiæ ergo authoritas cognoscenda & requirenda
est. Hæc vero authoritas, vt perspicui possit, sciendum
est, Deum, vt hanc ecclesiam sibi compararet, principio vs-
um esse ministerio verbi vocalis non scripti, quod quasi
per manus tradi & communicari voluit. Quemadmodum
& Christus apostolis suis mandauit, vt irent in mundum
vniuersum & prædicarent Euangelium omni creaturæ.
Quo tamen vocali, & externo verbo Deus non aliter vtia-
tur, quàm instrumento, quo internum illum affatum ex-
hibet, quo solo aperiuntur corda.

Postea Dei beneficio addita est scriptura, tum vt huma-
næ imbecillitati in obliuionem & errorem procliui, tum
diaboli fraudibus, qui verbum excutere nunquam non
molitur, succurreretur.

Quia vero, vt dictum est, Deus sciebat futurum esse, vt Ce-
diabolus viuum illud verbum cōparato in id, omni astu,
corrumpere satageret, & quod homines in hoc subornas-
ret, qui transfigurantes se in angelos lucis, tum scripturas

E adul

adulterinas, quibus diuinam & apostolicā auctoritatem arrogarent, sub ipsorum etiam apostolorum nominibus ederent, tum qui apostolicas in suam ipsorum perditionē deprauarent, vinculum quoque charitatis, quod in eis esset, iniquis discessionibus rumperent, idcirco ecclesiæ suam auctoritatem eandemque duplicem constare voluit.

Principio apud Ecclesiam esse voluit auctoritatem iudicandi inter scripturas, & discernendi Canonicam à non Canonica, quæ & suo tempore apud synagogā fuit, postea per Christum in Ecclesia confirmata: qua saluberrimus ille Canon Ecclesiasticus constitutus est, qui sanctam scripturam Canonicam tam veteris quàm noui testamenti, certis terminis, & certis prophetarum & apostolorum libris contineri definiuit, ac eminentiam istā Canonicam sacrarum literarum cæteris libris ademit, quæ per successionem Episcoporum & propagationem ecclesiarum tanquàm in sede quadā sublimiter constituta est, cui seruiat omnis fidelis & pius intellectus, ut omnino dubitari non liceat, sit ne verum seu rectum, quicquid hæc scriptura continet. Ad hanc Ecclesiæ auctoritatē respicit & illud Augustini: Euangelio non crederem nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoueret auctoritas.

Quæ tamen auctoritas in discernendo tantum veras scripturas à falsis sita est. Nam omnem scripturam, quæ in Ecclesiasticum Canonem, ut vera ac diuina semel recepta est, plane immobilem esse constat, & omni auctoritate humana longe maiorem, de qua dixit Christus, quod solui non possit. Ut frustra & irreligiose disputetur, num auctoritas Ecclesiæ scripturis anteferenda sit: num Ecclesia abolere seu mutare possit tradita in verbo Dei: num statuere quid possit contra verbum Dei. Verum cum docente Apostolo Petro omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fiat, quod non humana voluntate allata sit aliquando, sed spiritu sancto inspirati, sic locuti sunt homines,

voluit

voluit quoque Deus, ut authoritas interpretandi scripturas apud Ecclesiam, quæ spiritu suo regitur, esset, ut idem qui scripturæ author est spiritus, eius etiam sit interpret, unde dominus legitur Lucæ ultimo, aperuisse discipulis mentem, ut intelligerent scripturas.

Non est autem hæc authoritas apud vllum priuatum requirenda, sed ad totam Ecclesiam, & ad communem consensum omnium piorum recurrendum est, quæ est, vniuersalis testificatio spiritus sancti, firmamentum veritatis. In quam sententiam dixit Apostolus. 1. Timoth. 3. Ecclesiā esse columnam & firmamentum veritatis. Summa enim authoritas interpretandi scripturas cui contradici non liceat, non apud singula membra, sed apud totam ecclesiam, residet, quæ non solum germanos sacræ scripturæ libros, à suppositicijs discreuit, sed & germanam scripturæ interpretationem in necessarijs tradidit. Qualia sunt, quod patris, filij, & spiritus sancti eandem naturam & essentiam, & tres personas, & in Christo domino duas naturas & vnam personam confitemur. Hæc enim & pleræque alia magis scripturarum interpretatione explicata, quam ipsarum scripturarum verbis expressa, ipsis tamen scripturæ verbis implicita, omnis Catholica recepit Ecclesia.

Hinc est quod Athanasius ait: Ecclesiasticæ semper mos est disciplinæ, si quando hæreticorum noua doctrina exurgit, contra insolentes quæstionum nouitates, rebus immutabiliter permanentibus, nominum vocabula immutare, & significantius rerum naturas exprimere, quæ tamen existentium causarum virtutibus, congruant, & quæ magis easdem antiquitus fuisse demonstrant, non ortus nouitatem mensurant. Hæc ille. Et præclare Ireneus, si, inquit, de aliqua quæstione dubitatio est, oportet ad antiquissimas recurrere ecclesias, in quibus conuersati sunt Apostoli, & ab eis de proposita quæstione sumere, quod certum est. Quid

E ij enim

enim vt subiicit, si neq; apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, sequi nonne oportebat ordinem traditionis, quem tradiderunt hi, quibus committebant ecclesias: cui & barbari assenserunt, sine atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem.

Huius autem authoritatis, quam ecclesia circa scripturę interpretationem obtinet, in communi illo & vniuersali perpetuo consensu sitam, in primis synodos, deinde Ecclesiasticos scriptores omnium temporum, qui tamen suspectę fidei non sunt, idoneos testes esse constat, cum vnanimiter tradunt ac docent doctrinam aliquam ab apostolis in nos vsq; profectam, esse in ecclesia, semper receptam fuisse, quę & scripturis consentanea sit.

Porro huic vero & perpetuo consensui, cui synodi & patres concors testimonium ferunt, obtemperare debemus, sed ita, vt ecclesia illi obtemperandum esse censuit. Differunt enī quę communi consensu tradita sunt. Quędam enī eorum dogmata sunt plane necessaria, quędam non item, quę scilicet pro ratione temporis instituta mutari possunt. Quamobrem consensum istum cōmunem secundum eam rationem, qua loquitur nobis, & in illum finem, in quem respicit, accipere debemus, ne in scripturas impingamus, neve dogmata, quę Basilius libro de spū sancto ὑποτάξα vocat, cū necessarijs dogmatibus de fide confundamus. Neq; enim par debuit haberi ratio prohibiti esus, & suffocati sanguinis atq; interdictę fornicationis, tās et si illud eadem authoritate, qua istud, decretum, & multo tempore in ecclesia, cōmuni omnium consensu, receptum atq; adeo synodorum Canonibus firmatum sit. Ad tempus enī necessarium hoc iudicatum est. Quamobrem sine religionis præiudicio obsoleuit, sed illud perpetuum est, quod diuina lege expressum sit, neq; fornicarios, neq; adulteros regnum Dei possessuros. Acto. 15. 1. Cor. 6.

Cæterum

35
Cæterum ubi scriptores variant, liberum habet lector auditorve iudicium, quid approbet vel improbet, ita tamen quis temere sibi confidat, sed in rebus dubiis doceri magis cupiat quam docere, & ubi necessarium videbitur iudicium de ambiguis Ecclesiæ deferat, iuxta illud Apostoli. **Dd**
Cæteri dijudicent. 1. Cor. 14. nam & spiritus per Ecclesiā probandi & dijudicandi, nec statim singulis permittendū, scripturas, in quibus sunt multa difficilia intellectu, pro suo ingenio interpretari. 2. Petri ultimo. Est autem vniuersalis Ecclesiæ perpetuus consensus & orthodoxorum generalium conciliorum, quibus pridem omnes Ecclesiæ assensum præbent, ac autoritas, à particularium Ecclesiarū & synodorum autoritate diserte discernenda. Hoc enim vniuersalis ille consensus, ac admirabilis in vnam eandemque doctrinam, conspiratio proprium habet ut eius interpretationi standum sit, quod notis infallilibus nitatur, quæ sunt promissiones diuinæ de spiritu veritatis, Ecclesiæ inquam defutura doctrinæ concordia, & cum scripturis cōsensio. Quæ utraq; signum sunt spiritus, qui vnitatis dicitur non dissensionis, ut omnis veræ interpretationis, ac salutaris ordinationis dictator & author est. Hæc cōsensio Ecclesiarum est etiam piorum sanctimonia, miraculis, & sanguine martyrum comprobata.

Cæterum Ecclesiæ particulares auctoritatem quidē habent scripturas conferendi, scrutandi atque etiā interpretandi. Iohan. 5. Act. 17. sic tamen, ne pugnet cum perpetuo illo cōsensu, atque dum variant sententiæ, particulares Ecclesiæ minores ad maiores & plures, plures denique, ubi necessum erit, ad vniuersalem ecclesiam referant, quod fieri debet per coetus, qui in synodis conuenient, quarum alię sunt Episcopales, alię puinciales, alię nationales, alię vniuersales.

Atque hæc de nota verbi dictum sit.

DE SACRAMENTIS. X.

E iij

Secundus

36
Ecce **S**ecundum signum quo Ecclesia dinoscitur, sacramenta sunt, & illorum legitimus vsus, constat enim sacramenta duabus potissimum de causis diuina authoritate instituta esse, vna vt essent signacula & velut tesserae quaedam huius magnae congregationis, quae est Ecclesia. Nam vt Augustinus inquit, in nullum nomen aut verum aut falsum conagulari homines possunt, nisi aliquo signaculo, vel sacramentorum visibilium consortio colligantur. Quapropter dominus Iesus Christus leni iugo suo, & leui sarcinae nos subdens, sacramentis numero paucissimis obseruatione facilissimis, significatione praestantissimis, societatem noui populi colligauit. Altera, vt sint certa & efficacia signa voluntatis & gratiae Dei erga nos, & proinde non signa, vt tamen signent, sed vt sanctificent, & nos de accepta gratia certos efficiant, utque in nobis fidem excitent, & ad mutuam dilectionem, sanctos & Christianos mores, prouocent, & inhortentur.

Recte ergo describitur, sacramentum esse signum visibile inuisibilis gratiae Dei. Est enim tale signum, quod in sensum externum incurrans, admonet & erudit nos, ut quod foris in specie visibili geri cernimus, intus per Dei virtutem effici credamus.

Constat vero sacramentum duobus, elemento sensibili, uti signoret verbo, quod dum accedit ad elementum, fit sacramentum.

DE SACRAMENTO ORDINIS. XI.

Iam quia Deus ministerio verbi Euangelium suum, & per Euangelium certitudinem salutis in omnes gentes propagare voluit, ordinem instituit, primum ne si quilibet, hoc munus praeter omnem delectum usurparet, doctrina fieret incerta, & tanquam paruuli fluctuantes, circumferremur omni verbo doctrinae in nequitia hominum, per astutiam ad circumuentionem erroris. Ephes. 4.

Deinde ut certi essemus, ministerium verbi & sacramentorum non esse metiendum ex personis ministrantiis, sed ex authoritate diuina. Christus enim a ministris hanc in se

se transfert, dicens, sicut me misit pater & ego mitto vos, q
vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Deniq; vt
sciremus non esse priuato iudicio abrogandā auctoritatē
ministris ob malam tantum vitam, quamdiu doctrinam
Christi & sacramenta vitæ administrant, & ab ecclesijs to
lerantur, sed legitime ordinationi, quamlibet eam mali ad
tempus occupent, suam auctoritatem non esse detrahendā
dam, sicut scriptum est, super cathedram Moysi, sederunt
scribæ, & pharisæi: quæcunq; dixerint vobis facite.

Hanc ordinationis vim, atque adeo ordinem, esse sacra
mentum in ecclesia diuinitus institutum ignorantes Do
natistæ, sceleratissime lapsi sunt, quos beatus Augustinus va
lidissime reuincit, ac confutat.

Verbum huius sacramenti est, quo nos Christus de au
thoritate ministrorum, & efficacia ministerij certos facit, si
cut, inquit, misit me pater & ego mitto vos. Accipite spiri
tum sanctū, quorum remiseritis, &c. Item, Euntes in mū
dum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ.
Item, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eas.

Elementum vero huius sacramenti, secundum genera
lem eius rationem, est impositio manuum Episcopaliū,
qua significatur, electos cōfirmari in opus ministerij, & ac
cipere potestatem prædicandi verbi, consecrandi Euchari
stiam, administrandi sacramenta, ordinādi omnia in eccle
sia, ad ædificationem, & coercendi rebelles ac criminosos.

Vis autem huius sacramenti complectitur potestatem or
dinis & iurisdictionis. Potestas ordinis, ministerium veri
bi, administrationem sacramentorum, & ecclesiarum or
dinationē ac ædificationem. Iurdictio vero potestatem ex
communicandi, & resipiscentes absoluendi continet.

Sūt autem in ecclesia alij maiores, alij minores ordines,
qui sunt presbyterorum, diaconorum, subdiaconorū, acos
lutorum, lectorum, exorcistarum, & ostiariarum, quorū
omnia

E₄

omnium legitimus vsus, & administratio, ad veteris ecclesie regulam & morem restitui petuntur.

Cæterum inter Sacramenta, quæ in ecclesia publico ministerio exhibentur, & quibus gratia fidelibus diuino munere confertur, hoc differentie habendum est, quod quædam augustiora et magis principalia sunt, veluti Baptismus, ordo, Eucharistia, & absolutio, sine quibus Ecclesia non consistit. Quædam vero in hoc data & instituta sunt, vt sint quidem sacra symbola in subleuationem & medicinam humanæ infirmitatis, at non necessaria vt illa priora, quam valde vtilia & salubria, modo tamē religiose & pie administrentur & accipiantur.

DE SACRAMENTO BAPTISMI. XIIII

Hh **B**aptismi Sacramentum mandatum Domini, & diuinam promissionem habet, quæ his verbis continetur.
 Ii Euntes docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, filij, & spiritus sancti. Matt. 28. Et, qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Mar. 16.

Elementum vero eius secundum generalem baptismi rationem est aqua, iuxta illud Christi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei. Iohā. 3. Est enim Baptismus lauacrum aquæ in verbo vitæ. Ephe. 5. quo non carnis sordes abijciuntur, sed quo fit, vt bona conscientia bene respōdeat apud deum per resurrectionem Iesu Christi, qui est in dextera Dei deglutitæ mortem, vt vitæ æternæ hæredes efficiamur. 1. Pet. 3.

Vis ergo Baptismi in his, qui rite & non fiste accedunt, est diuina virtute ab omni peccato mundari, & per spiritū regenerationis ex filio iræ effici filium Dei. Tit. 3. commori & conspeliari Christo, & resurgere cum Christo in vitæ nouitate, vt conspulti cum illo, & participes facti mortis eius, participes quoque resurrectionis eius simus, nouam vitam nō nostra, sed diuina virtute, qua ille excitatus est,

est, nobis per spiritum communicata, in nobis inchoantes. Roman. 6.

Confert vero baptismus iustificationē, & de ea nos plane certos facit ut Paulus Galat. 3. testatur. Quicumque inquit, in Christo baptizati estis, Christum induistis.

Hæc baptismi vis rememoranda & exercenda est tota vita, ut homo Christianus mortali huic moriatur vsui, ut abrenunciando mundo & diabolo, seipsum abneget, ut in deo respiret, & nouam vitam meditetur, donec hoc mortale induat immortalitatem, & caro per infirmitatem sepulta resurgat in gloria. 1. Corin. 15. Resurrectionis enim nedum spiritualis, sed & carnis, quæ futura est, baptismus pignus est & imago. Quemadmodum Ambrosius in cap. 6. ad Romanos docet.

Docendum etiam est, ecclesiam mandatum ab Apostolis accepisse baptizandi paruulos, esseque non solum adultis, sed etiam paruulis baptismi gratiam necessariam ad salutē, quod & in illis genuinæ sordes peccati sint, quæ per aquam & spiritum aboleri debent, iuxta illud Euangelij. Nisi quis renatus &c. Ad quos etiam promissionē Euangelij pertinere constat, quam impossibile est pertinere ad eos, qui non sunt Ecclesiæ inserti per baptismum, & damnandi sunt fanatici Anabaptistæ, qui paruulorum baptismum non recipiunt, & paruulos sine baptismo saluos fieri affirmant.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS. XIII.

Post baptisma succedit sacramentum confirmationis, quod etsi non sit necessitatis ad salutem, verbo Christi tamen innititur, quo promisit patrem rogantibus se daturū spiritum sanctū. Elementum vero est, manuū impositio, ad quam etiā apostolorū tempore spiritus sanctus sensibilibiter descēdit in fideles. Postea cū, amplificata Ecclesia,
F donum

donum illud diuersitatis linguarum non esset amplius ad
astruendam fidem necessarium, remansit tamen manuum
impositio: & autoritate quoque ecclesiastica surrogatum est
symbolum Chrismatis, quo inuisibilis & interior unctio
spiritus sancti, fidem Christi post Baptisma professis deno-
taretur, ut testantur patres.

Vis ergo sacramenti est, ut qui eo symbolo cum fiducia ver-
bi & gratie Christi, quemadmodum in alijs sacramentis, con-
firmantur, intelligant ac credant se accipere spiritum sanctum,
quo solo in via salutis progredi, perseuerare, & tentationibus
& insidijs carnis, mundi, diaboli, feliciter resistere possint.

LI Et quia nunc infantes omnes baptizantur, & ad Baptis-
ma fidei professionem per se non edunt, conueniet ut pue-
ri, postquam catechizati, & de religione Christi instituti,
ad confirmationis sacramentum percipiendum adducan-
tur, fidem Christi & obedientiam Ecclesie suo etiam ore
profiteantur, quemadmodum in Concilio Aurelianensi
Canone tertio (qui habetur de consecratione Distin. 8. ca-
pite ut ieiuni) constitutum est, ut tamen hinc aliarum Ec-
clesiarum mos, hactenus obseruatus non damnetur, donec
concilio generali super eo statuetur.

DE SACRAMENTO EV-
charistie. XIII.

EVcharistie sacramentum verbum habet, qui est om-
nipotens Christi sermo, cuius virtute hoc sacramen-
tum conficitur, & quo fit ut post consecrationem verum
corpus & verus sanguis Domini vere & substantialiter ad-
sint, & fidelibus sub specie panis & vini, illis nimirum,
hoc est, pane & vino, in corpus & sanguinem domini tran-
smutatis & transsubstantiatis, distribuuntur, qui habet in
hunc modum. Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc
est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et ad calicem.
Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus noui testamen-
ti, qui

ti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.

Elementum vero est panis & vinum, ad quæ cum accedit verbum, fit sacramentum. Duobus enim hoc sacramentum conficitur: Visibili Elementorum specie, & inuisibili Domini nostri Iesu Christi carne & sanguine, quæ hoc sacramento vere & realiter participamus.

Vis huius sacramenti est, vt per viuificatricem carnem saluatoris nostri Iesu Christi ei nedum spiritualiter, sed & corporaliter iungamur, & efficiamur os de ossibus eius, & caro de carne eius, certificati quod in ipso Christo Iesu acceperimus remissionem peccatorum, & in sacramento virtutem restringendi concupiscentiam in membris nostris hærentem. Dulcissimum certe pignus remissionis peccatorum, vitæ æternæ, & societatis cum deo nobis in Christo promissæ & exhibitæ.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE seu absolutionis. XV.

Huius sacramenti verbum Mat. 18. quæ ligaueritis super terram, erunt ligata in cælis, & quæ solueritis, erunt soluta in cælis &c. Et Iohan. 20. legimus. Hæc inquit Euang. cum dixisset Iesus, insufflauit in Apostolos, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittentur eis, & quorum retinueritis retenta erunt. Verbum sane omni suauitate plenum & redundans, quo mirifice eriguntur conscientia lapsorum post baptismum, quibus impij Nouatiani poenitentiam in Ecclesia dandam esse, blasphemam in Dei misericordiam voce, negauerunt.

Elementum vero est ritus ille exterior, quo impartitur & accipitur absolutio in verbo Christi. Et quoniam sacerdotes in hoc sacramento medicos agunt spirituales, qui conscientias & peccatorum & vitiorum laqueis implicitas expedire, & mole iræ dei pressas consolari et erigere debent: idcirco peccata saltem lætalia, quorum quis sibi conscius est, & quæ conscientiam

F ij scien

Hic prote-
stantes ex-
hibuerunt
suū scriptū
signatum.
C.

scientiam perplexam tenent & angunt, confitenda sunt. Iustum quoq; & sanctum est, vt ad minimum quotannis semel quilibet se curationi pastoris sui subiiciat, quo pastor fidem & conuersionem confitentis exploret: & pro sua spiritali prudentia, & prudenti arbitrio, ex verbo Dei informando, morbis confitentis salutarē medicinam adhibeat. Huc enim respicit parabola de Samaritano Lu. 10.

Vis autem huius sacramenti est, vt intelligant, nec dubitent, q; eo signo à peccatis, quæ iam legitime cōfessi sunt, absoluuntur & ecclesiæ reconciliantur, se peccatorum vinculis liberari, & Christum in cœlis ratū habere, quod minister eius nomine gerit in terris. Et quoniam potestas clauium se latius, quàm ad remissionem peccatorum, porrigit, de ijs postea fusius dicemus.

Nn

De satisfā-
ctiōe pro-
testātes ex-
hibuerūt
scriptum
suum si-
gnatum.
D.

De satisfāctiōe quoq; docendum est, satisfāctiōē propitiatoriam culpæ, & abolitoriam æternæ pœnæ, soli Christo tribuendā esse. Satisfāctionem vero Canonicā, quæ et castigatoria dici potest, à parochis & præpositis sacramentorum acceptā, & ex fide peractā, præteritorum peccatorum causas excindere, & peccati reliquijs mederi, tēporariam quoq; pœnam seu tollere seu mitigare. In exemplū deniq; adhiberi. Cæterum pœnarum reseruatiōem neminem ad integrum nosse nisi Christum Iesum, cui pater omne iudicium dedit, & propterea pœnarum discussionem, & exactum iudicium, soli Deo relinquendum esse,

DE SACRAMENTO

matrimonij. XVI.

Matrimonij sacramentum solis Christianis peculiare est, qui sciūt matrimoniū, quod in Dei & Christi nomine iungitur, & cōtrahitur, vnius viri & fœminæ vnius, sanctā & ratam esse cōiunctionem, benedictione & cōsecratione Christi firmatam, q; non ita in infideliū matrimonijs obtinet. Christus em̃, sublato Iudaico diuortio, qd
genti

genti illi Moyses ob duritiam cordis permisit, matrimonium in primæuam vindicauit puritatem. Matth. 19. Id quod etiam intimæ illius sui & ecclesiæ coniunctionis sacrum symbolum esse voluit. Ephe. 5.

Verbum huius sacramenti situm est in sermone Christi, dum inquit: Qui fecit hominem ab initio, masculū, & fœminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrē & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo deus cōiunxit, homo non separet. Et paulo post, Moyses ob duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras, ab initio aut non fuit sic. Quamobrē, quicumq; dimiserit vxorem suā, nisi ob fornicationē, & aliam duxerit, mœchatur. Quod Apostolus 1. Cor. 7. interpretatur, cū ait: His qui in matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ergo, sed dñs, vxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

Elementū huius sacramenti, est exterior illa viri & mulieris cōiunctio, qua in Dei noīe & Christi in ecclesia copulantur. Quod Paulus vocat nubere in dño. 1. Cor. 7.

Vis ergo sacramenti est, vt intelligant coniuges se non humana, sed diuina autoritate coniunctos, gratiam accepisse, qua ipsis legitimus coniugalis congressus nō imputetur ad culpam, qua & Christianus gentilē coniugem secū manere eligentem sanctificet, & sanctos, hoc est, Deo dicatos filios exuscitet, qua deniq; perpetuam fidem coniugi seruet, vt sint duo in carne vna, vt Christus & ecclesia. Tob. 3. & 6. Hebr. vlti. 1. Cor. 7. Ephe. 5. Huius sacramentivim ignorantes Manichæi & Tatiani, qui & Eucratitæ, matrimonium ex doctrina dæmoniorum prohibentes, apostolica censura damnati sunt. 1. Tim. 4.

Quæ vero de diuortijs & matrimonialibus iudicijs deliberanda erunt, reseruentur ad reformationem.

F iij DE

44

LIBER PROPOSITVS
DE SACRAMENTO VNCTIO-
nis infirmorum. XVII.

VNctio infirmorum in Ecclesia vsitata ex verbo Iaco-
bi Apostoli desumpta est. Hic enim Apostolus, haud
dubium non suo nomine, sed vt seruus Iesu Christi vobis
tale mandatum reliquit. Infirmatur quis, inquit, in vobis
inducat presbyteros vt orent super eum, vngentes eum o-
leo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum,
& alleuabit eum dominus: etsi in peccatis sit, remittentur
ei. Iacob. 5. in quo situm est huius sacramenti verbum qd
fide apprehenditur. Oleum vero est huius sacramenti ele-
mentum, quo significatur ægroto, quod morbo suo infir-
mitate corporis delassatus respirare debeat in vno Chris-
to, qui est vnctus oleo lætitiæ præ omnibus participibus
suis, vt cogitet se veluti athletam aliquē in extrema pugna
constitutum in nomine domini iniungi, ne vlla vi morbi,
nullisve diaboli insultibus succumbat, sed confortatus fi-
de, carne, mundum & satanam sub pedibus velociter con-
terat, idq; in illo, in quem vngitur, Christo.

Ad hoc ergo hæc vnctio adhibetur cum oratione, vt
infirmus in fide, & Ecclesię oratione confirmatus, confidat
se à Deo velut viuum Ecclesię membrum respici & exau-
diri, vtq; velut fortissimus miles inuictam spem sumat de
aduersis omnibus in Christo triumphandi, vt deniq; certa
fiducia, siue moriatur, siue reconualecat, æternam salutis
promissionē infallibilis Dei, non aliter, atq; certissimæ an-
choræ innixus, complectatur & expectet.

DE VINCULO CHARITATIS,
quæ est tertia Ecclesię nota. XVIII.

Pp **T**ertia nota, qua dinoscitur ecclesia, est vinculum cha-
ritatis, & pacis, Ephe. 4. inter cætera ecclesię charisma-
ta longe præstantissimū, 1. Cor. 13. qd vt in ecclesia firmum
constaret, vocauit nos initio Deus per baptismū in vnitatē
corporis

corporis mystici, vnoq; quē cœlitus demissum hausimus,
spiritu nos potauit, vt scilicet inuicem essemus membra.

DE ECCLESIAE HIERARCHI

co ordine, & in constituenda politia
authoritate. IX.

Sic autē corpus istud Mysticum, & multis membris co- De hoc to-
agmentatum temperauit, vt vnum alterius opera indi- ro articu-
geret, & quod præstantius, & nobilius est, ignobilius, & lo exhibue-
infirmius non despiceret, quo nullum esset in corpore schi- runt prote-
sma, sed in idipsum sollicita sint membra, vt si quid patitur stantes suū
vnum membrum, cōpatiantur cætera, siue honorificetur articulum
vnum membrum, congaudeant simul & oīa membra. de vnitate
ecclesiæ si-
gnatū. E.

Vnicuiq; ergo membro data est gratia secundum men-
suram donatiōis Christi. Nam etsi idem sit spiritus, tamen
diuisiones gratiarum sunt idem sit dñs, diuisiones ministe-
riorum sunt idem sit Deus, qui operatur oīa in omnibus,
diuisiones tamen operationum sunt. 1. Cor. 12.

Itaq; ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autē pro-
phetas, alios vero Euangelistas, alios vero pastores & do-
ctores ad instaurationem sanctorum in opus ministerij, in
ædificationem corporis Christi, donec perueniamus oēs
in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectū,
in mensurā ætatis plenæ adultæ Christi, vt iam non simus
paruuli fluctuantes, & nō circumferamur omni vento do-
ctrinæ, per versutiam hominum, per astutiam, qua nos ad-
oriuntur vt imponant, nobis veritatē autē facientes in cha-
ritate crescamus in illo, per omnia qui est caput Christus,
ex quo totum corpus compactum & connexum, per om-
nem iuncturā subministrationis, secundum operationem
in mensura vniuscuiusq; membri, augmentum corporis
facit in ædificationem sui per charitatem, Ephe. 4.

Quamobrem, vt D. Cyprianus inquit, Ecclesiæ vnitas
firmiter tuenda & vindicanda est, maxime ab Episcopis,
qui

qui in ecclesia Apostolorū loco præsident, vt episcopatum quoq; ipsum vnum atq; indiuisum probemus. Episcopatus siquidem vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia vna est, quæ in multitudinem, latius incremento fecunditatis extenditur, quomodo solis multi radij, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum.

Proinde quoq; Christus, quāuis apostolis omnibus, vt idem Cyp. ait, post resurrectionem suā, parem potestatem tribuat, tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua autoritate disposuit: hoc enim vt subiicit, erant vtique cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris & potestatis. Sed exordium ab vnitatem proficiscitur, vt ecclesia vna monstretur. Hactenus ille.

Hinc scripturæ Petrum veluti verticem, & os, & principem apostolorū describunt, cui Christus nedū potestatem, sed & nomen suum cōmunicauit, etsi non ipsi soli, sed tamen ipsi principaliter cū alijs: vt vnitatem ecclesiæ insinuaretur, præcipuā sollicitudinem, dū ei pascendas oues cōmitteret, Iohan. 21. imposuit, & curā confirmandi fratres in ædificationem & robur ecclesiæ iniunxit. Lucæ 22. Quam & statim in exordio ecclesiæ suscepisse videtur. Quēadmodum in actis Apostolorū legimus Capite nono, qd transiuerit & inuiserit vniuersos, quam tamen non in destructionem eorum, quæ cæteri bene ædificassent, sed in confirmationem magis contulit, cū scilicet agnosceretur Euangelium per cæteros prædicatum per omnia respondere Euangelio sui apostolatus: atque adeo vnū, & idē Euangelium omnium esse, quæ & Paulo fuit causa proficiscendi Hierusalem, & conferendi Euangelii cum Petro, Iacobo, Iohanne. Gal. 2. Non quod Euangelium per Paulum prædicatum, id quod à solo deo acceperat, ab illorum autoritate penderet.

42
penderet, sed vt illi eandem prædicationis gratiam in Paulo agnoscentes, dextras ei societatis, quod est concordie & conuenientie signum, darent, & eo signo ecclesias in fidei & charitatis vinculo confirmarent, vt inter cæteros Tertullianus testatur.

Et quia Christus hæc ecclesie vnitatem hierarchico ordine vsq; ad finem durare voluit, idcirco in locum Apostolorum, diuina nimirum dispensatione, successerunt Episcopi, qui singuli singulis ecclesijs vt Hieronymus inquit, in schismatis remedium propositi sunt, ne vnusquisque ad se trahens ecclesiam Christi, vnitatem rumperet. Inter Episcopos quoq; cuiusq; prouinciæ vnus Archiepiscopus q & Metropolitanus, & inter Metropolitanos, Patriarchæ seu Primates constituti sunt, qui initio tres tantum numerabantur. Quorum Romanus, veluti cathedram Petri vicaria successione obtinens, Primas iudicatus est, nõ quod dignitate sacerdotij cæteros antecelleret, sed magis amplitudine sollicitudinis, & prærogatiua iurisdictionis, vt ecclesie vnitas conseruaretur, anteiret. Hoc ordine ita custodito, & per legitimam successionem Episcoporum conseruato, vinculum illud charitatis omnibus charismatibus supereminens in primis firmatur. Quod Ireneus libro 3. & 4. contra hæreses sæpe testatur ac docet. Cæterum vt vinculum illud charitatis, quod, vt Augustinus inquit, proprium est catholicæ ecclesie donum, commodius retineretur, Christus ministris & ecclesie sue potestatem fecit, politiam ecclesiasticam ordinandi, qui in pñs cæremonijs & disciplina ecclesiastica consistit. Iam quod ad cæremonias attinet, mandatum habent & potestatem, qui præsidet, nedum cæremonias, quas ad excitandam retinendamq; pietatem facere arbitrabuntur, ordinis & decoris causa constituendi: sed & ritus externos in diuinis literis expressos ad fidei & charitatis regulam dirigendi ac exhibendi, ac

G prout

prout, secundum temporum ac locorum rationem, fidelium salutem expedire & sufficere nouerint, disponendi ac moderandi, quo spectat illud Euangelij. Quia dominus est filius hominis etiam sabbati. Lucæ sexto. Item de disciplina (quæ à clauē iurisdictionis pendet, & sine qua euangelicus vigor in ecclesia non subsistit) constituenda ac diligenter retinenda, præfideat obediendi prepositis, subditi mandatum habent. Heb. 13. 1. Cor. 11.

Sic tamen, ut hæc cæremoniæ & disciplina hoc sine in Ecclesia instituantur, & administrentur, non ut in illis fiducia salutis, quæ in gratia domini nostri Iesu Christi consistit, reponatur. Hoc enim esset Deum frustra colere mandatis hominum, contra mandatum domini. Matth. 15. & Esaia 1. Sed tantum ut sint incitamenta & retinacula pietatis, ut omnia in Ecclesia pie, decenter, honeste, & ordine fiant. 1. Corin. 14. Quæ tales quoque erunt, ne ullatenus ab Euangelica puritate & simplicitate dissentiant, ne velas queum conscientijs iniiciant, & Christianæ nihil derogent libertati. 1. Corin. 7.

Libertas autem Christiana in hoc potissimum sita est, ut qui gratia Christi Iesu, & donatione spiritus sancti à coactione legis liberati sumus, ultro facientes, quæ lex moralis præcipit, sciamus iustitiam nostram, quæ spiritualis esse debet, ab externis obseruationibus non pendere, eas sicut propter retinendam & fulciendam fidem infirmorum, & charitatem institutæ sunt, ita charitati cedere debere, atque etiam si res ita postulare videtur, sine peccato omitti posse. Ita tamen si absit & scandalum & contemptus. Luc. 6. Tunc enim semper plus illud valet, misericordiam volo, & non sacrificium. Mat. 12. Haftenus de ecclesiæ notis & autoritate generatim dictum sit.

DOGMATA QVAEDAM, QVAE ECCLESIAE autoritate declarata, firmata sunt. XX.

Cetera

49
CAeterum quædam etiam speciatim recensenda sunt, quæ hac autoritate, qua ecclesia, tum in dijudicandis scripturis & dogmatibus, tum in conseruanda politia vtitur, firmata sunt & constituta. Ex prima illa itaque autoritate, qua ecclesia de scripturarum interpretatione, intellectu, & mente iudicat, sunt sequentia dogmata, & explicationes veluti diuinitus traditæ, vt sunt Symbolum Apostolorum, de consubstantialitate Trinitatis, de æqualitate personarum, de duabus naturis, & vnitæ personæ in Christo, de duplici voluntate in Christo, de peccato originali, de baptismo infantum, & similes.

Hac quoque autoritate receptum est, sanctos, qui ad vitam futuri sæculi præmissi sunt, veluti nobilissima Ecclesiæ membra, quos pater cœlestis filios agnoscit & honorat, Ioh. 12. Filios vt fratres ac cohæredes habet, Roman. 8. Spiritus sanctus templa sua vocat, 2. Corin. 6. laudandos ac eorum memoriam, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consociemur, religiosa solennitate celebrandam esse, quemadmodum Augu. habet, cōtra Faustū Manichæum, lib. 10. ca. 21. Et Paulus ad Heb. 13. Quorum, inquit, intuentes exitum cōuersationis, imitemini & fidem. Sentit enim ecclesia (nec destituta quidē in hoc scripturis) sanctos miro desiderio salutis nostræ (vti vnus eiusdemque nobiscum corporis membra, quæ sine nobis consummāda non sunt, Hebræ. 11.) teneri, & proinde eos Deum pro nobis exorare, Deum quoque sanctos pro nobis sollicitos exaudire, & propter illos nobis benefacere, Exo. 32. Danie. 3. Et vt non dubium est, sanctis sua esse merita, quæ tamen etiam Dei sunt donat ita communi Ecclesiæ consensu receptum est, vt pie in hunc modum oretur Deus, quo sanctorum suorum meritis precibusque concedat, vt in omnibus suæ protectionis muniamur auxilio, nō quidem ipsorum meritis ex se, vix per Christū dominū nostrū, cuius gratia & illi ser-

G n uati

uati sunt, cui etiam omne meritum illi acceptum ferunt.

Rr Nec damnandum est, si quis religiosa quadam pietate, & animi quodam ardore in commemoratione tam intima nostræ cum illis in Christo vnionis, eos etiā nominatim appellet, sed extra preces quæ ad altare offeruntur: in quibus ad solum Deum patrem per Christum dirigenda est oratio, vt habet concilium Carthaginense tertium. Sic tamen vt tota fiducia in solum Christum Iesum omnis boni authorem reponatur, & nihil, quod Deo proprium est, sanctis tribuatur, tantum vero vt conserui, qui iam meruerunt fieri supernorum ciuium consortes, non secus quàm qui nobiscū adhuc in carne sunt, sancti dei homines, adiuvandas nostras preces, apud deum implorentur.

Et quia facilis est hominum à vera pietate in superstitionem lapsus, diligenter ac sedulo de his docendi sunt homines, hoc est, de collocanda solum in Deum fiducia, soli Deo sacrificia offerenda, solum Deum vt vnicum salutis nostræ authorem inuocandū, sanctos vero non aliter habendos, quàm sedulos apud Deum precatōres, nostræ salutis auidos, eosdemq; non in sua virtute, sed in ipso Deo (cui de illorum victorijs gratiæ agendæ sunt) honorandos, & imitandos.

Præclare certe Augustinus libro 3. contra epistolam Pelagij ad Bonifacium ca. 3. non, inquit, constituimus martyribus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia, quoniam nō ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus, honoramus sane memorias eorum tanquam sanctorum hominum Dei, qui vſq; ad mortem suorum corporum pro veritate certarunt, vt innotesceret vera religio, falsis religionibus victis atque conuictis. Quis autem audiuit aliquando fidelium, stantem sacerdotem ad altare, etiā super sanctum corpus martyris, ad Dei honorem cultumq; constructū, dicere in precibus: Offero tibi sacrificium Petre vel Paule, vel Cyprianæ,

ne, cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & martyres fecit, & sanctis suis angelis cœlesti honore sociavit, ut eâ celebritate & Deo vero de illorum victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum, & palmarum, eodem inuocato in auxilium, ex eorum memoriâ recordatione adhortemur. Quæcunque igitur adhibentur religiosorum obsequio in martyrû locis, ad ornamenta sunt memoriarum, nō sacra sunt vel sacrificia mortuorum, tanquam Deorum. Hæc ille. De sanctorum martyrum veris reliquijs, ea semper fuit in ecclesia sententia, quod reuerenter & religiose habendæ essent, primum quod hi sanctorum cineres & ossa veluti quædam relicta nobis pignora, & exuviæ, nos eius, quæ in illis fuit, fidei & charitatis commonefaciant, dum scilicet recogitamus hæc eadem ossa illa, quibus compaginatam olim fuit corpus inhabitantis gratiæ domicilium, quibus coheserunt membra, iam pridem templa spiritus sancti fuisse. Quæ recordatione fides nostra in Deum, non dubium, excitatur, ut quemadmodum illi per fidem vicerunt regna, & operati sunt iustitiam, ita & nos eundem fidei spiritum habentes, eorum exemplo confirmati, aduersa omnia in domino vincere annitamur. Quamobrem etiam deum tam insignia sepe miracula ad martyrum memorias edidisse compertum est, nimirum, ut fidem suorum incenderet, & eos ad imitationem sanctorum prouocaret. Nam ut Augustinus (cum ecclesiam in miraculo ad memoriam beati Stephani facto plaudentem refert) Quid, inquit, erat in cordibus exultantium, nisi fides Christi: pro qua Stephani sanguis effusus est.

Deinde reliquiarum venerationem in hoc quoque utilem iudicauit vetustas, quod & futuram resurrectionem tacito quodam affatu nobis promittant, & spem nostram ad futuram glorificationem corporis expectandam erigant, qd

G in certe

certe tum fit, dum recolimus eadem illa sanctorum corpora, quandoq; et si immutata, ad vitam excitanda, ac Deum nostrum esse Deum Abraham, Deum Isaac, Deum Iacob, Deum inquam non mortuorum, sed viventium.

Sed quoniam hic facile surrepit superstitio, quod plurimus abusus hactenus ostendit, populus diligenter docendus est, nō fidere reliquijs, nec reliquias adorare, sed in eis tantum exosculari sanctorum fidem, & charitatem, atque hinc vitæ & doctrinæ recordatione accendi, futuræq; resurrectionis spe fulciri debere.

Verum & hoc interim valde cauendum est, ne alię quæ veræ reliquiæ, & vera sanctorum martyrum monimenta habeantur, neve ipsæ reliquiæ ad quæstum exponantur aut circumferantur. Quod ita quoque in multis Synodis constitutum est.

It Iam & imaginum vsum non in totum esse damnandū, communi Ecclesiæ cōsensu probatur, sed hoc omnino cauendum, ne illis aliter quā imaginibus vtamur, quod tū fit, cum ad excitandam modo gestorum recordationem, & historię memoriam adhibentur, veluti cum imago saluatoris nostri non ideo statuitur, seu pingitur, vt ipsa quasi Deus colatur, vel Christi etiam cultus aliquis ad eam infituitur, sed vt proponatur tñ, ad admonendum hoīes, Christi, & eorum, quę pro nobis passus est, vt in eius amore incalescamus, cuius imaginem videre desideramus.

In primis ergo prouidendum est, ne vllę imagines quæ verarum rerum & historiarum in Ecclesiam inuehantur. Deinde, ne ad sæculi vanitatem affingantur. Denique, ne in imagines ipsas vlla fiducia collocetur. Nam tum demum sine periculo retinentur, si nihil eis diuinitatis tribuatur, si nulla spes salutis in eis reponatur, sed tantum ad memoriam, & recordationem, veluti quędam trophęa rerum diuinitus gestarum habeantur, & quod imagine res
presentat

presentatur, non autem ipsa imago veneretur.

Ad hæc omnis Ecclesia, Missam, in qua verum corpus & verus sanguis Christi conficitur, sacrificium esse consentit, sed incruentum & spirituale, in ea enim (modo pie & religiose agatur) Deo quatuor spiritualiter offeruntur. Initio enim Christus, qui seipsum patri in mortali corpore cruentâ sufficientem, & bene placentem pro totius mundi peccatis hostiam cruci affixus obtulit, idem ille in Missa (quæ est omnium sacrorum sanctissima actio, & publicum in ecclesia ministerium) totius ecclesiæ nomine, representatio suo sacrificio, eidem Deo patri immolatur.

Vv
De missa
exhibue-
runt Pro:e
fantes pro
prium scri
ptis signa-
tum. G.

Quod certe fit cum ecclesia illum eiusque verum corpus & sanguinem Deo patri pro totius mundi peccatis pia prece ficit. Nam etsi oblatio illa in cruce semel facta transiit non reiterabilis, victima tamen ipsa immolata perpetua virtute consistit, ut non minus hodie in conspectu patris oblatio illa in ijs, qui eam Deo religiosa fide representant, sit efficax, quàm eo die, qua de sacro latere sanguis & aqua exiuit.

Xx

Inquam sententiam patres corpus & sanguinem Christi in altari presentia, nunc precium pro peccatis totius mundi, nunc precium redemptionis nostræ, nunc victimam salutarem appellare consueverunt. Et Chrysostomus testatur nos eandem hostiam, quæ semel oblata est, in sancta sanctorum semper offerre, atque vnum esse utrobique sacrificium, vnum Christum, & hic plenum existentem, & illic plenum, sic tamē, ut quod nos agimus sacrificium exemplar sit illius, in commemoratiōem eius, quod factum est semel. Nec ab re, Deus enim in hoc donauit nobis Christum Iesum filium suum, ut de nostris viribus diffisi, deque nostris peccatis nobis probe conscij, illum veluti vnicam & potissimam victimam pro nostris peccatis satisfactoriam Deo patri representemus. Ipse enim natus est, ipse datus est nobis, ut quicumque in eum credimus, non pereamus, sed pa-

cem

cem cum Deo, recōciliati per sanguinem eius, habeamus.

Yy Secundo. Ecclesia in hoc Missæ sacrificio seipsam quod
q; quatenus Christi mysticum corpus est, per Christū deo
offerre non dubitat. Dum enim ex immolatione Christi se
mel in cruce peracta, spiritualiter agnoscit nos in vniuersum
omnes perditos esse, nisi per vnicam illam hostiā res
conciliati seruemur, fit vt vicissim se totam Deo consecret,
quemadmodum Christus nos omnes in cruce portabat, &
totius ecclesiæ causam gerebat, eam in seipso Deo patri of-
ferens. Sic ecclesia tantam oblationem pia deuotione reco-
lens, se totam p Christum Deo viuo vicissim dedicat.

Et quoniam ramos suos in præterita, p̄sentia, & futura
tempora extendit, & membra habet non tantum, qui p̄sen-
tem vitam adhuc ex fide viuunt, sed etiam qui cum signo fi-
dei p̄cesserunt. Idcirco in hoc augustissimo sacrificio, quod
per publicum ministerium consentiente fide peragit, cum
recolit Christum ob id mortuum semel, vt & viuorum &
mortuorum dominetur, non se diuidit, sed veluti se to-
tam colligens non solum præsentium, sed & sanctorum,
quos iam certo apud Deum viuere nouit, & aliorum quo-
q; fratrum & sororum, (qui in domino sed non defecati
satis, obdormiuerunt) meminit, ac testatur se in hoc sacrifi-
cio vnitatem corporis Christi intelligere; seq; per fidem tū
illorum, qui apud Deum viuunt, societati, suauis commu-
nicatione copulari, tum cæterorum omnium in Christo
membroz pia sollicitudine & charitate tangi & teneri.

Quamobrem patres testantur, Ecclesiam in eodem sa-
crificio non solum memorias martyrum cum ad excitandam
imitationem, tum vt meritis eorum consocietur, reli-
giose celebrare, sed & p̄ fidelibus defunctis in vniuersum
supplicare atque à Deo horum animas eiusmodi p̄cibus
subleuari; qui tamen vt hoc eis post mortem prodesse pos-
sit, in hac vita sibi per fidei meritum comparunt.

Tertio.

Tertio. In missa sacrificium laudis (quæ huius quoque constitutionis finis est) offertur, hoc est, sacrificium fidei, spei, & charitatis, atq; id in primis gratiæ actionem complectitur, quam pro illo summo beneficio & nobis & vniuersæ ecclesiæ collato persoluimus, propter quam tremenda & reuerenda ista mysteria, Eucharistica appellantur, quæ sint beneficiorum recordatio plurimorū, caputq; diuinæ erga nos charitatis ostendant, nosq; faciant debitas Deo gratias semper exoluere. Gratiarum actioni cōmunicatio & confessio doctrinæ, obsecrationes, orationes, postulationes & preces pro omnibus hominibus, & pia vōta, sacrificia certe spiritualia & Deo grata, cōiuncta sunt, quæ etiam in præsentia tanti sacramenti magis efficacia & plus valere censentur, vt em̃ Cyprianus inquit. In huius veracissimi & sanctissimi corporis præsentia non superuacue mendicant lachrymæ veniam, neq; vnquam patitur contriti cordis holocaustum repulsam. Hic Hierarcha pius, eleuatione manuum crucis mysterium repræsentans, cōfidenter orat pro sua & populi ignorantia. Hactenus ille.

Postremo, Ecclesia & dona quædā, tam panis quàm vini, ex quibus partim corpus & sanguis Christi cōficiebantur, offerebat, partim & eleemosynæ fiebant. Et iustum est, quod populus in hoc sacrificio se non tantum verbis Deo consecret, sed & symbolo aliquo externo testetur, quod se totum dediceret Deo. Nam is mos in ecclesijs pene abolitus est, cū olim omnibus diebus dominicis panis & vinum, & res aliæ ab omnibus tum viris tum mulieribus ad altare offerebantur, quemadmodum decreta, quæ Fabiano tribuuntur, testantur. Iam si Canon ille missæ (quem veteres solennem & prolixam precem super panem & calicem trifarie digestam appellarunt) in hunc, quæ diximus, sensum, intelligatur, nihil habet incōmodi, superstitiosa tātum absit opinio: quia quidam, de natura & energia huius sanctissimi

H sacris

Hic Pro-
stantes ex-
hibuerunt
suum arti-
culum de
priuata
missa sig-
natum H.

sacrificij male edocti, virtutem eius ex solo externo opere, quod facit sacerdos, in se deriuari putabant, tametsi illi nul- lam viuam fidem afferrent, nullam pietatem adhiberent, nulla cōmunionē, vel precū seu orationis, sacrificio assen- sum præberent. Quales erant, qui nulla sua nephandæ im- pietatis & execrandorum flagitiorum habita ratione, in peccandi proposito perseverantes, se huic sacratiss. ac diuini- niss. actioni damnabiliter miscuerunt, persuasi sibi missam solius externi operis, quod sacerdos facit, virtute prodesse. Et si ipsi nihil probæ mētis afferrent. Quæ opinio damnan- da est, atq; etiam tales, si publica sint crimina, à sacris arcen- di, si occulta, vt se à tam tremendis mysterijs, dum resipue- rint, subtrahant, docendi sunt.

DE VSV ET ADMINISTRATIO

Zz.

ne sacramentorum, & cæremonijs qui-
busdam speciatim: XXI.

Huius sen-
tentia nos
sumus, sed
consilium
quod sub-
iungitur
in libro
nū id tale
sit, vt eo
possit iran-
quillitati
ecclesiariū
vring; cō-
mode &
Christiane
cōsuli re-
linquimus
Cæs. Ma. et
sacri impe-
rij ordini-
bus expen-
dendum.
Iulius
Pflug.
Iohannes
Gropper.

Sunt ex vna parte, quibus persuasum est, missam peragi non debere, nisi adsint, qui cū sacerdote sacrificante sa- cramenti corporis & sanguinis sumptione cōmunicent. Quod eo fine hoc sacramentum primū per Chr̃m institut- um & cōmendatum sit, vt vnus panis & vnū corpus mul- ti simus: quod ex vno pane & vno calice participamus, atq; hunc fuisse veteris ecclesiæ morem asstruunt.

Sunt ex altera, qui existimant missam etiam pie celebra- ri, si modo adsint, qui spiritualiter tantum cū sacerdote cō- municent, & sacrificio consensum præbeant, & si horum quoq; sententia populus docendus, & diligenter admo- nendus sit, vt quā sēpissime cōmunicet, & qui quotidie pec- cat, quotidie quoq; anhelet ad sumendam medicinā. Atq; hanc sententiam, ne cum veterum quidem more pugnare dicunt, ac etiam putant hunc vsum iustificationi Christi nihil præiudicare, quod sacerdos hoc publicum in eccle- sia ministerium gerens, se omnibus, qui toto terrarū orbe hoc

hoc sacramento participant, per fidē adiungat, ad hæc ve-
rentur isti, ne si hic vsus ex ecclesia tollatur, fieri posse, vt (q̄
est hoīm præsens tempestatis in frequentandis mysterijs
accidia) hoc sacrificium laudis, quod Christus in Ecclesia
frequentissimum esse voluit, quā rarissime celebretur. Ac
demum etiam in totum fere omittatur.

Hic qm̄ vtriq; de sua sententia sunt persuasi, fieri forsan
possit, vt singuli in suo sensu abundare permitterentur, ne
hi qui sine cōmunicantibus sacramentaliter, cum astanti-
bus tamen & cōsensum sacrificio præstātibz, sacrificium
offerunt, damnarentur. Illi vero non cogentur aliter q̄
præsens cōmunicantibus Missam habere.

Rursum sunt ex vna parte, qui dicunt Sacramentū cor-
poris & sanguinis sub vtraq; specie populo administrari
debere, quod id Christi mandato & institutioni, & mori
veteris ecclesiæ sit consentaneum.

Sunt ex altera, qui cum existiment hoc potissimum in
Sacramentis spectandum, quo signatis magis quā signis
fruamur, & acquiescamus, ac constet interim sub vna tan-
tum, quantum sub duabus speciebus contineri, asserendū
non esse, vt impium damnandum, quod ecclesia iam mul-
tis sæculis laicos vna specie contentos recte communicare
& nihil contra institutionem Christi facere est arbitrata,
eo maxime, quod Christus eam authoritatem ecclesiæ reli-
quisse videatur, vt in externis sacramentorū cēremonijs eā
moderationem adhibere possit, quæ pro ratione temporis
& locorū fideiū saluti, cū sufficere, tū cōmodare existimet.

Verum cum iā plurima in Germania plebs persuasa sit,
Christi mandatum & institutionem requirere, vt integra
sacramenta accipiat, & omnino cauendū, ne quis ad hæc sa-
cro sancta mysteria participanda cū mala conscientia acces-
dat, operæ precium videbitur, si ecclesia, ad medendum his
malis, omnibus liberum faciat, sub altera vel vtraq; specie

H ij com

communicare, sic tamen ne hinc cuiq; vlla anfa præbeatur, receptam hætenus in ecclesia consuetudinem temere damnandi, vel posthac inuicem iudicandi. Certe cæremoniã istam cõmunionis vtriusq; speciei ad necessitatem alligare absurdum fuerit, vel propter abstemios, ægrotos, & similes, qui à vini specie plane abhorrent.

Deniq; sunt ex vna parte qui postulant sacramenta ea lingua administrari, quo à populo intelligatur, vt is clare ac diserte intelligens qd agatur, ad omnia respondeat Amē.

2. 2 In quo Paulum Apostolum 1. Cor. 14. authorem citant.

Sunt ex altera, q putant in Latina Ecclesia latinam linguam retinendam esse, ac sufficere arbitrantur, si populus subinde in concionibus de his quæ in missa aguntur, clare ac diligēter edoceatur, ac admoneatur singulis actionibus suum adhibere cõsensum, pioq; desiderio apud Deum ambire, vt publicis ecclesiæ votis aurem suæ benignitatis accommodet, si tamen ad hæc populo, quod epistolæ nomine, & quod ex Euangelio recitatur, lingua ab eo intellecta explicetur. Atq; hi etiam verentur, ne si hæc summa mysteria ad tantam ac tam promiscuam multitudinem (quæ est præsentis ecclesiæ facies) lingua vernacula frequenter afferantur & decantentur, fore vt ab impijs & male institutis in canticũ & prouerbiũ vertantur, atq; ita impingatur in id q inhibuit Chrs, ne, scilicet, sanctum canibus daretur.

Verum hic facile ab eruditis & pijs viris ea moderatio inueniri ac institui poterit, q fiat vt neq; dignitati sacramentorum quicq; detrahatur, neq; sanctæ plebi plus rerũ, quæ geruntur, intellectos, & suũ amen subtrahatur. Et cum antiqui ritus & obseruationes, qui circa sacramentorum administrationem nobis quasi per manus traditi sunt, raram pietatem redoleant, erunt quoq; diligendi viri tum docti, tum pi, q eosdẽ ritus ac formulas diligēter inspiciãt & examinet, vt si qd forsan irrepperit, qd ad pietatẽ nihil fecerit,

id

id tollatur, & antiqua puritas & synceritas sacris restituat.
DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA. XXII.

HAnc constat in ecclesia quàm maxime necessariã esse, quod ea sola fidei ac spei nostræ retinaculum sit, & custos itineris salutaris, dux, magistra, fomes, & nutrimentum virtutis, quæ facit in Christo & vnitæ corporis eius semper manere, iugiter in Deo ad proximi vtilitatem viuere, & ad promissa cœlestia, & diuina præmia peruenire, quam sectari salubre, negligere lætale est. Quemadmodum D. Cyprianus docet. Hæc est quam Apostolus Timotheo ac Tito Episcopis præscribit, vt norint, quomodo eos oporteat in domo Dei conuersari, quæ est ecclesia Dei, columna & firmamentum veritatis. 1. Tim. 3.

Iam vt hæc ob nimiam rerum præsentium exulcerationem subito ad seueritatem antiquorum canonum reuocari non possit, annitendum tamen modis omnibus est, vt saltem, quoad fieri potest, ecclesiæ restituatur, ac indies magis ac magis augecat.

Est tamen in ecclesia duplex omnino disciplina spectanda & requirenda, vna cleri, altera populi.

Vt autem cleri disciplina instituatur, ante omnia necessarium est, vt ad gubernandas & regendas ecclesias, ac alia publica ministeria gerenda, nulli nisi probati & idonei assumantur. Id quod debet omnibus omnium graduum ministris, tam summis quàm medijs & infimis, obtineri. In usum itaq; reuocandæ sunt canonicæ electiones, & electorum examina, manuum impositiones, cōfirmationesq; ad apostolicā regulam & veteres canones exigēda, & omnino prouidendū, vt quæ gratis impartiri Christus mandauit, gratis quoq; dentur, & omnis omnino symoniæ labes ab ecclesia tollatur. Item, vt nulli nisi ad certum ministerium, vt habet Chalcedonense Concilium, ordinentur.

H iij Des

Deinde vt quilibet suum officium sedulo ac diligenter faciat & exequatur, ac interim caueat ne falcem suā in messem alienam mittat, secundum veterum canonum instituta. Et inter cætera vt Episcopi Germaniæ, qui ecclesiarum regimini, Imperatorum beneficio, ciuilem administrationem coniunctā habent, eā quam debent ecclesijs curā, p̄cipuam habeāt, & in hoc potissimū sint, vt ecclesijs vbiq; de idoneis ministris p̄spiciant, manus nemini cito imponāt. 1. Tim. 5. sed viros constituāt boni testimonij plenos spiritu sc̄to, ac sapientia, nō ad ocium, sed super opus. Act. 6.

Insuper, quo nihil magis necessarium est, sedulo inuigilandum erit, vt vita ac mores ministrorum sua professione digni sint, vt primum vita, deinde doctrina populum instruant, ne quos sermone ædificant, destruant exemplo, vtq; singulorum ministerijs mores quoq; respondeant.

Hic optimus habendus est p̄ceptor Paulus, q̄ qualē oporteat esse Episcopum, quem & presbyterum appellat, & quales diaconos, suum Timotheum ac Titum diligenter edocet. Ex qua Apostolica formula pene omnes antiqui Canones, qui de vita ministrorum sunt, dimanauerunt.

Et quoniam viderunt Patres, Paulo quā maxime curæ fuisse, vt qui ministrarent ecclesijs, ab omni solitudine liberi, ea tantū quæ dñi sunt curarent, atq; eum qui cū vxore est de ijs nō posse nō sollicitū esse, q̄ sunt mundi. 1. Cor. 7. plurimū semper fuerunt propensi ad indicendam ministris perpetuam continentiam, etsi in hac re non eadem seueritate vetus & recentior ecclesia vsæ fuisse reperiuntur.

Vetus enim ecclesia eos, qui tantum vnus vxoris mariti essent, ad sacerdotium ascieuit, ac decreuit etiam ne tales vxores suas religionis obtentu abijcerent, vt habet canon Apostolorum octauus Gangarensis concilij, & sententia Paphnutij in concilio Nicæno recepta. Eos vero qui post baptismum duabus nuptijs implicati fuissent, aut concubinam

De cœlibatu
Prote-
stantes ex-
hibuerunt
suum scri-
ptū signa-
tum. L.

binam habuissent, aut viduam duxissent, aut diuortio separatam à viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquā, quæ publicis spectaculis mācipata fuisset, à sacerdotali cōsortio excludebat, vt habet Canon Apostolorum 16.

Cæterum ijs qui cœlibes ad sacerdotium vel diaconatū peruenissent, matrimonio interdixit, vt habet Canon Apostolorū 15. Nisi tamen diaconi in ipsa ordinatione protestati fuissent, se velle habere vxores, nec posse se continere. Hi enim si ad nuptias venissent, manebant in ministerio, propterea quod ijs Episcopus licentiam dedisset, vt testatur concilium Ancyranū, Canone 9. Eos vero q nulla protestatione facta contra tacitā professionē nuptias contraxissent, à ministerio tātum submouebat, hoc est, offerre, et sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officijs perfungi non permittebat, laica tantū communione eis concessa, vt habet Canon 15. concilij Ancyrani.

Deniq, qui contra expressam professionē, & votū, matrimonio contraxissent, excommunicabat, sed interim ea erat apud Episcopū loci autoritas, vt talibus cōfidentibus humanitatē facere posset, vt habet Canon concilij Chalcedonenfis 15. & 16. Matrimonium vero nō diremit, vt testatur Augustinus Canone nuptias 27. quæstione 1. A. 3.
A. 4.

Porro, ne Episcopus aut quisq ex clero subintroductā mulierē haberet, omnino vetabat, vt habet Canon 3. Synodi Nicenæ. Clericos vero in fornicatione deprehensos extra ecclesiam abiecit, & ad pœnitentiam inter laicos agendam redegit, vt habet Canon 1. concilij Neocæsariē.

Postea recentiores Canones cōiugatos ad sacerdotiū seu diaconatum promoueri vetuerunt. Presbyteros quoque & diaconos, qui ante ordinationē nuptiis iuncti fuissent, abstinere ab omni opere cōiugali, atq; adeo separariā cōiugibus iusserunt. Matrimonia quoq; q presbyteri seu diaconi post susceptū ordinem contraxissent, diremerunt, & irrita

H₄

irrita declararunt. In hac ergo Canonum diuersitate, si postremi Canones omnino post hac retinendi sunt, necessarium quoque erit, ut censuræ, quæ in fornicarios in veteribus canonibus distringunt, in usum quoque reuocentur, ne publicum scandalum ex impura ministrorum vita ecclesie ingerat.

Post vitam cleri recte institutam, pari cura prouidendum est, ut Parrochi puram & synceram doctrinam populo tradant, ut sanam habeant verborum formam, cuius finis sit ea quæ veræ fidei, & charitatis sunt, reiectis omnibus fabulis & quæstionibus curiosis, sedulo inculcare, quemadmodum Apostolus docet. Quod finis præcepti sit charitas, de corde puro, conscientia bona, & fide non simulata. Item, ut verbum sine ullius contumelia, sed absque contentione spargatur, ab errore caueatur, falsam doctrinam arguant, sanæ vero doctrinæ fortiter adhærescant. In quo opus erit, ut brevis aliqua formula, quæ doctrinæ summam contineat, publica autoritate edatur, ad quam ubique Parrochi suas conciones exigant.

Prouidendum est quoque, ut in Ecclesia nihil, neque in precibus, neque in hymnis, neque lectionibus, quod ex scripturis, & receptis authoribus depromptum est, recitetur. Item, ut externi ritus, qui ad pietatem, honestatem, ordinem, & tranquillitatem ecclesie faciunt, obseruentur.

Et cum diuersitas ordinum, monasteriorum, & plerique abusus, qui in monasterijs committuntur, multis scandalo sint, nec monastica eum fructum præsentis ecclesie afferat, quem attulit olim, reformationi quoque eius inuigilandum est, ut post hac sint monachi, apud quos doctrina Christiana viget, quæ linguas, & bonos authores conseruet, scripturas scrutentur, & explicent: concionibus & se, & populum instituant, sic tamen ne Parrochis in officio præiudicent, ac ea faciant, quæ eos antiqui Canones facere debere censuerunt.

Vt autem tales in Ecclesia ministri, ac etiam monasticae professores haberi queant, constituendæ sunt apud cathedrales

drales & collegiatas ecclesias, & in monasterijs scholę, qui
bus præficientur viri tum docti, tum pii.

Et qm̄ operarius dignus est mercede sua: & ministris
ecclesiarum, & professoribus honesta stipendia seu salaria
conferenda sunt, ne egentes in suo munere tepescant.

Postremo, vt hæc omnia in perpetuo cursu retineātur,
habendæ sunt suis temporibus generales, nationales, pro-
uinciales, Episcopales, Archidiaconales, & aliæ synodi: in
quibus de omnibus istis diligens inquisitio fiat. Item vt
gradatim appelletur, & secundum veteres Canones de cau-
sis Ecclesiasticis ordine & rite cognoscatur.

DE DISCIPLINA POPVLI. XXIII.

CVM in sancta plebe sint senes, anus, iuuenes, puellæ.
Mariti, vxores, parentes, liberi, domini, serui. Sint itē
diuersa viuendi genera, & vocationes, curæ erit Ecclesiæ
ministris, vt omnes & singuli suam vitam & mores ad do-
ctrinam Euangelicā conforment, vt vocationi suæ serui-
ant, & tranquillitati studeant & paci.

Deinde vsus clauium, qui iurisdictionis dicitur, in eccle
siam, quoad fieri potest, reuocandus est, & censura Eccle-
siastica secundū Apostolicā & veterę Canonū censurā res-
tituenda, vt q̄ publice criminosi sunt & impuri, seu refra-
ctarij & contentiosi, & qui ecclesiæ scandalo sunt, à cōmu-
niōe & sacris, donec resipuerint, arceant & prohibeātur.

Pœnitentia quoq; publica, quantū fieri potest, in vsum
reuocanda, vt non nisi facta ἐξαμολογίσει & obtenta recō-
ciliatione, q̄ publice deliquerunt, in Ecclesiā recipiantur.
Idq; ad eam moderationē, quā præsētia tempora ferant.

Postremo de ieiunijs, de delectu ciborū, ferijs, & simili A. 6.
bus corporalibus exercitijs, q̄ partim cæremonialia sunt,
partim disciplinæ, facile cōuenerit, si viris aliquot, pijs iux-
ta ac doctis, hoc negotij delegetur, vt hæc omnia ad eā
moderationem reducant, quo nulli laqueum inñciāt, seu

I oneri

oneri sint, sed ad exercendam pietatem & opera vere bona (de quibus Decalogus & Euāgelium præcipit) nos red dant alacriores.

ANNOTATIONES ECKII

in præcedentem librum, ubi uel errat, uel
friget uel caute legendus est.

P R A E F A T I O.

Hist. Tri-
part. lib. 3
cap. 6

Cap. 10

Mprobaturus aliqua libri præcedentis, pauca præfari volo: primo omnium nemo existimet me in cuiusquam odium hæc annotasse, aut detrahendi libidine adactum: sed veritate coactum (cuius merito semper debet esse victoria) in defensionem veræ fidei catholicæ, hæc ad piorum instructionem & consolationem scripsisse, quæ si Cæs. Maieitati (quæ mihi sacrosancta est ac augustissima, ac à deo ordinata, digna profecto quæ feliciori sæculo imperaret) fuissent monstrata, librum illum prorsus reiecisset, nedum eū principibus catholicis, aut collocutoribus obtulisset: Nec est res noua, huiusmodi libros principibus visis obtrudendam & Diuus Constantinus pius Augustus fidei expositionem ab Arrio & Euzoio suscepit, tam artificiose compositam, ut Imperator arbitraretur ipsos similia credere his patribus, qui in Nicæa conuenerant: unde per suasus ita est Christianissimus princeps, ut testaretur eorū rectam esse fidem per epistolam ad Alexandrinos, Aegyptum & Lybiam. Nemo enim sufficit satis cauere hæreticorum dolosnam Impe. volens experiri de Arrio, percūsus est, an Nicæni Concilij decreta seruaret: Ille repente subscripsit & Imperator miratus ei iuramentum detulit, qui etiam fraudulenter hoc egit: scripserat enim hæresim suam.

suam in charta, quam sub ala ferebat: unde vere se iurare credidit, dicens sic se sapere, sicut scripisset, sicut Zozomenes & Socrates hæc in scriptis reliquerunt: Sic circumuenti sunt dolosis scriptis, patres in Mareote, vt per calumniã contra Athanasium gesta confecerint, dum Sardicam mitterentur: Sic & Syrmij tentati sunt catholici, quos calliditate verborum hæretici decipere nitebantur: Hoc idem simplicibus euenit occidentalibus episcopis Arimini, agente Thauro præfecto: Non enim intellexerunt illis proposita, patrum sententiæ Nicæni Concilij esse contraria: sicut

Li. 5. ca. 17
Lib. 5. ca. 8

Damasus Papa testatur in epistola in Illyricum missa.

Damasus.

Porro iure quodam librum hūc expugno: qui primus errata, & minus sobrie dicta illius, antequā veniret in colloquium, coram Reuerendissimo patre D. Antonio à Granuella Episcopo Attrebatensi, viro optimo & catholico detexi. Quod etsi nescio quem fingerent authorē libri, ante biennium mortuum: statim autem violenta præsumptione deprehendi authorē libri, qui tum aderat: nam librum conabatur defendere: aut si non potuit resistere obiectiōibus meis, nitebatur mitigare scripta libri, scribamus sic, faciamus ita omittamus ista, cū similibus: Tacitus argumtabar apud me, nisi esses author libri, nō auderes librum à Cæsare propositum, mutare, minuere aut ei addere: Dum autem infirmitate grauarer molestius, intellexi amicorū, & viroꝝ fide dignorū relatione omnibus catholicis doctoribus displicuisse hunc libꝛ, in quem etiā scripsit Reuerendus pater D. Iohan. Mensing Suffraganeus Halberstatis: annotauit quædā Petrus Maluenda Burgen. cum alijs Hispanis D. Petro Orticio, D. Aluaro à Mascofo &c. ab initio vsq; ad calcem iudicium desuper fecit, D. Nicolaus Apelles Bauarus, annotauit quædā D. Burckhardus de monte Geldrius, quædam etiam annotarat D. Iohannes Cochleus, cuius zelū in fide iam viginti annis, tota nouit Ger-

ECKIVS
primus cō
futaui li-
brum.

Author li-
bri.

Doctores
quibus il-
le liber di-
splicuit.

mania: Displacuit liber iste etiam alijs Doctis, Alberto Pi-
ghio preposito Traiecten. D. Roberto Scoto alumno Par-
rhisiens. veteri amico meo, à tempore nunquam satis Lau-
dati Cardinalis Dominici Grimanni Veneti se. re. Iudiciũ
magistri sacri Palacij F. Iohannis ord. Pred. ex actis Reue-
rendissimi legati Gasparis Conterreni facile inferius pates-
bit. Pater Everhardus carmelita Colonien. & Hermānus
Monasterien. minime approbarunt scripta libri illius, &
secreta quorundam consilia. Idem sentio de D. Chunrado
herzēbachio, de Alberto Konig Iuliacen. de nouo prouin-
ciali ord. prædicatorum cum patribus suis: super sedeo es
numerare D. Iohannem Astmannum præpositum Phor-
zensen. D. Petrum Speiser Curien. D. Iodocum Hoffalter
Lubeceñ. D. Iohannem Militis Sedunē. cum multis alie-
is: Ideoq; audacius meam quoq; sententiam, priuatim illu-
strissimo principi meo catholico D. Vuilhelmo Comiti Pa-
latino Rheno ac superioris & inferioris Baioariæ Duci, in-
ter frequentes paraxismos scriptam, non grauabar huc re-
ponere licet tunc, destitutus non solum sanitate, sed & li-
brorum præsidio: Ideo eam hic pinguiorem reddam &
succosiozem.

Proderunt autem annotationes istæ, non modo, vt pi-
us lector moneatur ne impingat, sed etiã ad hoc vt docti
videant, quàm lippis articulis transferit ista Bucer: qui si
tam eruditus esset, quàm vult videri (Licet & ego opiner
eum non omnino indoctum) expunxisset pleraque in
hoc libro, neq; à catholicis, neq; à diuersarijs recipienda.
At ne oratio excreseat in caput, promissa exequamur.

ANNOTATIO IN ARTICVLVM I.

- A. 1. **A**rticulus iure omitti potuit, cū nunq̃ fuerit inter ca-
tholicos & diuersarios cōtrouersus: at cum librum
facere volumus, oportet extraria & peregrina congerere.
B. 2. Citat Ecclesiasten, Solūmodo hoc inueni, quod Deus
feces

fecerit hominem rectum, & ipse se infinitis miscuit questionibus. Parum hoc probat propositum: sed rectius sua cōprobat ex Eccle. 17. At q̄ ex Ephesijs citat. Paulus loquitur nō de homine in statu instituto nature integræ, vt liber citat, sed de lapso, tñ prædestinato & restaurato: Et quod subdit.

Eccle. ea. 7. 30

3.
Eccle. cap.17
Ephc. 1

Homo in hac integritate constitutus, veram ac viuam Dei sui noticiam possidebat. C. 4.

Hic noua profert author, prius inaudita, hominem in paradiso viuam habuisse Dei noticiam, & non apparet intellexisse quæ dicit: Nam nec scriptura, nec patres loquuntur de noticia viuâ: licet apud illos legamus, de fide viuâ, sermone viuâ, de operibus viuâ, de aqua viuâ, fonte viuâ: at de noticia viuâ non meminisse: tamen scripturam intelligere noticiam viuam, illam scilicet beatificam, dicente saluatore. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Iohan. 17

Et vt fundum negocij tangam, Author vult Adam habuisse noticiam viuam in paradiso, ac si per hoc differret à nobis, cum si esset bonus Philosophus & naturalis Theologus, debuit scire omnem noticiam esse viuam, dicente Aristotele, viuere in viuētibz est esse: sic & intelligere in intelligentibus est esse, id quod clarius alibi dicit. Viuere est sentire vel intelligere: Itaq; omnis noticia nostra est actus vitæ, est vita & viuâ: Et hoc adeo est verum, quod si non est viuâ, siue in brutis, siue in animantibus, non est noticiâ: cum recte iuniores in hoc consentiant, ad hoc quod noticiâ sit noticiâ, requiratur quod vitaliter immutet potētiam: nam habitudo efficiētīæ, non requiritur, habitudo subiecti non sufficit, vt post alios Petrus de Candia subtiliter declarauit. Primum patet in sapientia Salomonis, in scientia apostolorum: secundum liquet, si noticiâ poneretur in lapide, non esset ei noticiâ secundum Aliacenē, licet alibi ostendam acutum aliter posse dicere.

De ala.

9. Ethic.

Petrus de
Candia.Petrus A-
liacenſis.

I in At

Euasio. At dicet quispiam pro libro . Adam habuisse clariorem
 noticiam, quàm nos habeamus, licet non intuitiuam? Res
 Improbatur. spondeo, author libri non sic locutus est, sed nouator recedens à modo loquendi doctorum, dixit viuiam noticiam in eo fuisse: & ego nō dubito, quin non intellexerit seipm.
 Gene. 3. Habuit quippe Adam clariorē noticiam, quia ipse habuit cognitionem rerum in se quo modo em̄ imposuisset nomina omnibus animantibus: Nondum Deus inflixerat vulnus potentia intellectiua, vt nihil esset intellectu, quin prius esset in sensu, vti modo fit. Hoc quidem etiam Aristoteles nouit, sed causam ignorauit: vnde merito mirabatur hunc præposterum ordinē, quomodo nobilis intellectus ab inferiori penderet potentia & ancilla, à sensu: Hoc vulnere nos læsi, nullam substantiam in se cognoscimus, nisi in conceptu cōmuni substantia & accidētis: Vnde plures
 a. De aia. Dialectici loquentes de terminis & conceptibus absolutis errant, cum prædicamentū substantia vacet in nobis viatoribus, in conceptibus vltimatis. Et quod mirandum est, quanto substantia est simplicior, & ita plus habet de intelligibilitate, tanto minus simpliciter & absolute eam intelligimus: Adeo vt ipsum quoq; Deum simplicissimum, intelligere non possimus, nisi in conceptu composito & complexo, maxime in Theologia affirmatiua, vt Dionysius dicit. Negationes de Deo sunt veræ, affirmationes vero incompactæ, vt in mystica Theologia explicauit. Et quod magis mirabere, hoc etiam addo, ex hoc vulnere fit, vt quanto animus magis in contemplationem cœlestium ascendit, tanto corpus in quandam infirmitatis debilitatem cadit: sic Daniel inquit, vidi visionem hanc grandē: & non mansit in me fortitudo: & alio tempore ad visionem languebat & ægrotabat: Simile accidit Ezechieli. Vidi, inquit, & cecidi super faciem meam. Tres etiam discipuli in transfiguratione domini ceciderunt in facies suas: Et Paulus lucis
 Dan. 10.
 Dan. 8.
 Ezech. 2.
 Matth. 17.
 Act. 9. & 13.

refuls

refulgētia excecatus creditur. Ex quo patet (inquit Card. Cameracē. Cameracē. in speculo considerationis) in quantam miseriam cecidimus: qui ipsum bonum ferre non possumus, ad quod creati sumus: Author vitæ Dionysij Rickel narrat, Rickel. quā infirmus factus fuerit in raptu, in extasi, in mentis excessu, at de hoc alibi plura.

Et quod euadēdo dixit, Adam enim habuisse noticiam intuitiuam Dei, quid si ei opponerem suum Thomā par. 1. q. 94. art. 1. ubi dubitat an in raptu viderit, quando Deus immisit in eum soporem, & ait Dorbellis sicut Paulus in raptu & Moyses: de quibus Augustinus fatetur li. de vīdendo Deo ad Probam, & de ecclesiasticis dogmatibus. Ideo fuit sopor extaticus, quare euigilans prophetauit, & verba eius Christus dixit esse verba Dei.

Siauthor libri fuisset doctus in Theologia: potuisset triplicem annotasse noticiam Dei ex S. Paulo. Videmus nunc per speculum in ænigmatetunc autem de facie ad faciem: Vbi nunc refert totum statum viatoris: Vnde homo noticiam habet specularē, quæ est clarior, in statu innocentie seu paradiso. Aenigmaticā, quæ est obscurior, pro statu lapsō & destituto. Facialem quæ est beatorū in cœlesti patria: Et Alphonsus ponit quartā super intuitiuam, nos non im- Alph. pedit. Hec si author libri sciuiſſet, librū suū fecisset meliorē. Tolsta.

Inquit author libri. Homo in integritate constitutus, in 5. voluntate ardentem erga deum timorem & obedientiam possidebat. Eccle. 17. Psal. 8. Gen. 1. Hic primo ponit noticiā improbatiuam: de in, imprudentiā authoris: q̄ tam inconsiderate citat imo torquet, authoritates sacræ scripturæ.

Quod ergo asserit in Adam fuisse ardentem amorem, est contra communem sententiam Theologorum, Augu- Aug. in Enchirid. stini, Magistri, quia fuit creatus in iustitia originali, sed Cap. 107. 2. non in gratia gratum faciente: quæ duo habent se sicut ex- Sent. dif. 14. Cap. Nūc. cedentia & excessat: ideo concludunt doctores, Adam per gratiam

gratiam in creatione communicatam potuisse resistere malo, sed non potuisse mereri.

Part. 1. q. 95 Doctior aliquis Theologiæ respondebit pro auctore libri, Adam creatum in gratia est expressa opinio Thomæ & multorum Theologorum, qui semper fuerunt habiti catholici: Respondeo, hoc Canonista auctor libri ignorauit: neq; per hoc euacuatur annotatio mea: nō enim dixi, sententiam auctoris esse hæreticam, sed contra cōmunem: Id scilicet volens indicare, librū istum insulsum, à Gloriosissimo Imperatore nostro, & sacri Romani Imperij ordinibus non fore approbandum: qm̄ Theologi sub Imperio, præmerentur auctoritate libri istius, tanq̄ magni alicuius concilij: vnde materia oriretur, & seges scandalorū: Nam in tradendis cōmunitati, oportet sequi sententiam cōmunem & tritam. Sicut Fortunatus præcepit, vtendū verbis publica moneta signatis. Cōmunis aut̄ sententia sequitur Augustinum & Magistrum vt meminimus. Gregor. Ezech. 28. Aurum opus decoris tui. Hugo s. de S. Victore lib. 1. de sacramentis par. 6. ca. 17. & G. Altisidoreñ. renarrās opinionem Præpositini: nobis magis placet via cōmunis, q̄ angeli nō habuerunt gratuita. Alexander de Ales part. 2. q. 96. Bonauentura dis. 29. art. 2. q. 2. secundi, Richardus ibi. Iohannes Scotus, Egidius Romanus, Michael de Bononia, Thomas Argentinus, Landulphus, Hugo de nouo castro, Marfilis us q. 16. 2. G. Vorrilon. Stephanus Brulifer, Nicolaus de Orbellis, Iohannes Gerson super cantic. canticorum. Petrus Aquila dicit se tenere hanc partem, propter auctoritates sanctorum, G. Gorris, Pelbartus, Albertus magnus præceptor S. Thomæ, etsi credat Adam creatum in gratia: tamen dis. 14. & dis. 29. cōcludit cū cōmunī, vt ipse ait propter magistrum. Omitto quomodo acuti arguunt S. Tho. quasi sibi contradicentem in dis. 2. q. 3. secundi, & in dis. 29. q. 2. in solutione secundi argumenti.

¶ Nunc

¶ Nunc videamus, quàm diffuse author libri enocet scripturas, tres scilicet, Ecclesiastici 17, Psal. 8, Gen. 2. In Ecclesiastico nihil habet, quàm quod ait, & secundum se vestit illum virtutes: sunt & aliæ virtutes quàm charitas & gratia. Melius citasset Ecclesiasten, Solummodo hoc inueni, qd Deus fecerit hominem rectum, & ipse se infinitis misceuerit questionibus: at profecto magna fuit iustitiæ originalis rectitudo, etiam sine gratia gratum faciente.

¶ Psal. 8. loquitur de homine Christo, vt inducit Paulus ad Hebr. quod si etiã de Adam loqueretur & membris Christi: tamen male colligit. Gloria & honore coronasti eum, ergo gratia & charitate: quia magna gloria fuit, iustitiæ originalis, dominij gratuiti, cognitionis rerum &c.

¶ Gen. 2. Nec vno apice facit pro dicto libri melius allegasset Gen. 1. Sed ibi commendatur homo factus ad imaginem & similitudinem Dei, & quod datum est ei dominium gratuitum creaturarum: sed nulla mentio gratiæ gratum facientis.

ANNOTATIO IN ART. II. DE
libero arbitrio.

Author libri. Concreata libertas faciendi boni, & continendi se à malo, per hominis lapsum est amissa, sola libertate à coactione retenta, &c.

Pudendus est ille error, & toti sacrae scripturae contrarius: nam sic peccatores non haberent maiorem libertatem arbitrij, quàm dæmones & damnati in inferno: cum impossibile sit voluntatem cogi. Iam enim non esset voluntas, vt pulchre Bernhardus post Augustinum asserit, & oēs Theologi consentiunt, de actu voluntatis elicito: licet possit cogi extrinsece quo ad actum imperatum, vt Fran. Mar. annotauit circa libr. 1. Augustini Confessionum, & doctores communiter in 4. dist. 29. Gotfridus de Fontibus quot 13. q. 15. Ideo omnes qui loquuntur de coactione voluntatis,

K loquuntur

Aristot. 3. loquuntur de coactione secundum quid & externa. Nec
Ethi. me præterit quomodo acuti admittunt voluntatem posse
q. 19. necessitari, sed non cogit sicut beati non possunt non dili-
q. 14. gere Deum: nunc occurrit mihi Vuilhelmus Ockam in se-
cundo & in quarto.

Non autem solam mansisse in homine libertatem à coa-
ctione tota scriptura clamat, & quotidie in nobis experi-
Gene. 3. mur: nam dominus dixit ad Cain, Si male egeris: statim in
foribus peccatum tuum aderit: sed sub te erit appetitus eius:
Marc. 14. & tu dominaberis illius: Sic Christus dixit Apostolis, Pau-
peres semper habebitis apud vos: illis potestis benefacere,
1. Cor. 7. si volueritis: Et Paulus, Potestatem habens voluntatis sue,
non necessitatem, cum plurimis alijs locis scripturæ in En-
chiridio contra Ludderanos citatis. Manet ergo vera diui
Augustini sententia, Semper in nobis voluntas libera est,
Aug. de gratia & lib. arb. sed non semper bona est.

Reliqua in hoc articulo facile improbarem: at nolo pro-
fundius ingredi hanc materiam de libertate arbitrii, quia
illa essentialis libertas voluntatis æqualiter est in omnibus
secundum doctores: nec capit maius, neque minus: licet in
vno sit magis impedita, in alio magis expedita.

Dist. 15. 21. Magis placet Hugo li. 1. de sacramētis par. 6. ca. 16. q. po-
nit solū tres status libertatis. Solū despiciamus quā in es-
pte torquet locos Evangelicos: Sic enī Luderani volūt vi-
deri Euāgelici, si plura citauerint, etiam nihil vel par: ad re-
facientia: forte habuit author libellum huiusmodi concor-
dantiarum Luderanorum vel parabaptistarum.

E. Matthæi 23. Quoties volui congregare filios tuos, & no-
luisti. Locus ille omnino non habet, quod in peccante
Aug. 12. 97 non sit libertas, nisi à coactione: sed euincit potenter lib. ar.
quia deo uolente, illi nolunt, vt Augustinus in Enchiridio
docet: vnde non frustra Gallinḡ meminit, vt idem super Io-
han. tractatu 15. explicat.

Ioh.

Iohan. 8. Si filius vos liberauerit, vere liberi eritis, loquitur de liberatione redemptionis à culpa & seruitute peccatis: sed non probat diabolicam libertatem à sola coactione. Iohan. 15. Sine me nihil potestis facere, nihil ad rombum: sed quia nihil boni possumus facere, nisi Deo nos mouente & trahente.

Sic pro libertate glorificationis inepte & illud citat apostoli, quod Deum tunc videbimus, sicut est, & erit omnia in omnibus. Nam de notitia Dei intuitiua loquitur, & modo essendi Dei in omnibus, unde omnium nomibus appellari potest, & omninomius est, ut inquit Dionysius, sed non meminit plus libertatis illius, quam cuiuscunque alterius rei.

Si quis dixerit, illa distinctio, quæ hic improbat, est magistri in 20, dist. 25, & Bernh. Respon. nõ improbo distinctionem, sed declarationem, & quod ait hominẽ post lapsum non habere libertatẽ, nisi à coactione, quam etiã habet diabolus. Magister Bernhardus, Hugo recipiunt ab omnibus: sed hoc dictum authoris à nemine catholico admittitur.

ANNOTATIO IN ART. III.

Hic articulus modo superfluit: nam etsi P. Melanchton ab initio, nimium seruens in erroribus Lutheri, scripserit, Certa sententia omnia à Deo fieri, tam bona quàm mala, ita ut non solum permissiue, sed etiam proprie agat etiam mala, ut Davidis homicidium &c. Adeo ut sit eius proprium opus, non minus Iudæ proditio, quàm Pauli Vocatio. Tamen errorẽ istum emendauit cum multis alijs in confessione Saxonica & apologia desuper edita.

At declaratio libri non est toleranda, cum author fastu verborum ait. Adã astu diaboli circumuentus: Sic solent Grammatici, in paruis labi. Rectius autem Augustinus super Genesim. Cum Apostolus Adam præuaricatorem fuisse ostendit dicens. In similitudinem præuaricationis Adæ: seductum tamen negat, ubi ait. Adam non est se-

K ij ductus,

G.

Iohan. 6.
1. Iohan. 3.
1. Cor. 15.
Dionysius.

P. Melanch.

H.

August.
Roma. 5.
1. Timo. 1.

Lib. 11. Su
per Gen. c.
42.

ductus, sed mulier. Vnde Adam interrogatus à domino, non dixit. Mulier seduxit me, sed dedit mihi & commedi: Mulier autem ingenue fatetur se seductam, Serpens inquit decepit me, & commedi.

Admonui ego authorē huius errati, quod etsi plerumque emendauerit, hoc tamen reliquit intactum: Admonitus à maiori, Reuerendiss. contempsit.

- I. Et cum, inquit author libri, fidem viuam perdidit, non sum memor me legisse vel in scripturis, vel sanctis patribus, Adam habuisse fidem in statu innocentiae, sub ratione propriae fidei: licet fidem in statu innocentiae non neget sanctus Thomas, Richardus, Egidius cum alijs: tamen verior apparet Alexandri de Ales sententia & sequacium. Ad cunctas in re tam seria & maxima, non debuit author incerta & dubia, pro certis & veris obtruderet quia fides videtur includere ænigma. In paradiso habuit clariorem & specularem noticiam, non ænigmaticam.

ANNOTATIO IN ART. III.

Vuormacia.

Prouer. 3.

Hic articulus prius controuersus, iam Vuormaciae fuit concordatus, praesentibus Caesareae ac Regiae Maiestatis, sex electorum, ac sex aliorum principum commissarijs & oratoribus. Malluissē ut author libri, quia non potuit asferre meliora, substituisset concordiam illam: ut uoluit doctior videri Theologis, qui illa tractarunt Vuormaciae, contra illud Sapientis. Ne innitaris prudentiae tuae: ideo aliam posuit materiae istius declarationem, satis ruinofam & in multis locis explodendam. Vnde & in colloquio, cui ego adhuc interfui sanus, reiecta illa multiloquentia, remisimus nos ad concordata Vuormaciae. Articulo ergo in se vero, audiamus, quae merito in libro iugulentur.

- K. Author. Originalis iustitia complectitur gratiam Dei, imaginem Dei, spiritum sanctum habere, &c.

Illae superius sunt expugnatae, quia iustitia originalis differt

fert à gratia, alioquin puer baptizatus accipiens gratiam, acciperet iustitiam originalem: & de spiritu sancto eleganter ait beatus Augustinus in q. noui & veteris testamenti. Au. q. 123. Comperi quosdam ex fratribus nostris non plene discussisse scripturas, sed simplicitate animi asseuerare, quod Adam factus sanctum acceperit spiritum, quem peccans amisit: postea improbat.

Author. Defectus iustitiæ originalis sunt, destitui gratia, & spiritu Dei, seu vt Paulinis verbis vtar, incredulitas & inobedientia. Hic author onerat pueros enormibus peccatis, scilicet incredulitate & inobedientia, quod est Melanchtonicum, ab ecclesia & patribus alienum: ista enim magis sunt peccata actualia, quàm originalia. Non est tyrannis afferere puerum in cunis esse inobedientem: qui hodie ignorat distantiam boni & mali, vt Moyses ait, nam fatemur incredulitatem esse magnum vitium, sed in adultis, qui nolunt credere: & illa incredulitas includit perniciam & obstinationem mentis, scilicet, nolle credere, non meram negationem. Id quod Lutherani expressius dixerunt in confessione Saxonica Augustæ: sed ab Impe. & statibus Imperij illa fuerunt reiecta. Deut. 1.

Hæc omnia fient luculentiora, dum ponderamus, quàm indocte & corrupte, more Lutherano citat authoritates sacrae scripturae. Citat enim Rom. 3. & 5. & Gala. 3. Primo in c. 3. nihil habet de incredulitate, sed commendat fidem: Propinquius accedit, quod cap. 5. euocat. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi, &c. at hoc frangit ceruicem authoris: non enim, inquit Paulus, paruulos peccatores, quia inobedientes, sed quia per inobedientiam Adæ constituti sunt peccatores, Sic ineptit dum Paulum citat ad Galatas, quia nullum illo rum dicit, quæ hic affirmat author, nam quod Paulus inquit, omnia concludit sub peccato, intelligitur de peccato Rom. 5.

K in origi

originali licet quod Lutherani in eorum vagis & male cōsonantibus concordantijs, artant & illud, conclusit Deus omnia in incredulitate: cum manifestum sit Paulum ibidē loqui de actuali incredulitate Iudeorum & Gentilium, ne alter efferret se alteri & superbiret.

M. Author. Concupiscentia, habitus viciosus, coniunctus carentiæ, nō potest non prodire in omne genus peccati, in non renatis in quibus diabolus efficax est: Cum author non sit gnarus Philosophiæ in scholis cum vexarem, quo modo diceret, concupiscentiam qualitatem connatam, esse habitum viciosum, & vt communiter dicunt, corporis esse habitū. Aliud vero prorsus negamus, cum tā multi philosophi, Græci, Romani, abhorruerint ab avaritia, homicidio, adulterio &c. vt sancti aliquādo nobis hos proponāt in exemplum, maxime Augustinus: & Niniuitas Christus anteponat malis Iudæis: Non me præterit, quod Augustinus lib. 2. cōfessionum inquit, quilibet Deum diligat, per quem videt se tantis peccatorum lāguoribus non implicari. Vbi talis colligitur doctrina, quilibet homo sibi derelictus, faceret omnia mala, quæ ab eo fieri possent, nisi à deo præseruaretur, ne omnibus malis implicaretur: sed hæc in adultos dicuntur, non in paruulos.

N. Author ponit differentiam peccati actualis & originalis, quæ modo trāseat: at memor sum hic in exemplari peccatitendum habuisse errorem: verum quia hunc confutauimus sustulit, velut multa alia errata. Utinam in omnibus fuisset mihi obsecutus.

O. Author libri. Peccatum originale fit nobis omnibus nascens sola propagatiōe proprium, iuxta illud Rom. 9. Cum nondum nati fuissent aut aliquid mali egissent, &c. Quis non miretur hominem tam indoctum rerum Theologicarum, libri principibus offerre, vt secundum istū, tanta mysteria in fide controuersa, concordarentur: nemo vnquam

quā ex veteribus vel recētiorebus intellexit verba ista Pauli, de peccato originali: sed loquitur Apostolus de æterna præscientia Dei electiua, vel reprobatiua: sicut & Prophetæ inquit, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

Malach. 1.

Author ad idem citat Paulū ad Rom. 5. Regnavit mors ab Adam etiam in eos, qui non peccauerunt: Paulum facit mox sibi contradicentem, qui ante ista verba dixerat de Adam, in quo oēs peccauerunt. Vbi ergo dabit nobis Neotheologus, mortem regnantem in eos, qui nō peccauerūt. Quid si aliquis doctior Theologiæ obijceret authori affirmatiue legendum textum, regnavit mors in eos qui peccauerunt: & ita legit Origenes, ita legit Ambrosius, & con-

P. 1. Rom. 5.

Ibidem.

Orige. Ambros.

queritur negationem falso immixtam: & multa conqueritur de Græcis libris corruptis, & ratione nititur ostendere, affirmatiue legendum: Sic omnino censet Erasmus, qui etiam Theophylactum asserit sic sensisse.

At quia Chrysost. legit negatiue, & Cyrillus lib. 1. & 12. super Iohannem, citat hunc locum Pauli negatiue, & Ireneus lib. 3. contra hæreses cap. 20. Augustinus qui etsi fateatur in aliquibus latinis codicibus hunc locum legi sine negatione tamen testatur Græcos omnes habere negationē: ideo in sensu negativo exponit lib. 1. de peccatorum meritis & remissione. Hieronymus in epitaphio Nepotiani ad Heliodorum, & ad Paulam super obitu Blefille, & alias sæpe legit negatiue. Theophylactus quoque inuito Erasmo legit negatiue: ut mirum sit quomodo nō puduerit Erasmo falsi, quod Theophylacto imposuit: Et potissimum propter Aphricani cōcilij definitionem, quod locum Pauli de peccato originali intellexit, non de proprio vniuscuiusque peccato, ut faciunt, qui affirmatiue legunt.

Chrysost. Cyrillus. Irenæus. August.

Hierony.

Theophyl.

Cōcil. A- phri. ca. 77

Tamen præter hæc omnia videmus egregium verborum Pauli truncatorem, cum citat: Regnavit mors ab Adā etiam in eos qui non peccauerunt, cum debebat addidisse,

in

K4

in similitudinem praeuocationis Adæ, qui est forma futuri, alioquin Paulus falsum dixisset.

Author. Deus non videt in peccatore peccato originali imaginem suam, &c.

Aug. li. 14
de Trinit.

Hoc est contra communem scholam Theologorum Augustino dicente. In ipsa enim mente, antequam sit particeps Dei, eius imago reperitur. Et si enim amissa Dei participatione, deformis sit, imago tamen Dei permanet. Eo enim ipso mens est imago Dei, quo capax eius est, eiusque particeps esse potest. Non ergo consistit ratio imaginis, in formitate vel difformitate, sed in capacitate Dei.

R.

Author. In nobis nascētibz adhuc vestigium quoddam imaginis Dei est reliquū, quod lumen naturæ appellamus.

Aug. li. 4.
de Trinit.

Quam effuse ridebunt hic scholæ balbucientem auctorem, cum ex Augustino didicerunt vestigium dei esse in omnibus creaturis, imaginem vero duntaxat in rationalibus.

Rom. 1.

Quia addit de lumine naturali, extra chorum saltat, & indicat se nescire quid sit lumen naturale, nolo prolixiorem ingredi disputationem, quam quod Paulus ad Romanos affirmat. Deus illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas, ita ut sint inexcusabiles. Franciscus Picus in libro prenotionum, & in theorematibus de fide, qui non ita extenuat lumen vultus Dei super nos signatum, sicut auctor libri.

Franciscus
Picus.

S

Author. Per baptismum reformati sumus ad imaginem filij Dei saltem inchoatam.

Bene hoc, sed Melanchtonice, patres & sancti alium receptum habent loquendi modum: quos malumus imitari quam nouicios Theologos: puer enim baptizatus habet iustitiam in suo genere perfectam pro statu viatoris.

Aug. T.

Author. Nam idem vir Dei (Augustinus) lib. 5. ca. 3. contra Iulianum scribit. Contupiscentia carnis & peccatum est,

est, & pœna peccati, & causa peccati. Hylarius docet intelli-
gentiam dictorum ex causis dicendi sumendam: Augusti-
nus scripserat, concupiscentiam esse pœnam peccati, insur-
git Iulianus, ergo laudabilis est concupiscentia, illam rati-
onem subuertit Augustinus: q̃a idem possit esse pœna pec-
cati & peccatum, quod etiam de actualibus probat ex Pau-
lo ad Rom. 1. & ex simili quod adfert de cæcitate mētis cō-
stat Augustinum loqui de actuali: unde hic non oportet fi-
gere pedem, vbi Augustinus hæreticum confutat Iulianū: Augu-
stus.
dum alias sæpe & pleniter explicet, qua ratione dicat con-
cupiscētiā esse peccatum, vt libro 1. cap. 23. ad Valerium,
sicut locutio dicit lingua, & manus vocatur scriptura: hoc
idem dicit libro primo contra duas epistolas Pelagianor-
um ca. 13. Et libro secundo contra Iulianum citat author
Augustinum, ex sententia sua dicentem. Quamuis iam nō
eodem modo appelletur p̃ctm̃, quod facit reum: sed quod
reatu primi hominis sit factum: & quod rebellādo nos tra-
here nititur ad reatum, nisi nos adiuuet gratia Dei per Ie-
sum Christum dominum nostrum: nec sic etiā mortuum
peccatum rebellet, vt vincēdo reuiuiscat & regnet. In hac
sententia debuit persistere author.

Author. Illa concupiscentia post se violenter corripit
impium.

Contra voluntarie peccant, non violenter: quomodo
enim violentia esse potest in p̃ctō: cum voluntas nec cogi
possit, nec violentari, vt diximus: si esset in membris ab ex-
trinfeco, mēte non consentientem non peccat. Porro apud
omnes philosophos violentum fit a principio extrinfeco,
passo non conferente vim, sed renitenter: quomodo velit
aptare p̃ctō non video. Nam in omni violento mobile in-
clinatur actiu: ad oppositum: quod et si in alijs motibus vi-
deatur dissimile, quā in motu locali: sicut Aristoteles ge-
nerationem aliquam appellat naturalem, similiter & mor-
tificationem.

L tem,

tem, & e regione corruptionem: tamen quod applicetur peccanti per concupiscentiam, non video posse fieri. Vnde si nihil aliud obesset, hoc noceret ijs, quod nouitate gaudent, præter auctoritatem scripturæ & sanctorum: liberis verbis vtuntur Philosophi: nobis ad certam regulam loqui phas est, ait Augustinus.

August.
Roma. 7.

¶ Quod pro libro aliquis doctus attulit Paulum dixisse, quod nolo malum illud facio. Admitto, sed vbi Paulus, aut quisquis alius dixit, violenter corripere impium: Imo secundū naturam destitutam non est violentum, sed cōueniens huic destitutioni. Sic q̄ affertur de projectione mercium, q̄ est volūtarium mixtum, & Oyta ait semicoctam voluntatem: Tum mercator non violēatur, ideo bene cōcludunt doctores, illam projectionem esse simpliciter voluntariam: quia si nollet non projiceret: & hoc est, quod dicit Aristoteles, Mixtæ quidem tales operationes, assimilantur autem magis voluntarijs: & fine concludit, Volūtaria ergo talia. Sic habet & Scotus in tertio, dist. 15. Nolo ingredi materiam, an aliqua volitio possit esse violenta, an operationes violentæ sint inuoluntariæ, &c. de quo remitto me ad Buridanum & Burleſi. in 3. ethicorum.

Aristot. 3.
ethico.
Scotus.

X. Author, Vis gratiæ baptismalis, modo fide exerceatur. Mallem diceret, modo charitate, & operibus exerceatur: alioquin semper redolet lutum Lutheri volētis fidem præferre charitati.

ARTICVLVS V. DE IUSTIFICATIONE HOMINIS.

Author. Hunc articulum crucifixerat, multa falsa assumendo & erronea: quæ tamen omnia me improbante ab authore reiecta sunt: & alia declaratio in locum substituta. De illa in præsentia parum dicam, quod inferius in supplicatione Pflugij, & Gropperi excutiam omnia plenius: quia hic totus quasi Melanchtonisat, nullius sancti patris

patris secutus sententiam, aut modum loquendi.

ARTICVLVS VI. DE ECCLESIA

& illius signis, ac authoritate.

AVthor, Ecclesia est cœtus, & cætera, recte incipit, po Y.
Istea citat Apocal. 21. Ciuitas sancta Hierusalem desc
cendens e cœlis &c.

Hic torquet verba S. Iohannis, non enim loquitur de Apoca. 21.
ecclesia militante, sed triumphante, vt ex ordine literæ li
quet: quia in fine cap. 20. egit de extremo iudicio, post illud
describit statum ecclesiæ triumphantis post iudicium: pas
tet etiam ex initio capituli: Vidi cœlum nouum & terrā no Ibidem.
uam: hoc non fiet nisi in extremo iudicio: tūc enim abster
get omnem lachrymam ab oculis sanctorum.

Author. Hęc est illa ecclesia electorū Dei nobis occulta.

De primo mox plura, quia in ecclesia sunt boni & mali Z.
piscis, virgines prudentes & fatuæ, non solum electi: dice
re autem ecclesiam mathematicam & occultam, est Luthe
ranum: Sic enim nemo posset dicere ecclesiæ vel eam audi Matth. 18.
re iuxta mandatum Christi: Illa item ecclesia prædestinato
rum non habet potestatem iudicandi, discernendi, cū alijs
infra memorādis, cum sit occulta, vt dicit: ideo oportet ad
manifestam, & externam ecclesiam recurrere, quę est in Pō
tifice, Episcopis, & alijs prælatis: Ideo author impertinēter
citāt. 1. Timoth. 2. Et quod ex Heb. 3. euocat, non sicibi le
gitur, sicut nemo negat diuersitatem membrorum & do
norū in ecclesiā: At viderit Author cū citat ca. 4. ad Ephe. 4.
sios, quomodo seipsum expugnat: nam Paulus ait, quos
dam dedit Apostolos, quosdam prophetas, alios autē Euā
gelistas, pastores, & doctores: illi autem sunt cogniti etiam
nobis, & minime occulti: Sic scribūt qui plus ramis quā
radicibus doctrinæ incumbunt.

Quę sequuntur, mirum quod diuersarij tacuerunt, &
non reclamarunt.

L h Ars

ARTICVLVS VII. DE NOTA VERBI.

Author. Hæc magna domus non semper æque floret & cætera.

Multa hic sunt notatu digna: vereor tamē ne ab aduersarijs desumpta, ipsos reddant obstinatiores. Nā cum obijcimus eis. Ante 25. 30. 40. annos &c. fuit ecclesiavbi fuerunt, qui negauerunt veritatem corporis Christi, sacrificium Missæ. Inuocationem sanctorum &c. Eo confugiunt, quia etsi nesciamus qui hoc senserint: tamen semper deum conseruasse aliquos, qui retinerent doctrinæ vnitatem in his quæ ad pietatem & salutē sunt necessaria: fuerunt enim, sunt & erunt semper in hac magna domo, qui hanc doctrinam, tueantur: Sic mihi respondit Oecolampadius in disputatione Badensi: sic respondet Luther quoties vrgetur authoritate conciliorum præferens suos ignotos absconditos in angulis Christianos, omnibus prælatis & doctoribus, super candelabrum positus, vt qui ingrediantur videant lumē. Eadem rima & Bucerus nititur euadere: verum sophistas in hoc agunt, & ecclesiam Dei amittunt, vt nec sibi, nec suis valeant hanc ostendere, sed ad abstractionem mathematicam recurrūt: Cuperem itaq; eis hoc foramen non apertum, quæ ipsi & alij per eos seducti scādalizantur & in erroribus fiūt pertinaciores: quid autem offendit Bucerum, quod author ecclesiam appellat magnam domum? Non enim poterit negare quin dicatur domus: & cum nō sit parua, quia extendit ad fines terræ: nisi malit cum nouato hæretico dicere totum mūdum esse magnam domum, vt improbat Ambros. 2. Timoth. 2.

Luc. 17.

ARTICVLVS VIII. DE POENITENTIA

post lapsum.

Author. De quo intelligi potest, quod scribit Paulus. Hic assimilat homines de quibus hic Paulus loquitur, his qui sunt increduli, finaliter impenitentes, blasphemant

Hebr. 6. 10.

mi vel desperati: quia non habent remissionem neque hic, neq; in futuro sæculo. At errat prorsus author, cū hic Paulus non doceat pœnitentiam non esse reiterandam, sed baptismum: Ideo nō, inquit, rursus pœnitere, sed rursus renouari: Hoc testatur sanctus Ambrosius lib. 2. de pœnitentia cap. 2. Ergo quod ait Paulus ad Hebræos, eo spectat, vt de baptismo dictum credamus, in quo crucifigimus filiū Dei in nobis. Testatur & B. Hierony. lib. 2. cōtra Iouinianum: Theophylactus quoq; astipulatur Paulum hic docere baptismum non reiterandum, non pœnitentiam: Sic commode interpretatur Chrysostomus & in c. 6. & in c. 10. ad Hebræos contra illos qui insurgunt cōtra pœnitentiam, eam reputantes non reiterandam: habet hoc & glossa ord. super Paulo. S. Thomas citat D. Athanasium in epistola ad Serapionem, improbantem Nouatianum, ex Paulo contententem pœnitentiam non esse reiterandam: Verum super hoc me monitus author, emarginauit: Quāuis quoq; pia est sanctorum patrum expositio: & vtinam & in alijs maluisset monita mea sequi, quā temere in semel cōceptis erroribus progredi: & qui aduertit, legens hanc particulam, statim sentit eam esse assutam, & infeliciter quidem.

Author. Constat autem pœnitentia mortificatione & Aa
viuificatione, & cætera.

Hunc modum loquendi de pœnitentia, non suscepit author in scholis Theologicis, sed placent sibi magistri prurientes auribus: nam in rei veritate, contritio, confessio & satisfactio non mortificant, sed viuificant animum pœnitentis, & Theologi ac declamatores verbi diuini omnes ponunt tres partes pœnitentiæ: imutabunt ne omnes sermones propter hunc librum: Ratisponen. Imo author nō intelligit seipsum, quia mortificatio & viuificatio pertinet ad pœnitentiam, quæ agitur per totam vitam, quam Paulus docet ad Roma. 8. & Col. 3.

L iij Aus

Author. Hinc timori succurrit fides.

Et hoc Lutherice, mallet diceret, succurrit gratia. Si enim non crederet deum iustum vindicem peccatorum, non timeret: Etsi ergo fides sit poenitenti necessaria, tamen nunquam ei remittuntur peccata per fidem, sed per gratiam & charitatem, quæ faciunt fidem esse viam. Etsi de illa fide loquitur, debebat expressisse, ne cum hostibus ecclesiæ suspectus esset consentire. Hac fide rursus innouatio spiritus accipi falsum enim est hoc, quia charitate & gratia recipitur innouatio spiritus. Ideo torquet hic author Psalmum 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, &c. Nihil hic de fide Lutherica, aut quod fide remittantur peccata, sed quia ille fatetur se peccatorem, quod etiam fit in confessione, & quia peccatum est contra eum semper, per displicentiam & confessionem, recte petit se aspergi hyssopo, non fide Lutherana, ut mundetur & dealbetur. In spiritu enim David præuidit, omnia peccata non remitti, nisi merito effusionis sanguinis Christi, cuius figura fuit sanguis agni paschalis, qui hyssopo aspergeretur super postes domus. Vnde etiam leprosus iussus est hyssopo aspergi in sanguine passeris, ut mundaretur. Et recte hyssopi meminit, quia est symbolum humilitatis & purgationis. Nam humilis herba est hyssopus, ut ait Augustinus et Gregorius cuius radix petrae adhæret & saxorum viscera penetrat, & ut Hieronymus ait curandis pulmonibus prodest, & purgandis interioribus. Aspersus ergo humilitatis. Hyssopo & merito sanguinis Christi mundatur à peccato per remissionem, & dealbat per gratiæ susceptionem. Hic videt quisque sensatus, quomodo anxie petita sint allegationes ad ostentationem, sicut facere solent Lutherani prædicatores, simplicem plebem inani scripturarum luctatione seducendo, sicut hic sequens allegatio Psalmi, ubi prorsus nihil habetur, fide accipi innouationem spiritus, sed dicit manum Dei super se

græ

Psalm. 50.

Exod. 12.

Leuit. 14.

Aug. Gre.

& Hieron.

Leuit. 14.

Psalm. 11.

grauatam, & se conuersum in ærumna: vnde confessus delictum suum non abscondit, sed se accusans & aduersus se ipsum agens remissionem peccatorum adeptus sit. Ideo fide non dicit sufficere, sed multa explicat ad poenitentiam necessaria, quo accipiat inuolutionem iactatione spiritus.

ARTICVLVS IX. DE AVTHORITATE ecclesiæ in discernenda & interpretanda scriptura.

AVthor. Deus sciebat futurum. Vt diabolus verbum Cc, illud viuum, &c.

Scimus quod Paulus inquit, Viuus & efficax est sermo Dei, pertingens vsq; ad diuisionem animæ ac spiritus &c. at quia author à viuo verbo Dei transtulit se ad verbū scriptum, vt humanæ imbecillitati consuleretur. Illud autem verbum scriptum dicere viuum, in patribus nondum didici. Quin Origenes testatur etiam in nouo testamento esse literam occidentem. Id quod experimur quotidie in hæreticis & Iudæis, qui mortem capiūt ex scripturis vt pulchre Augustinus tradit quomodo nigrum illud scriptum posset dici viuum: de quo Hiero. inqt, illos Christum crucifigere, qui nudam literam sequantur. Consentunt Ambro. Chrysost. Greg. Bern. &c. Ita cum tot heroes contradicant non video quomodo author possit defendere verbum scriptum esse viuum. De quo egregie præ cæteris scripsit doctor Vuolfgangus Calpelmair Bauarus, olim condiscipulus Lutheri, qui solus sufficeret ad expugnandum errorem aduersariorum literæ mortuæ incumbentium.

Author. Cæteri dijudicent.

Aut longe petit, aut in vanum profert loquitur enim Paulus de prophetis, (Non credas Paulum hic loqui de prophetis, qui futura prædicunt: sed loquitur de prophetis, id est, expositoribus & interpretibus sanctæ scripturæ cum ergo duo aut tres prophetæ dicant, alij dijudicent, an res

Hebr. 4.

Origenes
Supra Le-
uit. ho. 7.
Aug. li. 2.
contra ad-
uersarium
legis & pro-
phetarum.
Hierony.
Mat. 26.

Vuolfgan-
gus Calp.

Dd.

1. Cor. 14.

Et exposuerint. Author in alijs optime & docte explicat articulum istum: vt mirum fit, si sensum habeant aduersarii, quomodo dissentiant. At illud A. signatum aduersariorum inferius virgula censoria vt par est tractabimus.

ART. X. DE SACRAMENTIS.

Ecce & Catholice sentit: at vbi dormitarunt tam profunde glires Luderit quod non obtulerunt scriptum.

Leo Papa. Cum eorū patronus tam pertinaciter negauerit sacramenta efficere gratiam. Ideo Leo Papa x. se. re. eius damnauit articulum. Hæretica est, sed vsitata sententia. Sacramēta nouæ legis dare gratiam illis, qui non ponunt obicem. Cum audierint & approbauerint librum præsentem: vbi author dicit: Altera, vt sint certa & efficacia signa volūtatis & gratiæ Dei: & proinde non signa, vt tantum signent, sed vt sanctificent: Quæ velim conferatis ad ea quæ vester propheta Daniel scripsit in captiuitate Babylonica.

Articulus tamen esset locupletior, si expressisset numerum sacramentorum.

ART. XI. DE SACRAMENTO ORDINIS.

Ff **O**rdinatio seu ordo est sacramentum: tamē in hoc desidero explicatiores verba, dum inquit. Verbum huius sacramenti est: dum inquit. Sicut me misit pater, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum, &c. Illa requirunt exactiorem traditionem, quam forte author de industria omisit breuitatis studio: non potuit enim illa ignorare, quæ sunt omnibus obuia: & ego in Homilijs de sacramentis accurate exposui.

Gg Author. Elementum vero huius sacramenti est impositio manuum.

Desidero in libro, cur non aperte protulit, in quibus ordinibus adhibenda sit impositio manuum, s. diaconatus, presbyterij, & episcopatus: Nec etiam meminit vñctionis in sacris literis probatæ: quàm turpiter lancinant & histrionice irrident

irrident Neochristiani, potestatem quoq; ordinis & iurisdictionis non bene discriminat. Acutius hoc facit Alia cen. & post eum Gerson & Gabriel.

ART. XII. DE BAPTISMO.

ORdo non est bonus, dicebant veteres: quod sæpe in Hh. authore desidero: qui apparet esse multilegus, sed qui nunquam publice fuerit professus: ideo arte tradendi caret: debebat semper vnum ex alio pulcherrimo ordine naturali protrahere, vt filum ex filo: optimus enim contextus indicat expeditum & intelligentem artificem.

Haftenus fuit dictum de varijs. Item, de ecclesia, de eius authoritate, de pœnitentia, de ordine, &c. Cur non dudum egit de baptismo, qui est ianua ecclesiæ & ianua omnium sacramentorum: quid si quis esset ordinatus presbyter non baptizatus extra de presby. non bapt. Sed placuit nouitas, alioquin egregium habuisset ordinem tractandi apud Petrum Longobardum.

Cæterum nolo esse anxius in alijs: malle librum tanta cura & eruditione editum, vt non esset opus aliqua vel mutare, vel expungere: at dum inquit. Mandatum domini de baptismo, Euntes docete omnes gentes, &c. Acutus statim obijceret, apostoli habuerunt mandatum de baptizando: Itaq; ipsi primo fuerunt baptizati: Et Chrysost. existimat ex his verbis domini ante passionem, Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus, apostolos tunc fuisse baptizatos: nam statim post initium prædicationis incoeperunt apostoli baptizare ex mandato Christi, quanquam ipse non baptizaret.

Marth. 28

Chrysost.

Iohan. 13

Iohan. 4

In sequentibus non video quin catholica sint sane intellecta.

ART. XIII. DE SACRAMENTO confirmationis.

M Author.

Kk **A** Vthor. Cōfirmatio innititur verbo Christi : qui promisit patrem rogantibus se daturum spm̄ sanctū.

Iohan. 14 Manhu quid audio, tot sententiarū, tot summarum scriptores tractarūt de institutione huius sacramenti: nulus tamen confugit ad eum locum, quem author profert: qui tamen in ista verborum forma apud nullum Euangelistam reperitur: pollicetur quidem apostolis se rogaturū, vt pater illis mittat & det, alium paracletum: Porro ratio non permittit institutam esse confirmationem, vt author præscribit, quia confirmatio est sacramētum irreiterabile, si autem confirmatio fieret, dato spiritu sancto ad rogatū. Iam sæpius reiterari posset: Veriores modos & fundationes res narrauimus in Homilijs de sacramentis.

Author. Et quia nunc infantes.

Ll Appendicem illam totam reiicerem, nisi in fine author seipsum inclinaret, quia puer baptizatus & cōfirmatus habet maiorem gratiam, quā baptizatus tantum. Sequitur puerum baptizatum & cōfirmatum, morientem premiari maiori gloria beatitudinis, cuius vnus gradus excellit omnes diuitias mundi. Ideo acceleranda est confirmatio infantis, inquit Holcot, & maioris, neq; oportet expectare vsum rationis ait Gerson. Quod citat concilium Aurelianē. c. 3. Sic etiam citauit Gratianus, sic Iuo, in Panormia, attamen in impresso Concilio Aurelianē. non reperitur, quod si etiam inuenitur, liquet canonem loqui de adultis, qui sunt perfectæ ætatis, debent venire ieiuni ad confirmationem, facta prius peccatorum confessione.

Iuo. lib. 1

Perperam omisit præcipuum huius sacramenti, scilicet ministrum, Episcopum, nam ob hoc solum sacramentum confirmationis est dignius quibusdam alijs, & Lutherani sacerdotes attentantes nihil facerent, sicut nec in eorum prophana ordinatione, quā cuperet Bucer esse Episcopus, sicut Nouatus & Aetius.

Artic.

89

IN LIBRVM OBLATVM.
ARTICVLVS XIII. DE EV
charistia.

Dormiente Petro vigilat Iudas, certum est & experis Matth. 26
Or iam viginti tribus annis hæreticos diligentiores
catholicis, qui nec laboribus, nec consilijs, nec impensis
parcant, filij huius sæculi prudentiores filijs lucis ait Chri- Lucæ 16
stus. Protestantes fecerunt annotari eorum scriptum fals
sum, quod suo loco probabimus, at mei collegæ non curas
runt, vt annotaretur scriptum nostrum catholicū. Vbi hic
fuit cōsignator Buceranus, de q̄ ab initio fecit mentionē.

De elemento huius sacramenti non accurate distinxit,
verum facile potest in sensum catholicum explicare, reli
qua videto in confutatione scriptorū protestantium.

ARTICVLVS XV. DE SACRA
mento pœnitentiæ.

Si author obseruasset ordinem doctrinæ, tunc totum ar
ticulum 8. debebat huc transplantasse.

Author. Verbum huius sacramenti citat Matthæi 18. M m
& Iohan. 20. Matth. 16
Matth. 18
Iohan. 21
Iohan. 20

Si accuratius expendisset, inuenisset locos illos esse di
uersos, vt expendi li. 2. de pœnitentia c. x. & de primatu
Petri: Quia soli Petro promisit clauēs, hic autem om̄ibus
apostolis promisit. Rursus quod Petro soli promisit, apud
Iohannem ei præstitit, sed quod discipulis promisit, præsti
tit, Iohan. 20. Itaq; sunt diuersa.

Author. De satisfactione docendum est.

Incircumspecte esse dictum apparet, nam titulus arti
culi est de sacramento pœnitentiæ, modo satisfactio Chri
sti non est sacramentalis: Ideo minus apposite huc posita
est. Neque satisfactio Christi est simpliciter & in se propi
tiatoria culpæ, sed solum dum applicatur eius virtus & effi
cacia in sacramētis aut per gratuitam Dei voluntatē: Ideo Patres &
doctores.

M ij absolutus

absolutionis sacramentum aboleri pœnam æternam, vi
& merito passionis Christi in sacramento operâti, eadem
commutata in pœnam temporariam: cui satisfiat per pœ
nitentiam à sacerdote iniunctam, quæ solet canonica ap
pellari: aut per opera satisfactoria voluntarie suscepta, vt
Paulus inquit. Si nosmetipsos dijudicemus, non utiq; iu
dicemur à dño. Sic scholæ ab August. edoctæ 500. annis
docuerunt. Sic concionatores declamarunt sæculares & re
ligiosi, & in hunc diem faciunt per ecclesiam catholicam.

ARTICVLVS XVI. DE SACRA mento matrimonij.

Oo. **A** Vthor. Matrimonij Sacramentum.

Mirum cur diuersarij nō sunt protestati de contra
rio, & cum sint tam prodigi scriptorum, cur hic etiam non
obtulerunt signatum a b c. cum manibus & pedibus pu
gnent matrimonium non esse sacramentum: Id quod &
alij post durandū incaute & imprudenter scripserunt.

Author. Matrimonij Sacramentū solis Chřianis, &c.
Mallet fuisset cautior: quia regulariter solet omne ma
rimonium dici sacramentum: Sic Augustinus ait. Sacra
mentum matrimonij est omnibus gētibus commune: sed
sanctitas Sacramenti solū est in ciuitate Dei, & Innocen
tius Papa. Sacramentum matrimonij est apud fideles & in
fideles: testis est etiam Paulus. Si quis frater vxorem habet
infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, nō dimittat
illam dicit. Si modo matrimonium est sacramētum apud
infideles, quanto magis apud fideles in lege naturæ & scri
pta: Moyses duxit filiam Ietro, Ioseph Putifar, Naason
Raab, Obeth Ruth, Salomon filiam Pharaonis, Samson
Philisteam. Quare incaute dictum. Sacramentum matri
monij solis Christianis peculiare: Si limitasset, quia a
pud infideles & veteres non est Sacramentum veritate si
gnificationis & sanctificationis, sicut Brulifer inquit, Ma
trimo

August.
Innocen.
C. gaude
mus de di
uor.

1. Cor. 7

trimonium infidelium est dimidiū Sacramentū: quia bona matrimonij sunt mutila & imperfecta apud infideles ait Richardus: Et hoc est qd rotunde dicunt nostri, apud infideles est legitimū matrimoniū, sed non ratum: Neque August. neq; Ambro. his cōtradicunt 27. q. 1. Idololatria, &c. quæ fuit de diuor. Quæ omnia prolixè tractaui Homilia 71. De Sacramentis. Si author profundius trutinasset verba sua, nō hæsisset in hoc, quoniam verbum Christi adfert pro hoc Sacramento Matth. 19. sed Christus ibi loquitur de coniugio Adæ & Eux: quare oportuit agnoscerè esse ibi Sacramentum, licet non magnum illud in significatione, vt Paulus affirmat, in Christo & ecclesia. Augu. & Ambro. Ephe. 5

ARTICVLVS XVII. DE SACRAMENTO vnctionis infirmorum.

HVnc articulū vix & catholicum, à declamatoribus Lutheranis & ecclesiasticis admissum, laici ex protestantibus repulerūt, & recātant. De quo infra loco suo.

ARTICVLVS XVIII. DE VINCULO charitatis, tertia nota ecclesiæ.

Satius esset hunc articulum omittere iuxta ea quæ superius dicta sunt de ecclesiæ: Vnde author recte per magnum & doctum virum fuit admonitus, vt mallet profiteri vinculum vnionis, quā charitatis, ne mali excluderent ab ecclesiā: omitto, qd aliqui sunt electi secundum præsentem iustitiā, alij vero secundū æternā prædestinationem, qd sunt veri electi: & tamen nō semper habent vinculū charitatis contra impiū Iouinianum, sicut Dauid adulter, homicida, superbus numerator populi. Non discutio, qua ratione citarit authoritates, alioquin non deesset, quod dicerē. 2. Reg. 11 Ibid. 24

ARTICVLVS XIX. DE ECCLESIAE

Hierarchico ordine &c.

Quam fluctuat author, quia non ædificauit supra firmā petram, sed super arenā: si esset solide in Theologia

M iij

logia doctus, obseruaret ordinem doctrinæ: & non iam tertio rediret ad ecclesiam & eius authoritatem.

Declaratio vero erudita est, & quæ frangere possit ceruices aduersariorum: Ideo iterum scriptum exhibuerunt minime Euangelicum. Quod inferius sub incude, vt metur, fortiter prememus.

Q Author. Sic tamen vt hæ cæremonia, &c.

Nimis hic extenuat cæremonias: Et vtcunq; catholice & doctissime articulum hunc deduxerit tamen Lutherani, vt aranea, non sugent dulcedinem, sed venenum, & attrahent ea, quæ vel ad corticem literæ coram indocta plebe, eis suffragantur, etiam si sciant hoc esse contra authoris mentem. Causaret hoc author, si arctius strinxisset intentum. Quid enim ædificat in plebe, dicere, cæremonias esse tantum incitamenta & retinacula pietatis, ac si opera externa cæremoniarum non placerent deo. Vt non dissentiant ab Euangelica puritate. Omnino scandalosum est hoc, ac si cæremonia in catholica ecclesia obseruatæ dissentirent ab Euangelio, quasi laqueos conscientijs iniiceret, quasi Christianæ derogent libertati, hæc omnia Lutherica sunt, non catholica. Nam mox stentorea voce vociferabunt, ieiunia soluemus, festa sint libera, in quibuscunq; diebus carniū & ouorū esus sit licitus, quia præcepta illa ac inhibitiones sunt contra libertatem Euangelicā. Ita impie præcununt rudi populo, nouitatum & licentiæ studioso. Itaq; satius fuisset caudā huius articuli vna litura circumducere. Non enim potest nisi scandalū parere, apud eos qui propensi sunt, vt ab ecclesiæ obedientia recedant, cum audiant iustitiam nostram ab externis obseruationibus non pendere. Sacerdos ergo paruipendet dicere horas canonicas, quia externum. Monachus negliget matutinas & ieiunia, quia externū. Nihili faciet peccatorum cōfessionem, quia externum. Vt in paschate sumat Eucharistiam floccifaciet, vt externum, cum

cum mille similibus. Non est scandalosissimum, q̄ in fine addit. Cæremonias posse omitti si absit scandalum & contemptus. O author, si hoc tacuisses, satius fuisset, cū oīs inobedientia sit verus vel interpretatiuus cōsensus. Nō excusatio, quā violente torqueat allegationes sacræ scripturæ, q̄ prorsus nihil faciunt, neq; probāt, q̄ ille molitur probare.

ART. XX. DOGMATA QVAEDAM
ab ecclesia declarata & firmata.

DE INVOCATIONE SANCTORVM.

Author. Nec damnandum est, si quis religiosa.
Quod fatetur non damnandum, si quis sanctos etiam nominatim appellet. Hoc catholice asseritur, at qd annectit, sed extra preces, quæ ad altare offeruntur. Hoc impium est, & ecclesiæ catholicæ dehonestatiuum, quæ non mō nominatim appellat plures sanctos in Canone maioris missæ: sed etiam in peculiaribus missis secundum occurrentes sanctorum festiuitates, collectas de sanctis nominatim habet, licet per mediatorē Christum, vt alias, concludat. Ergo affirmare sanctos nominatim appellandos, sed extra pces ad altare, hoc est totius ecclesiæ catholicæ cōsuetudinē improbare. Ideo atro lapillo notandus est hic locus & expungendus, tanq̄ insolens, & ecclesiæ rebellis.

Quod si insurgat aliquis vir doctus, & obijciat, auctorem clare admittere inuocationem sanctorum, qñ ad ipsos vertitur oratio, vt in letania fieri solet: qua ratione inuocandi in orationibus missæ ecclesia vtitur, vnde reprehensio illa est mera calumniā. At obijcienti ego respōdeo. Parcius ista viris, nullam facio auctori calumniā. Nam quod tribuit auctori, eum admittere inuocationem sanctorum, quādo ad eos vertitur oratio, vt in Letania, qua ratione inuocandi Ecclesia in orationibus missæ vtitur, illam enim palliationem non admittit author libri, sed prorsus excludit & rejicit, cū inquit, Sanctos nominatim appellādos, sed
extra

extra preces, quæ ad altare offeruntur: quis hic non videt glossam esse contra textum. Glossator dicit, nominatim inuocandos sanctos, vt in Letania & orationibus missæ. Textus authoris habet eos non inuocandos in precibus ad altare oblati, sed extra: Nisi quis hic torqueat, oratiões in missa non esse preces quæ ad altare offeruntur.

Rr Quod citat concilium Carthagineñ, facit more solito, hoc est, allegat, & nihil ad propositum: Nam q̄ orationes ad sanctos porrigantur patri per filium: Id fit in & extra missam, in singulis etiam horis canonicis: & est noua forma orandi Evangelica à Christo tradita. Amen amen dico vobis: si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, vt latius explanaui Homilia dominicæ v. post pascha. Concilium itaq; Carthagineñ, 3. nihil constituit de sanctis inuocandis: sed præscribit formam concludendi collectas per mediatorem Christum.

Ss Author. Sancti tantum vt conserui implorantur, non secus quàm qui nobiscum sunt adhuc in carne.

Quantum extenuat intercessionem sanctorum & beatorum, vt non possit non scandalizari plebs hæc audiens: Nam beatos & omni miseria exutos, ciues cœlorum, non ardentius, efficacius & placabilius Deum pro nobis orare, quàm viatores infirmos, fragiles, peccatores, adhuc in mari fluctuantes, qui necdum portum salutis attigerunt: Hieronymus improbat in Iouiniano. Aduersatur etiam consuetudini ecclesiæ, quæ in letania inquit S. Petre ora pro nobis: sed nullum ex viuētib; quantumcunq; sanctum sic inuocat. Idem fit in Canone maiori missæ: & in publicis missæ & orandi officijs memoratur cœlites in collectis, & solenniter officia de eis aguntur, sed de adhuc viuētib; nulla collecta intercessionis habet, nec officiū solēne. Imo ecclesia phibuit, ne q̄s pro sancto veneretur, q̄ iudicio ecclesiæ nō sit in canonem receptus, vt in cap. 1. & 2. de relq. & ves

Hierony.

IN LIBRVM OBLATVM.

& vener. sancti. in antiquis, & August. de Ancona. q. 14.

At surgit aliquis pro authore libri, & fatetur beatos efficacius orare pro nobis, q̄ viatores: sed vtatur hic quasi argumento à minori: quia si conferui viatores minori charitate orāt pro nobis in hac vita, multo magis pro nobis orant sancti præditi maiori charitate: sed author excludit benignā illam interpretationem: Ait em̄, Tantum vt conferui implorentur. Pondera tantū: Et quorsum tendat exclusio, subiicit, Nō secus, quā qui nobiscū sunt in carnet pondera, nō secus: nam fucos excusationis nō admittunt.

Quod si in scholis essem, obijcerem defensori. Non cōmode factum argumentum à minori, hoc loco: quoniam etsi bona sit argumentatio, & sententia mea efficax ad probandū: tñ apud diuersarios, quibus hic author blanditur, nihil euincit: admittunt enim antecedens. Viatorē inuocādum vt intercedat: at negant illationem à maiori & illatum, ergo sancti sunt inuocādi, vt intercedant: licet nouerim quō eorum temeritas apertissime conuincenda sit.

DE IMAGINIBVS EO. ART.

DE imaginibus recte author, nisi quod Iconoklastæ **Tt** pro se arripere possent (quod solent facere captiuosculatores) dum ait. Imaginum vsum non in totum esse damnandum: nam existimo, neminem vnquam fuisse tā stolidum, qui vsum imaginum, in totum damnasset.

Vt autem sit pinguior declaratio libri, addendum apparet. Imagines conferre non solum, quia excitent ad gestorum memoriam & recordationem: sed etiam ob id, quia instruunt simplices, admonent scientes, & afficiunt oēs.

Contra hæresim Fœlicianā hoc quoq; addatur (qa alii qui prælati ecclesiæ imprudēter in genere, negauerūt imagines adorādas, vnde pusilli scandalizantur) venerabiles esse imagines, sed nō adorādas per se: at posse adorari, quādo adoratio terminatur, nō ad ipsam imaginem, sed ad id

N quod

Basilii.
prototypus primitivus
Int' et archetypus
prototypus pe. rez.
exemplar

quod imagine significatur, & ut Basilii ait, referatur ad Prototypum. Ideo lapsus arbitramur authorem cum ait, Non autem ipsa imago veneretur.

Mix quod protestantes hic nullum scriptum exhibuerunt, cū Argentineſi. & Constantieſi. modo illis coniuncti acerbissime imagines reiiciāt, & idolatriæ accusent, & maxime Bucerus, qui etiā obtulit cū quibusdam alijs se de fensurum disputationē Bern. Ego qui lacerā illā & miserā disputationem Biblicis scripturis & autoritate patrum, confutavi & eneruavi, ac edidi, nihil vidi quod gigantes illi responderint 13. annis, at si malæ causæ eorum ita confidunt, adhuc respondeant, non cedit ex arena Eckius.

DE MISSA EO. ARTICVLVS.

Vu Hoc merito displicet non solū mihi, sed & multis bonis catholicis, q̃ author aliquas materias cōtrouersas, maximi dispēdij, vt de inuocatione sanctorū, de imaginibus, & de sacrificio missæ &c. cōmisceat, vt nō dignatus sit illas sub proprijs titulis & articulis proponere, sed nouā inscriptionē præfixit. Dogmata quæ dā, ecclesiæ autoritate declarata & firmata, quasi illa nō haberemus quoq; ex scripturis, sed voluit Lutheranis adulari & dogmata appellauit, ac si essent philosophorū placita, aut Hippocratis decretis sed omisso suspecto et neglecto titulo, veniamꝑ ad rem.

Xx Author. Victima in cruce immolata, non minus hodie est efficax &c.

Hanc impietatem aures Christianæ ferre non valent, dicere Eucharistiæ oblationem in missa esse tam efficacē hodie, quando religiosa fide deo representatur, sicut fuit in cruce eo die, quando de sacro latere sanguis & aqua exiuit. Sic præcipitant sententias suas, qui nunquam in scholis sunt exercitati. Si oblatio hodierna est æque efficax, sicut in die parasceues in ara crucis, sequitur nullam esse distantiam inter sacrificium cruentum & incruentum, nullā esse
 differens

differentiam inter oblationem veram realem, & inter res
 presentatiuam: Nihil referre, inter Christum vere oblatum,
 & exemplar illius & commemorationem semel facti sacri-
 ficii. Sequeretur si essent oblationes æque efficaces, essent ea-
 iusdem valoris: oblatio autem Christi in cruce fuit infiniti
 valoris, quia ipse est propiciatio pro peccatis nostris &
 totius mundi: & ut Bernard. ait, etiam si essent infiniti mū-
 di oblatio autem quotidiana in missa est finiti valoris,
 alioquin sufficeret quotidie vna missa in toto mundo: Ali-
 oquin sufficeret vna missa pro anima defuncti, qd statim
 liberaretur, imo omni die totum purgatorium euacuare-
 tur, quia missa esset infiniti valoris. Sequeretur etiam vnā
 sufficere missam pro defuncto, nō esset opus anniuersario,
 septimo, velut tricesimo: Nulla esset porro differentia ap-
 plicationis missæ, cum eius efficacia esset infiniti valoris. Vn-
 de sanctus Augustinus curans missam celebrari pro mor-
 tua matre ad ostia Tybernia, æque profuisset missa illa om-
 nibus eo tempore mortuis. Et nec stulto dictum authoris
 est verisimile, oblationem quotidianam esse æque efficacē,
 sicut illam in cruce: Cum plus sit semel se in mortem offer-
 re, quā millies illius passionis & mortis memoria
 celebrare: Vnde valor missæ finitus, valor mortis Chri-
 sti infinitus. Ideo semel mortuus est, semel oblatus est in a-
 ra crucis, cuius tamen memoriam quotidie agimus in my-
 sterijs: pulchrum est quod Ambrosius ait: In Christo se-
 mel oblata est hostia potēs ad salutem. Quid ergo per nos?
 Nonne per singulos dies offerimus? Etsi quotidie offeramus,
 ad recordationem mortis eius fit, & vna est hostia nō
 multæ, quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacri-
 ficiū exemplum est illius. Christus hostiā obtulit ipsam
 offerimus et nūc: sed qd nos agim⁹ recordatio est sacrificij.
 Nemo ergo reducat nobis propositiones, vnā missam
 æque efficacē omnibus animabus, sicut vna cādela illumi-
 nat

1. Iohan. a
Bernard.

August.

Ambrosi.

N h naa

De conse.
dis. s. non
mediocri-
ter.

nat totā habitationē: Nemo torqueat Hiero. Cum pro cē-
tum animabus missa vel psalmus dicitur, nihil minus, q̄ si
pro vno quoq; eorū diceretur, accipitur: nam qua ratione
dicat, præiecit. Melior est quinq; psalmoz decantatio, cū
cordis puritate & serenitate & spiritali hilaritate, quā
totius psalmi modulatio cum anxietate cordis & tristitia.

Stat ergo q̄ diximus, authoris dictū vt falsum, & scan-
dalosum prorsus reiiciendū: Minuit enī dignitatē & effica-
ciā amarissimæ passionis & mortis domini Iesu Christi.

At surgit quispiam eruditus, plus nimio affectus libro:
Id quod in libro reprehenditur, est verissimum, vnam sciz
licet oblationem Christi semper esse eiusdem virtutis, ne-
que esse aliquo pacto ob diuturnitatē temporis imminu-
tam: differt tamen ab oblatione sacerdotis, & efficacia eius
nobis applicatur per oblationem sacerdotis, quibusdā ma-
gis, quibusdā minus, &c. At moneo defensorem istum,
vt verba libri recte inspiciat: nam hoc liber non habet, q̄
ille assumit, vnam oblationem eiusdem virtutis: hoc sciui-
mus, oblationem Christi & eius virtutem semper duratu-
ram, quā diu sæculum stabit: Hoc debebat tueri defensor,
oblationem quotidianam in missa, tam efficacem esse, sicut
in cruce, fuso sanguine & aqua, ac posita anima, quod est
falsissimum, & egregie confutat inter iuniores præpositus
Gabriel: licet enim sit idem Christus, qui vtrobique offer-
tur, ac ita in oblato nulla est differentia, sed in modo offerē-
di, ac efficacia oblationis: At hic defensor relicta tutela li-
bri, hoc ipsum fatetur: quia alia sit oblatio sacerdotis, alia
etiam efficacia secundum applicationē sacerdotis plus vel
minus. Vtinam hanc materiam in corona doctorum viro-
rum, publica disputatione, deberem ventilare. Vbi etiā hoc
addiderem. Oblationis in missa efficaciam non esse eandem
vel æqualem (non respicio hic ad sacerdotem bonum vel
malum, deuotum vel frigidum) quia offerēs principalis, ec-
clesia

Left. 27.
Canonis.

clesia militans, cuius minister est sacerdos, non semper est, æqualis meriti & acceptationis apud deum, sed in vno tempore plus, in alio minus. Vt cunq; Henricus G. nitatur in contrarium: licet in declamationibus ad populum, magis secutus sim S. Tho. cuius opinio non solum apparet vera, sed etiam plebs facilius intelligit. Aliud paradoxum quosque defenderem, missæ efficaciam itidem ex opere operato, non esse æqualem, etiam eodem tempore: at quia aduersarij ista non intelligunt, missa facio. Yy.

Author. Ecclesia seipsam offert in missæ sacrificio.

Quantum placet nouitas: etsi tres libros scripserim de sacrificio missæ ante 15. annos, & sæpe hanc materiam in scholis Theologicis disputaui, etiã ante triginta annos: ubi diligenter legi sanctos patres & doctores, non recolo tamen me legisse, quod ecclesia offerat seipsam in missa: hoc inueni, ecclesiam se offerre per opera misericordiæ Deo uiuenti: Inueni quod iusti offerunt Deo corpus & vitam, ut ecclesia martyrū: hoc inueni, quod Paulus docuit ecclesiã, Roma. 12 exhibeatis corpora uestra, hostiam viuam, sanctã, Deo placentem. Hoc inueni, quod sacrificium Dei est spiritus tribu Psalm. 50 latus, cor contritum & humiliatum. Inueni quod tota ecclesia offeratur à Christo Deo patri, & est sacrificium vniuersale Christianorum, quod fit etiã in missa: At quod ecclesia seipsam offerat in missa, non memini me legisse, nec credo verum. Sicut non dubito ecclesiam à Christo in cruce Deo patri oblatum, & quotidie offerri in missa.

At venit defensor, quod ecclesia seipsam offert in missa, expresse dicit Augustinus li. x. de ciuit. Dei. Dico acutum disputatorē debere reddere singula singulis: Augustinus August. nunq; hoc dixit, qd ecclesia seipsam offerat in missa, sed qd offeratur: & hæc est rei veritas: quod liquet ex verbis eius in fine c. 6. Hoc est sacrificium Christianorum, multi vnū corpus sumus in Christo: quod etiam sacramento altaris,

N iij fides

fidelibus noto, frequentat ecclesia, vbi ei demonstratur, qđ in ea oblatione, quam offert, ipsa offeratur: Aduerte non dicit, quod seipsam offerat, sed in ea oblatione s. Eucharistia, quam offert ecclesia, ipsa etiam offertur, at non per se, sed per Christum, qui est sacerdos magnus, qui corpus suum verum obtulit in cruce, iam quotidie offert corpus suum verum & mysticum in missa.

Zz Author. Dona quaedam tam panis q̄ vini offerebat.

Augst. Quod sub missa varia solebāt offerri, in ecclesia, hoc hodie obseruatur in Germania & Græcia, vbi offeruntur panes, vina, cera, farina, panni, oua, sal, & panis omni domini co die, vt audio, benedicitur in Gallia, quem morem suo tempore obseruatum in Aphrica testatur S. Augustinus sed quid hæ oblationes laicæ, ad diuinissimā oblationem sacerdotalem in missa, cum vnum tantum sit sacrificiū externum ecclesiæ s. Eucharistia multa tamen alia offerātur, iuxta c. oīs Christianus, de conse. dis. 1. & c. statuimus, 16. q. 1. Et Dauid lætabatur, quando vidit cunctum populum ingenti gaudio offerre donaria, 1. Par. vlt. Et hoc præcepit Deus per Moysen Exo. 13. Non apparebis in cōspectu meo vacuus: Offeruntur itaq; vel ex præcepto, vel consuetudine, vel deuotiōe. Et ad honorē dei, vt agnoscatur tanq̄ summū bonum, rector & gubernator supremi domini, & in suorū ministroꝝ sustentationem, tñ huiusmodi oblata non sunt, quæ perferantur per manus sancti angeli in sublime altare Dei, in cōspectu diuinæ Maiestatis suæ, sicut est sacrificium missæ vnicum, sed sic præsentantur sicut aliæ orationes fidelium, & actus patriæ, Deo debiti.

1. Par. vlt.
Exod. 13

ART. XXI. DE ADMINISTRATIONE sacramentorum & cæremoniis quibusdam speciatim.

&& A Vthor duas recenset sententias. Vnā falsam & damnablem sacerdotem non debere celebrare missam, nisi

nisi habeat cōmunicantes: Alteram, q̄ possit celebrare, modo assint, qui spiritaliter cōmunicent: Bucer dolose adiecit in margine ea, quæ duo collegæ mei, Pflugius & Groppe-
 rus annotarunt: hæc scilicet verba. Huius sententiæ nos sumus, & ita posuit, vt simplex Lector, potius ad primam sententiam se applicaret, quã secundã. Sic fraudibus, vt solent vulpes, demolientes vineam domini sabbãoth.

Bucer.
Pflugius.
Groppe.

At quia illa prima sententia est contra vsum & consuetudinem totius ecclesiæ, contra foundationes ecclesiarum cathedralium & collegatarum, contra ius parochiale, cōtra vltimam voluntatem eorū, qui beneficia fundarunt, contra ritum & obseruantiam oīm bonorum religiosorū: Nulli etiam rationi consonat, sed ex fonte promanat hæretico, nunquam persuadebor præfatos dominos collegas meos, fuisse illius peruersæ & ab ecclesia alienæ sententiæ, sed potius ipsos indicasse secundam eis placuisse sententiam.

Author. Quoniã vtriq̄ de sententia sua sunt persuasi. 99

Illud est consilium malum, totius Ecclesiæ & Christianæ deuotionis destructiuum, multas in se hæreses completens. Nam primo errant, quod nolunt celebrari missam, nisi adsint cōmunicantes. 1. Quod nolunt plures celebrari missas in vna ciuitate vel ecclesia eodem die, etiam si sint L. beneficia fundata, aut L. monachi in vno monasterio. 3. Consecrarium est, sacerdotem, etiam si habeat cōmunicantem, nō debere tamen celebrare missam si sit alius, qui legat publicam & communem missam eiusdem ecclesiæ. 4. Turpissime & impie errant, omnes missas priuatas abrogando, siue fiant in priuatis sacellis, siue celebrentur in altaribus seorsum, extra vnum cōmune & publicum altare: hinc in multis ecclesijs, altaria Turcice funditus diruerūt. 5. Sacrificuli eorū pigri & mordente conscientia, hæc etiam inuenerunt impietatem, vt ipsis celebrantibus & cōsecrantibus, ac laicis comunicantibus, ipsi se à cōmunionē contineant.

Lutherani
celebrant
& nō com-
municant.

Concil. 11.
ca. 5

tineant, contra totius ecclesiæ consuetudinem, contra omnem honestatem, contra expressam concilij Toletani constitutionem: quæ sic habet. Quicumq; sacerdotum diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspenderit: ab ipsa qua se indeceter priuauit gratia communionis anno vno repulsum se nouerit: Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur? Ergo modis omnibus tenendum est: vt quotiescunq; sacrificans corpus & sanguinem Iesu Christi dñi nostri in altario immolat: toties perceptionis corporis & sanguinis Christi, participem se præbeat.

Leui. 11. 19
Deut. 7

Isai. 66

Et rationabiliter loquitur canon, quia cum sacerdotes sint pastores, rationi aduersatur, quod laicos pascunt & nō seipsum: Cum populum ad synaxim inuitant, eam laudant ab effectu sacramenti: quis eis credet: si ipsimet non communicant: Nam ipsi maiori debent pollere munditia & sanctitate, quibus peculiariter dicitur: sancti estote, quoniam ego sanctus sum: At vrget eos conscientia in eos: Epicurea & Iouiniana vita, vt ad sancta sanctorum ingredi non audeant: quantulacumq; sibi excusationē fingentes. Sed diabolus insidiabitur calcaneo eorum: dū in fine vitæ vermē excitabit conscientia, q non moritur, sicut nec ignis extinguet.

Missas priuatas semper fuisse in ecclesia proprio libello probaui, in hoc conuentu Ratisponen. edito: ad quem Bucer nondum respondit.

Sepelire
missam.
Zuinglia.

Admisso consilio, iam via esset hæreticis facta ad sepeliendum missam penitus: Id quod Zuingliani, iam fecerunt Argentina, Constantia, Basilea, Berna, Meminga, Augusta, Vlmæ, & cohærentibus: Idem eueniet apud Lutheranos: nam frigesciente charitate, iam octo diebus nullus adesset comunicans: Postea, per mensem. Deinde, per trimestre, &c. & sic paulatim euanesceret missa: Vbi tunc maneret iuge & quotidianum sacrificium in Ecclesia Dei? Ad quid

quid zelus veterum Christianorū fundasset I. Monachos aut sacerdotia in vno loco, si sufficeret vna sola Missa publica in septimana aut mense. Quot fratres in vno monasterio collegit sanctus Benedictus, S. Maurus, S. Leonardus, S. Pirmunius. Et apud S. Gallum aliquando quadringenti fuerunt fratres. Ad quid tot altaria, tot capellæ, in & extra Ecclesiam, ab antiquissimo tempore sunt in vno loco constructæ, sicut B. Gregorius tredecim meminit altarium Sanctionis extructorum.

Cum Missa profit viuis & defunctis, ac toti Ecclesiæ: cur ob defectum non communicantium sacerdos vellet illos priuare fructu tā vtili & necessario? Et quia Missa celebrat, etiā aduersariorū sententia, vt recolatur memoria passiōis Christi & mortis: modo laici etiam non communicātes, tñ astantes Missæ, priuantur illo commodo: vt nec excitentur ad gratias agendas, redemptori Christo: nec simul spiritaliter offerant cum sacerdote in Missa, hostiam illam viuificam, vti alias à deuotis fidelibus fieri solet.

Mala quæ
ex cōsilio.

Et vt rem planissime dicam, quam Laicus quisq; corda tus facile intelligat. Si bonum est memoriam mortis Christi & sacrificium in vna Missa agere, & Deo placet: quanto magis diuinę placebit maiestati, si sæpius & pluries fiat in eius commemorationem: Et hæc ratio obiecta est Ludero in Schmalckhaldia: & frigide respondit.

Plures Missæ bonæ.

Ad hæc cauteriatis faciet conscientias habentibus beneficia fundata ad plures Missas: quomodo enim illæsa cōscientia possunt illas omittere, contra supremam fundatorum voluntatem, quos debitis defraudant suffragijs. Nam si etiā nullus ex plebe sit idoneus ad communicandum, ipsi parent se idoneos iuxta benefici institutionem.

Impium & blasphemum est nouum aliquorū commentum, & à Christo passo in ecclesia inauditum, de sicca Missa, iuxta vulgare Germanicū. Eam autem appellāt ficcā,

Sicca Missa.

O quando

quando die dominico aut festo sacerdos simulat omnia quæ sunt celebrantis, cum introitu, collecta, epistola, Euāgelio, & canticis: tamen quia non habet communicantem, nec ipse vult communicare, ideo non consecrat, sed est Missa sicca sine Eucharistia, sine corpore & sanguine Christi: Nonne hoc est irridere Deum, & illudere Christo cum Iudæis faciem eius velantibus, spectaculi more simulare id, quod in veritate non agitur?

Consiliū li
bri contra
Cæsarem.

Postremo author libri hic aduersatur Cæsari, similiter duo collegæ mei, qui committunt Cæsareæ Maiestati, & ordinibus imperij Consilium illud an pro sit, expendendū: Nā Catholicus & gloriosissimus princeps Carolus Imperator, tū in indictiōe huius cōuentus, quā in tota hac actione, semper protestatus est, quod per acta & deliberata nullum fiat præiudicium recessui Augusteñ. in quo roboratur edictum Vuormacieñ. contra Ludderum & adherentes Anno salutis 1521. emanatum. At in recessu Augusteñ. huiusmodi articulus continetur.

Similiter debent publicæ & priuatæ Missæ, cum Canticis, & incorporatione maioris & minoris Canonis, & alijs orationibus, vestibus, cæremonijs & ordinationibus, omni modo sicut hactenus laudabiliter in Ecclesia Catholica observatum est, & hodie observatur, peragi, & in his omni bus nulla mutatio aut nouitas attentetur.

Alius quoq; articulus in eo habetur. Item, specialiter debent ecclesiæ cathedrales & collegiatæ, monasteria, parrochia, beneficia, cum eorum statutis, ordinationibus, regulis, institutiōibus, foundationibus, Canticis, Lectiōibus, Prædicationibus, Missis, orationibus, sepulturis, & cōsuetis laudabilibus & vsitatis cæremonijs Christianis, sicut hactenus in Ecclesia Catholica exercentur, manuteneri ac defendi.

Cum ergo confitet de mente Christianissimi Imperatoris nostri, male obtruduntur ei aduersa & minus Christiana

ana consilia, & quod antea tam maturo ac deliberato consilio, vna cum ordinibus imperij, cōclufit ac p̄ imperium publicauit, iam denuo reuocet in dubium, ac tanquam rē incertam denuo expendat, an sit vtile tranquillitati ecclesiæ. ^{24. q. 1. c. maiores.} Ea quæ semel certā habuerunt & concordem definitionem, non debent iterum in dubium reuocari.

In summa, qui consulunt Missam in totum aboleri, vt Zuingliani, aut in parte, sicut Lutherani, aut qui in voluntatē celebrantiū conferunt, vt author libri, omnes illi sunt præcursores, & præparant viā, non domino, sed Antichristo, qui auferet iuge sacrificium iuxta Daniel. vaticiniū, & Dani. 11. ponet abominationem in desolationem.

DE COMMVNIONE SVB VTRA

que specie sub eo. Art.

Author. Cum plurima plebs Germana sit persuasa,

Requiro melius hic iudiciū & cādidius in authore: vult enim Germanæ plebi debere permitti hanc communionē liberam, vt sub vna vel duabus speciebus communicet. ^{Ar.} Hoc posset fieri, sicut Basileæ fuit actum cum Bohemis, & in Augustanis Comicijs fuit tentatum cum Lutheranis. At quod hāc rationem affixit, quia plebs sit persuasa mandatum Christi requirere integra Sacramenta: & cauendum est ne quis ad sacrosancta mysteria participanda accedat cum mala conscientia insinuat hoc si ille habet conscientiam de sumenda vtraque specie: sumit vnam tantum, format sibi de super conscientiam. At friuolæ sunt hæ rationes ac temerariæ. Imo concludunt potius contrarium, ecclesiam nō debere eis pmittere vtranq; speciem: quia plebs Germana sic esset persuasa in errorem. Et sic ecclesia permittendo, firmaret in eis errorem: quia credunt vniuersalem ecclesiam facere contra mandatum Christi, contra institutionem Christi: & permittēdo ecclesia roboraret eorū falsam sententiam, vbi æstimant omnes laicos catholicos

O ij male

malefacere, omittendo alteram speciem. Author non novit modum sanctorum patrum & ecclesie, in his erroribus expugnandis: non enim extinguuntur hæreses permissio-
 nibus, sed dum contraria statuuntur. Vt dum Nestoriani ne-
 garent Mariam esse Theotokon, sed Christotokon: eccle-
 sia hoc non permisit, sed condemnato Nestorio in concilio
 Ephesino etiã prohibuit, ne diceretur Christotokos, quã-
 vis ipsa benedicta mater vere sit Christotokos. Sic dum
 Hebionitarum hæresis inualesceret, legalia observanda cū
 Evangelio, vnde negabant posse confici in pane fermenta-
 to, eo quod omnis oblatio quæ offertur domino, sit sine fer-
 mento. Hanc hæresim non permisit Leo tunc Papa, sed cō-
 trariū præcepit, vt omnes in fermentato conficerent, vt Ri-
 chardus & alij meminerunt.

Leuit. 2.
 Leo Papa.

Non tamen in totum reijcio, vt permitti non possit illis
 vtraque species, sed non illa ratione, quam author libri, seq-
 tur, sed sicut Cæsarea Maiestas in cōcordia obtulit Luthes-
 ranis Augustæ ad imitationem concilij Basiliens. sub eius-
 modi articulis & punctis. 1. Quod credant cōmunionem
 sub vtraque specie nō esse præceptam. 2. Quod credant & ita
 doceant laicos non peccare, qui sub altera specie tantum
 communiant. 3. Credāt & doceant non plus sumi sub du-
 abus speciebus quàm sub vna. 4. Quod sub vna specie su-
 matur totus Christus, id est, tam corpus eius, quàm san-
 guis. 5. Quod diuersarii in ecclesijs suis, laico petenti alte-
 ram speciem, non denegent. 6. Cura adhibeatur per vtran-
 que potestatem, ne Sacramento calicis irreuerentia exhibe-
 atur. Hanc concordiam & sub huiusmodi schemate, si au-
 thor proposuisset, Catholici forte non fuissent aspernatis
 at hæreses & erroneas confirmare persuasiones, vt author
 libri facit, ecclesia non consentiet.

Commu-
 nio sub y-
 traque spe-
 cie eate-
 nus permit-
 tenda.

QVA LINGVA SACRAMENTA
 administrentur sub eo, Tit.

Nihil

Nihil offendit, nisi sententia authoris esset, in Missa epistolam & Euangelium non legenda latine: quia sic reñcere mus eum. Bene tamen agitur in ecclesia latina, vt Missa eadem lingua legatur, ad Vualdeñ. errorem cauendum.

ARTICVLVS XXII. DE DISCIPLINA Ecclesiastica.

Author. Qui cōtra professionē & votum, cōtraxerint. Displicet, & nō parum suspicionis habet, quod author præcipuos articulos nostra tempestate cōtrouersos, nescio quomodo furtiue commiscet, vt sub proprijs titulis non pspiciantur. Ita fecit superius de veneratione sanctorum, de imaginibus, de sacrificio Missæ: Hoc idem iam facit de cōlibatu cleri, & de votis monasticis: cum tamen viderit Lutheranos in confessione Saxonica Augustæ, illa suis titulis proprijs distinxisse & proposuisse.

At veniendo ad rem, primo author ait, Contrahētibus cōtra votum, episcopus loci humanitatem facere potuit, Hoc verum est & habet Canon 16. Concilij Calcedon. sed nō dicit qd in coniugio perseverabant: sed potius oppositum probatur, quia, inquit, ipsis confitentibus, & sic se accusantibus, & pprum facinus improbantibus, episcopus loci potuit eis humanitatem ostendere, non tam seueram pœnitentiam eis iniungēdo, sicut rigor canonū exigebat.

Author. Matrimonium tamen non dirimit, & testatur Augustinus.

Hoc inquam est falsissimum & de iure & patribus improbatum, expressam s. professionem & votum nō dirimere matrimonium, quia contrarium definitum est in c. cōsuluit c. insinuante extra. Qui cler. vel vouent, & 27. dist. c. c. presbyteris, c. vouentibus: Et in allegatis causa & quæstione c. vidua c. & quia aliquos c. vt lex c. quæ Christo cum concord. Et in eo ipso c. nuptiarum, quem allegat author, expresse dicit August. de vouentibus, Non solum

O in nuptias

A 2.
Cōcilium
Calcedon.

A 4.

Extra quī
cle. vel vo
uent.
27. dist. c.
presbyter.
27. q. 1. ca.
vidua.

nuptias capefcere, fed etiam fi non nubant, nubere velle, damnabile eft: quod etiam Hierony. eisdem ferme verbis teftatur. At fequētibz verbis deceptus fuit author, in hac materia non fatis eruditus, cum Auguftinus dicit damnari fidem voti fracti, quia primam fidem irritam fecerunt: fed non damnari nuptias & matrimonia: fimile quid dicit Theodorus. Verum in fcholis didiciffet votum simplex impedire matrimonium, fed non dirimere contractum: nō enim feperantur ab inuicem c. rurfus c. meminimus. Qui cler. vel vou. & c. quidam diff. 27. & funt verba B. Auguftini ad Iulianum. Votum vero folenne & impedit matrimonium contrahendum & dirimit contractum, per iura fuperius allegata: Loquitur ergo Auguftinus de voto fimplici, non de folenni, & expreffa professione. Hoc debebat author didiciffe ex Graciano poft dictum c. presbyteris fic dicentem. Hinc diftinguendum eft, quod vouentium alij funt fimpliciter vouentes, de quibus Auguftinus & Theodorus locuti funt: alij funt quibus poft votum benedictio accedit confecrationis, vel propositum religionis: de quibus Hierony. & Nicolaus, & Calixtus fcripferunt.

Quod odiofus perstringit monachorum ordinem præ cæteris, non videtur ex bono zelo factum. Multo minus quod tacite fuggillat diuerfitatem ordinum, & multitudinem monafteriorum, ex Lutherana fece apparet profectum, ficut & illa quæ cohærent: Sub fuco enim honeftatis illa proponunt Lutherani, vt Melanchton sæpe rhetoricatur & exclamat de fcholis habendis: verum illæ non minus egerent hodie reformatione, quàm monasteria. O di quando cogito, quæ grauitas erat doctorem, quæ honeftas magistrorum, quæ difciplina fcholarium, quàm diligentes lectiones, difputationes, quàm frequens erat auditorium in omnibus Collegijs meo tempore Heidelbergæ, (hoc enim fuit primum ftudium meum approbatum.) Et confe

ro

ro ad tempora nostra, & quæ iam vidi & audiui, liberet potius flere, tanta facta est desolatio, ruina & deformatio. O tempora. Etiam in ecclesijs cathedralibus dignitas, existit scholastici: at prouentus recipiunt, etiam absentes, & raro docti. Porro de officio nihil curant, aut paræ substituent pauperes, qui minus accipiunt: at hic defectus notabilis per concilium generale omnino debet reformari.

ARTICVLVS XXIII. DE DISCIPLINA populi.

Iste articulus sicut & præcedens mores respicit: & profecto uterque status misere lapsus est à sua integritate, & magna egent reformatione: quod à multis copiose tractatum, & à pijs propterea desideratum concilium generale, quo his languoribus medicina fieret: forte author, qui tam macre utranque rem tractauit, eo respexit indubie plura alaturus, ubi res poposcerit.

Author. Deinde vsus clauium, qui iurisdictionis dicitur. A 5.

Id quod ubique ferme desidero in authore libri, hic aperte ostenditur, eum in rebus Theologicis, speculatiuis & practicis, minus peritum & exercitatum: Nam Chimeram ab initio videmus, vsus clauium, qui iurisdictionis dicitur, & explicando ad excommunicationem transit. Nam si veros Theologos vel à limine salutasset: perspicuum ei fuisset aliam esse potestatem clauium, aliam iurisdictionis: Nouisset vsus clauium simplicibus etiam sacerdotibus communicatum, qui nullam habent excommunicandi iurisdictionem, nisi ex consuetudine hoc haberent incertis casibus .2. q. 1. Nemo. Et profecto mirandum est de prudentissimis & vere magnis viris ciuitatum imperialium Germaniæ: qui grauerunt si quis concilium ab Episcopo excommunicaretur, quod rarerent fieri: Modo contendunt, & omnibus viribus enituntur, eorum simplices sacerdotes, coniugati, & cætera, ut pro libito possint excommunicari.

Nurmb. **municare.** Prudenter Senatus Nurmbergen. hanc insolentem prædicatorum suorum petitionem repudiavit: Res deo ad authorem libri, si nouisset Episcopum electum vel nominatum & confirmatum, posse excommunicare, suspendere, interdicere, & alia facere, quæ sunt iurisdictionis esto quod clauis non habeat, non sit sacerdos, vt definitum est clare in iure nostro c. Transmissam de elect. Imo non solum electus ad episcopatum, sed etiam archidiaconus, vicarius, Officialis Episcopi, non sacerdos, modo sit clericus, est capax vsus illius & potestatis excommunicandi, scriptum suum emendasset: Ideo quod ad iurisdictionem proprie pertinet, non dicitur esse clauium, in excommunicatione. Sic Bona. inquit, potestas excommunicandi est gladius, non clauis. c. 3. distinct. 19. Extense tamen possunt dici clauis ait Scotus, & bene appellatur potestas ligandi & soluendi in his, qui possunt excommunicare, vt Petrus Longobardus in textu habet ea distinct. Non ingredior materiam de clauis scientiæ & potestatis: sufficiat, quod euicerim vsus clauium, non esse iurisdictionis excommunicandi, quo tendit author. Hoc vnum superest, illas potestates esse distinctas ex eo conuinci, quod distincte Deus dedit potestatem clauium, promissive Matth. 16. Iohan. 20. executiue. Potestas autem iurisdictionis data est, dicente Christo ad Petrum. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Et infra. Dic Ecclesiæ, quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus: loqr semper de illa iurisdictione in excommunicatione. Quia omnibus obuium est, sacerdotem non posse exercere potestatem clauium sine iurisdictione: alioquin posset absolvere non suum: Imo quislibet posset absolvere quælibet, vt indocte sensit Armac. In quæstionibus Armeniorum: quem tamen imprudenter sequitur Durandus, dicens multum improbabiler, hanc esse probabilem sententiam.

Aug

Author. Postremo de ieiunijs, ferijs, & delectu ciborum. A. 6.

Quantum veneni in hac breui periodo lateat, non me latet: sed prodeat qui velit, inueniet Eckium, modo vixerit, Ecclesie catholice assertorem: Nam quod viri pii ac docti (hominum eligentium sententia) in consulta se. Apo. cui supremus honor & iudicium debetur, in hac viatrice ecclesia, deberent decernere de ieiunijs, ferijs, delectu ciborum, & alijs ecclesie constitutionibus, non video quomodo fieri possit: Et maxime suspectus est author, quod ait, Quo nulli laqueum iniiciant, hæc vox luporum est, non ouium: nam & Lutherani contra ecclesiam, hunc inanem & falsum cauillum prætexunt: At dum respondebimus scriptis protestantium, huiusmodi dolos explicabimus. Hæc autem de libro dixisse, quam breuissime fieri potuit, sufficiat.

SOLI DEO GLORIA.

SCRIPTA LV.
THERANORVM ADVERSVS LIBRVM
à Cæs. Maestrate oblatum: quæ & titulis & literis Alphabeticis inscripserunt.

ARTICVLVS I. DE AVTHORITATE
conciliorum, datus ad art. IX.

Seft articulus nonus in libro nobis collocatus: in quo profecto author vere & egregie ostendit schismaticis, & quam necesse sit authoritatem ecclesie sequi & conciliorum, ad veram fidem & beatitudinem consequendam: At hi qui ecclesiam Dei reliquerunt, qui ex nobis exierunt, qui sibi fidem constituunt secundum Phantasmata mentis suæ, nō possunt illa audire
P de

de authoritate ecclesiæ, sed clamant durus est hic sermo & luciferana superbia scripta Canonica acceptat pro libito, & pro licentia & libidine reijciunt, interpretantur, aduersus ecclesiam, aduersus Concilia, & sanctos patres, hinc illæ lachrymæ. Sed dolos, errores, & fucos eorum, fidelibus Catholicis palam faciamus. Et quia nauseam pareret, si singula verba essent renarranda, per puncta placet prosequi errata non spero, quod incusaturi sint me indiligentiæ, vtrunq; ex Bucero intelligam illos mihi minus fauentes.

Punctū 1. Bucer. Præcipua reuerentia post Deum & verbum, debetur ecclesiæ.

Confutatio. Quia hic pendet fundamentum omnium hæresum, quod contempto ecclesiæ iudicio, scripturam præferunt: quā pro libidine sua vertunt, inuertunt, imo etiam peruertunt, ut circa articulum illum nonnum pauca attulimus: adijciamus modo alia, semper tamen pro firmo habentes, quod non loquimur de verbo scripto per spiritum sanctum in cordibus fidelium, sicut Paulus ad Colos. scribit.

1. Cor. 2. Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus & infra. Epistola estis Christi, ministrata à nobis & scripta, non atramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

Recensebo tamen per ordinem, quæ Catholici sentiunt in hac materia.

Verbum Dei scriptum, de quo loquuntur aduersarij, non est præferendum ecclesiæ: quia finis est melior medio ad finem, propter vnumquodque tale, &c. Verbum autem scriptum, est datum propter ædificationem ecclesiæ, quare necesse est ecclesiam esse digniorem quàm verbum scriptum atramento.

Christus plantauit ecclesiam, & tamē nihil scripsit, neque iussit Apostolos scribere, sed docere omnes gentes, ut verbum illud quod mentibus fidelium imprimeret, esset verbum spiritus, excellentius quàm nigra litera scripta occidens.

Sic

SCRIPTORVM PROTESTAN.

Sic promisit Deus per Hiere. Dabo legem meam in visc^{3.}
ribus eorū, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in de^{Hiere. 31.}
um, & ipsi erunt mihi in populum. Lex ergo Evangelica
principalis est illa, quæ est scripta in corde ecclesiæ, & lex
scripta est solum signum illius legis mentalis, iuxta illud
Aristot. sunt autem ea quæ sunt in voce, notæ earum pass^{Aristot. 1.}
onum, quæ sunt in anima. 1. Perihermen.^{Periher.}

Hinc sequitur quomodo scriptum Evangelij habet su^{4.}
am literam occidentem: Nullus enim vnq̃ fuit hereticus, q̃
non scripturis niteretur male intellectis: sed iudicium tūc
est apud Evangelium mentale, in corde ecclesiæ.

Quis enim nescit maiorem esse iudicem iudicato: quis
nescit totū esse maius sua parte? sed scriptores Canonici,
Mattheus, Petrus, Paulus, & ceteri, fuerunt solum pars ec
clesiæ, & de varijs scriptis Euangeliorum titulo, ecclesia iu
dicauit per Euangelium mentale, respuendo Euangelia
Thomæ, Bartholomæo, Andreæ, Barnabæ, & alijs inscri
pta, & approbavit Euangelium Marci, de quo non cōstat,
an viderit Christum.

Et scriptores Canonici semper prius habuerunt Euan^{6.}
gelium mētale, quā ederent illud nigrum in literis. Hinc
est, quod ecclesia aliqua mutauit de scriptura, vt sabbatū,
esum suffocati. Baptisma in nomine Iesu, Christus cœnatis
dedit Eucharistiam, Ecclesia ieiunis, Christus sub ambas
bus speciebus, ecclesia laicis sub vna: Paulus permisit dispa
res in fide coniuges, ecclesia improbavit.

Cum ergo credimus ecclesiæ dicenti, Iohannes scripsit^{7.}
Euāgelium, quod alias nescire mustita & alias ecclesiæ cre
dere debemus dicēti. Christum illa & illa instituisse sacra
menta, tradidisse Apostolis obseruantiam quadragesimæ,
confitendi rationem, vnctionem infirmorū, & huiusmodi.

Quibus etiam peruicax Luder victus, tribuit ecclesiæ^{8.}
hāc potestatem, vt possit discernere verba Dei à verbis ho

P ij minums

CONFUTATIO ECKII

minum: sic eadem ratione potest discernere Sacramenta fidei ab alijs signis: quia non minus necessaria est ecclesiæ, cognitio Sacramentorum, quàm scripturarum.

9. Ex quo infertur adhuc vnum notabile, & qd frāgit ceruicem aduersariorum. Si ecclesia potest cognoscere de scripturis: multo magis potest cognoscere suborto dubio, qd sit verus sensus scripturæ: quia eodem spiritu scripturæ interpretantur, quo conduntur. Sic recte intelligēdus est Augustinus contra epistolam fundamenti: Euangelio nō crederem, nisi autoritas ecclesiæ me commoueret.

August.

10. Hanc potestatem ecclesiæ fatentur hic protestantes, quia ecclesia habeat Euangelium, spm sanctum gubernatorem, habet ius vocandi ministros, habet intellectum & interpretationem doctrinæ diuinitus traditæ, habet administrationem Sacramentorum & suam iurisdictionem & iudicia. Et infra. In ecclesia est triplex autoritas s. testificandi de scripturis, vere interpretandi scripturas, constituendi iudicia de doctrina.

11. Iam quilibet vtēs ratione, apertissime videt, quomodo sibi contradicant, & non puduerit eos Cæsareæ Maiestati, ac ordinibus imperij pugnantia scripta offerre: dicunt enim ecclesia potest testificari quæ sit vera scriptura, quis sit verus intellectus, potest iudicia constituere de doctrina scripturarum: Et cum hoc tamen vociferantur. Maiorem esse auctoritatem scripturæ, quàm totius ecclesiæ.

ALIA ERRATA IN HOC articulo.

1. Donum interpretationis est penes veram ecclesiam, sed non est certis personis aut locis alligatum, & alias est in pluribus, alias in paucioribus.

2. Hoc donum interpretationis non est apud impiam multitudinem, neq; apud hos, qd oportuit propter nota crimina excommunicatos: sed hoc donum ad pios pertinet.

3. Cum ecclesia pronunciat iuxta verbum Dei recte intellectum,

SCRIPTORVM PROTESTAN.

etum, necesse est omnes parere, ponunt exemplum. Sic no-
stra ecclesia nobis assentiunt contra Anabaptistas & alios.

Cum aut possit accidere, ut plurimę personę in synodo
sint impię, fatendum est synodos generales & puinciales
errasse, ut Smyrnę: pręterea etiam pii habent suos lapsus.

CONFUTATIO ERRORVM

illorum.

Faciunt hic ecclesiam mathematicam & fictitiā: quia
cum non sit alligata personis & locis, ubi ergo est: Pro-
cede Buzere & mōstra ecclesiā: qđ si cōtū ostenderis ex
votifragis monachis & monialibus & sacerdotibus: omnes
boni dicent hanc esse impiam multitudinem, periuram, ac
omnibus honoribus destitutam: Non dubium congrega-
tionem Cardinalium, Episcoporum, Monachorum & The-
ologorum, pro solita vestra modestia, & reuerentia erga
prępositos ecclesię (quibus sanctus Paulus obedire iubet) Ad Heb. 13
denotastis in impia multitudine.

Vestra autem & Pickardorum ac Anabaptistarum ma-
thematicam Ecclesiam (eodem enim hic laboratis mor-
bo) sępe improbaui: quia Paulus & Barnabas, & quidem
alii inuenerunt ecclesiam in Concilio Hierosolymitano:
Et Christus iussit fratre peccante, & non audiente corre-
ptores: is debeat dicere ecclesię, non utiq; Mathematicę, Actu. 15.
Matr. 18.
frater Pauli per omnes ecclesias, sed nō Mathematicas lau-
dem habuit. David inquit, apud te laus mea in ecclesia ma- Psalm. 118.
gna: protestantes eam contrahunt nescio in quas angustias
Germanię: Quod si vrgentur, ubi fuerit ecclesia ante 25.
annos, ad paucissimos ignotos homunciones redigunt ec-
clesiam. Rectius Augustinus probat latitudinem ecclesię August.
contra Donatistas. Non est ecclesia Lutherana posita à
Christo super candelabrum, ut ingredientibus videant. Non
est ecclesia, ciuitas illa in monte posita, quę procul vide Math. 5.
tur: In synagoga erat prouisum, quo erat eundum in ambi-

P in quo,

quo, ad summum, s. sacerdotem: & in ecclesia omnia erunt
tam recondita & occulta, vt nemo sciat, quo eundem sit ad
Mathematicam fictitiam ecclesiam?

Ephe. 4.
Deut. 17.

Cum Paulus ait. Ipse dedit quosdam Apostolos, alios
Euangelistas, alios pastores, &c. ad ædificationem corporis
Christi: nõne illi fuerunt visibiles? Qui si cõuenirent in cõ-
cilio legitime congregato, quomodo non representarẽt ec-
clesiam? Quis em̃ euidentius potest conuinci non audisse
ecclesiam, quàm qui non audit generale concilium?

Rom. Ec-
clesia. Lib.
3. cap. 3. &
lib. 4. cap.
63. epi. 65.

Ecclesia Romana mansit semper firma secundum suc-
cessionem Episcoporum vsq; in hunc diem: Ex hac successi-
one argumentatus est Ireneus ante M. CCC. annos: Ex
eadem successione Apo. se. argumentatur Augustinus:
aliæ autem ecclesiæ Apostolicæ cessarunt, vt Hierosolymita-
na, Alexandrina, Ephesina, Corinthia, & cæteræ. Roma
na mater ecclesiarum conseruatur à Deo vsque ad tempus
Antichristi, vbi fugiet in solitudinem per tempus & tem-
pora & dimidium temporis. Valeant ergo somniatores cū
imaginaria & ficta eorum Ecclesia, solum vt decipiant &
circumueniant simplices.

Apoca. 12.
Dan.

2. Si donum hoc nõ est apud impiam multitudinem, hoc
est, concilium, Episcopos, Monachos, sed apud pios: quid
si tota ecclesia illos quos vocas impios agnoscit pro pijs,
& à Deo ordinatis? Dicis illud donum esse apud pios &
cum simus incerti, qui sint p̃i vel peccatores: Deus enim
est scrutator cordium: sic sequeretur omnia esse incerta &
dubia in fide nostra, quod est blasphemum. Certum est &
negare non potestis, Pickardos & Parabaptistas externa
conuersatione maiorem præ se ferre honestatem, quàm Lu-
theranum clerum, qui in otio, crapula, & luxu continuo vi-
uitis, neglectis horis Canonicis, diuinis officijs, ieiunijs &
similibus operibus Deo placentibus.

3. Tum demum noster Bucer vult credere ecclesiæ, quan-
do

do pronunciat secundum scripturas recte intellectas: Iam iterum facit omnia dubia & incerta: cum oporteat primū reddere nos certos, quod Ecclesia pronunciat, secundum verum intellectum. Hui pulchrum est exemplum de Parabaptistis: vbi Zuinglius vicit Baldasarem: vbi Oecolampadius Denckium: Bernæ & Argentinæ disputastis cōtra eos, quid obtinuistis: nihil: Verum intellectum quæ fuistis in carceribus, in tortura, in exilio, apud lictores in igne, aqua, furca, gladio. Inquis. Contra Anabaptistas & alios. Qui sunt hi alij: Zuingliani, Capharnaitæ, Suermesri: Vbi autem habetis ecclesias vobis consentientes: Argentinæ, Constantiæ, & Basileæ, & alijs vrbibus superius nominatis in quibus non solum Missam Catholicorum, sed etiam Lutheranorum relegarunt: Vbi Carlstadius Lutherō consensit: Tum primo, quando nullibi audebat securus consistere præ timore Sueuici fœderis: posteaquam gladium lictoris Rotenburgi euaserat, fortis ille, sed obliuiosus disputator pro Lutherō Lipsiæ contra Eckium.

Si ecclesia errat in Concilio generali: vbi ergo dabis ecclesiam illam tuam, quæ triplici illa fungatur autoritate: 4. Semper contra quem pronunciat, excipiet: quia iudices non sint pii, non iudicent secundum verum sensum scripturæ, & similia cauillabitur, sicut vos iam cum iniuria sanctissimis facitis concilijs.

De synodo Smyrnæ conciliabulum fuit iussu Cōstantij hæretici congregatū ex Episcopis Arrianis, pulsas Catholicas Episcopos, & aduersus sacratissimum Cōcilium Nicenum: Ideo non mixtū, quod non obtinuit. Sicut nec Ariminum: nec assensu Rom. Pont. fuit collectum: & hæretici omnia volenter agebant, vt etiam Osium in exilium actum pro fide reuocatum, quia eis consentire respuit, plagis & tormentis affligerent. Sed quid hæreticorum conciliabulum, pius dicare poterit concilijs legitime congregatis:

ART.

Historia
tripar. li. 2.

P₄

CONFUTATIO ECKII
 ARTICVLVS II. PROTESTAN-
 tium de Eucharistia & est materia art.
 XIII. in libro.

1. Errata in fide in hoc scripto.

Corpus & sanguis cum pane & vino exhibentur su-
 mentibus.

2. Non fit transubstantiatio panis: sequimur multorum pa-
 trum firma & perspicua testimonia, citant Ireneum.

CONFUTATIO.

1. **I**cet hic recte diffiniant veritatem corporis Christi cō-
 tra veteres & novos Capharnaitas, quibus forte presentes
 nō oēs in hoc scripto cōsenserunt, sicut q̄ mordicus adhuc
 Zuinglij sententiam sequuntur: tñ qđ Berengarij hæresim
 adhuc in parte amplectuntur, non sunt tolerabiles. Rectius
 us multo habuit confessio Saxonica Augustæ oblata Cæ-
 sareæ Maiestati. Docetur, verum corpus & sanguinē Chri-
 sti veraciter sub speciebus panis & vini in cœna esse presen-
 tia: Non dixerunt, cum pane & vino: Et nec in latino pos-
 fuerunt: sed postquā Schmalckhaldij in vnum corpus Lu-
 therani & Zuingliani redacti sunt, vt complacerent Zuin-
 glianis, addiderunt illam particulam. Cum pane & vino
 exhibentur: licet contra Lutherum, qui reiecta præpositio-
 ne Cum, concedit panem esse corpus Christi.

2. **Q**uod ergo negant transubstantiationem panis & vini
 cum Berengario, Vuiclef & alijs hæreticis pessime faciūt,
 contra determinationem vniuersalis Cōcilij Lateran. sub
 Inno. III. q̄ nullum fuit generalius à Christo passor: fuerunt
 enim in eo tres Patriarchæ, Romanus, Constantinopolis-
 tanus, & Antiochenus: interfuerūt mille & quadringenti
 Episcopi, tam orientalis, quàm occidentalis ecclesiæ.

Et panem & vinum transubstantiari sancti patres ap-
 tissime testantur: & ordo literæ Euangelicæ liquido pro-
 bat: Nam Christus accepit panem: & dixit, hoc est, corpus
 meum,

meū, ecce panē, subinde, ecce corpus, q̄ nō est factum sine
mutatiōe, vt acute textū ponderat Alphonsus Zamoreñ. Alphon.

Porro hic sunt falsarij, adijcentes de suo, cum pane est
corpus Christi, quod neq; Matthæus, Marcus, Lucas aut
Paulus posuerūt cum corā rudi plebe semper iactitēt scri-
pturas, & nihil sit docendū in ecclesia Dei, q̄ nō habeat in
scripturis, cur ergo regulā eorū in p̄senti loco nō obseruāt?

Patres sancti oēs fatentur transubstātiationem, etiam
ante conciliū Lateranē. Vt Ambrosius li. de mysterijs &
Sacramentis, qui appellat mutationem & conuersionem,
Chrysostomus immutationem, August. similiter, Grego.
Nyssenus conuersionem Grego. magnus versionē, Theo-
phylactus conuersionem, & transformationem, & trans-
mutationem, Damascenus transmutationem, & conuer-
sionem, Cyrillus quoq; conuersionē appellat, hos sanctos
patres partim in Homilijs de Sacramento Eucharistiæ in-
duco, partim in Enchiridio titulo. 36. Ambros.
L. de my-
sterijs.
Chrysost.
Augustin.
Gregor.
Greg. ma-
gnus.
Theophyl.
Damasc.
Cyrillus.

Sequitur quā vana sit Bucerī iactantia, sequimur testis
monia patrum firma, prodeat & nominet patres: nos con-
tra expressimus patres, qui perspicue testantur conuersio-
nem, transmutationem panis, ipse nec vnum potis est nos
minare, neq; vlla scriptura, quam iactat, asserit substātiā
vel naturā panis manere. Cur ergo Gigas mouet bellum
ecclesiæ, Lateranē, concilio, patribus allegatis, sine autho-
ritate, sine ratione, nullius sc̄i patris fulcitus testimonio.

Ireneum mutile allegant, vt incauto imponant lectori, Ireneus li.
4. cap. 12
& videatur eorū fauere sententiæ, cum tamen catholicus
ipse, omnino eis refragetur ita enī ait. Christus eum qui ex
creatura panis est, accepit & gratias egit, dicēs, hoc est cor-
pus meum & calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ
est secundū nos, suum sanguinē confessus est, & noui testa-
menti nouam docuit oblationem, quam ecclesia ab aposto-
lis accipiēs, in vniuerso mundo offert Deo, citat pro sacri-

Q ficio

Ireneus de
oblatione
c. 33. q. 34

ficio Malachiā 1. ca. cōfirmat hoc denuo Ireneus de oblatione in sequenti cap. 33. Repetit subinde de sacrificio, cap. 34. Et de Eucharistia inquit. Quomodo autē eis (Hæreticis) constabit, eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse domini sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicunt, & infra. Quemadmodum qui est à terra panis, percipiens vocationem Dei, iam nō cōmunis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti. Hic sanctus pater aperte testatur, panem terrenum post vocationem, hoc est, consecrationem, non esse cōmunem panem, sed Eucharistiam, quod autem ait, Eucharistiam duabus rebus constare, ad species panis & vini pertinet, & ad corpus & sanguinem Christi.

Idem li. 5. ca. 1. Aduersus hæreses inquit. Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei (.i. consecratur) fit Eucharistia corporis & sanguinis Christi, ex quibus augetur & consistit nostræ carnis substantia. Expende, panis & calix fit Eucharistia sanguinis & corporis: si fit corpus, ipse panis non manet.

Postremo, quod Paulus Eucharistiam appellat panem, in disputatione Badesii, diximus contra Oecolampadium, & in Homilijs, & in Enchiridio, ac in Apologia pro rege Angliæ, quod ob hoc non oporteat dicere substantiam panis manere. 1. Sed quia fuit panis ante conuersionem. 2. Propter species panis. 3. Quia Christus est panis viuus. 4. Et corpus Christi dicitur panis. Hier. 11.

DE CONFessione SCRIPTVM

protestantium pertinet ad art. 15. C.

ERRATA.

PLacet, quod retinere volunt ministeriū absolutionis priuatæ, quia fit vox Euangelij, applicans remissionem peccatorum: sed demiror, cur Luther, Bucer, Hosander & similes arietes à tot annis nunq̃ sunt confessi: nō vñ euāgelica

lica voce: Oblitus est Bucius, qd olim scripsit priuatā absolutionē nihil efficere, et Luderanos improbauit sup Matthæo c. 3. Et qd irrident catholicos de applicatione meriti Chri, Missæ &c. cū iam eā qd fateantur: Sed ab ecclesia recedūt.

Enumeratio delictorum nec mandata est iure diuino, x. nec necessaria: quia sine ea peccata remittuntur contritis, & fide se sustentantibus: Citant Prosperum.

Necessitas imponi nō potest, occulta recitandi, & ubiq; 2. seducunt suos, quia confessio non fit necessaria.

EXAMEN ILLIVS SCRIPTI.

Hæresis est Iacobitarum, Vualdensium, Vuikles, Pikar: x. dorum, confessionem non esse necessariam: Ideo sacrosancta Synodus Constantiē. sessione octaua inter articulos Eckius. Vuikles damnauit etiam istum de confessione: Vnde li. 2. de pœnitentia probauit confessionem esse iuris diuini & Evangelici, quæ a temporibus apostolorum fuit vsq; ad nos in ecclesia Dei. Porro magna impietas est dicere enumerationem peccatorum non esse necessariam, vt miseri homines sic maneant captiui in vinculis diaboli: quia futurū est sic, vt oēs maiora crimina, & de quibus plus erubescunt, retinebunt, & leuiuscula solū dicēt: super quo ludet diabolus: quia eneruabitur vigor & vis confessionis: Quomodo autē sacerdos absoluet eū a maioribus criminibus, quæ nescit? Sententia non debet proferri, nisi cum cognitione causæ: Qua item clauē vtetur sacerdos, cum nescit an sit dignum vt soluatur vel retineatur. Imo nunq; vtetur clauē retentionis, quia nullus confitebitur retinenda, si cautus fuerit.

Enumerare peccata in confessione.

Et quid est quod adeo cōmendant absolutionem tam utilem, salutarem, & sanctuosam: dum vbi maxime opus est non impendunt: & a veritate coacti fatentur enumerationem delictorum utilem, excitantem ad pœnitentiam, et quod conspectui nostro subiiciat turpitudinem peccatorum, & magis nos admoneat de ira Dei.

Q. ij In

In confessione Saxonica Augustæ oblata. Plurimi faciunt absolutionem, quia sit vox Dei & mandatum Dei, & quantam consolationem afferat cōscientijs, sed huius consolationis nolunt eorū prædicatores esse participes. In eadem confessione assignant causam cur non omnia peccata sint enumeranda. At postea per responsa catholicorū edocti friuolam esse hanc rationem, eam modo non adducūt, quia oīa sunt enumeranda, quæ non subterfugiunt cognitionem nostram, licet omnia pēta scire non possimus.

De peni-
tencia lib.

Omnia aut peccata enumeranda præter prædictas rationes, p̄baui alibi auctoritate Tertulliani, Cypriani, Hylarii, Augustini, Ambrosij, Gregorij, Hieronymi, & aliorū: ad quæ nullus Lutheranus mihi in hunc diem respondit.

Prosper ad
uersatur
Luthera-
nis.

Ad Prosperum, quem non vidi: nisi de gratia & libero arbitrio, sed quantum ipsi afferunt. Prosper testatur se loqui de peccatis, quæ humanam noticiam latent, de illis sufficit illud Psalmi. Ab occultis meis munda me domine. Sed hic afferunt ense Aiacis, quia Prosper affirmat, temporalibus pœnis æterna mutari supplicia, qđ aduersarij negant. Prosper hic affirmat, satisfactiones. Quod ipsi iudices fiant & velut suæ iniquitatis ultores, in se voluntariam pœnā exerceant, & lachrymis ex vera cordis cōtritione fluentibus, restinguunt æterni ignis incendia. Ludderani contra, solā fidem dicunt sufficere, & per eam satisfieri. Vellem tamen Prosperum in fonte videre, quia non esset nouum Mucro illi, corrupte & false allegare authores.

2.
Origens.

Occulta peccata etiam confitenda ratio dicit, quia egēt clauē soluente. Vnum Origenem adducam. Etenim omni genere pronūcianda sunt, & in publicū proferenda cuncta quæ egerimus: si quid in occulto gerimus, si quid in sermone solo, vel etiā intra secreta cogitationum cōmisimus &c. Magnus astus diaboli, quia eorū prædicatores quærūt placere populo, & cōsuunt puluillos sub cubitis peccatorū,
vt

123
vt ait Ezechiel, Et quia impudens esset mendacium negare confessionem, contra Euangelium (licet ab initio reperi sint, qui eam totam reiicerent.) Ideo vt conciliarent sibi plebem, commenti sunt, vt indulgerent eis, confiterentur ea duntaxat quæ vellent. At pergamus ad alia.

DE SATISFACTIONE PRO

testates eodem articulo. D.

ERRATA.

Satisfactiones canonicæ quondam institutæ sunt ab 1.
Episcopis exempli causa, aut propter disciplinam.

Paulatim creuerunt hæ pœnæ accedente errore, quod 2.
mererentur remissionem peccatorum.

Neceffe est extare in ecclesia doctrinam de gratuita re 3.
missione peccatorum, non per opera.

Opera instituta sine mādato dei, nō sunt cultus dei. Fru 4.
stra me colunt mandatis hoīm, huiusmodi est satisfactio.

Deus etiam electos punit, non ergo satisfactio ad pec 5.
catores pertinet. Et multa delicta conuersorum puniuntur peculiaribus pœnis.

Vtilius esset populo inculcari doctrinā de ira Dei, & 6.
mnis ecclesiæ &c. quā proponere spectacula satisfactionū, quæ obscurant doctrinam de gratia & veris cultibus.

Per bona opera mitigantur calamitates communes ec 7.
clesiæ, & per pœnitentiam.

Famosos peccatores castigari ab ecclesia Episcopi per 8.
mittūt exempli vel disciplinæ causa, vt anabaptistas & homicidas: Id tamen non fiat secundum veteres ritus pœnitentiæ, quorum aliqui sunt pleni periculi vt de adultero.

Magistratus docendi sunt, vt manifesta delicta puni 9.
ant: quod plus prodesset, quā canonicæ satisfactiones: Nec sine periculo miscentur ministerium Euangelij, & officia politicæ potestatis.

EXAMEN ILLIVS SCRIPTI.

Q. iij CA.

1. **C**ANONES pœnitentiales in publicis criminibus & fo-
 Cant. s. & Clenni pœnitentia vsitatos in exemplum, vt alij caues-
 n. rent ab huiusmodi peccatis non negamus: at vsus præci-
 Concilio puus canonum fuit: vt sacerdos nosset imponere emendā
 Carth. j. c. confitenti, vt in Concilio sacratissimo Nicæno sancitū est:
 17. Constituti sunt ergo canones pœnitētiales, non mō in ex-
 emplum, sed etiā in satisfactionem, & principalius quidē:
 hoc passim est videre in concilijs, tamen bonam hōe pars-
 tem collegit Gratianus de pœnitentia. Quia & Isidorus, &
 Theodorus, & Bonifacius Germanis scripserunt canones
 pœnitentiales: qui tamen semper fuerunt mitiores: cum
 decrecente charitate, populus minus & minus ferret aus-
 teritatem pœnitentiæ: vt iam Lutherani eam totaliter su-
 stulerint in eorum ecclesijs: nec mirum, quia & alia extin-
 xerunt sacramenta, cum eorum antesignanus Luther alie-
 quando ponat solum tria Sacramēta, aliquando solū duo.

Porro canones pœnitentiarios fuisse ante Concilium
 Nicænum contra Lutherum patet ex canonibus Gregorij
 Neocæsariensis. Episcopi auditoris Origenis & Petri Alexā-
 drini Martyris.

2. Iniuriā facit patribus & falsum assumit: Non enim cres-
 uerunt sed decreuerūt satisfactiones, & austeritas canonū:
 Seipos autem non intelligunt: nam cum canones pœnitē-
 tiarij disponant de satisfactione, & ita de remissionē pœnæ:
 illi recurrunt ad remissionem peccatorum, quod fit per sa-
 cerdotis absolutionem & Sacramentum pœnitentiæ.

3. **Q**uis negat remissionem peccatorum ex gratia & gra-
 Pœniten- titam, eat ad Pelagianos: non enim erit filius ecclesiæ ca-
 ria & satis tholicæ, at quod Deus per gratiā condonans & remittens
 factio. peccata, nō exigat opera, vt homines faciant dignos fru-
 ctus pœnitentiæ, sacræ scripturæ, & spūi scō est contrariū.

4. **H**uic posset opponi. Virginitas nō est mandata à Deo
 2. Cor. 7 & tamen consecrata deo, placet deo, & est cultus gratiss-
 mus

mus Christo castitatis amatori. 1. Cor. 7. & Isa. 56. Simili- Matt. 19
ter paupertas Euāgelica, & deo servire in illa, Vade & ven
de omnia quæ habes. Similiter falsum est, quod satisfactio
nō habeat mandatum Dei: nam satisfactio consistit præci-
pue in illis tribus, scilicet oratione, ieiunio & eleemosynat
alia enim opera satisfactoria reducuntur ad illa: vt docent
Theologi dist. 15. quarti & Gracianus de pœni. dist. 6. ¶ 1.
Vnde Bucer repugnat spiritui sancto, orare pro remissioe
peccatorum non sit satisfacere Bernæ,

Fatemur catholici Deū punire vel permittere vt puniā Benedictus. dicitur
mittit electos puniri
tur sancti & electi, vt vult Gregor. vel ob peccata eorū vt
Dauid, vel ad probandam eorum patientiā, vt Iob & To-
biā, vel ad custodiā gratiæ, vt stimulus carnis Pauli, q̄ cre-
puit oculus Brigittæ, vel ad augmentum meriti, vt Abel, S.
Lauren. vel alijs in exemplū. At sophisma est cū inferunt,
ergo satisfactiōes pœnitentiariæ sunt frustrat: Cū Paulus di-
cat: Si nos ipsos iudicemus, nō utiq̄ iudicemur à dño. Sophisma est. d. rōm. 12. et o
ita posita, vt vix se vide
ne non statim frang. d.
1. Cor. 11. v. 13. r. 14.

Sic quod Deus aliquando punit peccatum, quis hoc ne-
gat? Vidimus in Adam peccatore, & nos hodie sentimus.
Non est intentio sacerdotis, vt per satisfactionem iniunctā
velit impedire flagella dei: sed est bona spes, nobis emen-
datis cessare flagella Dei: Si pœnitentiam egerit gens à ma-
lo suo: agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogi-
taui vt facerē. Sicut de Niniuitis scriptura testatur, de A-
chab humiliato & alijs. Hier. 18
3. Reg. 21

Vel stultus est Bucer vel insigniter malus, cum docere 6.
vult Catholicos doctrinā de ira Dei: nisi em̄ timerent De-
um, quē satisfaciendo placare humiliter proponunt, nō se
cōmitterent arbitrio sacerdotis in satisfactiōe. Eat potius
& domi prædicet suis temerarijs, & præsumptuosis, qui ni-
hil curant iram Dei: quia Bucero & Luthero doctori-
bus remissa culpa, nō oportet satisfacere pro pœna: sed cul-
pa & pœna simul remittuntur: Culpa autem eis sola fide in Error, cul
pa & pœ
nā simul
remitti
Christo

Christū remittitur. Quō ergo homines isti timebūt iram Dei, cū Lutherus ipse cōqueratur hoīes fieri præsumptuos ex huiusmodi doctrinis & carnaliter securos, vt latius explicabimus respondendo ad Gropperi supplicationem.

Satisfac-
tiones nō
spectacu-
la.

Lucæ 3

Eckivs.

7.
Opera bo-
na placāt
iram dei.

Eckivs.

Quā vere dixit Hiero. Hæretici irident simplicitatē ecclesiæ: sicut hic friuole Mucor satisfactiones ecclesiasticas appellat theatri modo spectacula: sed vade retro Sathasna, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominū: Sancta ecclesia veneratur huiusmodi religiosa spectaculain Ioanne Baptista: qui varia satisfactionis genera ad se venientibus pposuit: & sic tota obseruauit ecclesia à Christo passō. Et tamen nihil volunt recipere, nisi in scripturis expressum. Vbi tamen scriptura negat pœnitentibus imponendas satisfactiones: Nam quod arguantur ex quibusdā locis, per capillos huc tractis, & corrupte interpretatis, mera sunt sophismata & præstigia, quia non solum praxis & consuetudo ecclesiæ est pro nobis, sed & scriptura tota veteris & noui testamenti, vt luculenter lib. 3. de pœnitentiā deduco, & minime obscurant doctrinam de gratia, sed augent cultum Dei: cum desides, pigri & acediosi Lutherani, nec tantillum impendant cultui diuino: Cauent ne media nocte surgant & confiteantur domino, quod tot catholici vtriusq; sexus in ecclesia catholica faciunt.

Si per bona opera piorum & pœnitentiā mitigantur communes calamitates Christianitatis: cur Neochristiani omittunt letanias, publicas supplicationes, processiones cum vexillis crucis, missas cōtra Turcas, pro fructibus terræ, pro serenitate aeris, contra pestem: omittunt etiam publica illa ieiunia & dies rogationum &c. At succurrit memoria, quod hoc habent in mandatis à magistro sectæ Lutheri, quia non debemus inuocare Deum vel sanctos pro bonis temporalibus. Sed ego euidenter probaui contrarium in Homilijs de S. Sebastiano: Non ergo obstāte, quod per

per opera piorum mitigantur communes calamitates: tamen stat firma & incōcussa sententia veritatis, vt glibet priuatus impleat satisfactionem sibi peculiariter iniunctam.

Quod iactitāt de pœnitentia Anabaptistæ, hoc faciūt ex inuidia: quia in plerisq; articulis, Baldasaro scribēte, Parabaptistæ sunt meliores Luderanis: De homicidis, plus faciunt ex hypocrisi, cum animicidis nullam iniungant satisfactionē. De adultero cui canones imponant in satisfactionē, vt per longū tempus interdicator ei consuetudo vxoris, si vxor proferunt, tunc intelligendi essent canones, vt interdiceret marito, ne peteret debitū, sed reddere non prohiberet: alioquin illa esset pœna probæ mulieris, nō infidelis mariti. At q̃a canon 22. Concilij Arelatēsis sic disponit, pœnitentiā cōiugatis, nō nisi ex consensu dandam, vt reor ne Bucer, vt est familiare huius farinae hoībus corrupte allegat. Concil. Arelatense Bucer corrupte allegat.

Nemo ex catholicis aliter docuit, quā quod magistratus vtatur iure suo, puniat delinquentes, nō enim sine causa portat gladium. 97 Rom. 13

CONCLUSIO DE SATISFACTIONE.

Constat ergo ex scripturis, concilijs, & patribus, satisfactionem esse tertiam partem pœnitentiæ, qua redimuntur peccata, eleemosynis scilicet ieiunijs & oratione: illud redimere peccata est satisfacere: Sic Cyprianus increpat Nouatianos, quod satisfactionem subtrahant pœnitentiæ. Aduersarij autem seducunt populum, docentes pœnā simul remitti cum culpa: Melius Dauid timens Deū clamat. Et peccatum meum contra me est semper: Ideo pro sententia vera ecclesiæ induxi li. 3. de pœnitentia, Cyprianum, Tertullianum, Ambrosiū, Augustinū, Leonē, cū alijs, adduxi scripturas. De propiciato peccato noli esse sine

R metu

metu. Fili peccasti, non adijcias iterum, sed & de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur: Vbiq; in cōcilijs agitur de satisfactionibus. Itaq; contra claras scripturas, concilia, patres, contra totam ecclesiam aduersarij reijciunt satisfactionē, sine verbo Dei, sine scripturis, sine patribus, sine ratione, solis ludūt cauillis & sophismatibus: qui alioquin tā insolenter iactant verbum domini, ac si sint pleni scripturarum, hoc loco sicut in multis alijs, sicut famelici & mendici, nihil exhibent, nec possunt exhibere, scripturarum.

DE VNITATE ECCLESIAE ET
ministris scriptum protestantiū. Art. XIX. E.

ERRATA SCRIPTI.

1. **E** Vangelium propagatū per patres, prophetas, per Christum, per apostolos.
2. Voluit Christus vocari pastores fungētes officio docēdi.
3. Ad tollenda schismata accessit vtilis ordinatio, vt esset aliquis episcopus, alius archiepiscopus, & supra hos patris archæ Romanus, Antiochenus & Alexandrinus.
4. Pontificibus & Episcopis qui aduersantur piæ doctrinæ, auctoritatem tribuere non possumus.
5. Potestas episcopoz est vt cōdant traditiones, vt de certis ferijs, vt sciat populus, q̄ tēpore conueniendū sit, sed hę tradiōes nō putētur esse cultus, i. merita & bona opera.

EXAMEN.

1. **E** N Anaxagoreos Theologos, qui oīa miscent & confundūt in vnū Chaos, nouum testamentū cōfundentes cum veteri, apostolos & Euangelistas cū prophetis & patriarchis: cū Christus prætulerit apostolos. Quatuor habemus Euāgelia, quomodo in numero venient prophetæ: Ezechiel vidit quatuor animalia, oculata & alata, vidit Iohannes in Apocalypsi, quæ significant quatuor Euangelistas. Nouū testamentū solum, gaudet honore Euangelij, solus Christus attulit, scripserunt, Matthæus, Marcus &c.
Solum.

Lucæ 10

Solum enī Euangelium prædicat regnum cœlorū. Ideo cō Matt. 9
fundere cum lege & prophetis est magna peruersitas, quia
vinum nouū Euangelicum mittunt in vtres veteres cōtra
prohibitionē Christi. Hinc Hieron. August. Ambrosius,
Chrysostomus & alij sancti cōparant legem ad Euangeli- Isaie 41
um, & quō Euangelium excellat, manifeste testatur, quia est
plaustrum nouum in monte trituras: Brevitati studens os-
mitto quomodo Hiero. explanat quatuor Euāgelistas es-
se quadrigam domini, annulos arcæ, quatuor paradisi flu-
mina, quatuor fabros, quatuor mensas cum similibus.

Perpetuo impingūt Luderani, q̄ pascere sit docere, qua 2.
si pastor nō habeat alia quōq; officia. Vñ melius expone-
rent, pascere, hoc est regere, vt de primatu Petri cōtra Lu-
derū & Zuingliū probo, & euincitur ex Paulo, q̄ alios des Ephē. 6
dit apostolos, alios Euangelistas, alios pastores & doctō-
res, &c. Et in p̄sentia nō est opus verbis, q̄a mox explicant
officiū pastoris, vt non solū doceant Euangelium, & admini-
strent Sacramenta, sed etiam vt palā contumaces in eccles-
sia puniant excōmunicatione, videlicet eos, qui vel cōtra sa-
nam doctrinam prauas opiniones serūt, aut malos mores
emēdare nolūt, debet enī iure diuino obediētia pastorib⁹.

Ex q̄ infero cōtra Bucez & alios disputatores Bernē. fol. 9. &
male eos negasse potestātē ecclesiasticam, etiā in apostolis, 12.
quibus nullum volebant permittere regimen, sed nudum
ministerium. Contrarium hic permittitur, stultus Bucer
supremum officium apostolorum dicit fuisse docere. fol.
12. Bernæ. Alterum est cum pastores possunt excōmunica-
re serētes prauas opiniones. Non mirum ergo quod Leo
papa x. se. re. excōmunicauit Luderum, Carlstadium, & al-
ios. Et hodie pontifex Bucez cum asseclis excōmunicare
deberet, sicut singulis annis excommunicat in cœna dñi.

Tertio, quia fatetur iure diuino præstādam obediētiam
superiori etiā ecclesiastico, Ideo toto cœlo errauit Luther,

R ij tris

tribuens hoc solum iuri humano positiuo, & Bucer tam acerbe proscidit omnem potestatem ecclesiasticam in eadē dissipatione Berneñ.

3. Recte fatemini hic gradus dignitatis ecclesiasticæ differentes: sed cur patriarcha vester Luder dixit illas esse ficti ones, quia in ecclesia Christi non sint huiusmodi gradus: sed isti sint membra diaboli.

4. Etiā Episcopis aduersantibus piæ doctrinæ nullā tribuunt authoritatē, bene faciunt: sed viderint ne corrupto iudicio Episcopos damnantes eorū hæreses, dicant aduersari piæ doctrinæ: Nā hoc oēs hæretici fecerunt, dū prælati ecclesiæ reprimere volebant impia dogmata, conquerebātur hæretici, episcopos sanam doctrinā improbare: quod fecerunt Nouatus, Arrius, Eutycles, Nestorius, Donatus, Pelagius, Vuikles, Hufs, et mō Luther cum suis astipulatoribus, qui non verētur sacris concilijs iniuriari, quia sanæ doctrinæ aduersent. Sic ergo paucorū iudiciū Bucerī cū suis adhærentibus, superabit iudiciū Patriarchæ & 1400. Episcoporum in concilio Lateraneñ. Præponderabit iudicio omnium Theologorum in Parrhisieñ. Laudatissima academia à 400. annis & citra. Vah quanta temeritas.

5. Præsides ecclesiæ posse sancire constitutiones, catholici nunquam negauimus: hoc enim pertinet ad potestatem regiminis: licet Luther sæpe negauerit, quia non possint constitutuere vnū iota super homine Christiano. Hic etsi Bucer videatur mitior: tamen nihil confert veritati fidei. Tris buit præpositis, vt statuunt de ferijs, hoc recte, sed appendix, vt sciat populus qñ conueniendū sit: hoc est Vuicklesicum: quia feriæ sunt institutæ ad honorē dei, sicut Deus præcepit. Sabbatum sanctifices, & vt sanctorum memoria celebrent. Statuit in illis constitutionibus nō esse cultum Dei, nec homines mereri, aut esse bona opera: At illa nō constant cum superioribus: Iam dixerat obedientiā de iure

Heretici
non patiū
tur iudi-
cia episco-
porum.

Festi dies
cur institu-
ti. Ideo re-
cte confu-
taui eū su-
per disputa-
tione Ber-
nar. fol. 77
& 78. at pi-
sce magis
mutus ni-
hil respon-
dit.

731
iure diuino: si quis ergo obedit superiori, quia est ordinatus à Deo, & constitutus à Deo: cui ordinationi ipse vult parere, cur hoc non placet Deo? Si victimis colitur Deus, melior est obedientia quàm victima. Porro quod ait, non mereri subditos per huiusmodi obedientiam, est omnino falsum & irrationabile, quia inobedientes peccant, cum obedientia sit de iure diuino, & omnis prauaricatio & inobedientia accipiet iustam mercedis retributionem. Cur ergo per obedientiam non mererentur, & facerent bona opera? Cum Paulus commendat Romanos. Obedientia vestra ubique diuulgata est. Ita hortatur Petrus castificantes animas vestras in obedientia charitatis. Nam dicere contrarium, esset facere ex Deo clementissimo tyrannum: Nam facta constitutione, si subditus non obedit, peccat, si obedit nihil lucratur. Cum tamen Deus sit pronior ad miserandum, quàm puniendum: At de hoc alibi plura.

Rom. 13
1. Reg. 15
Hebr. 2
Roma. 16

In hoc tñ scripto cauerunt dolose, ne Romani pontificis agnoscerent primatū, tanq̃ supremi Christi in terris vicarij: Nec Romanā ecclesiā, vere apostolicā, suspiciunt oīm ecclesiarum matrem, & caputiquæ vniuersalē totius Christianitatis curam gerat, alijs Episcopis in partem sollicitudinis vocatis, papa plenitudinem habet potestatis: hoc egi tribus libris de primatu Petri contra Lutherum.

DE SANCTIS SCRIPTVM EO,

rum ad articul. XX. F.

ERRATA.

Sancti mortui non sunt inuocandi, vt propter sanctorum merita iuuemur. 1.

Nec possunt directe inuocari. Ora pro me sancte Petre, quia est vnus mediator: cum nullus cultus Dei sit in ecclesia, qui non sit approbatus verbo Dei. 2.

Directa inuocatio absentis tribuit ei omnipotentiam: 3.
quia audire vota cordium est solius Dei.

R iij Quia

4. Quia mediatoris Christi officium obscuratur cultu sanctorum. Ideo reprobamus.

EXAMEN CONFUTATORIUM.

1. *Hæresis Vigilanti. anij.* Sanctos qui ex hac vita decesserunt non esse inuocandos est damnata hæresis Vigilanti, vt Hierony. testatur & ante Hieronymum ob errorem illum fuit damnatus Eustachius in concilio Gangren. suscitauerunt hanc hæresim Paterini, pauperes de Lugduno, Pickardi, & alij: sed semper ab ecclesia damnati, & aduersarij non respondent ad inuictas rationes Hieronymi: vnde recte noui Vigilantiani sunt à catholicis appellati.

2. *Oecolam.* Cum Oecolampadius in disputatione Baden. (quia prius prorsus etiam intercessionem negarunt) & aduersarij Augustæ admiserunt, & Melancton in apologia, & angelos & sanctos honorandos esse, & orare pro nobis, & hoc voluit Hieronymus: sed negant sanctos propterea inuocandos, profecto ignoro an maior sit illorum inscitia vel malitia: Nam non improbāt, si vnus peccator scribit alteri. Ora pro me, vel cōmendo me orationibus tuis: qd est frequens apud viros bonos huius vitæ, cur ergo non possem me cōmendare orationib? viri beati multo certius scribit B. Paulus Coloss. & alij, vt orent pro eos fideles aut orantes pro alio nouerunt per Christum esse orandū ex regula fidei. Ad hæc possunt ne stulto persuadere hoc esse malum, cum fateantur sanctos orare pro nobis, vt dicamus eis, facite quod facitis, i. orate pro nobis, quia oratis pro nobis.

*Iohan. 16
Iob 5
Zach. 1
Baruch. 3
2. Mach. 15* Errant porro, quod arbitrantur cultum hunc sanctorum fuisse introductum in Ecclesia sine verbo spiritus, qui regit ecclesiam, & docet eam omnem veritatem: Sic docuit Iob & amicos eius, sic fecit Angelus Zachariæ, Baruch, Onias, Hieremias, & principes doctores religionis nostræ, Dionysius, Cyprianus, Leo, Augustinus, Paulinus, Chrysostomus, Gregor. Berh. & omnes qui in ecclesia à M. C C C. annis

nis fuerunt: Quomodo saluator noster Christus reliquis
set ecclesiam tot annis, qui vix lxx. annis reliquit synago-
gam in captiuitate Babylonica. Locos citatos fidelis Le-
ctor inueniet in Enchiridio nostro.

Paulum euocant, vnus est mediator Dei & hoīm: sed ^{1. Tim. 2}
quæro, an intelligant de mediatore intercessionis: tunc se-
queretur vnum viatorē nō intercedere pro alio, quod ipsi
negant, & coguntur negare propter expressas scripturas: Si
vero nolunt Paulū loq. de mediatore intercessionis, tūc te-
xtus ille nihil facit contra intercessionē sanctoꝝ: & hæc est
rei veritas, quia loquitur de mediatore redemptionis.

Ista est inanis ratio & cauillus sophisticus Melanchto-
nis, quo persuasit vni principi, vt cōqueritur Vuicelius: At ^{3. Vuicel.}
mediocriter doctus mox sentit, vbi impingit quia noscere
secreta cordium ex natura sua est solius creatoris, at sancti
non per naturam norunt preces nostras, sed vel per reue-
lationem angelorum, aut vident in verbo, & in speculo es-
sentia diuinæ, vt Gregor. ait. Quid non vident, videntes ^{Gregor. Sulpitius. 4. Reg. 5}
videntem omnia: Videns enī verbum videt omnia quæ in
verbo sunt. S. Martinus cognouit procul irrisiones Bricij,
& Helisæus verba & facta Giezi serui sui.

Minime obscuratur gloria Christi, sed magis illustra- ^{4.}
tur: cum tanta sit eius bonitas & clementia, quod etiam san-
ctos, seruos suos tanto dignatur honore, & per illos vult
exaudire, & certe mirabilem se ostendit in sanctis suis, in ^{Psal. 138}
quibus etiam vult laudari: Sicut enim gloria deitatis non
obscuratur per inuocationem animæ Christi, quæ est cre-
aturæ: Ita nec gloria Christi obscuratur per inuocatio-
nem sanctorum.

Nec aduersarij habent vnum apicem ex scripturis, quod
sancti non sint inuocandi: sed propria temeritate catholi-
cæ rebelles sunt ecclesiæ, hostes sanctorum, cineres Vigi-
lantij excitant, & Pickardos confortant.

DE

R₄

CONFUTATIO ECKII
DE MISSA PROTESTANTES.

eo. articul. ¶. 3.

LAPSUS ADVERSARIORVM.

1. **S**vmens corpus & sanguinem Christi applicat sibi fide beneficia parta per mortem Christi.
2. Cum tria sint in missa, cœna domini, recordatio, & preces seu gratiarum actio, sancti patres totam hanc actionem vocarunt sacrificium: preces sunt sacrificia laudis, & oblatio, sed cœna non applicatur pro alijs in remissione peccatorum: sed quia fide accipimus promissam reconciliationem, erigimur per fidem contra terrores peccati & mortis: citant Cyprianum.
3. Non sentimus fieri applicationem pro alijs, viuis & mortuis: nam quisque fide sibi applicat beneficia Christi, non propter meritum alterius hominis.
4. Sacramentum est institutum pro viuis, quomodo ergo applicatur mortuis. Vnde dolendū est, tēpla magis esse occupata cultibus pro mortuis, q̃ ministerio pro viuētibus.

EXAMEN.

Sacrificiū
missæ.

Malach. 1.

August.
Ireneus.

Dani. 12.

IN missa Eucharistiam offerri pro viuis & mortuis, ostendi tribus libris, quibus in hunc diem aduersarij non responderunt: Nam tota hoc semper obseruauit ecclesia, & omnes sancti patres docuerunt, Dionysius, Ireneus, Ignatius, Tertullianus, Ambro. Hierony. Augustinus, Leo, Basilius, Chrysoft. Theophylactus, tot sancti, pontifices Romanī, ecclesia martyrum, sacerrima concilia. Hoc iuge & quotidianum sacrificium missæ præuidit Malachias in spiritu, cap. 1. & 3. Vt explicat August. li. 10. de ciuit. Dei c. 6. & Psalm. 39. & epistola 69. Ad Paulinum. Et ante Augustinum sic intellexit prophetam S. Ireneus, lib. 4. c. 32. Præuidit Daniel, c. 12, cum alijs per me adductis. Quis autem nō citius credet tot patribus, cōcilijs, & toti ecclesiæ cum scripturis, quàm cauillis neochristianorum, sed volunt, vt nu-

gæ co.

gæ eorum & sophismata audiantur.

Cum dicunt, Sumens &c. Si credunt in sumptione esse ^{1.} oblationem, sunt in magno errore, necdum sciunt quãdo ecclesia offert Christũ, nam dum sacerdos sumit, est communio, non oblatio. Extraneæ etiam loquuntur, sumentem sibi applicare beneficia Christi, Christus applicat, licet etiam ministro suo sacerdote applicante sola voluntate, Christus ratum & gratum habet in effectu.

Solent schismatici ubiq; studere nouitatibus, cũ nemo ^{2.} ex catholicis antiquis aut recetioribus missam sic diuidat, vt aduersarij hic faciunt. Nam aliqui diuidunt missam in ^{Partes missæ.} tres partes. 1. Est præparatio populi & materiæ consecrandæ. 2. Est Eucharistiæ consecratio & oblatio. 3. Est Eucharistiæ communio & totius mysterij cõclusio. Albertus ^{Albertus,} de officio missæ facit tres partes, Instructionem, oblationẽ, & cõmunionem: Alij faciunt ^{4.} partes ^{1.}. Durat vsq; ad offertorium inclusiue. 2. Vsq; ad Canonẽ maiorẽ exclusiue. 3. Vsq; ad cõmunionem. 4. Vsq; ad finem vt hoc late prosequitur Ales in summa, Thomas & alij Gabriel in expositione canonis missæ, & Clitophæus, Innocetius, Vuilhelmus, in rōnali diuinorũ, Tuiceñ, antiquus Abbas Augiæ Berno. ^{Berno.}

Ad hæc nouatores isti non cõmode diuidunt, & ineptius explicant: nam primo missa nõ est recordatio cœnæ dominicæ, in quo sæpe fallitur Luther, vt erudite redarguit eum Hier. Emser fel. memo. De precibus rectius Augustinus de conse. dis. 2. Vtrum, In verbis Christi sacrificia conficiuntur: reliqua omnia quæ sacerdos dicit, aut chorus clerici canit, nihil aliud sunt, quàm gratiarum actiones, aut certe obsecrationes & fidelium preces.

Quum citant Cyprianũ est admirandũ, cum non nesciant sanctum martyrem toties testari sacrificium missæ, in epistola ad Cecilium. Sacerdos sacrificium verum & plenũ tunc offert in ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum ^{Cyprian.}

S dum

dum quod ipsum Christū videat obtulisse: Et infra. Calix qui in eius cōmemorationem offertur mixtus vino offeratur, renarrat August. lib. 4. De doctrina Christiana.

August.
cap. 11

Et ad Cornelium papam cū Synodo scribit. Quia sacerdotes sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas preparemus: Id facit in multis alijs locis. Define ergo tam sanctum & antiquū patrem contra sacrificium proferre: Licet Deo permittēte vbi reliquiæ eius adseruantur, nulla prorsus fiant ecclesiastica sacrificia.

Missæ applicatur
alijs.
1. Tim. 2

3. Perperam & hoc sentiunt, nō posse fieri applicationem pro alijs siue viuis siue mortuis eorum quæ fiunt in missa: Nam huius contrarium docuit S. Paulus. Obsecro primo enim fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiæ actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus, qui in sublimi potestate sunt constituti, vt tranquillam & quietam vitam agamus, &c. Hoc enī bonum est & acceptum corā Deo. Quibus verbis Paulus teste Augustis

August.

no ad Paulinum, glo. ord. Haimone & alijs, dedit formam orandi & applicandi missam pro alijs, sicut hodie vtitur sancta ecclesia in officio missæ, cum dicit. In primis offerimus pro Papa nostro, & Imp. nostro Carolo, & Rege nostro, & omnibus orthodoxis: Testatur hoc etiam Augustinus

August.

Tertull. In
Apoc. cap.
30. & 31
Ambro.

ad Pringium, cū ait. Et quem pro vobis in sacrosanctis mysterijs semper inuocauimus: Testatur Tertullianus, q ante M. CCCC. ferme annos in ecclesia martyrum floruit, nominatim citans hunc locū Pauli. Et Ambro. super illo loco ait. Hæc regula ecclesiastica est tradita à magistro gentis, qua vtuntur sacerdotes nostri, vt pro omnibus supplicent, deprecantes pro regibus huius sæculi.

Cypria.

Cyprianus quoq; & ipse in ecclesia martyrum, ante M. & CCC. annos hoc clare testatur in epistola ad Fœlicem presbyterum, in ordinationibus sacerdotū, immaculatos eligere debemus, q digne & sancte sacrificia offerētes deo, audiri

audiri in precibus possunt, quas faciunt pro plebis dñicæ incolumitate: in epistola quoq; ad plebem Furnis, prohibet oblationem pro eo fieri, qui elegit sacerdotē tutorem.

Et profecto magna est impudētia aduersariorum, quod non erubescunt negare applicationem missæ, quæ semper fuit & erit in ecclesia Dei vsq; ad cōsummationem sæculi. (Iuniores Gregor. Bedam, Bern. Hugones non adduco, q̄s constat ecclesiasticæ subscribere sententiæ.) Existimo surdos & cæcos esse aduersarios, non videntes Apostolum doctorem applicationem pro alijs. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia p peccatis: propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro se ipso offerre pro peccatis. Potuit ne clarius affirmare applicationem sacrificij pro alio, vas illud electum? Ita in Leuitico pluribus locis iubet dñs sacerdotem offerre pro populo, & rogare pro eo, & tota scriptura est plena.

Obijceret aliquis Coryceus sectę illius: Inducta faciunt mentionem de viuis, vos autem in vestris missis manum extenditis etiam ad mortuos. Respondeo, non deesse nobis etiam testimonia de mortuis: Nam ita scribit Tertullianus in li. de Monogamia de vidua. Enimuero pro anima eius orat, & refrigerium intimat, postulat em̄ & in prima resurrectione consortium, & offert annuis diebus dormitionis eiustecce ante M. CCC. LXXX. annos anniuersaria peracta pro mortuis. Augustinus pro matre mortua curauit sacrificium missæ offerri, vbi etiam orat omnes lectores, vt meminerint matris suæ ad altare Dei. S. Gallus dixit Magnoaldo diacono. Post huius noctis vigilias patrem meum columbanum ad cœlos migrasse cognoui, pro eius requie, salutis hostiam debeo offerre.

Verum est Eucharistiam, vt Sacramentum pro viuis institutam: sed in missa tractatur non modo vt sacramētum,

S ij sed

Applicatio missæ.

Hier. 5

Leuit. 4

Orare pro mortuis.

Tertull.

August.

S. Gallus.

4.

2. Cor. 9

Roma. 14

sed etiam ut sacrificiū: Christus autē in cruce obtulit se in sacrificium pro viuis & mortuis apostolo teste, & pro omnibus mortuus est Christus, & ad Rom. ait. In hoc Christus mortuus est, ut viuorū et mortuorū dominaretur, cur ergo sacrificium ecclesiæ non applicaret pro viuis & mortuis. Si
 a. Mach. 12
 August. Iudas Machabæus obtulit sacrificiū legale, p. mortuis. Et Augustinus toto libro de cura pro mortuis agenda, & oīs
 Ambro. bus opponit authoritatē ecclesiæ, quæ tunc nō steterat D. annis, quanto fortius nos Luderanis obijciamus authoritatem ecclesiæ, quæ M. D. stetit iam annis. Roborat Ambr. de obitu Valentiniani, rationem septimi & tricesimi explis
 Cabalio- cens: Imo in cōcilio Cabalioneñ. sancitum est, in omnibus
 nēñ. missis pro defunctis esse orandum. Ideo nō mirum, si templa sint occupata suffragiis mortuorum, in quibus tamen semper ministerium accedit pro viuis.

DE PRIVATA MISSA EO.

art. XX. ¶. 4. H.

ERRATA SCRIPTI.

1. **C**onsuetudo vetus fuit, & canones sanxerunt, frequentem fieri communionem, optandum esset hunc morem non esse mutatum.
2. Ibi adhuc erant ignoti abusus missæ applicandæ pro alijs viuis & mortuis.
3. Opinio obrepfit, quod sacerdos offerat pro Ecclesia, mereatur sibi & alijs.
4. Imaginatio accessit, singulas missas plus valere pro singulis, quàm vnā pro multis.
5. Hos horrendos abusus peperit mutatio apostolicæ consuetudinis, quā in missa fiebat communio plurimorum.
6. Nihil dubium, reprehendendam esse applicationem oblationis, & opinionem meriti pro alijs viuis & mortuis, quia illa opinio partitur meritum in passionem Christi, & opus sacerdotis.

Probant

Probāt errorem. i. quia Christus seipsum obtulit, ergo 7.
non alius. 2. Non iussit se offerri in cœna ab alijs. 3. Quisq;
propria fide applicat sibi beneficia Christi. 4. Christus in
cœna non obtulit, sed distribuit Eucharistiam.

Opiniones de priuata missa sunt reprehendendæ, & illa 8.
applicatio missæ taxanda, & concedendum volentibus
omittere priuatas missas. Quid tibi videt catholice lector, Apoca. 10
an non legio dæmonum impugnatores ecclesiæ diuexet,
& solutus sathanas de carcere suo, seducat gentes.

CONFUTATIO PRAESTIGIO

rum contra sacrum officium missæ.

Frequenter communicasse fideles in primitiua eccle: 1.
sia, nouimus tacentibus aduersarijs, vt in Homilijs scri
psi de cœna domini: nam primo quotidie, dein singulis do
minicis. Postea in magnis festiuitatibus, posthac res deue
nit ad tres festos dies: postremo omnino frigefcente chari
tate præceptū fuit de semel cōmunicando tēpore paschæ:
tamen sæpius cōmunicare semper fuit laudatum, & timē
tes Deum obseruarunt. Bucer affirmat paulatim docendo
reuocauerint veterem consuetudinem communicādi, sed
peterem ab ipso cur tam raro ipse cōmunicet? quis proxi
mo decennio vel ter saltem in anno vidit cōmunicare Lu
therum, Bucerum, Blarerum, Schnepfium, Hofandrū, Mu
sculum, Frechium, & similes sectæ capitaneos: An non va
na est illorum iactantia de frequenti communionē? cū eo
rum sacerdotes adeo abhorreant à communionē, vt etiam
celebrantes & laicis communionem exhibentes, ipsi tamē
à communionē abstineant, vt supra ostendimus.

Luthera
ni p̄dicā
tes raro cō
municāt.

Si de laicis suis loquitur Bucer, audiui sane pluries, ab
initio frequentē (vt sunt hominū animi ad nouitates pro
ni) fuisse cōmunionem: sed initia hæreticorū feruēt ait Cy
prianus, mox tepuerunt, vt rarissimus sit communicans iā
apud eos, s. in magna ciuitate duæ aut tres vetulæ veniāt

Cyprian.

S iij ad

Barbarica
cōmunitio
Lutherano-
rum.

ad altare: Hoc quoq; audio in plærifq; ciuitatibus aliquos accedere, solū vt captent beneuolētiam magistratus, vt vis deatur egregie Lutherani, aliquos accedere vino sublimato ebrios, eructantes ad vomitum vsq; rarum esse viz honestū cōmunicantem & bene moratū, & vbi est, q; superius iactarūt neminem admitti ad Eucharistiam, nisi exploratum. Et cū sciant hoc esse falsum, mirum q; non pudeant, huiusmodi contra conscientiam gloriosissimo & Catholico Imperatori nostro Carolo in scriptis offerentes.

- 2. Ostensum est precedenti annotatione, ecclesiæ apostolicæ & martyrum, fuisse notam applicationem Missæ pro uiuis & mortuis, vnde impius est, quicunq; ecclesiam catholicam suggillat, eius consuetudinem spiritu sancto docēte receptam, abusum culpando.
- 3. Non opinio, sed veritas catholica à spiritu sancto inspirata, qui est ei datus vt doceat eam omnem veritatem, hoc habet vt sacerdos offerat pro se & pro alijs uiuis & mortuis: vt priori paragrafo euidenter probatum est.
- 4. Nec est imaginatio, sed rei veritas plures missas maioris esse valoris apud Deum, quàm vnā, vt ostēdimus: quod si nulla ratio exhiberetur: sufficiat nobis & sufficere debet ecclesiæ catholicæ autoritas, aduersus quam nec portæ inferi præualebunt.
- 5. Horrendæ sunt impietates & à synceritate catholica remotissimæ negare missas applicandas & valere uiuis & mortuis. Ineptus est sophista, cum Bucerus argutatur ab oblatione ad communionem: quæ sunt disiuncta & separata, sacerdotis est offerre, laicorū est communionem recipere. Licet neminem opinor esse fidelium, qui non optaret laicos, vt olim frequenter communicare ex feruenti charitate & deuotione: Verum qui sunt indeuotiores apud Lutheranos sæpius communicant, & quasi pro spectaculo habent communionem, sicut Zuingliani pro conuiuio.

Quam

Quàm supinum afferunt errorem, quia sententia catho-
lica partiatur meritum missæ in passionem Christi & opus
sacerdotis: quis vnquam vel per insomnia sic locutus est.
Nos dicimus totam efficaciam missæ esse à Christo, qui est
summus pontifex & sacerdos, hic est q̄ consecrat, offert, et
Deū patrem omnipotētem placat. Sacerdos aut̄ homo so-
lum est minister Christi & Ecclesie, vt insulse diuidas me-
ritum Christi & ministri eius. Quod autem Christus ho-
mini concedit, vt meritū missæ applicet, huic vel alteri, est
immensa dei bonitas & clementia, à nobis nō expugnāda,
sed cum laude & gratiarum actione humiliter suscipiēda.

Sophisma
ta Bucera
na.

Ad cumulum sophismatum breuiter dico. 1. Christus
se obtulit, fateor: ergo alius non offert eum, scilicet sacer-
dos, si legisset magistrū: nouisset Christū oblatū à patre,
à seipso, à Iuda, à Iudæis: ac hodie offert à sacerdotibus mi-
nistris & tota ecclesia in mysterijs. 2. Falsum assumit domi-
num non iussisse, vt offerretur: nā dicēdo, hoc facite in me-
am commemorationem, facite, hoc est, consecrate, offerte,
accipite, manducate &c. quæ omnia hoc loco includit fa-
cere: Si es saxeus & negas: dic mihi, vbi dominus & salua-
tor noster dedit potestatem discipulis & sacerdotibus con-
ficiendi hoc venerabile sacramentum Eucharistiæ: nisi for-
te hæresim Zuinglij non omnino exuit, quādo scripsit su-
per Matthæo contra Lutherum. Nulli homini datur fa-
cultas efficiendi corpus Christi, Mat. 26. & Iohan. 6. nega-
uit verbis confici Eucharistiam: vbi totissimus est Zuingli-
anus. 3. Non nego timentem Deum sibi applicare & se fa-
cere participem beneficiorum Dei per fidem, quæ per di-
lectionem operatur, vt ait Paulus, & per varia bona opera
nobis à spiritu sancto in scripturis commēdata: At sophi-
sma est, ergo per missam nobis beneficia Christi nō appli-
cantur: cum in omnibus sacramentis nobis gratia merito
passionis Christi applicetur. 4. Falsum assumitur, Christū
se non

Bucer,

Galat. 3

Ly

Christus
se obtulit
in cœna.

Hebr. 10

Esaia 43

Psal. 109

Ironia.

Pro priua
ta missa.
Fol. 54

se non obtulisse in cœnas: Nā primo obtulit se in cœna figuratiter in agno paschali, ubi imposuit finem umbratili sacrificio & sacerdotio, & ut Paulus ait, abstulit primum, ut sequēs statueret: deinde obtulit se sacramentaliter sub speciebus panis & vini secundū ordinem Melchisedech: oblationē vero victimæ ab Isaia prædictæ, cōsummauit in crucis: Quod si negas Christū obtulisse in cœna, ostēde ubi obtulerit panem & vinū secundum ordinem Melchisedech: Quā bene instruunt ecclesiā, ecclesiæ desertores, Missas priuatas abrogandas, applicationem missæ taxandā, permittere ut cōtra institutionē canonicā, contra fundatorū supremā voluntatem, priuatæ missæ negligantur, omnia videlicet contra totius vniuersalis ecclesiæ vsum aboleantur, q̄ ab ecclesia martyrum ad nos peruenerūt propter schismaticos à. 22. annis in angulis Germaniæ natos in Saxonia, quam ægre Carolus magnus Imp. decennali bello ad fidem Christianā suscipiendam coegit. In auctario Enchiridij missas priuatas asseruimus ex Alexādro papa & martyre, sub quo iam dicebantur missæ pro defunctis ante M. CCCC. XX. Annos, ex Honorio papa, Sothero, Telesphoro, Leone, Gregorio magno, Gelasio, Iohanne & alijs pontificibus. Ex Augustino, Ambrosio, Nazianzeno, Iohanne eleemosynario, Tertulliano. Ex cōcilijs quoq; Agathensi, Triburiens. Laodicensi. Aurelianiens. Carthagineens. & sexta synodo. In qbus apertissime priuatæ missæ approbantur, & testatur hoc multitudo capellarum antiquissimarum, & multitudo altarium, tā in ecclesijs cathedralibus, quā in monasterijs, in quibus etiā sancti viri Chunradus, Vricus, Gallus & alij missas priuatas celebrarunt. Applicationem missæ & orationum taxare non possumus, nisi velimus taxare spiritum sanctum, qui applicationē huiusmodi in nouo & veteri docuit testamento, ut superiori articulo probauimus, & in auctario fufius fecimus: ad q̄ aduersarij

uersarij nihil responderūt, sed nec possunt respōdere. Ideo sponsam Christi ecclesiam sequamur, probatissimos martyres & sanctos, sancta quoq; concilia abhorrētes noua & impia consilia, veritati, gloriæ dei, ac saluti fideiū aduersa.

DE VSV INTEGRİ SACRA

menti eo, Art. 21. C. 5.

ERRATA SCRIPTI.

NOrunt plures fuisse morem ecclesiæ vti integro Sa^{cr}amento.

Sciunt hunc morem à Christo traditum esse. 2.

Christus commendat nobis hoc sacramentum nomiⁿe testamenti, testamentum autem non est violandum. 3.

Si ergo eis nō porrigitur Sacramentū integrū, alij prorsus abstinent, alij cum perturbatione conscientiæ accedūt. 4.

Si vsus ille restitueretur, iam esset cōcordia: quia nostri nō accusant nondum satis institutos, sed persecutores, qui mutant institutionem Christi, & probant illam. 5.

Ecclesia superior nō damnatur: habet enim ecclesia sancta interdum aliquas stipulas. 6.

Prædictum est postrema tempora ecclesiæ plena periculi futura, sicut multis exitio fuerūt lex de cœlibatu, superstitiones monasticæ, abusus missarum & cultus sanctorum. 7.

EXAMEN.

Librum examinando repurgauimus illam sententiam modo propositam, nō eam tollere errores, sed augere & firmare, non facere conscientias trāquillas, sed læsas, cauteriatas & erroneas, ad illum ergo locum superiorem me remitto. Ideo paucis nos expediamus. Fol. 54

Fuisse hunc morem cōmunicandi laicos sub vtraq; specie non negamus in aliquibus ecclesijs Græciæ, Aphricæ, & Germaniæ, & maxime in ecclesia martyris, vt sanguinem Christi sub propria specie sumentes, alacres fierent ad sanguinē pro Christo fundendū. Adhæc si etiā vtriusq; speciei

T ei

- ei usum habuerint, non tñ dixerunt esse de necessitate præcepti, neq; alias ecclesias vnā speciem laicis dantes contempserunt, neq; eas damnauerunt, velut mutantes institutionem Christi. Id quod veteres & noui faciunt schismatici Calicearii & Lutherani. Et in ecclesia Romana nō memini me legisse Eucharistiam sub vtraq; specie communicatā laicis, nisi q; argumentū colligi possit ex vita S. Laurentij.
2. **Matth. 10** Hunc morem obseruauit Christus, sed apostolis dedit, non laicis. Iamdudum elegerat eos, & fecit vt essent duodecim. Vtramq; speciem dedit, qui perfectum sacramentū instituit, noluit facto ostendere se sacerdotem secundū ordinē Melchizedeck, aut nullibi Christus docuit esse de necessitate præcepti laicis vtramq; speciem dari.
3. **Lib. 3, ca. 2** Corruptunt verba & mentem Christi non em̄ loquitur hic de testamento, vt est suprema volūtas morituri &c. sed vt est lex noua, testificans mentem & voluntatē Dei, vt pleniter ostendi de sacrificio missæ: symbolice posse tractari, vt testamentū, hoc nemo Christianus negauit & nostri largissime prosecuti sunt, quā vnq; vllus Luderanus: verum proprie dici testamentum pro vltima morituri volūtate, adeo non est de mente saluatoris nostri, vt ei quā maxime refragetur. Ait enim: Hic est calix (sanguis) noui testamenti, non dicit, nouum testamentum, quod si etiā diceret, vt in Luca, intelligendum esse cōfirmatiue, sanguis confirmat testamentū, hoc est, legem Euangelicā, sicut Moyses ait, in confirmatione veteris testamenti, aspergens populum sanguine. Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus. Iniuriā facit ecclesiæ, qui dicit eam violare testamentum sponsi sui Christi. Audi Bucere, es oblitus
- Lucæ 22** quod frater tuus Zuinglius scripsit ad regem Franciæ esse abusum quod sanguis dicatur testamentum.
4. Quia male seducti per nouos prædicatores nuper natos, deponāt conscientiā erroneam, & nō abstineant à cōmuniōe

munio

munione tempore statuto ab ecclesia, ne peccent per inobedientiā, & cessabit omnis perturbatio conscientæ, quando fides & credit ecclesiæ catholicæ, & non innititur propriæ prudentiæ contra sapiētem, inanes cauillos & sophismata contra vniuersalem ecclesiam sibi affingens: Sicut filioli quæ discit filare, si quando fila inuoluuntur, quanto magis vult illa facere recta, tãto magis implicat & irretit: si autē offert matri, illa mox nouit inuoluta explicare. Sic filius ecclesiæ, si implicatur dubio aliquo in articulo fidei, maxime laicus, si vult dubiū illud explicare proprio ingenio & ratiōe humana, magis implicat & inuoluit se in plures errores: Quod si matri ecclesiæ obtulerit ore & corde dicens, Credo ecclesiā catholicā, credo sponsæ Christi, credo columnæ & firmamento veritatis, quia regitur magisterio & doctrina spiritus sancti: extra illam arcem diluuii peribo, his solidis fundamentis repellat omnes nebulas dubitationis, & conscientiæ perturbationes. Maxime cum ecclesia omnes hæreses finaliter vicerit quotquot fuerunt.

Non est filius germanus ecclesiæ, qui vellet cōcordiam facere cum iniuriā matris: citius scandalum nasci permittitur, quàm quod veritas relinquatur ait Gregor. Et diserte ait S. Basilius, ecclesia facile pacem obtineret ab hereticis, si veritati cedere vellet: hoc autem nunquam impetrabunt. Esto quod tota Germania faceret, quid ditissima Hispaniæ regna: Quid Italia parens religionis: Gallia cum suo Christianissimo Rege: quid Portugallia, Hūgaria, Polonia, Scotia, Anglia, Sicilia, Neapolis, Croatia, Nauarra: Quid potētatus maximi, Veneti cum regno Cretæ & Cypri, Mediolanum, Florentia, Genua, Senis, Luca, & fortissimi Heluetiorum Cantones octo cum Valesijs, nunquid consentiēt & manus dabunt, & fatebūtur se & antecessores suos mutasse institutionem Christi: O temeritas.

Sed magis absurdū est, quod addunt se nō accusare, nō

T ij dum

Prouer. 3

1. Tim. 3
Gene. 7

Gregor.
Basilius.
Cōcordia
impotens

Christiani bene instituti. dum satis institutos: ac si in regnis & dominis supra memoratis Christiani nondum essent satis instituti, ac in reliqua Germania sed expectassent, exiticios monachos, fidei fragos sacerdotes, grammaticos, textores, fabros, cerdosnes Lutheranos. Ego contrarium dico in hoc articulo, & alijs, fideles bene institutos: aduersarios autem Zuinglianos, Parabaptistas, Luderanos, Suermesos à veritate & fide destitutos, ne quid grauius dicā. Vnde quod ab initio valde orant, ac si supplices forent: tamen est qui nequiter se humiliat, ait Sapiens, & interiora eius plena sunt dolor: orant hoc eis permitti, quo se Euangelicos iactarent, & totam ecclesiam hærescos damnarēt: Cum fideles laici integrum recipiant signatum Christum, etiam si non recipiāt integra signa huius sacramenti.

Ecclesia aliqua mutauit. Sæpe adferunt institutionē Christi mutatam: at in hoc iniuriātur Ecclesiæ catholicæ, quæ licet mutauerit aliquando formam baptismi, in nomine Iesu baptizans, & in sanguine & suffocato comedendo contra cōcilium apostolorum, (vbi videmus maximam ecclesiæ auctoritatem) at hic nihil factum est ab ecclesia contra Christum: cum ipse nullibi instituerit aut præceperit communionē laicis sub vtraq; specie, & etiam in primitiua ecclesia aliquando obseruatum fuit contrarium. In cœna Christus plus formulam missæ monstrauit, & sacramentum instituit, quàm quod laicis formam communicandi præscriberet.

6. *Hiere. 1* Multas gratias debemus misericordiæ aduersarioꝝ, quod non dānant ecclesiā superioris ætatis, homines misericordes videlicet, qui habent potestatem vitæ & necis, vt euellant, destruant, disperdant, dissipent, ædificent & plantent. At *Hierony.* solum dolus est & fucus, vt Hiero. ait: Hæretici pacem simulant, quā non exhibent, quia hanc obiectionē aliter diluere nesciunt. Si vera esset eorū sententia superioris ætatis Christiani oēs essent dānati: Sentiant quod crudele hoc esset dicere

dicere, tantam multitudinem per totum orbem Christianam in Christo mortuam, damnare: ideo hunc fucū prætexunt, vt de Eucharistia etiam Oecolampadius fecit in disputatione Bades. sed mentita est iniquitas sibi cum ignorantia eorum, quæ sunt in Euangelio explicita neminem excuset, vnde maligne incusat ecclesiam, in hoc habuisse stipulas suas cum ipse Deum orare deberet, vt à ligno æterni ignis liberaretur: rectius senserunt cōcilia generalia & tota ecclesia, quàm nuper nati schismatici, qui ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. 1. Iohan. 2

Recte hic conuincuntur errorum aduersarij, nam dominus & saluator noster loquens de periculosis temporibus nouissimis, cum Paulo, Petro, & Iuda, digito monstrant magistros illos prurientes auribus, & q̄ dicāt hic est Christus, apud Zuinglios: alius autem hic est Christus, apud Lutherum: Sic alius apud Parabaptistas, &c. Christus & apostoli prædixerunt errores, & hæreses, ac discessiones à fide venturas validissime. Cōtra hi iactitant, primum iam solem Euangelicum ortum, & Euangelium sub scamno extractum: Cum ergo veteres resuscitēt hæreses, & nouas adijciant: quomodo tam cæci sunt, vt non videant periculosa nouissima tempora de eis & propter eos dicta: Cum ecclesiæ sanctæ doctrinæ & consuetudines ab apostolis, à martyribus, à sanctis cōfessoribus ad nos vsq; dimanarūt, vt de sacrificio missæ, de inuocatione sanctorum, de confessione, de sacramentis, de suffragijs mortuorum luculenter & manifeste in superioribus probauimus.

Proderit euocare verba, quæ frangant ceruices aduersariorum: Nam Christus inquit, surrecturos in nouissimo pseudoprophetas, qui seducunt multos. Et Paulus inquit, Discedent à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium. Et iterum nouissimis diebus instabunt tempora periculosa. 1. Tim. 4 1. Tim. 3

T iij sa,

7.
Periculosa
tempora
nouissima
Luderano-
rum, & ti-
mendum
quod veni-
ent alij hæ-
retici peio-
res.

In cæcitate
tem Ludd.

sa, & erunt homines speciem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes: qui resistunt veritati, sicut Iamnes & Mambres resistunt Moyfi: & mali homines & seductores, proficient in peius errantes, & in errorem alios mittentes. An nō suis coloribus depicti sunt hic Neochristianorum prædicatores. Petrus ait. Fuerunt pseudoprophetae in populo, sicut & in vobis erūt magistri mendaces, & alio loco. Venient in nouissimis diebus in deceptione illulsores, iuxta proprias conscientias ambulantes, (quod schismatici hodie faciunt.) Similiter admonuit Iudas. Quoniā in nouissimis temporibus venient illulsores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus: hi sunt, qui segregant semetipsos animales, spiritum non habentes.

Quæ omnia aperte in aduersarijs apparent, in exemplis eorum. Nam inter doctrinas nouissimi temporis enumerant coelibatum, de quo tamen statuit Carthagineñ. concilium ante M. CC. annos, & reijcit in priora tempora dicens, quod ipsum seruauit antiquitas. Enumerant Monasticen, quæ tempore Apostolorum incepit, vt ex Dionysio liquet, & Philo de S. Marco testatur: Basilius quoque ante M. CC. annos, scripsit de institutis monachorum, & hactenus cum maximo fructu durauerunt in ecclesia.

Exemplum dant de missa, quā primus celebravit Christus, dein Iacobus apostolus sexta synodo teste, vt supra de missa & veneratione sanctorum ostendimus.

At & nos veraciter manifestemus fructus nouissimi temporis & noui Euangelij, qui sunt, Monachos fieri exiticios votifragos, ac relicto spiritu & seruicio Dei sequi voluptates & desideria carnis, reijcere ieiunia, relinquere cultum diuinum, Matutinas extinguere, ecclesias ornatu spoliare, Missam iuge sacrificium Ecclesiae vel mutare, vel ex toto cum Antichristo tollere, sanctis preces & honorem subtrahere.

2. Petri :

2. Petri :

Iudas
Thadd.

Carthagini

*per allegatam
Scripturam attendenda*

Basilius.

Synodus
sexta.Fructus
Luthera.

subtrahere, Monachas similiter seducere, vt virgineo cho-
 ro & flore relicto, Veneris turpitudines, ac spurcicias pro
 libidine sequantur. Defunctis in purgatorio non suffra-
 gari, à sede ap. & ecclesia Romana discessionem facere, sa-
 cramenta vilipendere & irridere, Eucharistiæ sacramentū
 vel penitus negare, vel multis erroribus ac abusibus con-
 spurcare, matrimonia temere separare, & illegitime con-
 iungere, cæremonias, & solennitates baptismi, sicut & a-
 liorum Sacramentorum exufflare, confessionem vel abo-
 lere vel enervare, templa omnia exuere cantibus, organis,
 imaginibus, ornatibus, cæreis, altaribus, &c. vt sint loca
 desolationis secundum Danielem, apta in quibus sedeat
 abominatio Antichristus filius perditionis, sanctos patres
 & doctores improbare, conculcare sancta concilia, ima-
 gines Christi & sanctorum deturpare ac more Turcico
 confringere, summo sacerdoti maledicere, Cæsari iniurias
 ri, fideles imperio ad defectionem inducere, subditos ad
 rebellionem incitare, vnde in Germania plus quàm cen-
 tum millia virorum bello seruili interierunt, vltimas vo-
 luntates defunctorum infringere, reliquias sanctorum
 violare, ecclesias passim & altaria subuertere, monasteria
 diruere, ecclesias cathedrales & collegiatas cum prædijs
 occupare, honestum clerum & monachos probos in exili-
 um pellere, calices, cruces, arculas argenteas diripere, red-
 ditus ecclesiasticos propria authoritate in prophanos vsus
 conuertere, libertatem ecclesiasticam tollere, processiones
 & actus ecclesiæ subsannare, subditos ad has impietates,
 precibus, muneribus, minis & pœnis inuitare, & quasi co-
 gere. Habetis ne aduersarij quod ecclesiæ cotholicæ oppos-
 natas de periculis nouissimi temporis: cum tot & tanta es-
 go vobis obiecerim mala à vobis mundo illata: quæ oēm
 impietatem superiorum hæreticorum vincant: Respons-
 dete, si audaces estis.

Sacrilegia
 Neochristi-
 anorum.

Virtutes
 Neochristi.

Dan. 12

DE

T₄

CONFUTATIO ECKII
DE COELIBATV SCRIPTVM
vltimum.

Quam incircumspectus est Bucerus, vnde euidenter conuincitur quædam pro sua libidine, vel mutasse, vel addidisse: nam præcedentem articulum omnino non consignauit in libro, vt suspicer scriptum illud non fuisse oblatum ab initio, & quia articulum præsentem de cœlibatu signauit circa librum caractere I. Quem modo priori articulo præfixit, & hic substituit L. At ijs ad rē nō multū pertinentibus, omiſſis, rem ipsam potius aggrediamur.

ERRATA SCRIPTI

1. **O**ptamus vt gubernatorum autoritate tollatur ex ecclesia lex iniusta de cœlibatu, quæ est fons damnandæ turpitudinis.
2. Paulus vocat prohibitionem coniugij doctrinam dæmoniorum.
3. In nouissimo iudicio apparebit, quantam ruinam traxerit diabolus hac lege in ecclesiam, quāta agmina animarum perdiderit, quia fornicatores, & adulteri regnum Dei non possidebunt.
4. Noſtrorum scripta perspicue ostendunt legem de cœlibatu pugnare cum iure diuino.
5. Paulus vult presbyterum esse maritum.
6. Prima cura in ecclesia esse debet de constituendis ministris, vt idonei eligantur, siue sint mariti, siue cœlibes: & electo cœlibi liberum sit etiam postea ducere vxorem, vitandæ scortationis causa secundum Aposto.
7. Nec sacerdotum, nec monachorū voto impeditur coniugium, quia est factum contra mandatum Dei.
8. Siricius cum Hispanis sacerdotibus præciperet vxores dimittere, citat hoc dictum, & torquet qui in carne sunt, Deo placere non possunt.
9. Voto impliciti sunt superstitiosi cultus, certum est ex secundo

cundo mandato decalogi, tale votū non placere Deo.

Superstitio est, si cœlibatus existimetur res excellens placens Deum, & coniugium putetur non placere Deo, aut vix placere, aut quod polluat sacerdotes aut Sacramenta, cum omnia sint munda mundis.

Ex redditibus monasteriorum dentur stipendia pastoribus, professoribus, & scholasticis.

EXAMEN SCRIPTI.

L Ex cœlibatus nō peperit vitia, sed hominum malitia, 11.
& Episcoporum negligentia, qui non obseruant sœueritatem canonum: Alioquin lex diuina, quam multi præuaricantur, diceretur fons peccatorum. Imo nullum est peccatum, nisi quia lege diuina prohibitum: lex autem de cœlibatu bona est, refrenans carnem, ne concupiscentias eius sequamur, sed subit menti & rationi, ac mortificentur membra eius iuxta apostolum, at aduersarij licēter volunt permitteri dominatum carni, quādo libertatem Euangelij, aut in occasionem carnis contra Paulum, & libertatem Euangelij habent pro velamento malitiæ contra Petrū. Quod euidentissime ex eo liquet, quod hic optāt, vt prælatorum autoritate tollatur lex illa, & ipsi non expectata superiorum autoritate, & nec petita, ducunt propria temeritate præsumptas coniuges ingenti scandalo pusillorum, & contempta canonum & prælatorum autoritate secundum pruritum carnis & libidinem. Impij sunt aduersarij, qui legem à Christo & Paulo consultam dicunt iniustam & fontem turpitudinis: Calumniantur præterea tot sacra concilia, tot sanctos patres, & ecclesiam catholicam à tempore apostolorum & martyrum, à quibus hæc lex rationalis & iusta iudicata est: Vt ex Canone 17. Apostolorum liquet, Et ex concilijs, Ancyrano, Cæsariē. Carthaginē. Agathē. Gerundē. Melde. Neocesariē. & pluribus Tolitanis patet aptissime: Vnde conciliū Canthaginē. Tit. 3.

August.

Colo. 3

Galar. 6
1. Petri 2

Non expectata superiorum licentia, contrahunt Ludderani

Cœlibatus

V De

Leui. 21
Ezech. 44

De cœlibatu cleri inquit. Vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoq; custodiamus. Sed contra tempta vetustissima lege Neochristiani pudenda nouitate, in his periculosis nouissimis temporibus libidinoso & prohibito incœstu, monialibꝰ, viduis ac etiã meretricibus sub fuco coniugij, etiam contra legem diuinam miscentur.

Sic legem illam sanctã iudicarunt Pontifices, sancti in ecclesia martyrum & ipsi martyres & sequentes, Calistus, Siricius, Gregorius, & plures alij: Et oēs sancti patres & doctores ecclesiæ astipulantur successores, Origenes, Nazianzenus, Athanasius, Hiero. Augusti, Ambro. Gregor. Chrysostomus, & alij sancti, vt alias prolixè induxi. Et in hoc quoq; Græci & Calabri sunt meliores illis, qui nunq̃ contrahunt post sacerdotiũ, sed coniugatos admittunt ad ordines sacros suscipiendos, tñ in Episcopum non recipiunt nisi cœlibem, diuersi ab istis salacibus Neochristianis.

2.
Prohiber-
tes nubere

Id quod Paulus dixit contra Marcionem, Mantem, Taccianum & alios hæreticos nuptiarũ dānatores, sinistre torquent contra ecclesiam, quæ tñ non prohibet nubere, sed his qui fecerunt votũ verum vel interpretatiũ prohibet, ne vota violentur, nã ante votum liberũ erat cōtrahere, neminem cogit ecclesia: Sicut em̃ coniugatus prohibetur ducere aliã, viuente vxore, quia non debet diuidere carnem: sic ecclesia non vult vouentem, qui tradidit corpus suum Christo, dare alteri potestatem corporis sui, quod ex Paulo alibi liquet. Et profecto mirandum esset, si sancta concilia, & tot sancti patres non intellexissent verba Pauli, vsq; quo venissent grammatici Luderani & Suermeri.

1. Tim. 2

In nouissimo iudicio manifestabitur quanta ruina peccatorum, ex omnium legum transgressionibus, vt de adulteris & fornicatoribus, quorum multo maior est numerus in immensum, quàm sacerdotum & monachorum cœlibatum violantiũ: licet nec illis parsurus sit Deus.

Enor

Enormiter hic lædunt ecclesiam, asserentes hanc legem
 esse contra ius diuinum, & naturale. Ergo Christus, Iohan^{4.}
 nes, Paulus, Titus, Timotheus, Ireneus, Cyprianus, Marti^{Plures san}
 nus, Augustinus, Hierony. & alij innumeri cœlibes peccas^{si cœlibes}
 uerunt contra ius diuinum, & naturale: Cur tũc Christus
 laudauit se castrantes propter regnum Dei: Cur Paulus vi^{1. Timo.}
 tandas præcipit viduas, quæ primam fidem (hoc est cœlis
 batum) irritam fecerunt: quæ ideo habent damnationem.
 Quod vero remittunt se ad scripta suorũ, & nos referimus
 nos ad concilia, & scripta sanctorũ patrum, referimus nos
 ad confutationem Saxonicæ cõfessionis, per gloriosissimũ
 Imp. nostrum, vere Catholicum Carolum V. Augustæ fa-
 ctam: Referimus nos ad scripta Fabri episcopi Vieñ. Clito-
 uei, Schazgeri, Dietenbergij, Vsingij, Köllin Vlmeñ. & si-
 milium doctissimorum virorum.

Falsum imponit Paulo: non enĩ præcipit, aut sancit epis^{5.}
 copo, vt maritus sit, sed vt docte Chrysostomus, & elegan^{Episcopus}
 ter princeps Carpeñ. explanant, nam quædã absolute præ^{vnus vxor}
 cipit episcopis, vt illa quæ prauitatem excludunt: quædam^{ris vir.}
 aut sub conditione requirit, vt quod sit vnus vxoris vir,^{Chrysost.}
 non bigamus, trigamus: Item quod filios habeat subditos,^{Carpen.}
 id est, quod filios nõ habeat rebelles & iniquos. Vnde non
 præcipit, non suadet, neq; permittit coniugium episcopis,
 sed qualis esse debeat eligendus in episcopum ostendit, qd
 non sit bigamus: Ideo quod inquit. Oportet episcopũ esse
 vnus vxoris virum, refert rem iam factam & præteritam,
 non futuram: Nam violenter exponendo, nec Christus, Io-
 hannes, Paulus, & ipse Timotheus & alij cœlibes, vel non
 fuissent episcopi, vel peccassent contra præceptum Pauli.

In deligendis ministris ecclesię, debent seruari concilio:^{6.}
 rum & sanctorum patrum ordinationes, non ab ecclesia^{S. Paulus}
 exclusorum placita: Quod aut Apostolus ait. Vir habeat^{permittit}
 vxorem propter fornicationem s. vitandã: cur nõ asserunt^{ducere v-}
^{xorem.}

V ij verba

- verba Pauli proxime præcedentia. Bonum est homini mulierem non tangere: permittit ergo Paulus ducere uxorem, ut infra ait. Hoc aut dico secundum indulgentiam, non secundum imperium: quod si Paulus laicis indulget, non præcipit matrimonium, quanto minus sacerdotibus. Indulget ergo Paulus coniugium, sed non sacerdotibus, neque vouentibus. Sed sunt alia etiam remedia fornicationis, auxilium scilicet gratiæ diuinæ: quia fidelis est Deus, qui non patitur nos tentari supra id quod possumus, sed facit cum tentatione prouentum, ut possimus sustinere: Et sapiens ait. Scio quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum. Hinc Paulus inquit. Omnia possum in eo qui me confortat.
7. Falsum est & apostasiæ incitamentum, vota illa facta esse contra mandatum Dei. Et quia iactitatis vanissime sacras litteras, producite vel unum locum, ubi Deus prohibeat in homine libero, vel votum castitatis, vel votum coelibatus. Imo illa vota emittuntur secundum consilium Christi, ut & Apostolus explicat, adeo non pugnat cum lege Dei.
8. Siricius sanctus pontifex hic, ab aduersariis carpitur, quia multis modis eis aduersatur scribens Tarraconeñ. Episcopo: Nam eliminandas dicit personas monachorum & monialium, quæ sacrilega contagione se miscuerint, contra publicas leges & ecclesiastica iura, decernit in ergastulis retrusas poenitentiam agere. Improbat eos, qui post numerosa coniugia sacerdotum vel episcopatum ambiunt, & sæuere constitutione inhihet sacerdotum coniugia, citans illud Pauli. Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Bucer arbitratur eum hoc fecisse vel per malitiam vel inscitiam, ne utrum licuit tam sancto & docto Pontifici impingere, qui cathedram Petri ante M. C. L. annos rexit: nam qui conuincuntur euidentius in carne esse, quam qui carnis tentatione & concupiscentiis victi, vota & statuta reijciunt, & carnis desideria

Rom. 8
Bucer
maledicentia.

desiderijs cōsentiunt, qđ & Paulus testatur: Qui cū vxore ^{1. Cor. 7}
est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori,
& diuisus est: Et quæ nupta est cogitat quæ sunt mundi,
quomodo placeat viro. Ideo noli Bucere cum mortuis pu
gnare, ante tot annos sancte in Christo defunctos, & ha
cēn? à nemine laceratos, nisi iam à vobis Neochristianis,
veritatis & castitatis hostibus.

Appellare cultus ex voto supersticiosos derogat fidei ⁹²
catholicæ, quod viuant caste, abnegent volūtatem propriā ^{Laus vote}
am, ieiunant, vigilant, iugiter officijs diuinis inseruiūt, mū ^{rum.}
dum reliquerūt, & alia faciunt, quæ sunt regularis obser
uantia, est ne hæc superstitiosus pugnat ne cum secūdo præ
cepto decalogi: In vanū ne assumit nomen Dei: cū tāta re
uerētia, deuotiōe, & zelo ei seruitur, vt glorificet & sancti
ficeit nomē ei⁹. Nec stulto Bucer assumptū suū verisimile fa
ciet, cum isti sint laudabiles cult⁹ latriæ et minime vitiosi.

Cur autem non existimarent cœlibatum aut Monasti ^{10.}
cen rem excellentiorem, cum scriptura hoc expresse testes ^{Matth. 19}
tur, nam laudat Christus, qui seipsos castrarunt propter ^{Cœlibat⁹}
regnum Dei, apud Isaiā promittit eis locum in domo sua, ^{res excel}
& nomen melius à filijs & filiabus, nomen sempiternum, ^{lens.}
liquet excellentius præmium, ergo & excellentius meri
tum, eorum qui in castitate seruiunt Deo.

Errat & hic Bucer, qđ cū ecclesiæ doctores virginitatem
& cœlibatum laudent præ coniugio, qđ propterea negent ^{Encratit⁹.}
coniugiū placere Deo, aut vix placere, vt error est Encra
titæ, Manichæi, & similia, quia honorabiles sunt nup
tiae, thorus immaculatus, sed excellētior castitas & cœli
batus: Neq; polluit matrimoni sacramentū, sed qđ in dati
one legis Mosaicę iussi sunt se cōtinere à mulieribus, & ne ^{Exod. 19}
manducarēt panes ppositionis, & qđ seruiebāt tēplo sepa
rabāt se à cōsortio vxorū, velut Zacharias, Iussi ergo sunt se ^{Lucæ 1}
sanctificare ad ministeriū dei, quāto magis ad Eucharistiā.

V iij Cas

II.
Cauda ar
gentea.

Bona ec-
clesiarū.

Danie. 5

Caudam argenteam habet totū illud scriptum Ludde-
ranorum, vbi magno dolo fucare volunt, q̄ bona ecclesias-
rum, monasteriorū & beneficiorum diripiūt. O bona pau-
pertas quæ Ludderanos facit opulentos. Cum tota Ger-
mania sciat, quomodo illa bona direpta veniant in camerā
principū vel ciuitatū, in fiscum, in horrea & cellaria illoꝝ,
& tamen hac fraude nobis illudunt, quia debeantur pasto-
ribus, scholaribus & pauperibus: cū nulla vel minima ra-
tio illoꝝ habeatur. Imo potius bona monasteriorum do-
nant vel vendunt laicis, argentum cudunt in nummos, gē-
mis et lapidibus abutūtur ad pompā & vasis deauratis, ve-
lut Baldasar rex apud Daniele, vbi prius c. aut ccc. miseris
dabant eleemosynā ex monasterio, iā nulli pauperi quicq̄
vel parum datur. At hæc omnia iustus iudex videt & no-
uit, qui potens est reddere vnicuiq̄, secundum quod bo-
num vel malum gessit in corpore, qui adiuuet sponsam su-
am sanctam Ecclesiam catholicam, qui est benedictus in
sæcula.

A MEN.

FINIS EORVM QVAE LVDDERANI
contra librum à Cæsare propositum, adiecerunt.
RESPONSVM DATVM CAESARI
per principes catholicos.

CVM colloquium super libro & articulis Luderanos-
rum fuisset absolutum, Cæsarea Maiestas librū ob-
tulit cum scriptis aduersariorum, ordinibus imperij, & e-
oꝝ petijt iudicium. Bucer vero hic multa immiscuit de suo
mucore, quæ nos tanquam priuatim scripta postremo lo-
co tractabimus, quantum ad negotium nostrum faciunt.
At quæ contra principes catholicos magna malitia & ma-
ledicentia effutiuit, præterire non possumus, quin obelis
expungamus.

ANNOTATIO IN PRAEFATIO-
nem Responso principum præfixam,

Bucer

BVcer homo negotiosus, nō orantibus catholicis ordinibus præfationē affixit aculeatam : In qua optimos principes audet notare, & suo mucore aspergere, q̄ pro honore illorū nō possum surda aure præterire, licet & hoc ex me nō petāt, sed zelus & feruor fidei me vrget, & vt lector mox possit conferre, Buceranū pus annotatiōibus inserā.

Principes catholici non abhorrent à vera & pia cōcordia, vt mordet eos Bucerus, sed hanc attentatam, intellexerunt paucorum opera subornatam, prudenter prospicientes, eam tendere vel ad religionis ruinam, vel ad maiorem discordiam in Germania excitandam.

Male suggillat excucullatus iste excellentissimos principes, quasi omne consilium diui Imperatoris de pacificatione Germaniæ abolere censuerint: cum constet ipsos maxime cupere pacem, vt vere Euangelicos, modo esset honesta, quæ honorem Dei non minueret, & religionē nostrā non violaret. Alioquin omne bellum magis optandum, quàm veritatem fidei relinquere, fortes & præclari Romani pro patria sanguinem fundere non dubitarunt: quanto magis catholicos principes fortes esse conuenit pro ecclesia, pro legibus ecclesiæ, & auita religione, velut alios Machabeos & Carolos. Quod censuerunt librum abiiciendum, nihil obfuisse, sed profuisset concordia.

Principes
catholici
non aduersantur Im.
sicut alij.

Porro quod censuerūt edictū Vuormaciens. & recessum Augustens. confirmanda. At non iuste & prudenter consulerunt pro antiqua religione conseruanda, pro honore Cæsaris quoq; & Germanicæ nationis gloria tuenda. Si enim Cæsarea Maiestas decreta mature deliberata cū omnium principum assensu, doctissimis in Germania Theologis suffragantibus, & per Christianum orbē promulgata, iam propter stipulā Buceræ aut alios à fide & obediētia apse, discedētes, mutare vellet. A Pontifice, ab omnibus regibus Christianis, ab ipsis principibus catholicis Germaniarum

arum

V₄

Laus Im-
peratoris.
Imp. Chri-
stianissi-
mus nobis
a Deo da-
tus.

Tertull.

4.
Principes
non impe-
diunt con-
cordiam.

5.
Principes
in fide ni-
hil statue-
re volunt
sine Papa.

1. Thess. 2

arundine, quæ agitur à vento, haberetur, absit hoc à constā-
tissima Cæsaris nostri cōstantia, lōge absit à catholico Ma-
iestatis suæ animo. Cor Regis in manu Dei. Imo cū in hoc
periculoso tēpore omnia experiamur mala in orbe Chris-
tiano, bella Turcica, intestina, hæreses, rebelliones, pesti-
lencias, morbos insolitos, inundationes aquarū, nimium
iam æstus ac ficcitatem, alio anno nimis pluuiosum tem-
pus, vt fructus maturare nō possint: Hoc solum boni habes-
mus reliqui à Deo, quod nobis Imperatorē dedit potentē,
ad debellandū hostes fidei, Mauros, Turcas: magnanimū,
ad maximas res perficiendas, & ad longissimas profectio-
nes expeditissimum. Animo tam iusto, tam clementi, tam
religioso atq; infracto, vt tota Christianitas non sufficiat
Deo gratias agere, pro tanto beneficio, & munere. Et ob-
secrare, vt det ei Deus vitam prolixam, imperium securū,
domum tutā, exercitus fortes, senatum fidelē, populū pro-
bum, orbem quietū, & quæcunq; hominis & Cæsaris vo-
ta sunt. Viuat Carolus Imp. Viuat & triumphet.

Quod iterum Bucerus insinuat catholicos principes,
quasi studuerint impedire concordia. Insignis ardelio est,
tam firme omnia narrat, ac si omnium principum interfu-
isset consilijs, non fidus secretarius, sed egregius manifesta-
rius, iniuriam facit Reuerendissimis Episcopis, nobilissi-
mis principibus, Reuerēdis prælatis, Generosis comitib⁹,
prudentissimis ciuib⁹ catholicis, qui quærunt ea quæ ad
pacem sunt, concordia amantissimi.

Affirmat principes eo etiam nixos argumento, non li-
cere eis statuere quid certi de religioe mutāda, sine Roma-
ni Pontificis assensu. Et qd tibi videtur Bucere & alijs schi-
smaticis prædicatoribus: nōne piū & religiosum fuit hoc
principū respōsum: q vnita tē ecclesie catholice, obediētiā
se, ap. vsq; ad sanguinē defendere parati sunt, nolentes fas-
cere discessionem, qualē Paulus prædixit: Hanc enī obedi-
entiam

entiam Asiatici, Aegyptij, Græci, Mauri obtulerunt Romæ
 næ ecclesiæ, vt summum iudicium in fide haberēt, vt liquet
 ex Epistolis Athanasij Alexandrini, Iulij Papæ c. hæc est fides
 des 24. q. 1. Hieronymus in epistola ad Damasum Papam, Authori-
tas Rom.
ecclesiæ.
 quæ incipit. Quoniam vetusto. 11. dist. Quis nesciat. 24. q. 1.
 aduocauit. & c. pudenda. Et. c. inferior dist. 21. c. omnes
 dist. 22. cum mille concordantibus. Si ergo vetustissimos,
 sanctissimos patres & concilia secuti sunt principes incli-
 ti, quid eis vicio vertis? Imo Christianissimos imitati sunt
 Imperatores, Constantinum, Iustinianum, Valentinianū,
 Martianum, Theodosium & Carolum magnum, quorū
 verba adfero lib. 2. de primatu Petri. cap. 16. & 17.

Nouus Palemon vsurpat sibi potestatem iudicandi de
 principibus, noua simia. Quia alij plus iusto adhuc tribue-
 rent Romano Pontifici. (nimia obedientia vitium est as-
 pud schismaticos). Alij sibi metuerēt à Papa & eius satelli-
 tibus, at si pontifex paratū haberet exercitū Ratisponæ, as-
 liq̃t puto mulas. Alij pollicebantur sibi aliqd de integra-
 te legati, & recte quidem, honesta polliceri sibi poterāt de
 venerando sene doctissimo & integerrimo, quæ vnitatem
 ecclesiæ promouerent, non scinderent. Cuius eruditionē
 ac vitæ sanctimoniam omnibus vxoratis obijcio Luthes-
 ranorum prædicatoribus.

Bucer v-
surpat in-
debitè iu-
dicandi of-
ficium.

RESPONSVM

PRIMUM ELECTORVM ET PRIN-

cipum catholicorum datum Imperatoriæ Ma-
 iestati de actis colloquij.

Ostquam inuictissimus Imperator, dominus
 noster clementissimus, electoribus, principibus,
 & statibus clementer patefecit, & scripto
 comprehensa offerri curauit, ea quæ consigna-
 ta fuerunt à collocutoribus, quos sua Maies-

X fias

stas ad id, cum hoc sibi communes status detulissent, dele-
 git, ut viam & rationem ad conciliandam religionem cis-
 tra tamen aliquod præiudicium quærent, petijtque sua
 Maiestas, ut ab Electoribus ista cognoscantur, suamque
 ipsorum sententiam, hi super istis rebus Imperat. Maiest.
 communicent: Electores & cæteri Principes, atq; horum
 absentium legati, arduum istud negotium, pertinens ni-
 mirum ad gloriam & honorem Dei omnipotentis, salutē
 animarum, & communem Germanicæ nationis utilitatē,
 diligenter, quantum per temporis breuitatem licuit, expē-
 derunt. Ad negotium igitur huiusmodi commode expe-
 diendum, vtile & consultum eis videtur, ut Cæsareæ Ma-
 iestati scripta sex collocutorum, in quibus de articulis reli-
 gionis controuersis agitur, iterum reddantur, suaque Ma-
 iestas, tanquam aduocatus & defensor catholicæ ecclesiæ,
 humillime rogetur, ut cum legato pontificio, iuxta decre-
 tum Haganoense, sex collocutorum scripta cognoscere, et
 communicare velit. Præcipue vero articulos, in quibus col-
 locutoribus conuenit, exacta & summa diligentia exami-
 nare, ita, ut si quid in collocutorum scriptis repertum fue-
 rit, quod vel sententia vel verbis pugnet cum sanctis patri-
 bus & laudabili ecclesiæ consuetudine, si quid adhuc fors-
 san abusu in ecclesia deprehensum fuerit, id mutetur, es-
 mendetur, tollatur. Præterea si opus sit declaratione ali-
 qua, ad ea elucidanda, quæ in articulis obscurius posita sunt,
 ea ut adiñcantur, huiusmodi vero resolutionem factam, re-
 ferendam, quam primum fieri potest, ad status imperij, ut
 siccum Imp. Maiest. iuxta id, quod initio comiciorum ipsa
 proposuit, concorditer status de his rebus agere possint.
 Ut deniq; Impe. Maiest. dare velit operam, ut protestantes
 consentiant in aliquam Christianam formam & rationē
 conciliandi reliquos articulos nondum conciliatos, quod
 si nec hoc à protestantibus impetrari poterit, ut ad generas-
 le con-

167
 le concilium reiiciantur, aut saltem ad nationalem synodū
 (si habendi generalis nulla spes fuerit) modo illa rite, & le-
 gitime cōuocetur, q̄ tandem in Germanica natione, Chris-
 tiana pax & tranquillitas conseruari possit.

MALIGNA BUCERI INTERPRETA-

tio super responso Catholicorum.

Quantum progressa est sub nouo Euāgelio hominū
 temeritas, vt homo priuatus Bucerus nulla dignita-
 te conspicuus, solis erroribus notus & insignis, postquam
 cucullum exuit sibi & coniugi, audet obedientium princi-
 pum calumniari responsum, & hoc quidem amarulentius
 facit, alterū responsum improbās, vt suo loco videbimus.

Cum autē diuus Imp. noster à deo coronatus prædeces-
 sorum suorum sequatur vestigia, ac Romanum Pontificē,
 Christi in terris vicariū, omni veneratiōe debita prosequar-
 tur, velut Bononiæ fecit 1519. Romę 1535. & hoc anno 1541.
 Lucæ: tamen ob exulceratū animum (sicut solent habere
 Lutherani) in summū Pontificem S. D. N. affingit multa
 dicta diuo Cæsari, contra Pontificem & se, ap. Reiecit em̄
 responsum principum, eo quod causam detulerint iudicio
 Papæ, vbi nihil horum sperandum, si qui nouerint, quid
 Romæ credatur & viuatur, quæq; sint Papæ, maiorisque
 Cardinalium partis studia. Ideo officium erat principum,
 hanc causam, nō ad alios, minime autem omnium ad Ro-
 manos reiicere, &c. An Bucerus Romę fuerit an nō, nesciot
 vagum eum fuisse aliquando audiui per arces, tamen si ex
 me quærit quid Romæ credatur & viuatur. Respondebo es-
 go eis Bonos, quorum magna est ibi multitudo, tam hone-
 ste viuere, tam religiose Deum colere, tantam habere deuo-
 tionem vt per dies vitę meæ, maiorem nunq̄ viderim. Cō-
 tra vero, tantam vidi impudentiā in discolis ac viuendi li-
 centiam, contra quā ecclesiæ mandat & obseruat, vt Buce-
 ro & sibi similibus, ecclesiæ præcepta, ieiunia, & cæremonias

Bucer falsus.

X ij vilis

CONFUTATIO ECKII

vilipendentibus, maxime æquare videantur, nisi forte de fi
de melius sentiant & credendis, q̃ Bucerus cū cohorte sua,

Non possum ergo adduci, vt Catholicus noster Impe.
verba præfata contra Papam dixerit, sed sint ficta à Buce
ro, q̃ ex proprio loquitur, & amaro corde in se. ap. Quod
vt verum sit audiamus responsum suæ Maieſtatis, in quo
nihil huiusmodi contemptus reperitur.

RESPONSVM IMP. AD PRIN
cipes catholicos.

Imperatoria Maieſtas, Clementissimus Dñs noster, res
sponſionem Electorum, principum, statuum, & legato
rum, eorum principum, qui absunt, pertinētem ad causas
religionis, & ad librum eis à sua Maieſtate oblatum, probe
intellexit. Sperauerat autem sua Maieſtas, Electores, prin
cipes, ac reliquos status, postquam satis longo tempore li
brum habuerunt, ac eum proculdubio examinerunt, ali
quanto explicatius ac clarius exposituros suā sententiam.
Porro, quia semel in ea sententia, quā obtulerūt Imperat.
Maieſtati, obfirmarūt animos, ne officio suo deesse sua Ma
ieſtas cuiquam videri possit, nihil ipsa intermissuram se of
fert in hac re, quod quidem suam Maieſtatem decet. Tras
dere itaq; librum legato pōtificio parata est, ac cum eo cō
municare, q̃ de huius etiam sentētia fieri certior possit &c.

Vt ergo Imperat. Maieſtas acta colloquij expendenda
tradidisset legato Romano, Gaspari Contareno, S. R. E.
Cardinali, viro quidem ætate, eruditione, & moribus gra
uissimo, & reuerendo. Is per literas respondit.

RESPONSVM LEGATI.

Nos Gaspar, miseratione diuina, Tituli Sancti Ap
pollinaris S. Romanæ ecclesię presbyter Cardinalis,
Contareno, Sanctissimi Domini nostri Papæ, & sanctæ
sedis Apostolicæ, in partibus Germaniæ, de latere legatus.
Requiriti à Cæs. Maieſtate, suo, ac Reuerendiss. & Illustrib.
Princib.

Principum sacri Romani imperij nomine, quid nobis videatur de his, quæ in negotio religionis tractata sunt, inter collocutores catholicos & protestantium, à Cæs. sua Maiestate deputatorum, & scriptis mandata, in quodam libro, exhibito eis à præfata Maiestate, cum quibusdam apostillis vtriusque partis, nec non in quibusdam quinternionibus Protestantium dicimus, quod, omnibus bene discussis & consideratis, nobis videtur. Cum Protestantes in nonnullis articulis discedant à cõmuni consensu Ecclesiæ Catholicæ, in quibus tamen non desperamus, aliquando ipsos quoque, Deo bene iuvante, nobiscum consensuros, nihil amplius de reliquis omnibus statuendum, sed remittenda esse summo Pontifici, & Apostolicæ sedi, qui vel in cõcilio generali, cuius celebratio non multo post fiet, vel modo alio, magis opportuno, si res ita exegerit, ea poterit iuxta Catholicam veritatem diffinire, nec nõ habita rerum & temporum ratione, statuere, quæ videbuntur fore expediëntia reipub. Christianæ, & huic inclitæ nationi Germanicæ.

GASPARVS, CARDINALIS CONTARENUS, Legatus apostolicæ sedis.

Legatus vir optimus & rege ecclesiasticæ impense peritus, interea vocat Archiepiscopos & Episcopos oēs, ac paterne eos adhortatur nomine S. D. N. ut honestatem ac religionem seruent in diocæsibus suis secundum canonum sanctiones & decreta patrum ac conciliorum: quod magna fecit maturitate, ut est integerrimus, magna verborum copia, ut est eloquentissimus, argumentis efficacibus, ut est prudentissimus: at quia noluit approbare errores aduersariorum, in eum quod dirius scripsisse fertur Melanchton: quæ etsi suapte natura sit mitissimi ingenij, patitur tamen se seduci & exasperari, ut suos quoque prodat aculeos: Mordet virum inculpatissimum quoque hic Butzer & suo mucore aspergit: Etsi dijs placet, contendit inanissimis verbis apud sectas esse consensum totius

Contaren.
Legat.

X in Ecclesiæ,

Ecclesiæ, & nō apud Catholicos ac Romanā ecclesiā: hoc agit tanta impudentia, ac inanibus cauillis & sophismatibus, vt indignum sit, vt nugis suis respondeatur: cū multa verborum arrogat sectis doctrinæ puritatē, sacramentorum religionem, ac cæremoniæ pietatem, quæ oīa vana, falsa, & à veritate aliena, tota nouit Germania: & manifestum fecimus in repurgandis Lutheranoꝝ scriptis. Itaq; omissis nenijs Buceranis (nam cū benedicere nescit, semper pergit Pontifici Maximo, Legato honoratissimo, ac Catholicis, maledicere) ad acta comicioꝝ reuertamur. Et cum Bucer queratur se non habuisse ad manum exhortationem pietissimi D. Legati, quia hodie fortuito dum hæc scriberem venit in manus meas, volo eam hic reponere, vt oēs pñ agnoscant vere Christianum animum D. Legati.

EXHORTATIO REVERENDIS. PATRIS

se. ap. Legati, ad Archiepiscopos & Episcopos Germaniæ. XIII. Iulij.

A persona
nostra.

Reuere[n]dissimi & Illustrissimi Domini. Cum heri Reuerendissime & Illustriss. dominationes vestræ ad nos venissent, ac nos quædam illis exposuissemus, quæ nobis ad reformationem Christianam facere in primis videbantur, petierunt illæ, vt ea, quæ à nobis dicta fuerunt scriptis mandare, eorumq; exemplar Reuerendissimis & Illustrissimis dominationibus suis tradere vellemus, vt ea commodius visere & perpendere possent. Quare nos vt eis satisfaceremus, quod heri dixisse nobis visi sumus, hic quàm potuimus breuiter scripsimus.

Illud primū, quod in domino hortamur, & monemus Reuerendissimas & Illustriss. dominationes vestras pertinet ad vniuscuiusq; nostrū, vitā & viuendi rationē, in qua danda est oīs opa, vt Deo optimo placeamus, & fideles dispensatores inueniamur, ac legitimi dñici gregis pastores. Vitā ergo primū scandalū omne, ne scilicet populus possit

fit

fit vel leuiter suspicari, esse nos vllis voluptatibus addictos aut auaritię aut ambitioni, vitandus est etiā luxus oīs, in epulis, in domus apparatu, vestibus, cæterisq; oībus, q̄ solēt laicos & vniuersum populum multum scandalizare.

Secundū pertinet ad familiā, ex cuius moribus si Christi-
 A familia.
 fiani & boni fuerint, populus ædificatur, si vero mali fuerint, multū offenditur, & facile coniecturā facit, mox Episcopi, ex moribus familiæ, idcirco vt copiose admonet Bernhardus in li. de cōsideratione, Eugenium Pontificem maximū, maxima est adhibenda cura prælato cuicunq; in cōparanda sibi honesta familia, & in seruāda ab omni macula labe, & suspitione, imo instituenda vt ex familiarium nostrorum cōuersatione, populus instruatur & ædificetur.

Tertiū pertinet ad curā gregis nobis cōmissæ, ad q̄ maxime
 Cura pa-
 storalis.
 putamus pertinere, vt episcopi habitent in locis frequentioribus suarū diocessū, vbi facile cauere poterūt, & præuidere si quid labis huius q̄ grassatur per Germaniam obrepserit, & confestim in tempore remedium adhibere.

Proderit etiam habere fidos exploratores in locis alijs, vbi episcopi nō habitant, vt per eos certiores fieri possint, si qua fraude aduersarius noster eos tentauerit, ac confestim queant prouidere & mederi, visitare etiā dioceses frequenter, multum proderit, quo more vti solent Imperatores, in urbibus obsessis, & oppugnatis ab hostibus: curare etiam vt cultus diuinus vigeat in ecclesijs nostris, & beneficia, à nobis conferantur viris probis & idoneis.

Quartum pertinet ad dispensationem facultatum & reddituum episcopalium, ex qua magna cōparatur inuidia apud populum, si viderit episcopū sumptus magnos facere in luxu & apparatu domus & familię, pauperes vero negligi, ideo vitandi sunt omnes sumptus huiusmodi, & pauperes quā maxime fouendi sunt, in eorumq; necessitatibus maxima vtendū est largitate hac em̄ rōne & deū faciemus
 nobis

nobis propiciū(nam sceneratur dño qui miseretur pauperis, vt inquit Salomon)& populū nobis beneuolū, maximi momenti est hæc facultatum nostrarū dispensatio.

Quintum pertinet ad disciplinam & institutionem populi, comparādi sunt concionatores seu prædicatores, viri probi & docti, qui possint verbo & exēplo docere bonos mores, & orthodoxam doctrinā, qui non sint contentiosi, neque insectatores aduersariorum, adeo vt videantur odisse, sed potius amare & optare eis bona, ac præsertim eorū salutem, nam acris insectatio eos irritat, & magis pertinaces facit, neq; ædificat populum.

Sextum pertinet ad institutionem iuuentutis in literis & disciplinis, qua in re videmus ptestantes nihil prætermittere, sed omnem lapidem mouere vt in suis gymnasijs habeant viros doctos, & illustres, quorum fama inuitatur iuuentus germanica, & præsertim nobiles ad eorū gymnasia, vbi imbuuntur simul cum literis etiam doctrina Protestantium, qua corrumpuntur ipsi, ac deinde per omnem germaniam dispersi alios quoq; inficiūt. Idcirco danda est omnis opera, vt apud Catholicos instituatur scholæ, & gymnasia, cōducantur doctores Catholici vere docti in bonis literis & disciplinis, qui sunt celebres, vt eorum fama alliciatur iuuentus, & nobiles ad nostra gymnasia vbiq; bonis literis & orthodoxa doctrina imbuantur, ab episcopis etiam admoneantur parentes, ne velint liberos suos institui, in gymnasijs, in quibus orthodoxa fides non viget, præsertim cum habuerint scholas orthodoxas paratas.

Hæc volumus dominationibus vestris reuerendissimis & illustrissimis, proponere, vt capita quædam generalia, quibus multa particularia addi possunt, pro cuiusq; prudentia, vt pareamus S.D.N. Pont. maximo, qui nobis mandauit, vt eas hortaremur ad Christianam reformationē, simulq; vt fungeremur officio personæ, quam gerimus, Legati

gati inq̄ sedis Apostolicę, ad quam ptinet cura omnium ecclesię, ac etiam vt satisfaceremus charitati fraternę, & illi necessitudini, quā cōpluribus de causis, sentimus nobis esse cum hac nobilissima & inclita vestra natione.

Hanc exhortationem esse, piam, & Catholicam, nemo honestatis amans negare poterit, vtcumque calumniatur Bucerus. Habito autem Pontifici legati responso inuictissimus Cęsar noster Carolus, coram ordinibus imperij, proponi fecit subsequentem deliberationem, pro parando recessu Comiciorum.

SENTENTIA IMP. DE DELIBERANDO super recessu Comiciorum.

Imperatoria Maiestas, dominus noster clemētissimus iuxta sententiam & consilium Electorū, Principum, & Statuum Imperij, quęcunq; inter collocutores acta sunt, legato pontificio communicavit, deq; his legati sententiam rogauit, hanc deniq; causam, similiter & reformationem, vt illa quamprimum (sicut ea summe necessaria est, & in prioribus Comicijs sæpe postulata) institui possit, summa diligentia eidem Legato commendauit. Ad quę ambo Legatus respondit binis scriptis, quid ei faciendum videatur, quę scripta Imperatoria Maiestas statibus hic offert.

Postquam autem sua Maiestas in hac causa religionis, quantam omnino potuit, diligentiam adhibuit, nec tamē existimare potest, vt hisce Comicijs quicquam amplius agi & effici queat, præsertim cū Legatus pontificius ea, quę scriptis eius continent, rñderit: deinde quia ob hanc causam multum iam tēporis effluxit, licet nihil sit effectum, vtcūq; sua Maiestas plurimum & laboris & molestiæ insumpserit: visum est ei, statibus sententiam suam, & deliberatiōem, quę ad recessum, & summarium decretum horum Comiciorū conferre possit, exponere. Ea vero sic habet.

Consideratis laboribus, & diligentia, longo iam tēpore

Y multis

multifariam adhibitis ad causas religionis componendas, ne ea causa religionis denuo in controuersiam trahatur, vt etiam caueantur, & auertantur vltiora incommoda, & vt quàm minimum dissidij relinquatur, vt etiam posthac auxilio Dei omnipotentis ad omnimodam concordiam articulorum, qui adhuc in controuersia supersunt, eo facilius perueniri possit, videtur Imp. Maiestas, deliberandum esse, an consultum sit, vt saluo quidem recessu Augustano, articuli, de quibus inter collocutores vtriusq; partis conuenit, recipiantur tanquam Christiani, nec amplius in disceptationem reuocentur, idq; saltem vsq; ad Concilium generale, penes qd sit vltior examinatio illorū & aliorū id genus articulorū, id quod etiam Legato Pontificio videtur, vt illius scripta satis testantur, dummodo, vt Legatus pollicetur, & certiores eos facit, primo quoque tempore habeatur Concilium, aut tantisper dum per alias vias legitimas, cum consensu statuum, rationes aliæ suscipiantur, quibus expediri tandem hoc negotium possit.

Præterea, an consultum videatur, si vel concilij celebrandi spes nulla sit (quod tñ vt habeatur, necessario religionis rationes efflagitant) vel id tardius, quàm conuenit, congregetur, vt tñc alius conuentus statuum imperij indicatur, in quo de religionis causis agatur quo tandem commode ad salutarem finem perducantur omnia.

5. Qua in re Imperat. Maiestas, quantum ad se attinet, nihil intermissurum se pollicetur. Estque in ea sententia, vt quamprimum fieri potest, in Germaniam iterum, auxilio Dei omnipotentis, redire velit, atque ea præstare, quæ digna sunt Imperatore Christiano, quæque huius officii um requirit. Proposuit denique sua Maiestas, se daturum operam, vt in propria persona conueniat iam Pontificem Romanum, vt certe ab illo cognoscat, quidnam de concilio sperandum sit.

Cons

CONFVTATIO ADDITIONIS BV.

cericæ super propositione per Cæsarem facta.

Quia Bucerus post hanc propositionem diui Cæsaris, adiecit friuole multa ex maleuolo & deprauato animo suo, quibus pro cōsuetudine sua iniuriatur ecclesiæ, iniuriatur Romano Pontifici ac principibus Catholicis: solum vt simplicibus imponat & laicos à vera religiōe abducatur: obiter respondebo maledicentiæ suæ.

Adulatur in primis Cæsari & Cæsarianis: nam verum est animum Cæsaris paterne affici Germaniæ in causa religionis: At quod Bucer aut alius prædicator Lutheranus ex animo bene velit suæ Maiestati, fieri non potest, qui iam à tot annis declamarunt ad populum, Turcam potius ferendum, si eos permetteret in eorum suscepta religione, quàm Cæsarem. Deinde nemo excitauit maiorem inobediētiam in imperio, quàm peruersi isti prædicatores, laicis vbiq; instillando, ne formident Cæsaris potentiam, suos protectores numero & potentia præcellere Catholicis. Et in Comitijs Augustanis inter alia peruersa dogmata Lutheri, etiam sequentes signaui articulos diuo Augusto Carolo, à Deo coronato iniurios. 1. Cæsar ac principes manifestis agūt mendacijs, & simul contraria inuulgant mādāta. 2. Pœnitet quod me submisi Cæsari Vuormaciæ, iudices patiēdo doctrinæ meæ: licet non profuerit apud tyrannos. 3. Turca decies est prudentior quàm principes nostri. 4. Nulum est pulchrius ius sēculare, quàm apud Turcam, qui nō habet ius Canonicum vel Ciuile. 5. Vocatus Vuormaciā sum ingressus, etiam si scirem mihi fidem publicā à Cæsare violatam. 6. Deus dedit principes sēculares in reprobū sensum, & vult eis finem imponere, sicut Ecclesiasticis domicellis. 7. Subditi nec possunt nec volunt nec debent tyrannidem vestram diutius ferre: Alibi quoque innocentissimum Imperatorem nostrum appellat factum

Luther cōtra Cæsare.

X ij tars

tarmorum. Tanto honore afficitis Augustale caput.

2. Odiosius dein proscindit Romanam ecclesiam, quia Imperator compertas habeat Romanas disciplinam & artes: Non arbitror diuum Cæsarem tam perperam sentire de ecclesia Romana, sicut Bucerum & alios, qui ab obediētia Romana recesserunt & defecerunt: Hoc experitur Cæsar & compertum habet Bucerum & suæ farinae homines nolle acceptare Concilium generale, sicut hactenus in ecclesia solitum fuit congregari: sed omni studio illud contempserunt, omnibus conuicijs, ledorijs, & irrisionibus conspurcarunt, tam Mantuæ indictum, quàm Vincentiæ translatum: Non enim ex animo querunt Concilium, sed velut Arriani fecerunt procurantes cōciliabula Arimini, Smyrne, Niceæ, Thraciæ, Antiochiæ, Philippolis, & vt Sosomenus testatur Arrianos decem & plura habuisse concilia. Similia querit Bucerus cum suis, nullum legitimum susceperunt concilium, sicut nec Marcolphus arborem in qua suspenderetur. De quo plura inferius..

Luderani
contra cō-
cilium.

3. Integerrimum quoq; D. Legatum, à tota Germania venerabiliter susceptum, Gasparum Contarenum, sicut & Reuerendum patrem D. Iohannem Morum Mutinensē, Episcopum, patres profecto Reuerendissimos, ac rari exemplis qui non nisi maximam laudem se. apo. fecerunt. Vtinam, o vtinam præcedentes legati & nuncij Apostolici sic præcauissent scandalum pusillorum, velut hi prudentissimi viri. Tamen integritas legati non potuit transire, quin carbone Bucerico notaretur, quod remoras iniiceret, & impedimenta conciliationis ecclesiarum & reformatiōis. Cum omnes qui nouerunt Contarenum, sciunt eum paratum etiam sanguinem impendere, non pro ficta aut erronea, sed Catholica conciliatione.

Legati Cō-
tarenī pius
animus.

Virulentius est quod postea expuit in eundem oppido venerandum patrem D. legatum, Cæsarem videre se tantum

tum iudificari à Roma: quia non sit nisi ludibrium Christi, Ecclesie, & Imperatorie Maieſtatis, quod legatus tam gra- uiter à Cæsare appellatus de reformatione instituenda, ipse admouerit conuocatos cõmuni oratione de luxu & pom- pa & studijs restituendis. At quid aliud faceret vir proba- tissimus, quàm quod Archiepiscopos & Episcopos cum clero stimulet ad virtutes, absterreret à vicijs, vt secundũ sacros Canones vitam & normam viuendi instituerent in clero subiecto, hereses Luderanas ac Zuinglij extirparent, vt liquido in responso suo exprimitur.

Causatur homo maledicus, maxime in præſentia obſti- tisse Cæsari Legati responsum, ne reformationis initium fa- ceret (mordet interea proceres imperij impediētes cona- tus Cæsaris) qui omnem religionis causam ad Pontificem pertinere respondit. Quomodo ista simia transiit à refor- matione ad religionem? Sed Cayphas etiam prophetat: cū enim Bucerus cum suis tantopere dissidet in religione ab ecclesia Catholica: illi maximum exhibent negotium Cæsari & obſtaculum, vt prosequi & expedire nequeat quæ p- Catholico & pio animo suo vellet & cuperet expedire: cū tantam videt eorū obſtinatiōem ac p- tinaciam: qd ab eis ha- betur cōtemptui, exteris forte freti & cōfisi auxilijs: vnde nobilissimos principes Catholicos, mucosus iste finistre suggillat, q in iudicio fidei, sicut oportebat Romanę Eccle- się omnium ecclesiarum magistres detulerunt.

Pergit calumniari Bucerus. Imperator & Principes re- ligiosi vident iam pridem, quid à Roma expectari possit: ipsos facit summos populi Dei pastores, qui cunctis male- facientibus terrori esse debent, sicut Deus omnem animam ipsis subiectam esse voluit, & ab ipsis rationem pereuntium animarū, reposcet: Quis hic nō videt malitiā Buceri, qui (si- cut oēs alij Lutherani prædicatores) dum eis commodū est asserunt potestatem Ecclesiasticam diuersam à sæculari

X in Dum

5. Legatus ca- tholicus.

Luderani impediunt Cæsarem.

6. Sæculari- bus Bucer dat ecclesię potestatem.

Dum vero libet abuti, omnia confundunt & miscent, curā etiam pastorem secularibus principibus tribuentes.

7.
Collocuto
res.

Collaudat porro Cæsaris consilium, de articulis per collocutores conciliatis, ut hi recipiantur ac si iustum esset tot principes Illustrissimos, tot Reuerendissimos Episcopos pendere à duorum hominum iudicio, qui nunquam professi sunt Theologiam, nūquam his tractatibus interfuerunt: & quot errores liber propositus in se habeat, ab initio clarissime ostendimus: nec principes Catholici aliter consenserunt in has personas, nisi quod de omnibus actis eis fieret relatio: & relatione facta nunquam approbauerunt, quæ illi perperam contra totius ecclesiæ consuetudinem, aduersarijs concesserunt.

8. Sed stupeo totus, cum video Bucerum non pude fieri: dū ita apte & p̄palam mentitur (parce pie Lector, quod durius verbum excidit) & mendacijs manifestis suas hæreses tueri conatur: Et id non in priuato, sed edito libro, & calographorum opera mille exemplaribus euulgatis toti orbi se prodit: adeo ut suis quoque hic displiceat Bucerus, & quamuis ab initio satis detexerim vanitatem hominis, ut vix duo articuli possint dici Ratisponæ vere conciliati: Enarremus tamen eius catalogum, ut falso hic pponit de articulis in quibus conuenerit inter collocutores.

1. De viribus humanis ante & post regenerationem.
2. De peccato originali.
3. De iustificatione.
4. De regeneratione hominis.
5. De vi spiritus sancti regenerantis.
6. De fide.
7. De gratia Dei & merito Christi.
8. De bonis operibus, eorum precio & mercede.
9. De Ecclesia & notis eius.
10. De vanis & falsis Ecclesiæ membris.

11. De

11. De Canonicis scripturis & earum autoritate.
12. De iudicio ecclesiæ & conciliorum.
13. De virtute, & usu Sacramentorum.
14. De pœnitentia.
15. De ministerio Ecclesiæ & ministrorum autoritate.
16. De traditionibus Ecclesiasticis.
17. De sanctorum memorijs & reliquijs.
18. De imaginibus.
19. De Missa, qd in externo opere non oporteat fidere.
20. Missa celebrari non debeat, nisi sint, qui spiritualiter cum sacerdote communicent.
21. De integro Sacramento populo impertiendo.
22. De Ecclesiæ disciplina quo ad clerum.
23. De disciplina Ecclesiæ quo ad populum.
24. De Canonica electione, ordinatione ministrorum.
25. De visitatione.
26. De synodis.

Confer rogo amice Lector hæc portenta verborum ad librum communẽ collocutoribus, & inuenies quã multos articulos Anaxagoras cõfuderit: de quibus in colloquio nunq̃ ex proposito fuit actũ: Inuenies plures articulos quos ipse dicit conciliatos, per Bucerũ & suos deputatos collocutores fuisse reiectos, nam addito scripto, quid ipsi sentirent aduersus ecclesiam, velut illa scripta protestantium supra cõfutaui: In primis tñ me refero ad discussionem libro oblato p̃positam, in qua euidenter monstraui, vix duos articulos concordatos, super quibus prius dissentiebamus.

Pergit Bucer maledicere principibus Catholicis & eorũ consiliarijs, quia vere Cæsar testatus sit (male informatus) 9. multos & præcipuos articulos religionis nostræ conciliatos esse: Sed vane, alij qdem suis principibus suggererunt, de paucis articulis conuenisse, & ijs de quibus conuenisse haud multum inter sit, & eos qui in controuersia manserũt maioris

Y₄

175
tauinus insignem Bucer lapsum de articulis conciliatis: Ideo vanissime iactat & insidiosè, quāta bona peruentura sint ad ecclesiam, si articuli conciliati recipiantur. Id est, si ecclesia fiat cum hæreticis hæretica: sicut & in correctione libri & confutatione articuloꝝ protestantium superius abū de docuimus & euidenter probauimus.

At manifeste hic dolus aduersarioꝝ pditur, cur iam tribus annis tam anxie colloquium petierunt, vt si aliquos articulos lucrarentur, quo apud simplicem populum exclamarēt, suam doctrinam esse sanam, quam etiam Romanenses probassent post longam reluctatiōem: laus Deo qui diuum Cæsarem spiritu veritatis confirmauit, vt in propositione ordinibus imperij facta adderet, saluo quidem Augustano recessu, an cōsultum sit articulos conciliatos recipi: Neq; moratur me falsa glossa Bucer quæ textum corrumpit: eius est interpretari, cuius est condere: Diui itaq; Imperatoris est verba sua explicare, qd officium insigni temeritate sibi Bucerus vsurpat. Laus Deo qui animis principum inspirauit, ne articulos quos falso recōciliatos appellat, reciperent, sed diuino nutu eos reiicerent, & fraudulentum aduersarioꝝ intentū frangeret: Nam cōstat Bucer cū ignobili Sturmio ex Gallijs fugitiuo, sæpe & multum tentasse, continuo accessu & colloquio, quendam corrūpere, vt corruptis glossematibus subdolam concordiam & fictam cū ecclesia inirent. Qua de re non clam est, quoꝝ opera effectū sit, vt is diuo Cæsari, obtruderet, velut cōcordatori cuius mētem iā pridē Bucer pspexerat, & flexu verboꝝ incautum deceperat: at D.O.M. noluit pmittere, vt Catholicis principibus his dolis imponeret: Audiamus ergo respōsa principum super propositione Cæsariana.

RESPONSVM PRINCIPVM ELECTOꝝ
rum Catholicorum datum ad propositionem diui
Cæsaris super recessu faciendo.

Z Vt

VT Imperatoria Maiestas Clemētissimus dominus noster, acta vniuersa eorū, qui ad colloquium deputati fuerant, Legato Pontificio communicarit, ad cognoscendam eius de actis illis sententiam, vna cum respōso, quod idem Legatus dedit, & alijs, quæ ad faciendam Comiciorum cōclusionem & decretum pertinent. Principes, Electores, & absentium Legati, qua decet, submissione, ex facta benigno iussu Maiestatis eius narratione, cognouerunt.

Principio bene memores sunt electores, fidelis ac indefessæ diligentia, quam aliquot iam annis Impera. Maiest. ex paterna & clementissi. beneuolentia erga Germanicam nationem, adhibuit, vt dissensio in religione ad Christianā concordiam, & conciliationem redigeretur, ac in Imperio pax, & tranquillitas constitueretur, ac conseruaretur, pro quo fideli studio, ac opera, Electores præsentes, absentiuq; Legati Impera. Maiest. humillime gratias habent, parati semper, re etiam ipsa, gratos se declarare.

Expenderunt autem diligenter Electores, scriptum Impera. Maiest. ante omnia vero, quantum quidem ad controuersias in religione tractatas à collocutoribus attinet, deliberarunt apud se certo consilio, vtile ac bonum esse, atque adeo sibi placere fatentur, vt articuli, qui à collocutoribus conciliati sunt, tanquam boni recipiantur, vltiorq; de illis exquisitio ad liberum & Christianum Concilium differatur, vel ad nationalem synodum legitime congregatam, aut si neutrum horum sit sperandum, ad venturum conuentum imperij, sperant autem id valde vtile fore, ad alia etiam incommoda ac dissidia præcauēda, profuturum denique ad conciliandos reliquos articulos, qui adhuc in controuersia sunt. Adhæc si spes aliqua fuerit, conciliandi præterea articulos aliquot nondum conciliatos, rogant humillime Electores, horumq; absentium Legati, Impera. Maiest. despiciere ipsa velit de medijs & vijs conciliandi tales,

les. Cæterum, si fuerit impossibile, talia conficere isto tempore, rogant Electores, horūq; absentium Legati cū omni subiectione, Imp. Maie. vt ipsa iuxta promissionem ab ea factam, & pro qua humillime gratias agunt, velit apud summum Pont. instare diligentissime, vt ad examinandum, & conciliandum, tum commemoratos, tum cæteros etiam articulos, liberum & Christianum Concilium quàm celerissime indicat, in loco aliq; cōmodo Germanicæ nationis, idq; sine omni dilatione habendum curet.

RESPONSVM PRINCIPVM ET ORDINUM Catholicorum sub obedientia se. apo. & Romanæ sedis permanentium, super eadem propositione diui Cæsaris.

Catholicos principes ac status, quantum per temporis r. breuitatem licuit, expenderunt scriptū, recenter ipsis ab Imperator. Maieft. oblatum, vna cum resolutione Pontificij Legati. Probe vero memoria repetunt, Imp. Maie. & in alijs Comicijs, & in præsentibus, mirificum laborem ac studium semper adhibuisse, vt religionis controuersie cōponerentur, ac de reformatione Christiana cogitaretur, de qua voluntate Catholici principes, & status suæ Maieftati humillime, & cum omni subiectione, gratias agunt.

Quia vero Impera. Maieft. significauit, se intra paucos 2. dies hinc discessurum, non videtur esse necessarium, vt Status superuacaneis ac prolixioribus scriptis aut disputationibus suæ Maieftati sint molesti, tū vel eam, vel seipsos diutius remorentur, sed in hoc potius incumbendum, vt Christiane tandem finis huic negotio imponatur, ita tamen, vt tantisper, dum id fit, Imperat. Maieftas adsit. Quod vt faciat, humillime roganda est.

Vt autem ad Imperato. Maieftatis scriptum responderetur 3. Initio fatentur status, sibi compertum esse, quod in Germania, & alijs nationibus, imo in toto prope orbe

Z ij Christianis

PRO CATHOLICIS

Christiano, non pauci abusus, sectæ, hæreses, & schismata passim obtinuerunt, quæ omnia sine generali concilio extirpari, aut emendari nequaquam poterunt.

Fatentur etiam status Catholici, non decere se, vt immutationem aliquam religiõis, cæremoniæ, aut rituum (quæ per aliquot centenos annos durarunt, partim etiam consilijs sunt instituta) vel consentiant, vel mutari talia permittant eo qd summus Pontifex, per suum legatum, sese offert ad celebrandum conciliũ intra breue tempus, velitq; hac de re Imp. Maestas in propria persona colloqui cum summo Pontifice. Quod propositum Pontificis statibus Catholicis, supplicant idem Pontifici, vt omni amota procrastinatione, Christianum & generale conciliũ indicat, inditũq; haberi curet, in loco aliquo cõmodo Germanicæ nationis, quo sic multarũ animarum perditio præcaueatur.

4. Porro si negotijs secularibus impediti potentatus Christiani in propria persona venire ipsi ad conciliũ nõ possent, nihilominus tñ, vt conciliũ pcedat, summus Põtifex dare operam debet, simulq; apud potentatus, q in concilio cõparere non poterunt, diligetissime instare, vt hi suo nomine, & loco, eruditos, ppos, & idoneos, plena cũ potestate, cõmissarios mittant, vt semel Christianitas ipsa in formam & vitam vere Christianam, restituatur, errores extirpentur, Dei deniq; ira, & plagæ imminentes auertantur.

5. Quod si huiusmodi generale Concilium non impetratum fuerit (quod tamen status Catholici, consilijs promissis summi Pontificis & Imp. Maestatis, minime fore putant) etiam atq; etiam orant status, vt summus Pontifex & Imp. Maestas dare velint opam, vt saltem in Germania nationale concilium habeatur. Iam si nec ipsa ratio habendæ nationalis synodi summo Pontifici & Cæsareæ Maestati placuerit, rogant status, vt iuxta id quod sua Maestas facturã se & curaturam recepit, sine omni dilatione, in imperium

Gers

Germanicæ nationis venire velit, atque conuocatis statibus, denuo tentare, vt errores extirpentur, ac omnia, quæ prauè intellecta & accepta sunt, Christiane discutiantur. Atque istæ viæ solæ restent, quibus saluti Christianorum consuli poterit, adeo vt nisi aliqua istarum ineatur, magis atq; magis in se diuidetur Germanica natio, eiusdem gloria, honor, & opes interibunt, atq; id genus plurima in cōmoda ad vicinas etiam nationes pertingent.

Secundo, Catholici status decreuerūt apud se, qd auxili^{6.} lio Dei, cōstanter adhærere velint nostræ veteri religiōi & veræ fidei, quēadmodum hæc in sacris Euāgelij, cōcilijs, statutis, & ordinatiōibus Christianæ & Catholicæ Ecclesiæ, ac doctrina sanctoꝝ patrum, ab Apostolorum tempore, vsq; ad hodiernum diem, mansit, & obseruata est.

Præterea recessus, ordinationes, & mandata per Imper.^{7.} Maiestatem & status Catholicos, præcipue vero decreta Augustani conuentus, in quæ tamen communiter à statibus consensum est, sequi, & his parere firmiter in animum induxerunt, indubitato sperantes, quod reliqui status omnes, qui in Augustanum recessum cōsenserunt, eidemq; August. recessus. sigillis etiam suis appensis, subscripserunt, promissis insup auxilijs Imperat. Maieitati, paulopost Ratisponæ iterum ratam habuerunt subscriptionem Augustæ factam. Et tãdem Haganoꝝ tertio Electores & principes, qui istic in propria persona fuerunt, eundem Augustanum recessum denuo approbarunt, seruandumq; receperunt, adeo vt sese obtulerint, collocutores de defensione si quid tentaretur aduersus recessum Augustanum, quēadmodum in decretis eorum Comiciorum, & scriptis in illis exhibitis continetur, maxime vero inherendum Augustano recessui Principes censent, & ab eo nullo modo recedendum: cum Imp. Maieft. & in eisdem Comicijs, & hic, cum in prima sua propositione, tum formula deliberationis, de recessu hic

Z iij cons

constituendo, eundem recessum Augustanum, ipsa quoque saluum manere se velle declarauerit.

8. Tertio, cum Imperat. Maieft. ex singulari proculdubio clementia, proponit, suæ Maieftæ. videri, articulos, in quibus inter collocutores conuenit, & qui conciliati sunt, sine vltiori discussione, vsque ad Concilium, recipiendos esse & approbandos, & cætera. Respondent Status, se in hoc nullo pacto consensuros, neque enim id videri consilium, ob sequentes causas. Primum nanque à collocutoribus propositi sunt articuli aliquot, minime necessarij, superuacanei, & de quibus nulla fuit antehac controuersia, nec hodie est. Vt sunt primus, secundus, tertius & quartus. Absurdum igitur videri, vt articuli nunquam controuersi concilientur, præterea, quartus articulus, de peccato originali, non hic est conciliatus, sed Vuormaciæ, alia tamē forma, quàm nunc est in scripto oblato, propositus. Secundo maximopere necessarium erit, vt ab vtraque parte denovo eligantur, qui nouo colloquio & disputatione excutiant omnia. Extant enim verba in scripto commemorato, quæ non sunt consentanea cōsuetudini ecclesiæ, & formis loquendi à patribus vsitatis, adhæc insunt scripto dogmata quædam minime admittenda, quæ partim oblitteranda sunt, partim mitiganda, & in aliam formam redigenda, præstiterit itaque negocium istud menses adhuc aliquot differri. Tertio, hi articuli solum conciliati sunt, qui & minoris momenti sunt, & de quibus inter doctos non magna antehac fuit cōtrouersia, qui denique nō tam piculosam offensionem apud plebem vulgo excitarent, quàm alij nōdum cōciliati. Et quia præcipui articuli, atque adeo ij, quibus Christiana fides nititur, vt est articulus, de venerando Sacramēto veri corporis & sanguinis Christi, de adoratiōe & reseruatiōe eiusdē, cōmunionē Sacramēti sub vtraque specie, confessione, pœnitētia & satisfactione, &c. hi nimis non solum

lum non cōciliati sunt, sed à ptestantibus vehementissime impugnati, adeo vt de his nulla conciliatio speranda sit. Quin imo collocutores Catholicæ partis plusculū quàm decebat, in his concesserunt ptestantibus, ita vt quæ admisa sunt ab illis, emendatione & declaratione habeant opus.

Quarto, quoniam si reciperentur articuli conciliati, multis modis posset imminui existimatio summi Pontificis, Imper. Maieft. & statuum Catholicorum, hiq; omnes, ne se hoc nomine varijs obtrectionibus exponant, piculum erit. Videtur Catholicis statibus consultius, & melius esse, vt suo loco scriptum collocutorum relinquatur, & omnia negotia ad religionem ptinentia differantur, ad Cōcilium vel generale, vel nationale, vel saltem ad conuentū omnium statuum imperij, quemadmodum etiam Pontifici Legati resolutio consulit, nimirum vt ista omnia ad Concilium summi Pontificis reiiciantur.

CORRECTIO EORVM QVAE BV CER ADIEcit responso Electorum Reuerendissimorum ac Illustrissimorum Electorum.

POst responsum Bucer etiam contaminat illud, p suo & suorum complicum sententia, summarium faciens tribus notulis, quarum nulla in responso sic continetur, sed ipse ex infecta sua mente addidit de pprio, & sic mendacium loquitur, ait Christus.

Nam prima notula habet. Electores viderunt nec politiam retineri posse in impio, nisi de religione consensus constituat. primo hoc Electores nō sic dixerūt: sed D. Impe. gratias agunt, q diligentiam adhibuit, vt dissensio in religione ad concordiam redigeretur, ac in imperio pax constitueretur. Illa autem sunt longe diuersa à notula mucoris.

Dein totam Lutheranorum ac Zuinglianorum sententiam, quam ab initio tam feruenter petierunt, subuertit, s. vt libere esset cuilibet de fide sentire p vt conscientia eum dixit

Olim
Zuingliani
sentiebant.

dirigeret nihilominus imperio & imperatori ac alijs superioribus exhiberent obediētiam, fidelitatem, & cætera. Iam aliter sentit Bucer, pacem non posse cōseruari in imperio, nisi sit concordia religionis: Quod etiam posset cōuinci falsum, sed non prosequor, quia Electores hoc non dixerūt.

2. Altera notula Bucerī. Electores viderunt nō statim posse conuenire, de omnibus controuersijs religionis nostræ, maxime vero de externis ritibus & obseruationibus. Adiutor te lector, si quicq̃ minimo verbo attigerūt Electores de hac notula, an non sit purum putum somnium Bucericū, quod in causa fidei non debuit facere.

3. *Articuli re
cōciliati
faciles.*

Tertia est, articulos conciliatos eiusmodi esse, vt & facilius recipi ab omnibus, qui non plane abhorreant à Christo domino, queant. Et nec hoc habet responsum Electorum, sed id duntaxat deliberarunt, vt articuli, qui à collocutoribus conciliati sunt, tanquam boni recipiuntur, ac vltior inquisitio ad concilium Christianum differatur etiam q̃d longe dissidet à Bucerī intelligentia: Quid si ego hic certius obijcerem Bucero. Ex quinque Electoribus, duos minime consensisse in articulos p̃sumptæ reconciliationis, Reuerendissimum s. & in fide cōstantissimum Cardinalem Moguntinum Albrechtum Marchionem Brandenburgensem, & Reuerendissimi Archipræfulis Treuerensis, & Electoris Iohannis Ludonici oratores: At hic multa premo alto pectore. Vnum tamē plane obijciam Bucero, qui tam gnatonice adulatur Electoribus, quia sint Germanici imperij columnæ, & primi post imperatoriam Maiestatem patres patriæ: dicat mihi, cur Electores quinque concordibus votis aduersus Luddæ Augustæ concludentes, non simili plausu, magnificis titulis adornastis Ludderani? Dein quantum fellis & odij in te est aduersus nomen Romanū, vt etiā diuī Imper. ac Imperij honorem minuas, Imperium Germanicum cum dicens nō Romanum: cum summus Pontifex omnes reges

*Cardinalis
Moguntinus.*

reges Christianitatis Gloriosissimum Cæsarem nostrum, Imp. Romanorum, hoc dignentur titulo, ut Imperator sit Romanorum: Hinc Thomas Vulfius exposulauit contra Philippum Beroaldum, eo quod in commentarijs Apulei de asino aureo scripserat Maximilianum Cæsarem, Imperatorem Germanorum, ac si non haberet dignitatem in principes, comites, potentatus & ciuitates transalpinas Lombardiam, Ethruriam, &c.

ALIA PER BUCERVM ADIECTA

responso electorum.

Placet prosequi nugas Buceri, quia cum semel veritati nuncium remisit, strenue in officio cepto perstat, & nobis plaustra mendaciorum affert. De articulis enim conciliatis (sua sententia) ait. Nemo qui vllum sensum Christi habet, poterit illis contradicere: nos vero contra cum ecclesia Catholica, cum quatuor pontificibus Romanis vicarijs Christi Leone x. Hadriano 6. Clemente 7. Et Paulo 3. damnamus & anathematizamus articulos Buceri, & cum doctissimis academijs Parrhisiens. Louaniens. & Colonienfi prorsus iudicamus erroneos, seductiuos, hæreticos, & à veritate Christiana alienos.

Articuli
reconcilia
ti reijcien-
di.

At quàm perfrictæ frontis sit ex eo liquet, quod eum non pudet scribere. Articuli illi continent in se omnia, quæ ad salutem sunt necessaria: Nam totam doctrinam Christi in necessarijs, Sacramentorum & omnium cæremoniæ vix vsum, denique cleri & plebis veram disciplinam hi articuli conciliati cõplectuntur. At quis non abominetur tantam mentiendi libidinem? si omnia cõplectuntur ad salutem & doctrinam Christi necessaria, cur ergo Bucerus cum suis addidit tot scripta correctiua libri in xi. scriptis. Si omnia continet necessaria, cur Melanchton (ita enim ei tribuis) in responsione ficta pro Protestantibus inseruit titulum. In conciliatis articulis annotata aut omissa? Cur tu innocentem pa-

Articuli
non conti-
nent omnia.

Gene. 19
Lucæ 9

a dum

Gene. 19
Luc. 9

dum verum Christianismum? Cur tu qui ordinem approbatum, quem voueras, reliquisti, & dimissa regulari vita reformatam, cum vxore Loth retro respexisti, contra iussu domini posita manu ad aratrum respexisti retro ad carnales mundi voluptates, infirmius vasculum muliebre, virginem Deo sacratam monacham tecum ad hymenæum seducens. Et tamen ausus fuisti Catholico Imp. vltra articulos conciliatos, post tantam deformationem & lapsum, offerre reformationem abusu ecclesiasticorum.

Non moror alias eius nugas, sed malitiam eius non possum præterire, cum electores inquisitionem vltiorem articuloꝝ conciliatorum, differendam consuluerunt ad liberum & Christianum concilium. Bucer addit venenum de suo, & in cōmodo Germaniæ loco, cum dixerint Germanicæ nationis commodo.

Exod. 22

Excusatur
pontifex.

Concilia
pontificia.
Hier. 5

Prohibitum Bucer à domino, principi populi tui non maledices. Et iterum, Dijs non detrahes, hoc est, in sublimi potestate constitutis, ipse impuro ore, supremum Christianitatis caput (vt omnes hæretici ab apostoloꝝ tempore facere sunt soliti) petulantilingua incescit. Quis ignorat inquit, vt Pontifex nō nisi suis cupiditatibus, & tyrannidi obnoxia concilia ferat: atq; ideo iniquis illa tantum locis, temporibus, & conditionibus, indicere soleat? Hæc tamen quæ licet tam iniquis, ac per omnia suæ libidini accōmodatis rationibus indixerit, celebrare, sed tempus ppetuo extrahere, & demum nullo prætextu reuocare soleat, vt nuper cōcilium indictum reuocauit: Non sufficio mirari, cur non pudeat eum mendaciorum: sed vt propheta ait. Frons meretricis facta est tibi, & noluiſti erubescere. Totus mundus nouit, Bucerum hic contumeliā facere Paulo III. Pontifici Max. qui Concilium quidem Mantuæ apud sacri Romani Imperij principem, sanguinis necessitudine cū multis principibus Germaniæ coniunctum, liberrime indixit,

ſine

sine omni molesta conditione. Qua causa autem Illustris-
simus Dux Mantuæ reiecerit à se Concilium, non est me-
um iudicare, modo ne Papæ imputetur: coactus ergo <sup>Dux Man-
tuæ.</sup>
Concilium non reuocauit, sed transtulit Vincentiam, do-
mini Veneti oppidum præclarum: vbi dum initio adesse
non posset, quod tantæ ætatis princeps, per altissima Apen-
nini iuga in maximo æstu se Nicæam contulit, ad pacem
inter potentissimos Christianitatis principes, diuum Ca-
rolum V. Imp. & Franciscum Francorum regem concili-
liandam: Interea tamen pro pastoralis suo officio tres ex <sup>Papa cum
Im. & rege
Francorū.</sup>
S. R. E. Cardinalibus Vincentiam misit, pro Concilij
inchoatione, at nemine comparēte, & Augustissimo Ro-
Imp. Carolo, ac Rege Ro. Ferdinando, Galliarum quoque Rege
Christianissimo, petentibus ex Genua, bullam prorogatio-
nis Concilij vsq; ad pascha anni 1538. publicauit: Quid
in his omnibus peccauit Pontifex: vbi refugit Concilium?
Quin vos potius, indicto Concilio, omni conatu, illud
impedire conati estis, Pontificem, & Concilium multis
iniurijs afficiendo, vt edita scripta testantur: & declinastis
ex friuolis causis cōcilium, Luder scripsit, quod nullo ege-
at concilio: Vos ergo Sectarij refugistis generale Concili-
um, non Pontifex. Vos vt omnium ætatum hæretici, con-
ciliabulum quæritis, vbi locus & personæ vestræ perfidæ
accommodarentur, vbi Bucerus præsideret, vel Hofander,
aut mus aliquis: At Deus tuebitur ecclesiam suam san-
ctam, & fidem catholicam.

At venenū tandem expuit sanctulus ille Bucerus, qui
tam ardentem simulat se quærere concordiam & vnionem
charitatis in omnibus ecclesijs, nam sic dolose & fraudulen-
ter prætextum illū, suis iniquis consilijs & hæresibus appo-
nit: at quam concordiam querat, hic prodit: cū Germanis
consultit, vt plenū schisma faciant, ecclesiæ Romanæ vales-
dicant, sibijs consulant, imo consulentem Christum <sup>Bucer suadet vniuer-
sale schi-
sma Ger-
maniarum.</sup>

a ij audiant

PRO CATHOLICIS

audiant & sequantur, ac si Christus consulat & loquatur per apostatā, sectarium, nuper Zuinglianum, & infelicitē incastuosum, cuius consilio Germania se præscindat ab ecclesia Catholica & vniuersali: non impetrabit hoc, Deo catholicos principes dirigente.

CORRECTIO EORVM QVAE BV

cer temere effutiuit contra responsum Principum Catholicorum.

A B initio Bucer vt negligentē lectorē fallat, tria facit: primo protestatur se ista scribere nō aīo lādēdi principes, sed satisfaciendi causa muneri suo, & testari de optima voluntate Christi. Secundo proponit aliqua se nō probare in hoc respōso principū, qā non dubitet, nec illa probari Christo dño. Tertio ait se non tam ipsis principib. q̄ paucis suggestoribus hoc imputare, qui studio teneantur eorū quæ hæc caro expetere solet. Aperiamus dolos vulpeculæ. Nā primo si fuisset in scholis Iurecōsultorū, didicisset protestationem nō releuare, cui ipso facto contrahenitur, vt est textus ac doct. in c. cū M. de constit. in c. Cumana de electi. Bar. in l. nō solū ¶. morte ff. de no. op. nūc & c. Quare cū protestatur se nolle lādere principes: & tñ cōtinue eis iniuriat, frustra aut iactat officium suum, quis em̄ hoc ei iniūxit, vt scriberet in principes: vanius est quod iactat voluntatem Christi, cum magis studuerit adulari sectarijs suis, & voluntati eorum morem gerere, quā obsequi voluntati Christi, quem dudum reliquit.

^{1.} *Protestatio Bucerī non releuat.*

^{2.} *In nullo protestatio*

Bucerana non placet Christo.

Secundo nimis arroganter reiicit responsum principū, quia non dubitat aliqua non probari à Christo: Dico eum adeo immersum hæresibus, vt pertinaciter affirmet ea placere Christo, quæ maxime pugnāt cōtra saluatorē nostrū. Et in hoc ego minime dubito, & fidenter pronuncio, habens pro me consensum, non modo Catholicorum principum, sed & Catholicæ ecclesiæ, auctoritatē conciliorū & sanctorū

sanctorum patrum, edictum gloriosiss. Im. nostri Vuormaciefi,
 Recessum Ma. suæ Augustæ. Cū tu Bucere nō habes p te, ^{Patroni}
 nisi patriarchas hæreticorum, Hussum, Ludeg, Vuiclefum, ^{Buceri.}
 Pickardos, Vualdeñ. & similia mōstra. Tertio mix est, q
 adeo pstrictæ frontis sis, & nō erubescas imponere catho- 3.
 licis, q studio teneantur eorum, q hæc caro expetit: cum to-
 tus mundus sciat, vos teneri huiusmodi carnali studio: & ^{Luderani}
 ideo cōtra vota & fidē præstitam ducitis moniales & mo- ^{carnales.}
 nachas pro vxoribus, ieiunia, horas canonicas, officia cul-
 tus diuini, quadragesimā, confessionē & similia omnia res-
 puitis, vt plus Epicurei videamini q Christiani, plus disci
 puli Iouiniani & Nicolai diaconi, q sanctorum patrum. Non ^{Galat. 5}
 didicerunt hoc à Paulo, q Galatis scripsit. Vos in libertatē
 vocati estis fratres, tñ ne libertatem detis in occasionē car-
 nis. Nō didicerunt hoc à Petro, q scripsit. Quasi liberi, & ^{1. Petri 2}
 nō quasi velamē habentes malitiæ libertatē, sed sicut serui
 Dei. An nō S. Petrus in spiritu prouidit Buceg & cōtū illi ^{2. Petri 3}
 us, qñ prædixit. Venient in nouissimis temporibus in des-
 ceptione illutores, iuxta proprias concupiscentias ambu-
 lantes. Digeramus ergo in pūcta, quæ Olibrius iste in Ca-
 tholicos principes temere ac procaciter effutiuit.

PUNCTVM I.

E Grefert Bucex, q principes religiosissimi ab initio se ^{Principes}
 catholicos nominarunt, at cur id nō facerent, qui se. ^{Ro. obedi-}
 apostolicæ adhærent, ac catholicæ ecclesiæ iuncti sunt, qui ^{entiæ ca-}
 concilijs generalibus, & sanctis doctoribus obediunt, qui ^{tholici.}
 eā sequuntur Christianā religionē, quā Germania ab ho-
 minib⁹ Dei accepit, Sāctis, Materno, Lucio, Pirminio, Mē-
 rado, Kiliano, Florento, Gallo, Ruperto, Corbiniano,
 Vuilibaldo, Maximiliano, Magno, Narcisso, & alijs à deo
 electis, & tot centenis annis obseruauit. Hi merito se catho-
 licos nominant, qui diuo Cæsari nostro ac Catholico res-
 gi adheferūt in edicto Vuormaciefi. ac recessu Augustano,
 a iij qui

Bucer quā
do non hē
reticus.

qui auorum & proauorum fidem firmissime tenēt, nō des
generes filij. Bucerus affirmat eum facere iniuriam Chris
sto & ecclesie eius, qui eum vel hæreticum, vel schismaticū
iudicet, at sanum ei in hoc dabo consilium, abiuret & relin
quat errores Vigilanti, Louiniani, Berengari, Albigeniū,
Pickardorū, Zuingli, Hussi, & similium, & repudiata mo
nacha redeat ad vnitatem sancte ecclesie Dei, nemo eum
vel hæreticum vel schismaticum accusaturus est.

PVNCTVM II.

Commendat principes, qd diuo Cæsari gratias agūt
pro studio concordie in negotio fidei, at mox depro
mit aculeum in principes, optandum, inquit, vt hoc studi
um sic gratum haberent, vt veris animis & rationibus ad
iuuarent. Si adimit principibus catholicis, ac si Cæsare non
parati essent adiuuare, iniuriatur nobilissimis principibus,
q optant ex animo Christianā concordiam. At quod cōni
uere debeāt, aut cōsentire errorib9 à CCCC. annis, octin
gentis, mille annis damnatis, ipsi in fide stabiles, nō sunt
vnq̄ admissuri. Verum vero cōsonat, non falso, aut errori.

PVNCTVM III.

Liber ob
trusus Im.

Extollit viam à diuo Im. propositam in Comicijs: me
rito hoc facit, quia non parum iuuat authorē libri sue
Maieitati obtrusivnde sæpe Lutherismū redolet, vt in ex
amine libri aperuimus. Quod si gloriosissimus Imp. fuisset
recte de libro, & contentis in eo informatus, proculdubio
ipsum pro catholico animo suo reiecisset, at cum liber iste
tm placet Bucero, cur passus est eum in tot articulis impu
gnari à suis condeputatis, vt scripta oblata indicant. De E
piscopis in q̄s dētem acuit Bucer dicturi sumus posterius.

PVNCTVM IIII.

Catholici principes fatentur in orbe Christiano inua
luisse plurales abusus, sectas, hæreses, hoc arripit pro
se Bucerus, inferens, ergo principes & maxime episcopi,
des

beabant his malis remedia querere, aut quæ offerebatur cer-
tissima, amplecti. Is est conatus schismaticorum, vt omnes
in suas sectas pertrahant. Vetus est verbum. Medicina nō
debet esse nocentior morbo: vt Bucer cum suis pro abusi-
bus vult substituere sectas, hæreses & schismata: Rectius
principes catholici Imperiali celsitudini indicarunt proba-
tissimum extirpandarum hæresum ac abusuum remediū
& antidotū efficacissimum, s. generalis concilij celebratio
nē. Ita sancti patres, deo amabiles Pontifices & Episcopi,
ac gloriosissimi Imperatores & reges Christiani, à concilio
Nicæno vsq; ad Constantiē, sancte ac salubriter observa-
runt.

PVNCTVM V.

E Grefert Bucer, quod principes catholici meminerūt
sectarum, & hæresum, quia forte in suos sit tortū, q; si
ita videbatur Episcopis, debebant eos conuincere erroris.
Vex cū in Arrio & alijs hæreticis tanta fuerit semper ob-
stinatio mētis & p̄tinacia, vt etiā victi, non cederent, sicut
nec Nouatus Cypriano & Cornelio, Nec Pelagius & Do-
natus Augustino, Nec Eutyces Leoni, nec Heluidius, Vig-
lantius, Iovinianus B. Hieronymo, Nec Marcion Tertulli-
ano, aut Valentinus Ireneo, sed in suo sensu abundātes, eti-
am victi, in hæresibus permāserunt immobiles. Id quod a-
postoli experti sunt in Hebione, Cherinto, Simone mago,
Menandro, Nicolao diacono, & S. Paulus Hymeneum &
Alexandrū erarium sathanæ tradidit, quia circa fidē nau-
fragauerūt. Ideo nemo miretur, Luderanos, Zuinglianos,
Parabaptistas, Suermers toties victos scriptis & disputa-
tionibus, noluerunt tamen se agnoscere victos, sed perti-
naciores & duriores semp recesserūt, sicut Iamnes & Mam-
bres resistunt Moyfi. Ita hi resistūt veritati. Vt oīs labor
eos instruendi vanus sit & cassus, quid enim profecit S. Ste-
phanus disputando cum Iudæis? Quid Paulus? Quid cor-
leſtis sapientia Christus cum Pharisæis disputando. Ideo
recte

Malū con-
siliū cōsul-
tori pessi-
mum.

Hæretici vi-
cti nolunt
cedere.

Apo. 2
1. Tim. 3

Pertina-
cia hæreti-
corum.
1. Tim. 3

Acto. 6
Act. 17. &
20.

Disputare
cū hæreti-
cis.

Matth. 23

L. nemo
C. de senten-
tia tri. &
fid. cath.Agriensis
Hungar.
Attrebatū
Burgūdu
Morus li-
gur.
Tit. 3
Contare-
nus.

Prouer. 18

recte monuit Chrysostomus. Audi homo fidelis, q̄ contra
hæreticū libenter contendis. Si Pharisei placati sunt, & in
certando contra hæreticū potes eum placare, si eū viceris.
Si aut̄ Pharisei victi quidē sunt à Christo, placati autē nō
sunt, quomodo tu poteris eos placare cum viceris? Nun-
quid Christo fortior es, vt quos ille nō placauit, tu places.
Et prudenter monuit Origenes. Proprium est Sadduceo-
rum vel omnium, qui mendaciū sunt doctores, obmutescere
quidem, non autem tacere, nam etsi obmutescunt quā-
tum ad rem, non tamen tacent. Ideo recte egit gloriosiss-
mus Imp. noster Carolus à Deo coronatus, Vuormaciæ,
qui noluit in articulis iam pridem damnatis, Luderum ad
disputādum admittere, prædecessoris sui Marciāni Augu-
sti secutus vestigia, qui in Codice constituit. Iniuriā facit
iudicio Reuerendissimæ Synodi, si quis semel iudicata ac
recte disposita, reuoluere & publice disputare contende-
rit. Vñ non defuerunt Reuerendissimi episcopi, qui pos-
tuissent diuersarijs monstrasse iter salutis, non solū ex ordi-
nibus imperij, sed & alij quoq; pro vera fide zelantes, vt
D. Reuerendiss. pater Frāciscus ex Comitibus de Frangia-
panibus, Colocen. & Agrien. Reuerend. P. Antonius Epi-
scopus Attrebaten. Iohan. Episcopus Mutinen. cum alijs.
Verum frustra fuisset Deo amabilium Archiepiscoporum,
& Episcoporum labor, quoniā Paulus non conuincēdos
docuit hæreticos, sed vitādos. Expertus est id Reuerendis-
s. pater Cardinalis Contarenus se. ap. Legatus vir eruditio-
ne ac integritate vitæ oībus modis summus, quē vnicum
sacrarū literarū cognitiōe oībus schismaticis opponimus,
at nihil pmouit apud peruicaces & obduratos istos suis
adhortationibus & admonitiōibus pijs. Sicut nec do-
ctiss. Card. Caietanus, timendū est, q̄ puenerint in profun-
dū malorū. Ideo oēm catholicā instructionē contemnūt.

PVNCTVM VI.

Cathos

Catholici principes suggererunt Cæsareæ Maieſtati, non decere, vt consentiant in mutationem religiōis, ceremoniarum, aut rituum, qui aliquot cētenis annis durauerunt, & partim à sacris cōcilijs sunt instituti. Christia-
nissimum hoc principum votum, & desiderium carpit ve-
nenata lingua Bucerus, & suggestoribus tribuit, qui vicio-
rum suorum correctionem effugere velint. Verum nō agi-
mus hic de vicijs personarum, sed de veritate fidei, quā fœ-
dissime deturpauerunt, tota Germania nouit porcos illos
Epicureos, vt etiam laici vestri querantur nullā apud vos
inueniri vitam Euangelicā, abstinentiam, castitatem, ieiun-
nia, deuotas preces, vigilias, charitatem, sobrietatem, hu-
militatem, vitam exemplarem, & alia, quin contrarium in
toto vestro clero mundus experitur, vt supra ostendi.

Luthera-
nus clerus
dissolutus.

At quod vafre Bucerus venit, ritus & ceremonias non
debere mutari, sed vitia, & corruptelas q̄ in hæc inuaserūt,
mutari volebat, & quæ in his impie demutata sunt & mu-
tilata sunt. Hic Bucere tibi, & corruptoribus tuis respon-
deo, neminē post Hūssum tot vitia intulisse ritibus eccle-
siæ, sicut Lutherus & Zuinglius. Nos catholicos arguere
nō debes, neq; vero potes, per nos mutilata multa in riti-
bus, cū vos ardenti furore clamatis ad populares, nos nimi-
um addidisse, quā parum ergo tibi, q̄ parum tuis constas,
qui tā imprudenter accusas nos mutatiōis, & mutilatiōis.

Ritus cor-
rupti abo-
leantur.

Hortaris ergo, vt corruptelæ illæ nouiter inuectæ, & citi-
us & seuerius corrigant. Dico abusus, vitia, & impietates
vestras correxit pro pastoralis officio Leo X. Papa se, re, &
post eū Hadrianus VI. Clemēs VII. & mō Paulus III. sed fi-
lii Belial nolūt sanari aut emēdari. Corrigere voluit Caro-
lus V. Im. Religiosiss. pius felix Augustus, & Vuormacię, &
Augustæ, ac deinde Ratisponæ, at apud incorrigibiles, ni-
hil potuit pijs. princeps proficere. Cū ergo nemo plures
corruptiōes in Ecclesiasticos ritus inuexerit, quā vos Lud-
b derani

Correctio
Luderani,
sed non e-
mendari.

Carolus
Imp.

PRO CATHOLICIS

derani & Zuingliani, qui medicinā correctiōis non admittit, cur ergo tam temere succēses catholicis principibus.

PVNCTVM VII.

Peccata
cleri.

Matt. 23

Matt. 3

Matth. 13

Iohan. 3

Clerus Lutheri
prior Romano.

Nume. 16

EXtra chorū saltat Bucer, solum vt maledicentiæ suæ satisfaciāt, & aceruum iniuriarum & conuictorum effundit in catholicos, de Simonia, ambitioe, cura nimia negotiorum secularium in clero luxu, pompa, mala administratione sacramentorum & ceremoniarum, &c. Duo dixerim Bucero. Vnū, omnibus bonis ista displicere, sed in hoc regno cœlorum sunt virgines prudentes & fatuæ, in hac area triticum & palea, vsquequo veniet, qui ventilabrum habebit in manu sua, in hac sagma Ecclesię sunt pisces boni & mali, in agro dñico triticū crescit & zizania. Si tā innocens est Bucerus cū suis cōiugatis iaciat prior lapidē innocentes: Omnes boni gemunt suspirijs, vt fiat reformatio, sed per viros bonos, & religiosos, non p apostatā schismaticum. Alterum etiā audi Bucere, quæ hic offundis Reuerendissimis Archiepiscopis & Episcopis, an nō iure possent tibi obijcere acriora crimina, blasphemias, impietates, hæreses, & schismata, si pergis dicere quæ vis, audies q̄ nō vis? Nam calumniæ illæ nihil faciunt ad Catholicorū Principum responsum, qui si factiosos filios Chore & Dathan persequuntur, profecto bene faciūt, & meliori nota indulgentiam peccatorum à Christo consequuntur, quā quando tuus sanguinarius Luder dedit indulgentias principibus & nobilitati, si quādo rusticos occiderent, transfoderent, & mactarent: quos ipse impia sua doctrina in seditiosem, tumultum, rebellionem, ac bellū seruile excitauerat.

PVNCTVM VIII.

Principes
petūt Concilium a
Papa.

Catholici Principes, vt Germani filij ecclesię catholi-
cæ, ac obediētes se. ap. & Ecclesię Romanæ, hāc fidei controuersia nuper exortam, ad conciliū reiecerūt supplicātes Pontifici Romano, vt citius generale conciliū indicat.

dicat: sicut Imp. recepit id se à Pōtifice efflagitatur, hic insanit Bucerus & totus furit contra principes & consiliarios eorū, q̄ tam indignū obijciant argumentum, quia Pōtīfex sit habiturus concilium, ideo nō debeat iam iniri ratio reformādi ecclesias, dū Imperator & principes aliī nolunt recipi articulos cōciliatos: At ab initio Bucere detexi impiū dolum tuū & funestā practicā tuam, qua fraudulēter aliq̄s articulos erroneos impetrare voluisti ab incautis, & sic diuū Im. catholicū fallere voluisti volubilitate verborū, q̄arte decipiēdi & circūueniendi semp̄ vsi sunt erga Principes viros patriarchæ tui hæretici veteres, Arrius, Macedonius, Ursatius, Valēs, Nestorius, Dioscorus & aliī. Quæ em̄ fraude imponere niteris Cæsaris sacro capiti & Principibus religiosiss. cū articulis tuis cōciliatis: cū scripta p̄ vos in colloquio exhibita, in p̄cipuis articulis fidei catholicæ manifeste testent̄ discordiā & dissensionē vestrā à catholica ecclesia & libro, absq̄ eo, q̄ siluisti ad multos articulos libri, quos tota Germania nouit vos non recipere, sed abominari. Speras ne homo impudens præcellsum Im. ac catholicos principes mendacijs tuis vinculari, vt credant articulos conciliatos, in quibus *ἡ ἀλήθεια* à veritate, à fide, ab ecclesia, & à nobis dissidetis, at vanā tuā iactantiam ab initio manifeste conuici, & idem feci supra post confutationem articulorum falsorum per vos oblatorum. Prodi si audes, & articulos ementite conciliatos, denuo proponas, vt catholicis principibus imponas.

Dolus Buceris.

Lutherani dissident ab ecclesia & libro.

PVNCTVM IX.

Catholicis principes, rogarunt diuum Cæsare, vt si generale Concilium impetrari non possit, nec ratio habendę nationalis synodi summo Pōtifici & Cæsareꝝ Maiestati placuerit, vt sine dilatione, in imperiū & Germaniam redire velit, & cōuocatis statibꝫ tētet, vt errores extirpent. Et hic stomachatur Bucerus, aculeo innocentem pungēs

Pro Pontifice.

b ij Pontis

Luderani
contra cō-
cilium.

Ioſu. 22

Cōcilium
ſemper cō-
tra hære-
ſes.

Pontificem, horrentem & fugiētem concilium cum ſuperioribus annis indicto Concilio Mantuæ, & mox tranſſato Vincetiā, nemo repertus ſit ex omnibus Chriſtianis, qui magis refugerit concilium quā vos Luderani. Et conſtanter ego affirmo, quādoquē coactum fuerit Oecumenicum & Catholicum cōcilium, Bucer, Luther, Hoſſander, Blarer &c. nequaquā comparebūt. Mordet etiā principes, quod in congregandis concilijs authoritatem pontificiam & imperatoriam coniunxerunt, quod indignū ſit ſimplicitate Germanica, nam cum ipſi ab obedientia ſe, ap. exciderint, vellent omnes principes diſcedere à ſe, ap. & ab eccleſia Romana, & ab vniuerſo orbe Chriſtiano, prophanum altare foras conſtituentes, cum nouem tribus & dimidia ægretulerint altare ab alijs conſtructum, ſolum memoriale, non quo ſacrificia Deo offerrentur. In ſumma hoc agit Bucer, vt Pontificem & Principes Eccleſiæ excluderet à concilio ſubſtitutis ſuis apoſtatis, votifragis.

At quā iniquus eſt Bucer piſſimis Principibus meis catholicis, dum hoc rogant Imp. q̄ ipſe obtulit & recepit ſe facturū, ſ. vt celebretur vel generale concilium, vel nationale, q̄ ſi impetrari nō poſſit, Senatus imperij, cōuocetur. Indignatur Bucer, quid hoc ludant circulo. At non vult Bucer ordinariam viam tentari, cum omni ætate ſuborientibus hæreſibus, ſemper viſum eſt ſanctis patribus, non ſe licius illas poſſe extirpari, quā generalis concilij iudicio. Quod ſi Deus nobis iratus, concilium generale celebrari nō permitteret, proximum remedium priſcæ eccleſiæ eſt nationale concilium, ſicut hæreſis Felicianæ contra imagines crucifixi, & ſanctorum exorta nationali Concilio Germanorum fuit damnata Franckfordiæ ad Mænum, præſidentibus tamen ibi, (etiā ſi rumpatur Bucer) Pontificijs legatis & apocriſarijs, Theophylactio & Stephano Episcopis.

PVNCTVM X.

Catho

Catholici principes deliberarunt firmiter adhæsurus
 veteri religioni, sicut illa ab apostolorum tempore, per
 Concilia & patres vsq; ad hodiernum diem mansit. Con-
 tra hoc Christianissimum principum propositum, cū mo-
 mus nihil habeat qđ dicat vt tamen molestus sit optimis
 principibus, antiquam cecinit cantilenam de abusibus &
 delictis aliquorum, nō memor verborum Christi. Neesse
 est vt scandala veniant, sed cur Bucerus alienum seruum
 iudicat, qui dño suo cadit aut stat? Væ erit illi per quē scan-
 dala veniunt, festucam vidit in oculo proximi, & negligit
 trabem in oculo proprio. Immiscet tamen quæ vellet ob-
 seruari à Catholicis principibus, videlicet, vt sacramenta
 non administrentur, nisi in lingua à populo intellecta. Itē
 quod nullus sceleratus admittatur ad missas vel celebra-
 das vel audiendas: profecto si hoc facerent principes, Bu-
 cerum nullatenus admissuri sunt ad missam. Item, quod
 in missis sacramenta administrentur, quia sui delicatuli sa-
 cerdotes nolunt celebrare, nisi habeant communicantes.
 Item, quod vtrunque sacramentum præbeatur plebi pe-
 tenti. Mirum quomodo mutatus sit Bucerus, qui tot annis
 laicos vtraq; specie Sacramenti priuauit, Zuingliano mo-
 re pistorium panem pro corpore Christi tradidit, vt tota
 nouit Argentina, & palàm Zuinglianismum Bernę defen-
 dit, atq; cū Zuinglio, Oecolampadio & Capitone restitit
 Marpurgi Ludero, Melanchtoni & Ionæ: adeo vt rece-
 dentes super articulo de veritate corporis & sanguinis dñi
 nostri Iesu Christi, non potuerunt concordari. Item vt mo-
 nachis, sacerdotibus & monialibus matrimonia permit-
 tant: Inuehitur denuo in consultores principum, & recur-
 rit vipera ad abusus: felices exclamat ecclesias si illis ve-
 tus religio restituatur, ac si ipsi non aliud quærant aut mo-
 liantur: Vides veterem existimat religionem, illam Hussi-
 cam, Vuicleficam, Picardicam, Berengarianam, Iouinianam,
 b in nam,

Matth. 18
 Rom. 14
 Lucæ 6

Articuli
 Bucij.

Marpurgi
 sectarij.

Vetus eccle-
 sia Bucij.

nam, Vigilantianam, Felicianam, tam in felicibus ac damnatis monstris natam.

PVNCTVM XI.

Catholici principes in memoriam reuocarunt Imperatori recessus ordinationes, ac mandata Maiestatis suæ cum statibus catholicis, & præcipue recessum Augustæ, in quem communiter status consenserint, & appensis sigillis suis subscripserunt, promissis etiam auxilijs Maiestati suæ: Confirmatus fuit recessus ille Ratisponæ per imperialem celsitudinem ac status imperij Anno gratiæ 1532. & tandem etiam Haganoë Anno 1540. Principes qui ibi in propria persona fuerunt eundem approbarunt cum serenissimo principe Ferdinando, Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ rege, quare firmiter præfatis recessibus, & mandatis inherere decreuerint: potissimum cum Imperialis Maiestas in ppositione facta in his Comicijs, eundem recessum Augustanum saluū manere, se velle declarauerit.

Cum ista Catholicorū ppositio apud omnes cordatos & pios Catholicos non possit nō honestissima censeri, vbi manifeste se stabiles & firmos in fide declarauerunt, vt nō sint iam paruuli fluctuantes, qui circumferantur, vt Paulus præcipit, omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia Bucerana ad circumuentionē erroris: Tamen contra principes arcuato vulnere insurgit scorpius, & catholicis cum catholicorū responsum venenata carpit lingua, præterit autē edictum Vuormaciense Anno 1521. Editum & alia mandata Augustissimi Imp. nostri & Augustæ, infestatur recessum, quia ibi salubriter constituta per Episcopos & principes non obseruentur, quæ dinumerat per digitos 1. contra sacerdotes inhoneste conuersantes, 2. concubinos, 3. laice vestitos, 4. contra blasphemos, 5. contemptantes ad æquales haustus, 6. contra luxum vestium, 7. contra nimios sumptus, 8. contra vsuras & fraudes cōmerciorum

Augustæ
recessus.

Eph. 4

Hiero.

PRINCIPIBUS.

ciorum: lamentatur Episcopos & principes ista non obseruare, sed subditos tributis periculose (aptum seditioni verbum) premere, sceleratoribus omnia patefacere.

Facientes
contra recessum
Augusti.

At quis hæc legens non perspicit vertiginosum caput Bucer: nam Cæsarea Maiestas sententiam proposuit de ineundo consensu religionis, & de religione responderunt principes, quia velint adherere recessui Augustano: Ineptus Sophista Bucer obiicit de moribus & vicijs hominū, ac si Lutherani & Bucerani laici non quotidie peccarent contra præcepta & mandata Dei in via morum, alioquin sanctuli non orarent quotidie. Et dimitte nobis debita nostra: nam enumeratis octo articulis, nullum profert de religione, qui tam multi sunt in eodem recessu. Fateor principes benefacerent, si salubriter constituta in moribus obseruari curarēt: An nō & decalogū custodire præceptum est, in quē quotidie peccatur cū prouocatione iræ diuinæ: & quisq; Bucerana legerit, videt eū articulos suxisse nō ex recessu Augustano, cui firmiter se adhæfuros principes promittūt, sed ex alio decreto, Cæsaris extra recessum de ordinatione & reformatione bonæ policie in Imp. Romano.

Aggreditur durus censor Bucer etiā recessum Ratisponensem, quasi nouus Mercurius à Deo missus, vt omnia p libidine sua taxet & reprehendat, quia illic sancitū sit, Cæsare non obtinente indictionem concilij à Pontifice, in alio conuentu imperij de religionis consensu constitueret: lam Pontifex (ait) vt ante sæpe fidem fefellit.

An non in mētem tibi venit Catholice lector, quod Dauid de calumniatore dixit: Os tuum abundauit nequitia, & lingua tua cōcinnabat dolos, sic temere & falso criminari summū sacerdotē Christi: Vniuersalis ecclesiæ præfidē, vt Luder suus sex rationibus insolubilibus probauit suo iudicio: nōne hoc est hominis flagitiosi & maledici: Bella enī Augustissimi Cæsaris in Aphrica aduersus infideles. Et in.

Psalm. 49

Luder.

b. y

Pro Papa in prouincia contra potentissimum Gallorum Regē, concilio remoram fecerunt: Nec tamen apostolicus Pontifex fefellit quenq̃, sed concilium œcumenicum indixit, & oīa fecit quæ concilij felicem progressum promouerent, quis impediuerit, paulo superius dixi: Ne tamen deesset paterna clementia, transtulit Concilium Vincentiam, vbi etiam nihil eorum omisit, quæ ad continuationem concilij facerent, vt Luderanis dicere possit, popule meus, quid vltra debui facere tibi & non feci: Vos fuistis primi, qui detracta stis venire ad conciliū, quia omnis qui male agit, odit lucē & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

PVNCTO. XII.

Pacta sigilla
lata seruare.

Oblatio
Eckij contra
Zuinglianos.

Catholici principes meminerūt recessum Augustē, sigillis principum subscriptum & roboratum: Bucer mox iudicat hoc in eos tortum, qui eidem decreto subscripserunt, & postea ab eo declinauerunt. Pacta seruabo ait Prætor, & magna fuit veterum principum Germaniæ constantia, vt fideliter custodirent, quæ sigillis suis roborauerant: Frigida est & inanis Bucerī palliatio, quod principum sit mutare ea quæ iniquitate temporum irrepserunt, aut errore recepta sunt cum lege Dei, & vera religione pugnantia. Hæc Bucerus ex felleo, perfido, ac schismatico animo euomuit notans recepta ab ecclesia catholica, quæ in recessu Augustano continentur, pugnare cum vera religionet. Cum hoc vere de suis Hussicis & Pickardicis damnatis erroribus ac corruptis dogmatibus diceret, Ego sub periculo capitis mei, offero me gloriosissimo Imperatori nostro Carolo & Catholicis statibus, omnia me defensurum in negotio fidei recessu Augustano contenta, aduersus Bucerum, ac omnes Suermeros sibi adhærentes, concionatores tam Luderanos quā Zuinglianos, vel coram sacro concilio generali, vel statibus imperij, aut Theologis celeberrimarum academiarū, Parrhisij, Salamini, Conpluti, Louanij

nij & Patau: Agite quotq̄ estis, contra vnum insurgite
Eckiū, an adiutorio Dei non de vobis oībus veritas fidei
triumphet, & victoriam reportet. Haftenus ludicra tracta
uit Bucerus. Iā ad seria venit, & q̄ maxime cor eius pupuge
runt, de cōciliatis articulis p̄ catholicos Prin. nō admissis.

PVNCTVM XIII.

Catholicī principes responderunt super articulis, in
quibus inter collocutores conuenit, an sint recipiēdi
& approbandi, vsq; ad conciliū, se in hoc nullo pacto con-
sensuros ob plures causas: Primo, quia aliqui articuli sint
superuacanei, vt sunt primus, secūdus, tertius, & quartus
absurdū autē est articulos nunq̄ controuersos reconciliaris
Et articulus quartus nō Ratisponæ, sed Vuormaciæ est res
conciliatus, sub alia tñ forma, quā sit in libro propositus.

Principes
non recipi
unt concili-
atios fūco
articulis.

Reluctatur Bucer, & mordet Principes nobilissimos, q̄a
hanc causam obiecerint, indignā principū dignitatis quia
collocutores non posuerint hos articulos, sed authores li-
bri oblatis per Imp. Nec superuacanei sint articuli, cum hi
ad doctrinam de hominis lapsu pertineant.

Gratias ago dño nostro Iesu Christo, qui animos Ca-
tholicorum principum præseruauit, ne in scyllam articu-
lorum præsumpto conciliatoꝝ inciderēt, & sic dolos, frau-
des & astus Buceri frangerent, cū non alia causa toto trien-
nio pertinaciter colloquiū expetierint, nisi vt catholicis im-
ponerent, obtentis aliquibus articulis, iactarent coram ru-
di plebecula, & detorquerent eos in deprauatissimum sensu
sum, secundū malitiam infecti cordis. At præuenit princi-
pum constantia consilium malignantium, vt exultare poss-
sint cum Propheta, quoniam gratis absconderunt mihi in-
teritum laquei sui, superuacue exprobrauerunt animam
meam: quia laqueum parauerunt pedibus nostris, posue-
runt p̄ctōres laqueum mihi, sed de mandatis tuis non erra-
ui. Benedictus dñs, qui nō dedit nos in captionē dentibus

Buceri do-
lus super
colloquio

Psal. 54

c eorum

Psal. 125 eorum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Ad iutorium nostrum in nomine domini, qui fecit cælum & terram. Domini itaq; nutu dissipatum est consiliū Buceris. Hinc illæ lachrymæ & querelæ: hinc clamat, insanit & furit, & quasi mente alienatus scribit & loquitur: mirum q; se non suspendit vt Achitophel. Nam ex qua Grammatica homo sibi animo constans posset dicere, articulos nunquā controuersos esse reconciliatos: cum reconciliatio præsupponat dissensionem, discordiam, aut indignationem, vti **Matth. 5** Christus ait. Si offers munus tuū ad altare, & recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum, & vade & reconciliare fratri tuo. Vis de cur reconciliatione opus habet, quod frater tuus habet aliquid aduersum te. Ideo recte principes dixerunt illos superuacaneos, non curantes, quis illos posuerit: at recte Bucer fatetur plures fuisse qui scripserint librum: quoniā ipse quoq; vnus est ex ijs qui calamum veneno tinxit in hoc libro, vt mox manifestius explicabimus.

Audet ad hæc Bucer nobilissimos principes calumniari, & falsitatis arguere, quod responderunt diuo Cæsari alia forma conciliatum esse articulum 4. quā in libro sit propositus, adeo nihil pudet mendaciorum apostatam: quod vt toti mundo fiat manifestum, subiiciam formulā reconciliationis articuli illius, vt Vuormaciæ conuenit.

CONCORDIA SVPER ARTI. II. CONF
FESSIONIS De peccato originali, Vuormaciæ inita post triduanam disputationem, præsentibus Illustri. D. A. Granuaella Imperiali commissario, & D. Anthonio Episcopo Attrebatensi, per D. Mensingum & Eckium ex vna, Melanchtonem & Bucerū ex alia, quam XI. & XI. vtrinq; deputati confirmarunt.

AN

Fatemur vnanimi sententia, omnes ab Adam propa-
gatos secundum legem cōmunem, nasci cum peccato
originali, & ita in ira Dei.

Cōcordia
Vuormā-
cia.

Est autem peccatum originale, carentia iustitiæ origi-
nalis debitæ inesse cum concupiscentia.

Cōsentimus etiam, in baptismo reatū peccati originalis
remitti cū oībus peccatis, per meritum passionis Christi.

Manere autē non solū Apostolicis scripturis, sed ipsa etiā
experientia docti sentimus, concupiscentiā, viciū naturæ,
infirmatē, morbū, &c. De quo qdē morbo in renatis, in-
ter nos conuenit qd maneat materiale pēti originis, sub-
lato formali per baptismū. Materiale autē vocamus pēti, qd
fit à peccato, qd ad pētiū inclinet, quod repugnet legi Dei,
quemadmodū & Paulus appellat. Ad eandē etiam rationē
in scholis compendio dici solet. Manere in baptizato origi-
nis peccati materiale, formale vero rectius est auferri.

Expendat iam fidelis lector, & conferat concordia istā
cum farragine quarti articuli in libro: & cogetur fateri alia
forma articulum illum Vuormaciæ cōcordatum: atq; Bu-
cerū iniuste, & friuole excellentissimos principes falsitatis
arguere, cū potius ipse iam aperte sit mendaciū conuictus:
nec releuat Bucerum, quod ait explicatius in libro articu-
lum istum descriptum, fateor magis Lutherice descriptū,
vt ex annotationibus nostris superioribus super eodem
libro manifestum fecimus: Nugatur Bucerus inter paucos
rem actam Vuormaciæ: quoniam vt memini, xi. & xi. ex
vtraq; parte, consenserunt in hanc concordiam, cum col-
locutores Ratisponæ non fuerunt, nisi duo & tres.

PVNCTVM XIII.

Catholici Principes in responso dato Cæs. Maieitati
hanc etiā causam assignarunt, quia in scripto oblato

c ij sint

*Alienus
modus lo-
quendi in
libro.*

3. Reg. 19

sint verba non consentientia consuetudini Ecclesie, formis loquendi vſitatis patrum; Hoc etſi inficiatur Bucer ad negandum manifesta vera obſtinatiſſimus, tamen ſuperius euici, pleraq; erronea in hoc libro, & Bucerum de ſuo ſpūto (quia ſcriptioni libri interfuit) multa immiſcuiffet vnde indigne fert optimos principes anteuertiſſe dolos eius, qui tam facilem affirmat in religione eſſe concordiam: facilis eſſet fateor, ſi Catholici hæreſibus cedere vellent, & cum eis in ſchiſmate & erroribus nigreſcere, ſed Deus pater miſericordiarum reliquit ſibi in Germania tot nobiles Principes & Comites, qui non ſunt maculati hæreſibus Lutheri & Zuinglij, ſicut reliquerat ſibi 7000. virorum in Iſrael, qui non curuauerunt genua ſua ante Baal. Eoſdem per gratiã ſuam cõſeruabit etiam in futurũ, ad gloriam nominis ſui, ac fidei catholicæ exaltationem. Quod Principes de libro queſti ſunt, cui inſint aliqua obliterãda, aliqua mitiganda, ſuperius euidenter oſtendimus: & vt ad me ſcribunt amici non ſolum Principes catholici arguunt librum, ſed & Philippus Melanchton alioquin mitis ingenij, & pacis amator, non per omnia cum eo conſentit.

PVNCTVM XV.

Catholici Principes aperte mentem ſuam patefecerũt Cæſareæ Maieſtati, quia articuli conciliati, vel non fuerunt controuerſi, vel ſint minoris momenti, at articuli maiores, & qui vulgum magis offenderunt, non ſolum nõ ſunt conciliati, ſed à proteſtantibus de nouo impugnati, vt nulla ſit in his ſpes concordie.

Hic ſe accingit Bucius, vt flexu verborum, ſophiſmatibus & nugis reſponſo Principum illudat: Et cum Principes obiecerunt aliquos articulos non fuiſſe controuerſos, ſurda aure tranſijt, ſicut Vlyſſis ſocij cæratibus Syrenes: quia nihil veriſimilis habet quod proferat.

1. Affert autem articulos, qui parui momenti ſunt ſ. de lapſu &

psu & reparatione hominis, de fide & operibus, de vera pœnitentia, de ecclesia & eius membris, de sacramentorum usu & vi, de ministris ecclesie & potestate. At hos Bucer articuli tratur non parui momenti, pro quibus tot viri, ferro, igne, & aqua extincti sint, & magnificat hos articulos de fide & sacramentis, at a fino pellem leoninam detrahimus.

Articuli
minoris
momenti
concilii.

Primo de lapsu hominis, est ensis Aiakis, articulus ille non fuit controuersus.

Secundo assumit articulos parui momenti, hic corrumpit verba & sensum principum, qui non dixerunt parui, sed minoris momenti, quod ex ideomate locutionis comparatione adfert. Sint magni momenti articuli, tamen in respectu, si alijs conferantur, ubi plus deliquit diuersarij, & maiori piculo minores sunt.

Tertio perperam infert ex eo quod principes enumerarunt aliquos maioris momenti, quod alios omnes reputarint minoris esse momenti, cum articulum de pœnitentia, confessione ac satisfatione indubie inter maiores quoque locabunt. De articulo de fide & operibus dicant, quia fucosis caulis adumbrata est illa concordia. De vera pœnitentia omnino non conuenerunt, ut supra ostendimus, multo minus de ecclesia, nondum enim audiui ex Bucero, ut falsam suam & hereticam sententiam, quam Bernus inter suos Zuinglianos protulit, mutarit. Nam conabatur probare concilia generalia etiam directe determinasse contra verbum Dei, & hanc heresim probaturus euocat concilium Constantiense, quod hunc articulum Hussi damnauit. Ecclesiam esse tantum finaliter pœdestinatorum, Catholici autem ecclesiam dicunt congregatam ex bonis & malis personis, virginibus fatuis & prudentibus. Nondum ergo probabo conciliationem huius articuli, nisi Bucerus reuocet, & restituat honorem sacro concilio Constantiensis. Nihil conuenisse de vi & usu Sacramentorum, manifestissimum est, cum nec denuo conuenerunt, & principes aduersarij retractant admissionem Buceri de Sacramento ex-

Bucerus
de ecclesia
Bernus.

c in tremæ

tremæ vñtionis. Quid ergo non audet apostata, obijciēs catholicis articulos esse conciliatos, quos sui principes nolunt pro reconciliatis agnoscere? Ita de usu Sacramentorū vanissima est eius iactātia, cum hodie neq; in baptismo, neque in confirmatione, neq; quocunq; alio Sacramento, vsum receptum & consuetum ecclesiæ sequatur. Sic de vi Sacramenti, etsi vim sanctificandi contra Patriarchā errorū Sacramentis dederint, vbi autem largiuntur characterē imprimi? Vbi vel chrismate aut oleo sancto vtūtur, & deplorandū est, quō Sacramentū matrimoniū proscindunt. Hoc adiecerim in epistola ad Marpurgeñ. negasti cum Ludero efficaciam, & vim Sacramentorū, an ergo hanc sententiā retractaueris aut minus, cur nō manifeste fateris, at dolis consutus es, nam etiam super Mattheo cum Ludero colludis & vim baptismi aperte negas, quā tamen in oblato per Cæsarem libro fateris, talis Cameleon es, versipellis & instabilis, quamuis ibidē plures alios habeas errores intollerabiles. Baptismus non plus confert quā circumcisio. Idē est baptismus noster & Iohannis: At si redierit, mucores istos eximā naso eius, ea acrimonia qua decet: Quare falso Bucer istos articulos obtrudere vult Cæsareæ Maiestati & Catholicis ordinibus imperij. Eundē dolū de ministris ecclesiæ & eorū potestate ligdo deteximus in superioribus.

PVNCTVM XVI.

Catholicis principes vt fidem facerent Imperatori nostro piētissimo, præcipuos articulos, qui maioris scādali ac impietatis causa fuerunt in simplici plebecula enumerant, qui non modo non sint conciliati, sed de nouo vehementer impugnati, quorum primus est de venerādo Sacramento Eucharistiæ, eius adoratione & reseruatione.

Buceri impietates
Bernæ.

Bucer egregius Halophanta nititur mendacijs & blasphemijs illudere Imperiali celsitudini & principibus: quia probe conuenit adesse verum corpus & sanguinē Christi,
dum

dum exhibetur, vt ipse instituit. Hic te Buci appello & conscientiam tuam, si ita corde credis, vt hic contra principes obijcis, cur tu in prophana disputatione Bernensium. improbasti veritatem corporis in Sacramento meris cauillis sophisticis, quia Christus ascenderit in coelum, & sit ordinatio Dei, vt post suam ascensionem Christus non sit nobiscum corporaliter neque etiam fuerit in Eucharistia exhibita apostolis in cena Domini, alioquin habuisset duo corpora, vnum quod in mensa sedebat, aliud quod apostolis porrigebat. Aliud sophisma attulit, quia esse vbique sit proprium Dei; & quia corpus Christi non sit Deus, ideo non possit esse vbique in orbe Christiano. His telis inani-
bus obtudit Catholicos disputantes, & decepit Senatum Bernensem, quia abominabilem ac impiam deformationem (hui reformationem dicere volui) per ciuitatem, oppida & latissimam eius ditionem publicauit, de obseruandis in disputatione conclusis. Cur ergo seductor Bucere si iam contra sentis, non admones Bernates, te decepisse eos, ac reuocas tuam Berengarianam sententiam. At vereor, qui hanc nolueris reuocare Marpurgi coram Illustrissimo Hessorum principe, quin scriptis impijs Lutherum tibi aduersantem proscidisti, ac Pomerani psalterium falsasti, ne adhuc pulmoni tuo haereticis haec adhaereat, & fucosis verborum flexibus Catholicis & Luderanis imponas: Nam duriora in sectatores Lutheri scripsisti ad academiā Marpurgensem (ita eā appellas) quā perfidiam palliaries, & laborasti vt in fratrum numerum assumereris, constante errore tuo. Scis quā falsa praefixeris in quartum tomum postillae Luderii, vnde ille calamum in te acuit vehementer acerbum, quem calumniatorem appellas in Matth. vigesimo sexto cap. Vt confitetur omnibus non nudius te incepisse fallere. Nam huiusmodi vafricie vsi sunt Berengariani in Conciliabulo Basiliensi, Anno 1536, vt secundum verborum corticem viderentur

Bucer contra Eucharistiam.

Vadiano.

tur sentire cum Ludderanis, imo cū ecclesia, & tñ in prior
ri perstiterūt impietate Zuinglij & Oecolampadij. Huius
modi Vlyseo artificio vtitur Vadianus Poeta & Medicus,
mō si Deus velit Theologorū & Catholicorū censor, vt in
sex libris Aphorismorū lectori sit perspicuū, q̄ties em̄ ita
tractat negotiū Eucharistiæ, vt videat ecclesiæ consentire,
mox postea defiliūt à vero, & sordibus hæresum inuoluit,
venenū suū euomēs: vt mirer vñ repente nouus ille p̄sona
tus Theologus ex Pharmacopolis p̄dierit. Vehemēter ti-
meo, ne Bucerus simili dolo nobis imponat. Nō de nihilo
moueor, q̄ experiamur ecclesias eū obseruantes, Argentis-
nā, Constantiā, & alias veterē adhuc retinere Zuinglianis-
mū, sicut & Turegū ac Bernam. Vnde malo credere Me-
lanchtoni, animi sui sententiam proferenti, quā Sinoni.

Eucharis-
tia adorā-
da,

Bucer & hoc assuit, Eucharistiā adorari in spiritu & ve-
ritate, qñ exhibetur & administratur. Hic Bucius antiquū
apparet retinere mucorē Zuinglianū, quia in spiritu vult
adorari Eucharistiā, ac si corpus Christi non esset reali-
ter præsens, sed spiritaliter per fidē sumentiuū, vt in multis
locis annotationū suarū testatur. Porro si vere corpus Chri-
sti adesse censet, tñ impijssimam hæresim fouet, non esse Sa-
cramentum, non adesse corpus Christi, nisi dū exhibetur,
& sicut solent dicere, Eucharistiā esse solum in vsu, q̄ plu-
ribus hostijs consecratis, si quæ supersunt vltra comuni-
onem accedentium, sentiunt, ibi non esse corpus Christi
hanc impietate afferunt sine vllis scripturis, sine vlla ratios-
ne, sine cōcilijs & patrib. ex solo phanatico cerebro. Hinc
negant reseruandum Sacramentum pro infirmis, neq̄ ve-
nerandū, si defertur ad infirmū, aut in processione solēni.
Nos habemus verbum Dei, quod omnipotenti verbo suo
Christus facit corpus suū esse p̄sens in Eucharistia, & hoc
Luderani nō negant, q̄ non sit nisi in vsu, alioquin non fi-
nat esse ibi corpus Christi, nullam habent scripturā, sed ex
proprio

proprio capite fingunt huiusmodi blasphemias contra Ecclesiam catholicam, cum ex praxi Ecclesiae deberent accipere intelligentiam scripturarum, sicut ex praxi Christi & sanctorum docet Augustinus. Nam verbum Christi, si quis te percusserit in maxillam, prebe ei alteram, quod ad literam intelligeremus, nisi domino alapa percussio ab iniquo seruo, audiremus quomodo se gesserit. Ita verbum Pauli, Non vosmetipsos defendentes, sed date locum irae, ex praxi eius intelligitur, qui accusatus a Iudaeis coram Festo Caesarem appellavit, appellatio autem est defensio. Misso quoque adolescente curavit, ut tribunus cum militibus & centum lanceariis ac septuaginta equitibus eum defensum contra insidias Iudaeorum, duceret ad Caesaream; Praxis autem ecclesiae a tempore martyrum habet Eucharistiam deferri ad infirmos & magna sollemnitate celebrat festum corporis Christi, quod in processione circumfertur, at hoc horret diabolus, ideo suggerit membris suis impijs predicatoribus, ut contrarium doceant, & laicos seducant.

Porro quae hic attulit Bucer aduersantur recessui Augustini, in quo Caesar cum ordinibus imperii, decrevit observare laudabiles caeremonias & consuetudines in catholica ecclesia hactenus custoditas, ac nullam mutationem in his permittere ante futuri generalis concilii definitionem.

Hoc quoque monuerim, licet Bucius hic admittat Eucharistiam duntaxat adorari, cum administratur, tamen ipse aliquod contrarium docuit, contrarium docuerunt schismatici plures, & ipsi patriarchae sectae, Zuinglius & Ludder voluerunt nullo pacto Eucharistiam adorandam, ut supra quosque meminimus, & inculcat in epistola ad Vualden, & ideo reprehendit festum corporis Christi. Et execrabiliora scripsit praceptor Bucer Zuinglius, quod Eucharistiam appellat idolum Maozim, quod in loco sancto iuxta Danielis vaticinium, veneretur, & totam sententiam de Eucharistia dicit fictam, & damnosam idololatriam, & nesciat, an maior sit

Praxis Ecclesiae interpretatur scripturas.

August. Matth. 5

Act. 25

Act. 23

Zuinglii contra Eucharistiam. Danic. 9

d abo

3. Reg. 12 abominatio apud Deum adorare vitulos aureos in Dan, vel istum panem benedictum. Sub pessimo præceptore malus euasit discipulus Bucerus, mali corui, malum ouum.

Impie & hoc cōqueritur Bucer reseruatā hostiā seruasse diu & multis ad grauissimas superstitiones, qd est manifeste falsum: cū Ecclesia reseruet Eucharistiā pro infirmis, & ad laudē & gloriā Dei, vt iussit conciliū Vuormacieñ. vt sacerdos semper paratam habeat Eucharistiā pro infirmis.

De cōf. dis.
2. seruit.

De transubstantiatione superius abunde diximus: nescit enim catholica ecclesia Christum impanatum, vt Bucer aliquando irrifit Ludderanos.

PVNCTVM XVII.

Catholicī principes, etsi non exprefferint articulū de Missa male reconciliatum, tamē Bucer hunc assumit, quia in tribus facta sit reconciliatio. 1. Quia damnatur fiducia externi operis. 2. Quia fide propria sacrificiū Christi sit amplectendum. 3. Nullam aliam immolationem Christi asseri, quā quod ecclesia patrem rogat, vt sacrificium filij valeat ipsi ad salutem, & hæc insunt libro ab Imperatore oblato, in hoc solo controuersia mansit, an cōueniat habere missam sine communicantibus.

Articulus
de missa
non recon-
ciliatus.

Quā non erubescit Sycophanta mēdacia mendacijs cumulare in totius imperij præsentia, solū vt catholicos principes traducat, velut discordiæ amantes, quia articulos cōciliatos noluerint acceptare. At iam sepe dixi, & modo repetito, de articulis modo controuersis, vel nullam aut nimiam factā conciliationē, & eam duntaxat fucatam & vulpinam, & sic nobilissimis, ac in fide catholica constantissimis Principibus voluit imponere Bucer. Quod adeo hic insolē est, vt insigniter temerarius sit & perfrictæ frontis, qui hoc neget. Nā si liber à piētissimo & à Deo custodito Imp. cum eis conuenit, eo dempto, an liceat missam habere sine cōmunicante, cur tūc vltra scripta libri, obtulerūt arengā satis

209
 satis prolixam & inconcinnam, sicut eam supra obelis iugulauimus, & de abrogandis missis priuatis quæ tētat Bucer, si etiam diabolus à catenis inferni liberaret cū 11000, legionibus, non persuadebit firmis & constantissimis principibus Catholicis.

De tribus pūctis superius est liber ille insertus, quā infideliter, & fraudulentē sententiam eius trāscripsit, quia liber recte damnat fiduciam solius externi operis, in eo qui nullam fidem viuam, nullam pietatem, nullam cōmunionem precum vel orationis, vel assensum sacrificio adhiberet. Et iste quoq; nobis erit sicut ethnicus & publicanus à merito & beneficio missæ alienus. In summa, quisquis legerit librum & portenta Bucij perspicit, quantum chaos discrepantiæ sit inter eos: in reliquis remitto me, partim ad annotationes meas super libro, partim ad examen scriptorum protestantium. Confusus autem de veritate catholica, & assistentia Christi suæ sanctæ sponsæ ecclesiæ Dei, audēter, sed humiliter, offero me ad sententiā catholicā defendendā de sacrificio missæ, contra Bucerū, & quēcunq; hæreticum repugnantem in hoc Christo, ecclesiæ, diuo Imperatori, & catholicis Principibus sub pœna ignis: fiat rogu^{Oblatio}
 inter nos, & accendatur, victus in eum deturbetur. ^{ECKII,}

Nam cum sacram scripturam, Concilia, sanctos martyres & patres à tempore apostolorum habeā testes pro sententiā catholica, atq; adeo recessum Augusteñ. sanguinem pro illa fundere paratus sum, vitam, & animam ponere.

IN NOMINE TVO DVLCIS IESV.

A Dimpiam vocem Bucerī reprimendam, qua Bernæ ausus fuit dicere, missam esse blasphemiam. O impietas, & vox dæmoniaca.

PVNCTVM XVIII.

DE cōmunionē sub vtraq; specie pergīt nugari Bucer in odium principū catholicorum: verum q̄ & ipse factetur
 d ij

Communito sub vtraq; specie.

PRO CATHOLICIS

tetur & cogitur fateri, non conuenisse, quid iudicandū sit, qui vnica tātum specie hactenus vsi sunt, vel adhuc vtuntur. Hoc est maxime, quod mouet catholicos principes, quotā portionem Christianitatis insurgere, & à peruersis prædicatibus, ac pseudoprophetis seductam, toti orbi Christiano insultare, & tot mille millia ex mortuis & uiuis velle dānare. Vtinā Deus esset eis tā ppicius, vt daret illis meliores ac veraciores doctores. At de hoc quoq; articulo locuplete diximus in annotationibus libri & examine scriptorū protestantiū. Et hic articulus q̄que reprobatus est in recessu Augustano: Habeo quoq; super ea re syngrapham p̄ssimi, ac catholici principis D. Georgij Saxoniæ Ducis, cuius anima, ita minime dubito, viuīt Deo, in quo accuratius pro ecclesia catholica delinīauit omnia.

Georgius
Dux Saxo-
niæ.

PVNCTVM XIX.

BVcer cōtra Principes Catholicos de cœlibatu hoc adfert, quia liber ponat, posse permitti coniugium sacerdotibus, ipsi vero contendāt debere permitti, at fusius diximus in annotatione libri, & examine scriptorum. Hoc addiderim, etiam in hoc puncto Bucerum aduersari recessu sui Augustano, quem Augustalis Maiestas semper voluit manere saluū in toto hoc negotio et tractatu Ratisponen.

Matrimo-
nia præ-
sumpta
monacho-
rum, peio-
ra q̄ cœcu-
binatus.

Adijciam & illud ex confutatione decimę conclusionis Bernæ disputatæ (quantum attinet ad corruptam & felleam disputantium intentionem) Cum Ecclesia possit inhabilitare personas ad cōtractum matrimonij, sequitur præsumpta matrimonia Zuinglij, Oecolampadij, Bucerij &c. nō esse matrimonia, sed obstinata, scādalosissima, dānosa, & sacrilega, meretricia, & multo peiora q̄ pauperū sacerdotū Chriānorū cōcubinatus, q̄ ex fragilitate humana, à cōcupiscētia carnis victi labunt, & sunt in timore dei agnoscentes peccatū suum accusante conscientia, ideo compunguntur ad pœnitentiā & cōfessionem peccati sui. Isti aut noui milites

277
 milites Veneris, Bucer cum apostatis suis & nunnis, obligant se et tradunt in perpetuū meretriciū, sub honesto titulo coniugij, cū scandalo totius Christianitatis, prædicantes peccatum suum, sicut Zodomai: Non poenitet eos, nolunt confiteri illa vel alia peccata, neque habent propositum cessandi: sed multo magis, ut est ars & malitia diaboli, si possent totum mundum seducere & illicere in eorum ignominiosam, infamem, & opprobrosam vitam: omnibus modis curarent. Idcirco illorum seditiosorum meretricium, damnosissimum est, perniciosissimum, ac diabolicum: Licet & cleri Christiani concubinatus malus est, & à præpositis puniendus: tamen, meretricium Suermerorum est eorum qui desperauerunt de Deo, fide fragorum, & apostatantium ab ecclesia Catholica. Hæc tibi olim scripsi Bucere, reuertere, & dic quæ voles, audies acerrimum, eorum quæ non vis.

PVNCTVM XX.

Pergit Bucer iniuriari principibus Catholicis, quia articuli quos illi dixerunt non conciliatos, sint reconciliati, & affert poenitentiam, confessionem, & satisfactionem: at ex dictis in annotatione libri & examine scriptorum Protestantium liquido constat Principes Catholicos verum dixisse, & Bucerum eos falso calumniari: Et ne Aethiops mutet pellem, non desinit nugari, etiā libro falso imponit, opera nostra non esse satisfactiones propiciatorias, nam licet propiciatio culpæ solum Christo tribuenda sit, tamen satisfactionem canonicam à præpositis sacramentorum acceptam & peractam, præteritorum peccatorum causas excindere, & peccati reliquijs mederi, temporariam quoque poenā seu tollere seu mitigare vere docuit. Ex his omnibus perspicuum est, quod à veritate alienus sit Bucer, & iniuste oneret Catholicos Principes, ac si parum in controversia hæserint articuli illi parui momenti: cuius falsitatem nos aperte per ecclesiam, per fidem, pro Christianissimum Imperatorem, pro orthodoxis & illis

d iij striss

Falsitates
Bucericæ
etiā contra
Lutherū.

Agatho.
Hæretici
instabiles.

Missæ.

Liber Bu-
cero pro-
missus.

Prouoca-
tur Buce-
rus.
3. Reg. 17

strissimis principibus probauimus Falso dixit Bucer scri-
pturas & patres nihil docere de transubstantiatione pa-
nistā Chrm in Eucharistia haberi dixit, quod tanta perui-
cacia tot annis contra ecclesiā, atq; ipm Luderum, Pomera-
nū, Melanchtonē, Brentiū cū suis Suermeris negauit, vt ve-
rissime dixerit Agatho Papa ad V. Synodū. Hæretici nō so-
lum verę cōfessionis aduersarij, sed à via veritatis aberran-
tes, sibimetipsis cōtraria docuerūt, aliter & aliter asserētes,
& alterutrū dogmata destruētes, quod em nulla veritate
fundatum est, necesse est, vt erroris inconstantia varietur.

Falso dicit Bucer de vera ratione missarum conuenire,
vt à Christo instituta est & à patribus obseruata. Falso ex-
probrat Bucer Catholicis, qd missæ assueuerint sine verbo
Dei, sine exemplo veterum, & eos dicit imperitos, ac si im-
periti fuerint Dionysius, Policarpus, Tertullianus, Irenæ-
us, Cyprianus, Ambrosius, Augustinus & alij sancti: Ita as-
solet Luciferiana superbia se iactare.

Falso dicit Bucer, hominum duntaxat extare præceptū
vt homines in confessione pctā sua probe enumerent.

Falso vult Bucer tolerabilius esse, vt sui perpetui meret-
ricarij & fidefragi coniugati ferantur in ecclesia, quā con-
cubinarij sacerdotes.

Pollicetur Bucer librum proprium, de vera explicatiōe
articulorum cōciliatorum, ac si non satis hucusq; iniurias
tus sit catholicis principibus, nisi omne venenum aspidū
sub lingua eius contra ecclesiam, & principes euomat: At
veniat Philistæus ille, q ausus est maledicere exercitui Dei
viventis: veniat & audacter occurrā ei, & acceptis lapidis-
bus de torrente scripturæ, funda infigam in fronte spurij
huius: & omnino redeuntem ita excipiam & tractabo, vt
maledicentia sua meretur: & experiatur nō deesse iustitiæ
& veritati debitum patrociniū.

Falso dicit Bucer, solum superesse pugnam de articulis
cons

conciliatis, ut vbertim probauimus.

Falso persuadere nititur Bucer Catholicis principibus, aliquos articulos vere conciliatos per eos recipiendos: quia manifestum fecimus ex articulis controuersis, nullum esse vere reconciliatum. Ideo Catholici principes iustissima causa moti noluerunt articulos dolo à Bucero obtrusos, recipere.

Falso suadere nititur Bucer Catholicis principibus, ne salutare conciliationis institutum in Ro. Pontificem reijciant: At in quem alium reijcerent, nisi in vicarium Christi, in ecclesie militantis caput ministeriale, aut in sacrum ^{Papa.} cecumenicum concilium. ^{Conciliū.} Ipsi fideles & obediētes se, ap, & ecclesie vniuersalis filij:

Fortē non falsum suspicatur Bucer, eum principes non dubitent se veram, Bucerum & suos falsam religionem sequi, ideo reiectio illa causae ad concilium, nihil aliud videri, quam captationem occasionis in eos decernendi, quod conuenit in manifestos haereticos: Et quid tibi videtur Bucere? ^{Concilia diuersa contra haereticos.} an non supremum iudicium fidei est apud concilium legitime congregatum? Alioquin haereses semper mansissent. At sacrum concilium Apostolorum fuit congregatum contra Ebionitas, Nicenum contra Arrium, Romanum contra Nouatum, Gangrense contra Eustachium, Constantinopolitanum contra Macedonium, Eudoxium, Apollinarem & Sabellium, Ephesinum contra Nestorium, Calcedonensem contra Eutycen & Dioscorum, Carthagineum contra rebaptizatores Donatistas, Mileuitanum contra Pelagium, Sessanum Marcellinus Papa contra seipsum indixit, Aliud Constantianopolitanum contra Theodorum, Aliud Romanum contra Paulum, Cirum, Sergium, & Pyrrhum, Aliud Constantianopolitanum contra Macharium & Monothelitas, Concilia Romanum, Nicenum, & Francfurtense, contra Iconoklastes, ^{Concilia contra haereticos.} Aliud Romanum & Turonense, contra Berengarium: Aliud Romanum contra Arrium, Sabellium, Eunomium, Fotis

Fotinum, Conciliū Toletanum cōtra Priscillianistas, Concilium Bracarense contra Cerdonem, Priscillianistas, Gnosticos & Manichæos. Aliud Romanū cōtra Abbatem Iozachim, Almaricū, Petrū Abelardi: Ita & in alijs Concilijs alij condēnati fuerūt heretici: At in Concilio Cōstantiē, damnati sunt articuli Iohannis Vuicklef, Hufs, & Hieronymus combusti, liber Falckenbergij damnatus.

Bucer ergo mordente conscientia non nescius errorum suorum timet iudiciū Cōcilij generalis, sicut & Patriarcha suus Luther, quia certus est ferendum cōtra se iudiciū.

Bucer refu-
git concilium.

Iam iam Bucere te inuenio, iam deprehendo cur latitas & superioribus annis scripsisti & excepisti cōtra Conciliū à dño apostolico Mantuæ indictum & Vincentiæ translatum, times pelli tuæ & erroribus tuis: Spero & confido in Deum, iustum iudiciū generalis Concilij nō euades: sed hæc in deorum genibus sita sunt (vt dicitur.)

PVNCTVM XXI.

Existima-
tio Papæ
& Principum.

Catholici Principes pro quarta causa reiectionis artium culorum assignarunt, quia imminueretur existimatio summi Pontificis, Imperat. Maiestatis & statuū Catholicorum, qui oēs varijs obrectationibus se exponerent. Bucer more suo aspergit principes mucore maledictiæ suæ, & de suo fermento mendacia inijcit: quoniam ex reformatione, Pontificis et principum existimatio imminueretur: At ubi probas q̄ dicis nugator? Secundo viciū quo inuoluuntur maxime Lutherani, Catholicis impingit: nam carni, & principi mundi superstītio vnice grata est. At teipm̄ intueri, nunnos & nunnas tuas, laicos acēdiosos ad cultū diuinum, & qui non ieiunant, non confitentur, nō orant, à carnibus nunq̄ abstinēt. Nonne hæc vestra irreligiosa superstītio carni seruit, & diabolo, tot euacuatis monasterijs vtriusq̄ sexus, cōtra sacri, & magni cōcilij Calcedonē, definitionem, Anno domini 454. factam: Diaconissa quæ suscepit

susceperit ordinationem, & quanto cunq; tempore obser-
 uauerit ministerium, & postea se nuptijs tradiderit, iniuri-
 am faciens gratiæ Dei, hæc anathema sit, cum eo, qui in illis
 nuptijs conuenit. Et iterum. Si quæ virgo se dedicauerit
 Deo, similiter Monachus, non licere eis iungi nuptijs: Si ve-
 ro inuenti fuerint hoc faciētes, maneat excommunicati. Er-
 go Bucerus cum oībus votifragis nunnis est excommuni-
 catus. Sic & fidefragi sacerdotes iugales carni & principi
 huius mundi seruiunt: cū ante mille ducentos & 27. annos
 constitutū sit in Concilio Neocæsariensi (qđ fuit ante Nice-
 num) presbyter, si vxorem duxerit, ab ordine deponendū,
 cum alijs superius citatis: Cœlibatus ergo seruabatur anti-
 quitus in clero: at in periculosis nouissimis temporibus à
 Christo & Apostolis prædictis, incipiunt seruire carni & di-
 abolo: Cum autem hæc nouerit Bucerus, nonne est insigni-
 ter impudens, & impudenter maledicus, quod hoc crimen
 Catholicis imponit Principibus?

Monachæ
 nō nubāt.
 Cant. 15.

Cant. 16.

Bucerus
 excommu-
 nicatus.

Tertio apostata non veretur Catholicis principibus im-
 ponere, ideo noluisse eos recipere articulos reconciliatos:
 quia piget recurrere bene, & dedecorosum habetur videri
 non vera sectatum esse, atq; defendisse. O scelestam linguā
 furca & flamma dignam. Quis tibi apostatæ credet dicēti,
 vt principes Catholici recurrentes ab ecclesia Catholica,
 ab auita religione, bene recurrerent? Cur non magis secta-
 rijs suis hanc recinit cantilenā? qbus dedecorosum est scin-
 di à nationibus totius Christianitatis, vno exiticio Mona-
 cho eos seducente. Quin tu & tui huiusmodi estis, q glori-
 am vestrā quæritis, non Dei. His auribus in colloquio au-
 diui, qđ cum vobis conarer suadere, et nescio quem articu-
 lum reciperetis nobiscum: recusastis hoc, scripturis & patri-
 bus destituti: hac sola rōne, quia iam concionibus vestris
 plebs esset psuasa in hanc sententiā: & sine scandalo aut tus-
 multu non possetis eam auocare à recepto vsu. Cum ergo
 e hæc

Pudet Lu-
 theranos
 reuocare.

Lutherani
 quærit glo-
 riā vanā.

hæc tua sit culpa & tuos Bucere, cur temere innocentissimos principes tuo vicio maculare niteris? Cessa igitur principes mordere, sed ut in puerbio dicitur A Lare incipe, & iuxta Horatianum illud: Tūmet tua vineta, cedito.

IN CONCLVSIONEM BVCI.

DVM iam Bucerus raucesceret calumniando principes Catholicos, ac iniurijs grauando eorum consiliarios: concludit in causa egregius, sed morbosus causidicus: Et primo Theonino dente arrodit senatores principum Catholicos, quos apertis mendacijs calumniatur infelices, ecclesie Dei, ac patrie calamitosos, qui istis principibus persuaferunt hanc conciliationem, à maiori parte principum comprobata, ut in manus Pontificis reicerent. At te Bucere compello. An non fecerunt hoc in fide constantissimi principes iustissimis causis, iam allegatis: tu responde si potes: & nostros experieris aculeos: sic pergis more tuo nugari, à maiori parte principum receptam reconciliationem. Ita scilicet consiliarius à scrinio pectoris, quod falsus falso est: ut confestim Catholicos principes in tabella recitabimus: Iniuriaris porro senatoribus principum, quia sint calamitosi patrie. At vide, qui alium iudicas, ne te ipsum condemnes: quæ fuit maior calamitas Germanie, quam funestum bellum seruire plus centum millibus rusticis trucidatis, tot opibus, & tanta rerum opulentia inaniter absumptis, tot monasterijs, ac arcibus, vel direptis, vel flamma combustis: scis ne Bucere, in qua arce cum Oecolampadio & Hedione Capellanum egeris: an non calamitas fueris potentissimo & opulentissimo nobili? Non plura dico: Quod magis funestum dissidium vnquam suscitatum est in Heluetijs, quam per præceptorem tuum Zuingleum. Tuos ergo symmistes, clama calamitosos patrie, non integerrimos principum consiliarios.

At verissimam ego adferam causam, cur ita furit contra

tra principes Bucer: quia isto responso omnis dolus elusus est, & omnis fraus intercisa Bucer, qua nitebatur gloriosissimo Imperatori nostro Carolo, à Deo coronato, & omnibus ordinibus imperij imponere, vt aliquos articulos erroneos perfidiæ suæ lucraretur, & obtineret: At deo inspirante, & Catholicum animum in principibus conseruante illi, coruum deluserunt hiantem, & bolum eripuerunt e faucibus illius: Ideo non mirum si cruciatur, & dentata charta optimos principes insectatur.

Bucer dolus contra
torum im
perium.

Sed frustra conatur persuadere principibus, vt æquifaciant suam annotationem: Non enim scripsit, quæ ad gloriam Christi faciunt, & electorum salutem: sed ea expulit, quæ sunt in subuersionem fidei Catholicæ, ad cultus diuini, & gloriæ euacuationem, & hæresum ac errorum propagationem: quibus animicida, tot millia hominum perdere & damnare satagit, vt in examine nostro sole clarius ista ostendimus.

CATALOGVS PRINCIPVM

Catholicorum.

ANtiqui serpentis astutia, semper fucum prætexit Bucer, vt simplicem plebem decipiat: in quem finem superius magno fastu suorum principum, tam absentium quam præsentium catalogum descripserat: & vt auctior numerus esset etiam Comites enumerauit, & Baronem vnum: at macre recenset Catholicos: Quod ex eo compertum habet Christiane Lector, quod Vuilhelmum à Furstemberg inscripsit p suo, & Ludouicum ab Oetingen, Cur Comitē Fridericum à Furstenberg, & Comitem Martinum ab Oetingen, veteris religionis obseruantissimos, præsentem tam suo quam aliorum Comitum & Baronum nomine, surda aure præterijt: At voluit coram rudi & imprudenti plebe paruum numerum Catholicorum exhibere: Quod si etiā obtineret, sicut Deo sustinente suos, nunquam obtinebit, non tamen
e n̄ essemus

Bucer serpentinus.

Luc. II.

effemus animo deiectores à Christo consolati. Nolite time
re pusillus grex, q̃a complacuit patri vestro vobis dare res
gnū: at exequamur quod promissimus.

PRINCIPES, ET STATUS CATHOLI
ci, adhærentes Imperiali Maieſtati, ac res
cessui Augustensi.

Imperator Carolus, Rex Germaniæ, Castiliæ, Aragoniæ,
Legionis Siciliæ, Nauarræ, Granatæ, Hierusalem, Valens
tiæ, Galliciæ, Maioricarum, Sardinie, Corsicæ, Neapoli, &c.
Archidux Austriæ, dux Burgundiæ, Niuernæ, Loterichi,
Brabantia, Hollandiæ, Limpurgi, Lutzelburgi, Geldriæ,
&c. Comes Flandriæ, Arthesij, Palatinus Hannoniæ, Hos
landiæ, Seelandiæ, Namurci, Zutphaniæ, dominus Phrisiæ,
Salini, & Mechliniæ, &c.

Gloriosissimus Princeps Ferdinādus, Rex Romanorū,
Hungariæ, Bohemiæ, Croaciæ & Dalmaciæ, infans Hispa
niarū, &c. Archidux austriæ, Dux Slesia, Sueuiæ, Marchio
Morauæ & Burgauæ, Comes Ciliæ, Goriciæ Hohburgi,
Princeps Histriæ, &c. Maximilianus filius regis, Archidux
Austriæ, Dux Carinthiæ, Stiria, Carniolæ & portus Naos
nis. Comes Tyrolis, Lantgravius Alſatiæ, &c. Schelckin
gi, Tribergi, &c.

Reuerendissimus Cardinalis, Archiepiscopus Moguntis
nus & Madeburgen. Episcopus Halberſtaten. primas
Germaniæ, Marchio Brandenburgen, &c. Elector.

Reuerendissimus princeps D. Iohan. Ludouicus Archie
piscopus Treueren, Elector.

Reuerendissimus princeps D. Hermānus Archiepiscopus
Colonien, Elector.

Ludouicus Comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ, elector.
Ioachimus Marchio Brädenburgen, Dux Stetini, &c. Ele
ctor.

Ernestus Archiepiscopus Salisburgen, superioris & inferi
oris

oris Bauarię Dux. Christophorus Archiepiscopus Bre-
 menſ. administrator Verdenſ. Brunſuici Dux.
 N. Archiepiscopus Biſanti.
 Vualtherus de Kronberg administrator magiſtratus Pru-
 tenici, & ſupremus militum Marianorum p Germaniã.
 Vuigandus Episcopus Bambergē.
 Chunradus Episcopus Herbipoleſ.
 Mauricius Episcopus Eichſtetten.
 Henricus Episcopus Vuormacieſ. & Friſingenſ. Comes
 Palatinus Rheni.
 Philippus Episcopus Spireſ.
 Iohannes Episcopus Metē. & Tulleſ. dux Lotharingię.
 Vuilhelmus Argentī. Episcopus, Lantgravius Alſatię.
 Christophorus Episcopus Auguſteſ.
 Christophorus Episcopus Brixineſ.
 Christophorus Episcopus Tridentinus.
 Christophorus Episcopus Labaceſ.
 Christophorus Episcopus Secouieſ.
 Iohannes Conſtantieſ. Episcopus.
 Philippus Baſilieſ. Episcopus.
 Vuolfgangus Episcopus Patauieſ. Comes à Salms.
 Pangratius Ratiſponeſ. Episcopus.
 Georgius Episcopus Leodieſ. Dux de Bullion.
 Valentinus Hildeshaimeſ. Episcopus.
 Adrianus Seduneſ. Episcopus.
 Franciſcus Episcopus Monasterieſ. & Oſnaburgeſ.
 N. Episcopus Traiecteſ.
 N. Episcopus Curieſ.
 Georgius Episcopus Razenburg & Libuſij.
 Balthasar Episcopus Lubeeſ.
 Sigismundus Episcopus Merſeburgeſ.
 Balthasar Episcopus Vratſlauieſ.
 Georgius Episcopus Olmuceſ.

e iij Anto.

PRO CATHOLICIS

Antonius à Granuella Episcopus Atrebatē.

Fridericus Episcopus Viennensis.

Georgius Episcopus Nouæ Ciuitatis.

Paulus Episcopus Tergestinus.

Iohannes Episcopus Misnē.

Hieronymus Episcopus Kiemē.

ET EPISCOPI.

Mindeñ.

Slesuiceñ.

Padeborñ.

Bardiceñ, cum alijs.

Camineñ.

Snerineñ.

Tornaceñ.

Gebennæ.

Lofannæ.

Gurceñ.

Leuanti.

Principes seculares.

Fridericus Comes Palatinus & Bauariæ Dux.

Vuolfgangus frater eius.

Vuillhelmus Comes Palatinus Rheni, Superioris ac inferioris Bauariæ Dux.

Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Superioris & inferioris Bauariæ Dux.

Otto Henricus.

Fratres Co. Palatini, inferioris & superioris Bauariæ Duces.

Philippus.

Iohannes Co. Pala. Dux Bauariæ, Comes in Spanhaim.

Fridericus Dux eius filius.

Antonius Dux Lotharingiæ, & Bari Marchio Pontemonson, & filius N.

Vuillhelmus Dux Iuliacē, Cleueñ, & Bergeñ.

Henricus Dux Brünswiceñ, & Lunenburgeñ.

Albertus Dux Megalepoleñ, dominus in Rostock, &c.

Caros

PRINCIPIBUS.

Carolus Dux Subaudia.

Christophorus Dux Vuirtembergi.

Ernestus Marchio Badesi. & Hachburgi.

Et nepos ex fratre Bernhardo.

N. Marchio de Seneta princeps Vrangie, comes in Nassau.

Georgius.

Fratres Lantgrauj à Leuchtenberg.

Iohannes.

Omitto Comites principales de Hennenberg, Nassau, Anhalt, Comites & Barones de Montfort, Furstenberg, Oetigen, Hohenlock, Lupfen, Sulz, Zollern, Leiningen, Eberstain, Ortenberg, Liechtenstain, Reineck, Hanau, Helfenstein, Castel, Mansfeld, Salm, Solms, Pitsch, Hagen, Peuthlingen, Meulingen, Tungen, Tibingen, de Gerolzeck, Dapiferos de Vualzburg, Rapalstain, Semperfrei de Limpurg, de Stauffen, Kingseck, Falckenstain, Zimmern, Stopheln, Tegenberg, Gundelfingen, Morsperg, de Scala Veroneum. Et alios innumeros mihi ignotos.

Ita de ciuitatibus se vehementer reddit suspectum Bucer, cum plures ciuitates ferme omiserit quàm numerauerit, Augustanum recessum acceptantes, scilicet Buchhorn, Dortmund, Fridberg, Gminda Sueuiæ, Gelnhausen, Kaufbeyrê, Leykirch, Milhausium, Offenburgum, Rötueilam, Tullum, Vuerdeam Sueuiæ, Vuimpinā, Vuezflariam, Vucis lam ciuitatem, Zellum.

Insuper inter suæ sectæ oppida recenset Bibracum, Dinckelspiel, Goslariam, Gengen, Campodunum, Northausium, Nerlingen, Gengenbacum. Cum autem illa fidem dederint, se recessui Augusteñ. & diuo Imp. ac Catholicis principibus se adhæsuros. Non credo viros Germanos semper constantes & fidei obseruantes, tam instabiles, vt à fide semel data, tã leuiter exciderint, & à domino eorū naturali, ac potestate eis à Deo data, impatore gloriosissimo Carolo.

APOLOGIA PRO

rolo recesserint. Addo quod Bucerus miscuit Zuinglianos Ludderanis: Quid enim Argentoratum, Augusta, Constantia, Ulma, Meminga, Lindavia, Isna, commune habet cum Nurmberga, Hala Sueuorum Hailbronna Madeburga Gottinga & alijs Ludderanis ciuitatibus: Sed nolo esse hic Aristarchus aut Palemon.

APOLOGIA PRO SE. APO. LEGATO

Gaspare à Contarenis optimo viro.

Eckij
votum.

Dum hæc velarentur in Comicijs, & iam dolus Buceranus se aperiret, factum est, vt ad Cæsarem quoque penetrarent, (cuius cor est in manu Dei) de articulis male & fraudulenter ac fucate conciliatis: Illius confessor ordinis Prædicatorij & eruditione & sanctimonia vitæ insignis, Theologos vocauit imperiales viros in Theologia doctissimos Hispanos & Flandros: quibus difficultas negotij proposita fuit, & ad Se. Apo. Legatū remissi: q & alios viros oppido eruditos ad se vocauit, vt rem expenderent, & quorsum tendebant laquei articulorum conciliatorum. Quam voluissim interesse huiusmodi congregationibus, sed tanta egritudine premebar, vt medici mihi nō modo lectionem, sed etiam speculationem, aut meditationem subtilem interdicerent, cum membra mea ita essent languore delassata, vt nec equo aut curru vehi possem, minus pedibus incedere: Ad hæc delatum est ad aures pientissimi patris Legati, vt Bucerus & sui iubilarent, quoniam Cardinalem ipsum haberent p se in articulis concordatis: ideo confestim tertium scriptum diuo Impe. Carolo augustissimo, ac Catholicis principibus & ordinibus Imperij transmisit, abunde ac aperte animi sui sententiam declarans.

SCRIPTVM LEGATI APOSTOLICI

ad diuum Imp. ac ordines Imperij.

Nos Gaspar, miseratione diuina, Tituli sancti Apollinaris, sanctę Romanę Ecclesię presbyter, Cardinalis,
Con

REVERENDIS. LEGATO.

Contarenus, Sanctissimi Domini nostri Papæ, & sanctæ sedis Apostolicæ, in partibus Germaniæ, de latere Legatus. Postquam scripturam nostram, quam nuper in negotio religionis super tractatum Colloquutorum à Cæs. Maiestate, in eadem religionis causa deputatorum, eidem Cæs. Maieitati obtulimus, variam à Principibus, & Statibus imperij interpretationem fieri intelleximus, quibusdam ita interpretantibus, quasi quosdam articulos, quos quidam concordatos esse contendunt, acceptandos, & vsque ad futurum Concilium tolerandos, & ab omnibus seruandos esse voluerimus, alijs contra putantibus, nos totum hunc Colloquutorum tractatum, omniaq; quæ in ipso acta, & quomodocunque disputata sunt, ad decisionem summi Pontificis, & Apostolicæ sedis in Concilio generali, & cæte. remississe. Nos, ne vlla in hac parte dubitatio relinquatur, sed vt mens, & voluntas nostra clare intelligatur, sic mentem voluntatemq; nostram declaramus, nihil in hoc toto negotio, per prædictam nostram scripturam quacunq; ratione decidere, aut quod aliqui articuli prædicti tractatus acceptentur, aut vsque ad futurum Concilium tolerarentur, vel seruentur, diffinire voluisse: sicut nec adhuc quidem decidimus, aut diffinimus. Sed tractatum prædictum totum, omnesq; eiusdem articulos summo Pontifici & Apostolicæ sedi, in Concilio generali vel alio modo, vt in scriptura diximus, &c. diffiniendum remisimus, quemadmodum & adhuc remittimus. Quam quidem sententiam nostram quemadmodum etiam Cæs. Maieitati ore declarauimus, ita nunc hoc scripto testamur, & confirmamus.

Ita est, G. Cardinalis Contarenus Legatus scripsit.

AD hæc Bucerus cum suis spargebat famā, & iam sibi pollicebant nationale Cōcilium à pijsimo Augusto Imperatore Carolo impetratum, si non celebraretur gñale

f Cons

Concilium, in q̄ Papa & sui, nullam de religiōe cognoscendi potestatem haberent: Prudentissimus D. Legatus, & fidei Catholice sancte affectus, p̄ iniuncto & debito officio suo, monuit ordines imperij super ea re literis suis.

SCRIPTVM SE. APO. LEGATI AD
ordines imperij de nationali concilio.

Reverendissimi & illustrissimi Domini, cum pervenerit ad aures nostras, quod in determinatione huius conuentus Imperialis tractatæ controuersie fidei remittatur ad Concilium vniuersale, quod si celebrari non posset, tunc remittantur ad conciliū nationale, &c. Animo opponentes quā magni præiudicii esset, si controuersie fidei remitterentur ad concilium vnius nationis, officij nostri putauimus esse, commune facere dominationes vestras Reuerendas: & Illustriss, vt additio illa de concilio nationali omnino tollatur. Nam perspicuum est, in Nationali Concilio nullo pacto posse determinari controuersias fidei cū hoc concernat Statum vniuersalem Ecclesie. Et quicquid ibi determinaretur, esset nullum, irritum & inane. Quod si à dominationibus vestris Re. Illustriss, factum fuerit, vt certe nobis persuademus, quemadmodum gratissimum erit sanctitati Pontificie, quæ caput est Ecclesie, & Conciliorum omnium, ita e contra erit ipsi molestissimum, si secus fieret. Nam clarum est maiores seditiones in controuersijs religionis hoc pacto orituras esse, cum in alijs nationibus, tum in hac vestra nobilissima prouincia, hoc officium nolimus omittere, tum vt pareremus mandatis sanctitatis sue, tum etiam, vt nō deessemus officio personæ Legati nobis à sede Apostolica iniunctæ Ratisp. 26. Iulij.

Paratissimus ad obsequia dominationum vestrarum reuerendissimarum, & illustrissimarum.

Gasparus Cardinalis Contarenus
Legatus.

Ad

Ad hoc scriptum Legati, Ordines Imperij
responderunt, vt sequitur.

Reuerendissime in Christo pater, sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ Cardinalis, & sanctissimi Domini nostri Papæ,
à latere Legatus, Domine colendissime. Reuerendissimi,
& Illustrissimi sacri Romani Imperij Electores, aliq; Prin-
cipes, & Status, ex scripto Reuerendissimæ dominationis
vestræ eisdem oblato, intellexerunt, Reueren. Do. vestram
petere, quod iidem principes & Status ex determinatione
recessus huius Imperialis conuentus, qua tractarunt, vt si
concilium vniuersale celebrari non posset, tunc contro-
uersiæ fidei ad concilium nationale remittantur, illam ad-
ditionem de Concilio nationali omnino tolleret cum per-
spicuum sit, in nationali concilio nullo pacto posse deter-
minari controuersias fidei. Et quicquid ibi determinaretur,
esset nullum, &c. Prout hæc omnia in præfacto Reue.
Dom. vestræ scripto plenius continentur, & explicantur.
Ad quæ præfati Principes, & Status Imperij respondent
Re. Do. vestram promouendo, & sanct. dominum nostrum
Papam indicendo, & citra ulteriorem procrastinationem
celebrando concilium vniuersale, facillime præcauere pos-
se, ne subortas fidei, & religionis nostræ controuersias in
cōcilio nationali tractari ac determinari oporteat, id quod
omnes huius imperij status plurimum optant, & obnixe
rogant. Sin autem concilium vniuersale toties pollicitum
& iam à Re. D. nostra, iterum promissum, per sedem Apo-
stolicam, ad effectum suum non fuerit deductum, euident
profecto huius imperij, & præsertim nationis Germani-
cæ necessitas exoptulat, cōtrouersias istas in religione nos-
tra excitatas, in concilio nationali, aut si nec hoc quidem
congregari poterit, in alio imperiali conuentu præsentem,
tum, & hoc negotium dirigente aliquo Legato sedis Apo-
stolicæ, sufficientibus ad hoc eiusdem se, Apostolicæ faculta-
f ij tibus

tibus suffulto, concordari, ac diffiniri. Vt enim in tot, tantisq; opinionum varietatibus herere, nedum periculofum, sed etiam intolerabile foret, ita e contra prædicti Principes & Status nihil vehementius exoptant, quam illas controversias, legitimo & debito modo ad concordiam Catholicam redigi, non diffidentes, quin Re. Dominatio vestra, eam ad rem suam quoque promotionis auxilium fit collocatura. Et sanctiss. Dominus noster pro debito pastoralis officij sui auctoritatem suam interponere non sit recusaturus. Datum Ratispo. 26. Iulij Anno 41.

REPULSIO EORVM QVAE BVCE

rus cum suis in Se. Apost. Legatum Imper. pudenter scripsit.

ET si neminem dubitem futurum, qui hæc scripta Reuerendissimi D. Legati Contareni legerit, modo candidi sit iudicij, & honestatis ac veræ religionis amans: qui nõ pbet illa esse docte, prudenter, ac catholice scripta: tamen Bucero & suis non satisfaciunt: quia multum aceti habet in pectore, plus fellis & bilis, stomachum habet corruptum, palatum infectum, plenus pberi, venerando seni, multis modis, absq; vlla causa iniuriatur: Non possum me continere, quin p veritate fidei asserenda, & mea in Se. Ap. obseruantia, (vtcunq; sepe diuexer à Curie Romanæ sectatoribus,) respondeam illius conuicijs, sed breuissime.

OFFENSIO PRIMA.

QVia Reuerendissimus D. Legatus in primo scripto ad Cæsaream Maiestatem narrauit protestâtes in nõ nullis articulis discedere à cõmuni cõsensu ecclesiæ Catholicæ: Insurgit Bucer contra hunc venerandum ac doctissimum patrem, nihil reueritus psonam, cuius legationis munere fungitur, aut sedem Apostolicam: accusat eum, quod inique eos taxauerit & suggillauerit iniqua criminatione.

i. Quia nec Legatus, vel quisquam alius vnquam euincet eorum

REVERENDIS. LEGATO.

eorum doctrinam, à communi consensu ecclesiæ variare.

Communis consensus non est is in q̄ iam consentiunt, qui Romano Pontifici parent sed in q̄ omnes omnium sæculorum sancti ab initio vsq; ad finem mundi, patriarchæ, prophetæ, Apostoli, pastores & doctores consentiunt.

Qui eadem de Deo ac domino nostro Iesu Christo, de eius ecclesia, Evangelio, sacramentis & disciplina sentimus, confitemur, docemus cum illis.

Quæ reiecinus & correximus, eiusmodi sunt, vt ficut cū scripturis, ita & cū cōsensu illo ecclesiæ Catholicæ pugnāt.

REFELLVNTVR ILLA.

Quod tam impudenter negat Bucer, neminem euicisse, eorum perfidam doctrinam variare à cōmuni cōsensu ecclesiæ cum hoc doctissimi viri irrefragabiliter euicerint: & vt ex multis paucissimos numerem. Vbi respondistis Catharino, vel Corcyren. Episcopo Marcello, aut Alberto pio Carporum Principi, vestra dogmata cōfutantibus in Italia: Vbi Hieronymo Emsero, vbi Dietenbergio vel Schazgero, Fabro vel Cochleo vestra improbantibus in Germania: Vbi tela repulistis Iodoci Clithouei & alimæ facultatis Theologicę Academiæ Parrhisię, in Gallia: Potuistis ne mutire verbum aduersus scripta Iohan. Episcopi Rosseñ, Guilhelmi Rossei, ac Edoardi Pouelivos cōdemnantium in Anglia cum Academia Oxonię. Respondete adhuc si libet his quæ Alphonsus Zamoreñ, in Hispania contra vos asseruit & Alphonsus de Villa sancta: Et ego qui cum paupercula grā minuta duo misi in gazophylacium, scripsi & euici, contra errores vestros in quibus dissentitis à communi totius ecclesiæ Catholicę consensu, de primatu Petri & Se. Apo. libros III. de sacrificio Missę libros III. De pœnitentia & eius partibus lib. III. De Purgatorio lib. III. De imaginibus non tollendis lib. vnum cū multis alijs: Vbi Endymionis somnum dormiuerunt Giffantes

I. Doctissimi viri scribentes contra Ludde-
rum.

Eckij scrip-
ta.

f iij gantes

gantes illi, terræ filij, si non fuerunt victi, cur non responderunt? Imo ubi eis monstrantur contrarietates & contradictiones scriptorum suorum, magis muti sunt quàm pisces, ut ad antilogias fabri, ad contradictiones f. admirati Fundling & tot septicipicia Cochlei.

Laus Deo & se. Ap. qui nobis Legatum dedit tanta eruditione insignē, siue scholasticos Theologos, aut Ecclesiasticos patres, aut ipsam Canonicam scripturam tractare voluerimus, potis est errores Bucerii vincere, siue latino ideomate cum eo agant, aut si malint Græcam linguam.

2. De secundo, præter omne decorum & rationem negāt eum esse communem consensum Ecclesiæ Catholicæ, q̄ est omnium qui parent Romano Pontifici, cum à Christo passo omnes habiti sint schismatici, qui illoꝝ cōsensum non sequerētur: & totus orbis Christianus, in his quæ sunt fidei, Ecclesiam Romanam & Apostolicam veneratur & sequitur. Sed diu delirarunt sibi fingentes Ecclesiam occultā, & Mathematicam: Iam etiā sanctulos somniant occultos & ignotos, pastores & doctores Mathematicos, quos nemo vidit, consentientes per omnes ætates vsq; ad finem mundi. At euidenter superius ostendimus Missam à Christo passo habitam ab omnibus sanctis pro sacrificio, & pro viuis & defunctis celebratam: Idem de inuocatione sanctorum deprimatur S. Petri & se. Ap. de confessione & satisfactione. Ne existens in sacerdotio matrimonium contrahat, de mutatione panis in Eucharistia, de votis maxime Monasticis, & alijs. Ut non possit non extreme temerarius esse, qui tot sæculorum & omnium ætatum sanctis per diametrum aduersatur, ut illi faciunt: Multis enim annis noluerunt sanctos doctores euocari in duellum contra se: Hoc vnum reboabāt, PATRES, PATRES pro nihilo illos ducentes: sicut eorum Patriarcha Luther superbissime iactabat in disputatione Lipsica, citato per me Augustino, etiam

Ludderani
repulerunt
sanctos
p̄s.
Ludder
cōtra Augu.

am si Mille Augustini hoc dicerent, ipse solus vellet eis res
pugnare. O luciferianam superbiam.

De tertio audet proponere Bucer omnium etatum san-
ctose adẽ docuisse de Christo, ecclesia, sacramentis, &c. quę
ipse cum sectarijs suis docet. At veni huc sub ferulam Buce-
re, & ostende, quis sanctorum vnquam docuit, spiritum
Dei esse vicarium Christi in Ecclesia, non Papam: quod
Bernæ in disputatione affirmavit tuus Haller, quem de-
fendebas contra Alexium Grat. S. Dominici sacerdotem.
Hoc autem non est Christianum, sed Macedonianum.
Quis sanctorum vnquam docuit, quod tu asseris, huma-
nitatem Christi omnino sicut alium sanctum, vere & natu-
ra hominem, non cogitasse semper, nec dixisse, nec voluisse,
nec aduertisse omnia, vt quidem ex eo volunt facere ho-
minem omnipotentem. Adfer sanctorum aliquem, qui te
hanc docuerit impietatem, in iniuriam Christi saluatoris.
S. Iohannes te hoc non docuit, qui inquit: Vidimus eum
plenum gratia & veritate. Non S. Paulus qui testatur omnes
thesauros sapientiæ & scientiæ absconditos in illo. Nō Isai-
as, qui de eo protestatur. Requiescet super eum spiritus sa-
pientiæ, & intellectus: at Baptista teste, non dedit ei Deus
spiritum ad mensuram. Si ergo dona spiritus sancti habu-
it non ad mensuram, ergo & sapientiam: scit ergo omnia.
Neq; hanc impietatem didicit à S. Augustino, Fulgentio,
vel Gregorio à magistro citatis in textu. Sed vnde impege-
rit, ex verbis suis capimus: quia sicut benedicta humanitas
Christi non omnipotens, ita non credidit eam esse omni-
scientem: si vellet à Catholicis doceri, inueniret apud eos
rationem diuersitatis. Et ne quis arbitretur hunc erro-
rem excidisse Bucero, ipse illud reputat commentum, Chri-
stum in instanti conceptionis fuisse perfectum. At sancti
non dicunt hoc esse commẽtum, sed propheticum, quia re-
cte Hieremias dicat, Nouum faciet dominus super terram.
Fœmina

Errores he-
renici spec-
aliter Bu-
ceri.

O blasphemiam.
Ioh. 1.
Col. 2.
Isaiæ 1.
Iohan. 7.

Super Lu.
Hier. 31.

Fœmina circundabit virg: quia in vtero virginis Christus perfectus vir extitit, non solum ppter animam & carnem, sed etiam propter sapientiam & gratiam, qua plenus erat, vtcunq; stomachentur veteres & noui hæretici.

Bucer non
sentit cum
sanctis.
Noui erro
res Buceri.

Audes magno mendacio in spm̄ sanctum asserere, te eadē sentire & confiteri de Christo, quæ sanctis: sed profer aliquem sanctorum, qui negauerit Christum resurrexisse clauso sepulchro, aut ad Apostolos ingressum clausis ianuis, quæ tu pertinaciter negasti Bernæ, vt in actis patet. Aliter Matthæus scripsit. Angelum descendisse de cœlo, qui accedens reuoluit lapidem, & sedit super eum: Christus autem iam surrexerat, sicut testatus est mulieribus. Surrexit, non est hic: nisi impietatem impietati addere velis, CHRISTVM eguisse auxilio angeli in amotione lapidis: cū, teste Dauid, ascendens in cœlum exaltatus fuerit in virtute sua: cur non potuit etiam resurgere in virtute sua: Sic Iohannes meminit. Cum sero esset, & fores erant clausæ, venit Iesus, & stetit in medio eorum: Quid attinebat meminisse clausuræ, si per illas Christus non intrasset? Ideo præclare ait Theophylactus. Clausæ autem erant fores, vt ostendat: quod ita surrexit supra posito lapide super sepulchrū: Ita natus est Christus ex Maria virgine, non lēsis claustris virginitatis, vtcūq; impij aliqui nostra tempestate nō sunt veriti virginitatem Mariæ incescere.

Impius er
ror Buc.

Si es probus Bucere, prodeas & ostende, qui sancti senserunt & docuerunt, quod tu asseris, errorem in fide non nocere, modo quis credat, Christum nos saluos fecisse & redemisse, sicut tu docuisti Bernæ: & pertinacius subinde dixisti, vt habetur in actis. Qui semel credidit, dominum nostrum Iesum Christum eum redemisse, ille habet sigillum spiritus sancti: & nunquam potest peccare ad mortem: Quos Christianos hic nobis creabis temerarios, omni flagitio plenos & sceleratos: quid boni facient, aut quæ mala omittēt

REVERENDIS. LEGATO.

omittent decepti huiusmodi doctrinæ pallio, quam à Iouiniano hausit non ab aliquo sanctorum Bucerus.

De quarto, affirmas te talia reiecisse cum tuis, quæ repugnent communi consensui ecclesiæ catholicæ hoc perperam à te dictum, & rudis populi seductiuum, ex superioribus liquet: ut vlcus tibi aperiam, ut sanies & purulentia effluat ex Herpeta tua. Non credis cum sanctis & amicis Dei, non eadem sentis; neque doces quæ illi electi docuerunt, neque ea repellis & reijcis, quæ homines Dei reiecerunt: sed illorum expetis consensum, omnium videlicet hæreticorum, quos tibi superius per digitos numeravi, scilicet Vigilantium, Iouinianum, Vuiclephum, Hussum, Berengarium, Vuilhelmum de sancto amore, Segnerellum, Marfilium de Padua, Albigen, pauperes de Lugduno, Catharos, Vualdeñ, Heracleonitas, Aerianos, Pepucianos, Lamperianistas, Artocyritas, Donatistas, Ascitas, Quintillanos, Begardos, & alia portenta & monstra ab ecclesia catholica damnata, et præcisa Antichristi membra.

Impugnata a Bucero, sunt contra communem consensum.

Præceptores Buceri.

OFFENSIO SECVNDA.

Prudētissima & sancta fuit D. Legati admonitio ad Archiepiscopos & Episcopos, tamen offendit Buceros, à quo debebat edificari: Ipso enim Bucero referente admonitio Legati in eo fuit tota, ut temperarent luxum, promouerent studia literarum, fouerent literatos, præficerent ecclesijs idoneos. Si micam honestatis in se habet Bucer, nihil est hic quod eum possit offendere, nisi propria malitia. Tamen inuenit aliqua quæ mordeat.

Honestissima propositio fuit D. Legatus.

- Quia de neglectu & vitijs doctrinæ, nihil dixerit. 1.
- De neglectu disciplinæ & cæremoniæ, nihil. 2.
- De manifestis superstitionibus, & impietatibus nihil. 3.
- Quæ admittuntur in cultu & cauponatione Missarum, diuorum, ossium, imaginum, ac statuarum venditarum sub diuorum nominibus, nihil. 4.

g De

5. De manifesta Simonia, impioq; ambitu, nihil.
6. Inter argumenta mouentia, erant præcipua, quæ à iudicio vulgi & emulatione sectariorum ducebat.

REPELLUNTUR ILLA.

Hoc solum præfabor, R. D. Legatum non instituisse hic Synodum, vt canonibus omnia vicia cleri reprimeret: sed exhortationem duntaxat fecit, admonens Episcopos ea facere, quæ debet. Vnde ea quæ dicit Legatum in admonitiõe proposuisse, eiusmodi sunt, quæ nemo bonus carere potest nisi vt tetricus & inuidiosus Momus, dum veni-
Momus Bucerus. rem culpæ non posset, scandalum reprehendit: sed videmus, in quibus offensus est Bucer à pietissimo Legato.

1. Quia nihil egit de vicijs doctrinæ in Episcopis, nimis illi erant catholici & obedientes filij se. ap. Petri fidem & cathedram sequentes: si vobiscum egisset, nouisset pro sua prudentia, quid facto opus fuisset.
2. Disciplinam non fuisse neglectam à Legato iam in fine sole clarius ostendimus.
3. Superstitiones quas apostata appellat & impietates, non dubitamus à Deo approbari veram religionem & pietatem.
4. Idem iudicandum, quia biliosus vitiligator improbat munia, & officia religionis nostræ sanctæ, cum ipse prophanus & sacrilegus ab omni sanctitate sit alienissimus: Si fimbria Christi tactu attulit mulieri sanitatem, cur non ossa, & reliquias sanctorum veneremur, cum ad contactum etiam ossium Helisei mortuus reuixerit. Cauponationem missarum exprobrat, verbo mire odioso. Cum pauper sacerdos de viginti missis florenum accipit Rhenensem pro sustentatione vitæ suæ, nundinatur, cauponatur: at si Lutheranus prædicans verbum Dei accipit trecentos, quadringentos florenos in auro, illi non nundinantur, si vobis spiritualia seminamus, ex apostolo se excusant, cur non temporalia meterem, recte quidem, nec ego improbo, sed quod vobis estis tam indulgentes, & pau-

pauperibus sacerdotibus tā iniqui, hoc est qđ reprehendo: cū continenter in eodē loco legunt apud Paulum: Nescitis, qm̄ qui in sacrario operatur, quæ de sacrario sunt edūt, & qui altario deseruiunt, cum altario participāt. Profecto mihi stomachū mouent aliquando præpositi pingues, & præbēdosi canonici, qm̄ suggillant pauperes sacerdotes celebrantes pro paucis nummis missas, cum ipsi nunquā vel raro celebrent, aut non sunt sacerdotes, vtinam pensum horarum canonicarum persoluerent, & tamen vberes habent prouentus, ac lautissime viuunt de patrimonio crucifixi, in quo alium iudicas, te ipsum condemnas ait Paulus. 2. Cor. 9. Roma. 2.

De manifesta simonia, cum viciū sit illud omnibus notum, quid erat necesse multa verba iactare, nō erat institutum prudētissimi domini Legati, synodum celebrare cum præsentibus Episcopis, sed paterne ex officio admonere.

Decet perorantem ea sumere, quibus mouere possit auditorum animos, vt in Euangelij videmus, quā humiles attulit parabolas Christus, quā sæpe ab emulatione vrget auditores de Niniuitis, de regina Saba, Simonem increpauit ab emulatione Magdalenæ, Iudæos ab emulatione gentilium vt de leproso.

ALIA REPULSIO OFFENSIONIS.

Et si sufficiat, & sufficere debeat cuiq; cordato viro, qđ attulimus in defensionē amplissimi, & oppido venerandi D. Legati: tanto artificio exhortationem proposuit, vt nullo egeat aduocato: Res ipsa loquitur omnibus nobis tacentibus. Nā captata primū beneuolētia, mox hortatur eos ad honestā viuendi rationem, vt fideles dispensatores inueniātur & pastores: hortat schādala vitari voluptatis, auaritiæ, ambiōis & luxus, cum epularum, cum vestitiū & apparatus. Nōne hoc est absolute & rotunde explicasse, ea quæ concernebant personas ipsas episcoporum. Summariū admonitionis Legati. Prælati.

De familia vero monet vt honesta cōparetur, vnde pos.

g ij pulus

- Familia.** pulus ædificetur: alioquin populus iudicat Episcopum ex moribus familiæ: Et hoc quidem prudenter & recte dictum.
- 3. Subditi.** Curam subditorum ita eis iniungit, vt in locis vbi habitant prouideant si quid hæresis obrepit, confestim medentur: In alijs locis faciāt per exploratores. (Hoc est quod punxit Bucerum & suos.) Tertio visitent sæpe diocæses, & quarto vt curent vigere cultum diuinum in ecclesijs, et quinto vt beneficia probis & idoneis conferantur: Quid Zoilus ad hæc sancta monita obijcere poterit. Modo postquam egit de personis transit ad res.
- 4. Redditus ecclesi.** Hortatur vt redditus episcopales nō in luxū & ad pompā expendant, sed paupes foueant, & necessitatibus humanis subueniātur: Quid salubrius de externis dicere potuit?
- 5. Prædicatores.** De prædicatoribus monuit, vt probi & docti, potētes verbo & exemplo cōparentur, qui non sint contentiosi, sed videant potius armare, q̄ odire etiam aduersarios, & eorum optare salutē: & quid prudentius consulendū q̄ existimat?
- 6. Iuuentus.** De iuuentute instituenda monet deligendos magni nominis præceptores catholicos quorum fama allecti scholastici turmatim aduolent, & cū bonis literis, catholica quoque doctrina imbuantur: Episcopi quoq; parentes monent, ne liberos suos ad gymnasia mittant, vbi religio Christiana & catholica nō obseruetur: Profecto nihil video qd hic iure reprehendi possit cum tāta cura Philippus Macedo de præceptore filio suo Alexandro prospexerit.
- 7. Plutarchus. Gellius.** Concludit breuissime & elegantissime, vt liquet legenti finem scripti.

OFFENSIO TERTIA.

Bucer sub nomine Melanchtonis responsum affert, qd siue sit Melanchtonis, (qui solet tamen esse mitioris ingenij,) siue ex Buceri officina prodierit, parui facio: hæc autem eum, licet immerito, offendunt in scriptis primo & secundo legati pontificij.

Eras

235
Eramus in bona spe, Contarenum collaturum authoritatem suam ad propagandam veritatem, sed censura ipsius de libro & nostris articulis, non respondet expectationi nostræ. 1.

Lædimur ab eo, cum nihil profiteamur, quod pugnet cum sanis iudicijs piorum in ecclesia Christi: Imo loci alii quot per nostros pie illustrati sunt, & tamen in censura dicit, nos dissentire à communi consensu ecclesiæ. 2.

Iubet Episcopos aduigilare, vt doctrinam nostram deleant, cum nostri reprehenderint errores vagatos in ecclesia, qui non possunt dici consensus ecclesiæ catholicæ. 3.

Quia sparsi sunt contra Euangelium, quibus authoritatem addiderunt magnæ hominum & multitudinis exempla, & diuturnitas temporis, cum tamen consensus ecclesiæ catholicæ sit in prophetis & apostolicis scriptis & sententijs. 4.

Scit Contarenus qui sint ecclesiæ morbi, in missis, in invocatione sanctorum, in cœlibatu, quia populus non recte docetur de poenitentia, de fide seu fiducia in Christum: Videt monasteria, Canones recentiores plenos superstitiosum, Theologiam Monachorum esse dilutâ ac veteri dissimilem: In his abusibus à multitudine dissentimus, sed à consensu ecclesiæ catholicæ non discedimus. 5.

Quia non desperat concordiam, sciat nos non recepturos errores quos taxamus: quos ipsi noua asperitate defendunt, cum multi sint interfecti pii homines & docti propter hanc doctrinam. Quam sequiciam confirmat Contarenus, dum iubet Episcopos cauere, ne hæc labes irrepât in dioceses, sed medicinam adhibeant scilicet vitiones & necesseque remedia noua sunt in ecclesia. 6.

Quæ non deberent probari ab eo, qui vult perhiberi author pacis: sed Episcopi retinerent facile authoritatem suam, si emendatis abusibus, consulerent pijs conscientijs mansuetudine. 7.

REPULSIO OFFENSIONIS.

Super epi-
stola ad
Timot.

EX his quæ respondimus ad offensionem primam, etiã huic satisfactum est, at intueri catholice lector quàm vere dixerit Ambrosius. Hereticorū quidã patientiã fingere solent, quamvis à catholico non possint audire aliquid asperum, vt cõmendent sua praua colloquia. Pientissimus D. Legatus egit cū Reuerendissimis Archiepiscopis & Episcopis nomine S.D.N. Id quod sui fuerat officij: Si prorsus tacuisset, iteꝝ fuissent conquesti se. ap. ac legatos eius nihil agere p bono regimine ecclesiæ. At cū is egit, & prudẽter & cõmode, displicet Neochristianis, cū paucis & mistibus verbis eos attigerit, quia dissentiat à cõsensu ecclesię, toti sunt in furis. De Melanchtonis epistola nihil cõperti habeo: Is q in mediũ eam protulit, Bucerus, respondeat.

1. Recte sperastis de optimo viro, qui & pro officio suo laborauit veritatẽ propagare & non defuit expectationi vestræ, sed vobismetipsis, qui oblatum Euangelij solem recipere nolulistis, & dilexistis magis tenebras errorum vestrorum, quàm lumen veritatis in ecclesia accensum.

2. Lædimini non ab innocuo Legato, sed à vestra malitia qua pertinacius adhæretis erroribus ante tot sæcula, & alia quot centenis annis condẽnatis, vos aut pugnare cū pijs & à catholica ecclesia dissidere, aperte sup ius euicimus: Vana est arrogãtia & cassa nuce inanior, aliqꝫ locos doctrinæ p vos illustratos, cū tot tenebras errorũ offuderitis, qbus & vos cæci, & multos cæcos vobiscū fecistis, sed impletis quæ Christus prædixit. Surgẽt em̃ pseudoprophetæ, qui dicẽt: Ecce hic est Chrs, aut illic nobis nebulas, caligines, & tenebras pro luce ostendentes, at monuit nos Christus, nolite credere. Vere aut dixit ampliss. D. Legatus, vos discedere à communi consensu ecclesiæ, de quo mox plura.

3. Adhortatus est Legatus Episcopos, vt pvideant si qd la-
bis huius obrepserit. Sancte & salubriter monuit, qd hæres
sibus

237
 sibus celeriter est obuiādum, vt B. Hiero. admonet: Arrius ^{stola ad}
 parua scintilla fuit in Alexādia, sed q̄a nō statim oppressa ^{Gala.}
 est totum orbē populata est. Vnde pius & doctissimus pa-
 ter Legatus secutus est B. Paulū, qui vocauit maiores natu
 ecclesiæ apud Ephesum admonuit eos, Attendite vobis & ^{Acto. 20}
 vniuerso gregi, in quo vos spūs sanctus posuit Episcopos re-
 gere ecclesiam dei, q̄ acquisiuit sanguine suo: Ego scio, qm̄
 intrabunt post discessionem meā lupi rapaces in vos, non
 parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
 peruersa, vt adducant discipulos post se. Ausculta Bucere,
 an nō hic te Paulus & tui similes suis pinxerit coloribus,
 Neq; releuat quod adiecisti reprobos errores. Vtinā res-
 probasses, sed tu sepultos cineres errorū reuocasti, fodisti
 veteres cisternas hæreticorū: quæ aquas cōtinere non possunt, ^{Hier. 2}
 & audes venditare pro veritate, cū nulla vnq̄ hæresis
 surrexerit, quæ tot errores suscitaret & inuexit, sicut illa Lu-
 therana. Vt de vinea sua dñs Deus Sabaoth conqueritur. ^{Psal. 79}
 Exterminauit eā aper de sylua, & singularis ferus depastus
 est eā, qd̄ etsi primarie aper Mahometū significet, & singu-
 laris ferus Antichristū, tñ cum oēs hæretici sint mēbra An-
 tichristi & eius p̄cursores, recte Luther singularis ferus dñs, ^{Luther.}
 singularis per tumidā superbiam, ferus per sæuā crudelitatem,
 qñ scripsit & hortatus est Germanos, aut lauent manus in
 sanguine Romanorū, & qñ per eum seductis rusticis & iā
 victis dedit indulgentias nobilibus trucidantibus rusticos.
 Quos dixit Bucer errores vagatos in ecclesia, sparsi sint ^{4.}
 contra Euangelium. Hoc est peculiare hæreticis omnibus,
 vt figmenta sua ex Euangelio colorare nitantur ait Aug.
 super Iohannē, & in lib. 83. q. 69. Hæreticis non potest sub-
 oriri palliatus error nomine Christiano, nisi de scripturis
 male intellectis. Et ideo Origenē supra induximus, & no-
 uum testamentum suam habere literam occidentem: Occi-
 dit olim Arrium, Nestorium, Eutycen, &c. iam occidit Bal-
 dasarem.

Hierony.

dasarem Anabaptistam, Luderū, Zuingliū, Bucerum, Hos-
sandrum, Ideo Hierony. inquit, omnia loca Euangelij, hæ-
reticis sunt plena schādalis. At supra satis ostendimus fidē
per orbem terrarum diffusam, in Ecclesia catholica conue-
nire cum Euangelio & Canonicis scripturis.

4. Reg. vl.

Quod fatetur nostris datam auctoritatem à magnis ho-
minibus, ac à multitudine, & diuturnitate temporis. Res-
cte equidem, quia Christus non pateretur sponsam suam
ecclesiam, sanguine suo partam & mundatam neuis erro-
rum tanto tempore maculari: qui synagogam vix LXX,
annis permisit in captiuitate corporea, quāto minus Chri-
stus fuit ecclesiam suam in captiuitate diaboli & errorum
mille annis et amplius, vt supius credita ab ecclesia mōstra-

Matth. vl.

uimus: Diuturnitas ergo temporis probat veritatem arti-
culorum Ecclesiæ, cū qua Christus promisit se perman-
surum vsq; ad cōsummationem sæculi. Recte etiā fateris Bu-
cere, auctoritatem magnorū hominū, & multitudinis con-
ferre auctoritatem nostris articulis, quia habemus Apōsto-
los & apostolicos viros authores, sanctos, martyres, & Pon-
tifices, ecclesiæ luminaria vniuersum orbē illustrantia, san-
ctos doctores: Non em̄ ecclesia in angustias cogenda est,
& cryptas hæreticorū, & paruos angulos terræ, sed dilata-
ta est, diffusa est, vltra angustias synagogæ, vt tā sæpe pro-
bat Augustinus contra Donatistas, qui insaniebant, in sola

Ecclesiæ
latitudo.

Li. 3. ca. 64

Aphrica esse ecclesiā, & vt pulchre ait August. contra Cres-
conium grammaticum. Ecclesia diffunditur per orbem
terræ nō hæreses, & postea increpat eos. Cohibeant se fru-
mentorū per totum mundum tanta vbertate impij deser-
tores: & non audeant de quorundam zizaniorum separa-
torum paucitate gloriari: A latitudine ecclesiæ subtrahūt
se pauci Donatistæ, etiam inter se diuisi, hoc enim habent
hæretici, vt inter se sint diuisi, ait Hiero. sicut & hodie Lu-
derani inter se sunt diuisi: ausim sancte iurare Zuinglianæ
cuius

ciuitatum cum Ludderanis Principibus & oppidis solum Consensus in libris.
simulatam esse concordiam.

Perperam & hoc allatum, consensum Catholicæ Ecclesie consistere in Prophetiis & Apostolicis scriptis: Antiquus serpens nouum ouum excubauit: quis vnquam ita locutus est? Non est consensus hominum viuentium in Ecclesia militante, & tu nos ad mortuas pelles, ad atramentum remittis, & literam. Rectius dixisset: Scripta Canonica dirigunt & instruunt, quis debeat esse communis consensus Ecclesie Catholice, quia ea quæ in voce consistunt, Lib. 1. Perihier. magna sunt affectuum qui in anima sunt: Et ea quæ scribuntur notæ sunt eorum quæ in voce consistunt, ait Aristot. Et Augustinus inquit, inuentæ sunt etiam literæ, per quas possemus & cum absentibus loqui: sed ista signa sunt vocum, Lib. 15. de Tri. c. 10. cum ipsæ voces in sermone nostro earum quas cogitamus signa sint rerum.

Quinto adfert morbos Ecclesie: At maxime fallitur, sicut infirmi qui habent infectum gustum, quicquid accipiunt etiam integri & boni saporis iudicant insipidum: sic Bucero. euenit infirmo in fide Catholica, & infecti gustus Hierem. 1. doctrine. Iudicat insipida quæ sunt optimi gustus, hoc est, salutares & Christianas doctrinas, de Missa, de diuinis. Et 1. Timo. 5. recte docetur populus de pœnitentia, de fide, sicut Monasteria fuerunt pietate plena, quæ ad ventum Aquilonarem vnde panditur omne malum, vel sunt euacuata, vel in prophanos vsus mutata, vel nonnis plena, quæ primam fidem Monachi docti. irritam fecerunt. Porro Theologia monastica fuit vera, certa, veritatis fidei explicatrix. Vt Bedæ, Rabani, Haymonis, Bernardi, vtriusq; Hugonis, Lanfranci, Algeri, Anselmi, Bonauenturæ, Ales, Alberti Lyræ, sancti Thomæ, quibus multi hæretici victi, ac hæreses extirpatæ fuerunt. Sæculares docti. Recentiores Theologi plusculum Philosophiæ admiscuerunt salua fidei integritate. Fuerunt & sæculares Theologi

h gi

APOLOGIA PRO

gi expositores sacrae scripturae fidissimi, Petrus Longobardus magister sententiarum dictus, Henricus de Gandauo, Guil. Altifiodorensis, Vuilhel. Parrhisiensis, Petrus Alliaceus, Ioh. Gerson, Hainricus Gorcheim, Hen. de Hassia, Oita, Nicolaus Dincelspijel, Armacanus, Nicolaus Cusanus, Kempis, Bruno Herbipolensis, Iohā. & Franciscus Pici, Summerhardus, Clithoueus, Hadrianus Papa, Natalis Beda, Ioh. Rosseus, Hieronymus Emser, Ioh. Fabri, Ioh. Maioris, Vuimpina, Ioh. Cochleus & alij. Quorum nullus Theologiam ita diluit, sicut vos Neochristiani, cum Pickardicis, Viskleficis, Hussiticis glossis & expositionibus.

6. Ex charitate & nimia mansuetudine incomparabilis ille vir Legatus Pontificius persuasit sibi meliora de Bucero & socijs, futurum, scilicet, ut aliquando resipiscerent: at si ista mecum contulisset, admonuissem eum de S. Paulo, qui optime nouit haeticorum obstinationem. Haeticum hominem post unam & secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Quod hic experimur in Bucero, qui errori addit obdurationem, & pertinciam mentis, obijciens legato se non recepturum errores quos taxauerit. Vitandus ergo est secundum Paulum, & suo iudicio relinquendus, unde condemnabitur. Est enim haesis peccatum in spiritum sanctum, dum agnitam impugnat veritatem: Bucer, Blarer, Hosander, Luther, &c. nobiscum in Ecclesia enutriti sunt & docti: illa crediderunt a puericia quam nos modo credimus: & non solum crediderunt, sed etiam multis annis docuerunt: orto autem sibilo & vento antiquis ferpentis, superbiae scilicet, & inuidiae ac carnalitatis, veritatem illam agnitam, creditam, & ab eis praedicatam, omni conatu, manibus & pedibus impugnant.

CHRISTIANOS PRINCIPES NON
viti noua asperitate in puniendis haeticis.

Offen

Tit. 3.

Haetici
agnitam ve-
ritatem im-
pugnant.

Offendit Bucerū, q̄ plures à magistratu interfecti sint
sectarij eorum: licet hoc remittere possem ad magi-
stratus, qui faciem factorum suorum redderent rationem,
vt de Augustinianis Bruxellis, Ludouico Berquin, cum so-
cijs & Rotomageñ. in Gallia, Roberto & socijs in Anglia,
Tauber, Viennæ, Kefer, Hugelin, Mersbergi, Kesleri in Sui-
cia, Baldasaro Parabaptista in Austria, Iohanne Vuassens-
burgeñ. Iohanne Iacobo in Leiphaim, Teuschelin Rotens-
burgi, Cambodunensi prope Leijkirchium, Scholastico
Memmingeñ. Thoma Mintzero, Andrea Kretzio, & N.
Eluaceñ. Tillingæ, cum alijs pluribus pertinacibus: At q̄
coram laicis conqueruntur de iniustitia & vi eis illata: vos
lo plura super eare dicere.

Et primo quidem non recipitur, q̄ ait pios esse interfe-
ctos, fuerunt enim impij, desertores Ecclesiæ, hæretici, pos-
testati sublimiori inobedientes, rebelles ac seditiosi: Ideo
meritas impietatis pœnas sustinuerunt. Non patiaris ma-
leficos viuere super terram: Quod autem Bucer eos pios di-
cit, more hæreticorum facit. Nam qui hæretici vnquam fu-
erunt, qui non viderentur sibi orthodoxi, & Catholicos
criminarentur hæreticos: Sic fecerunt Marcionitæ, sic Va-
lentiniani, & Donatistæ se solos in Ecclesia esse iactabant.
Et Arriani nostros calumniabatur peruersores scripturas
rum: Sic pios appellas tuos sectarios, & doctrinam eorum
piam, (prætexunt hæretici pietatem, cum sint animarum se-
uissimi interfectores.) Catholicos autem tam sæpe in farra-
gine cōuiciorum tuorum dicis impios, & Catholicam no-
strorum doctrinam, non vereris impietatem vocare. At v̄
Esaias imprecatur ijs, qui dicūt bonum malum, & malum
bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.

Addis Episcopos noua asperitate vti contra istos pios
tuos, puta quia exuruntur & occiduntur. At quomodo
nouam audes appellare: cū etiam in veteri fuerit obseruas

h ij ta

Exod. 22.

Combusti
fuerūt im-
pij.

Marcion-
ita.
Donatistæ.

Esaiæ 5.

II.

- Deut. 15. ta testamento. Sic enim ait dominus, si surrexerit in medio tui Propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus & sequamur deos alienos, quos
- Hæretici comburā. ignoramus, & seruiamus eis, non audies verba Prophetæ illius aut somniatoris, quia tentat vos dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima vestra. Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos auerteret à domino Deo vestro. Causa ergo interfectionis Pseudoprophetæ est, quia locutus est, ut auerteret eos à Deo. Eadem intentio & scopus est hæreticis subuertēdi plebem:
- Hierony. nam sybilus hæreticorum ait beatus Hieronymus, irremediabiliter mentes auditorum vulnerat.
- Deut. 17. Et Infra. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis moriatur, & auferas malum de Israel: tale crimen est hæretici, erigit se contra totam Ecclesiam per superbiam, & non obedit summo sacerdoti: Moriatur ergo decreto iudicis. Et pondera quod textus dicit.
- Deut. 15. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, &c. In ambiguo nolentem obedire sacerdoti, iubet occidi, quanto magis in re certa & explorata, sicut est in hæresibus ante D. C. annos, añ M. ante M. & CC. annos damnatis?
- Leuit. 24. Simile postea præcepit. Propheta qui arrogantia deprauatus, voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Educ blasphemum extra castra, & lapidet eum omnis populus. Et cur non hæreticum, qui impietate vincit blasphemum?
- III. Obiectio- nes hæreticorum. Marth. 12. Sed diceret Bucerus, hæc in vete. testa. sed noua sunt in Ecclesia, quæ antiquitus excommunicabat hæreticos, & pro Ethnicis & Publicanis habebat. Et Paulus vitandum dicit hæretis

REVERENDIS. LEGATO.

hæreticum, nō comburēdum. Paulus quoq; denunciāt, vt Tit. 3.
 subtrahamus nos ab omni fratre inordinate ambulante, di 2. Thes. 3.
 cit subtrahatis, non occidatis. Et S. Iohannes prohibet, ne 2. Iohan. 1.
 aue ei dicamus. Romanis quoq; præcipit, vt declinēt ab his Roma. 16.
 qui dissensiones faciunt. In quibus omnibus non discunt
 Episcopi & Monachi occidere & mactare hæreticos, nec
 inuocare brachium sæculare contra hæreticos.

Neque Principes hac asperitate vsi sunt ab initio, quia
 Theodosius maior decem libris auri mulctauit hæreticos
 testatur Augustinus ad Bonifacium. In C. L. Manichæos, Cap. 17.
 omnium bonorum publicatione hæreticos persequitur. 23. q. 4. Ipa
 Et Arriani in exilium pulsi sunt testatur tripartita & Eccle pietas.
 siastica historia, non autem occisi: & Augustinus noluit he August.
 ret cos occidi, & in consilio obtinuit.

At ei respondeo, ex eodem Augustino. Cogunt multas III.
 inuenire medicinas, multorum experimenta morborum: Cap. 26.
 Ideo etsi mitioribus pœnis tentati sint hæretici, vt emēdas
 rentur: at quia experientia docuit illas pœnas non mederi
 huic morbo, nec vllum profuit remedium, quādiu super Hæretico-
 ftes mansit hæreticus. Ideo maiori sēueritate fuit opus, & rii pœnæ.
 hæreticos per supplicium mortis auferre. Ambrosi-
 us ex En-
 chiridio.

Vnde Theodosius A. Et Valentinianus Cæsar Florētio V.
 Pp. scripserunt. Manichæi nusquam in solo Romano cōue L. Arriani
 niendi morādique habeāt facultatem, Manichæis etiā de ciui C. de hæ.
 tatibus expellendis, & vltimo supplicio tradendis, &c.

Sic Imperat. Valentinianus & Marcianus sanciuerunt, L. quicum-
 vt adeuntes discendi studio, vt de infauita hæresi dispu q. 60.
 tantes audiant, decem librarum auri iubemus subire dis-
 pendium. Vltimo autem supplicio coerceantur, qui illis
 cita docere præsumpserint. Noli ergo dicere nouam hanc Discipuli
 esse sēueritatem in Ecclesia: cum Valentinianus illam decre Doctores.
 uerit ante mille & centum annos.

Porro idem S. Augustinus contra Cresconium gram VI,
 h ij maticū

Lib. 3. cap. 41. & seq. maticum fortio- rem adfert causam, quæ frangat caput tu- um Bucere, quia hanc se- uiciam hæretici primi inceperunt, nõ Catholici. Nam Donatistæ exercebant cedes, rapinas, incendia & cecitates in Catholicos, quos dicit peiores p- do- nibus & latronibus, quia armati, nocturno tempore do- mos clericorum & Catholicorum diripiebant, & ferro cõ- cisos abiecerint semiuuos, calcem quoq; mixto aceto ali- quorum oculis infunderent. O immanitatem hæreticam. Narrat crudelitates hæreticorum in Seruũ Episcopũ Chu- bur succubere & in Maximianum Vagaieñ. Episcopum, de quo ait. Viuit adhuc, & plures in corpore cicatrices, quã membra numerat, repetit de Maximiano ad Bonifacium cap. 18. Non ergo noua est ista seueritas in Ecclesia, quam hæretici primi inceperunt.

VII. Quid si Reuerendissimus D. Legatus pro sua eruditione & Deo amabiles sacerdotes adferrent tibi responsum B. Augustini. Persecutores vestros nos dicitis, cum saluos fie- ri cupientes, vestraq; sanari volentes vulnera, medicinaliter persequamur: Vnde à clericis & circumcellionibus vestris, tanquam d- tibus & calcibus vestris, grauitè dum vos cu- ramus, affligimur. Hanc medicinam etiam docuit B. Hiero- nymus. Resecandæ sunt, inquit, putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus & pe- cora ardeant, aut corrumpantur, putrescant, intereant. Et alibi, quæ est ista misericordia, vni parcere, & omnes in dis- crimẽ adducere, de hoc quoq; pulchre Augustinus disserit cõtra secundam epistolam Gaudenti, Hæreticorum cõuersio non mors desideratur: & cõtra Cresconium grammati cum euincit, hæreticos vtiliter à Catholicis persequi. Non em̃ possunt hæretici orare ad deum cum David, iniuste pse- cuti sunt me, adiuua me, quia iuste Catholici affligunt & pse- quuntur hæreticos, sicut Sara ancillam Aegyptiam, vt Aus- gustinus super Iohanne pulchre inducit.

Adhuc

A dhuc forte obijciat obstinatus Bucer, quia Apostoli
nec fecerint, nec docuerint ut fiat. Inuocatio brachij secula
rist neq; conueniat cum mitissima lege Euangelica, neque
cum scriptis Paulinis, aut alijs sacre scripturæ locis. At fal
leris Bucere, friuolę hę obiectiones diu per sanctos patres
discussę sunt, & præcipue ab Augustino hæreticorum malo
leo in pluribus locis. Sic enim ait ad Bonifacium. Quod em̃
dicunt, qui contra suas impietates leges iustas nolunt, non
petiisse à regibus terræ Apostolos talia, non cōsiderant ali
ud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis
enim tunc crediderat in Christum Imperator, qui ei pro pi
etate, contra impietatem, leges ferēdo seruiret, quando ad
huc illud Propheticum implebatur, quare fremuerūt gen
tes. Nondum autem agebatur quod in eodem Psalmo dici
tur. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis ter
ram, seruite domino in timore. Quomodo ergo reges do
mino seruiunt in timore, nisi ea quę contra iussu domini
fiunt religiosa seueritate prohibendo atq; plectendo, sicut
seruiuit Ezechias, sicut Iofias, sicut rex Niniuitarum, vniuer
sam ciuitatem ad placandum dominum compellēdo, sicut
seruiuit Darius, sicut Nabuchodonosor prohibēs om̃ibus
in regno suo, ne blasphemarent Deum. Cum itaq; nōdum
reges domino seruiret temporibus Apostolorum, sed ad
huc meditarentur inania aduersus eum & Christum eius,
non poterant tunc impietates legibus prohiberi. Ergo qđ
non fuit petitu ab Apostolis, non est omissu, quia hæ
retici non mererentur, sed quia gladius gentilium Princi
pum nondum seruiebat Euangelio. At Constantinum ba
ptizatu mox implorabāt Catholici: cuius opera Concil
lium Nicęnum coactum est contra Arrium.

Et hoc quoque obijciunt, sæuiciam in hæreticos non cō
uenire cum sacris literis & Paulo. Sed contrarium est ma
nifeste verum, nam Saphyra & Ananias à principio nasce
tis

Ca. 13. An.
Tempore
Apostolo
rum gladi
us non ser
uiebat euā
gelio.

Psal. 2.

4. Reg. 19.
4. Reg. 22.

Dan. 14.
Dan. 5.

hy

- Aſſo. 1. tis Eccleſiæ propter puſillū pecuniæ, morte mulctati ſunt,
 quanto magis hæretici defraudantes animas, à ſucceſſore
 Galat. 5. Petri morte mulctandi ſunt: quanto anima nobilior eſt q̃
 pecunia. Præterea Paulus optat. Vtinam abſcindantur qui
 vos conturbant, quod ſi principes tunc fuiſſent Chriſti-
 1. Cor. 10. ni, ſine dubio obſecuti fuiſſent Pauli deſiderio. Et ad Co-
 rinthios ſcribit. In promptu habentes vlcisci omnem ino-
 bedientiam: cur hoc non haberent in promptu principes,
 qui non ſine cauſa gladium portant? Falfarij literarum, aut
 monete, iuſte per principes morti traduntur: cur non falſa
 Roma. 15. rij ſacrarum literarum & Canonum? Ita & alia crimina pu-
 niunt, cur non ſacrilegum illud ſcelus hæreſeos? Ita arguit
 De corre- Auguſt. Donatiſtas. Cur enim cum datum ſit diuinitus ho-
 mine Do mini liberum arbitrium, adulteria legibus puniantur, & ſa-
 crilegia permittantur? An fidem non ſeruare animam deo,
 1. 4. leuius eſt, quàm ſceminam viro?
 Iohan. 2. Addo quod Ieſus flagello eiecit nummularios de tem-
 Hebr. 6. plo: ſi hoc nummularijs, quid modo faceret hæreticis Ec-
 cleſiam vaſtantibus? Et Paulus ait: Terra proferens ſpinas
 ac tribulos reproba eſt, & maledicto proxima, cuius con-
 Matth. 15. ſummatio in combuſtionem, huiusmodi terra eſt animus
 hæreticorum, ex qua creſcunt ſpinæ ſuffocantes verbum
 Dei. Ideo conſumantur in combuſtionem. Sic inter no-
 1. Reg. 15. uiſſima verba Dauid commemorat: Præuaricatores quæ
 ſi ſpinæ euellentur vniuerſi, quæ non tolluntur manibus:
 & ſi quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lan-
 ceato, igne q̃ ſuccenſæ comburentur vſque ad nihilum.
 Quis autem magis præuaricatur, magis offendit Deum &
 Eccleſiam, quàm hæreticus?
 Lupus oc- Quis negare poteſt, quin lupus arcendus ſit, ne noceat
 cide ndus. gregi? ſi autem tam pertinaciter inhiat ouibus rapiendis,
 Matth. 7. ac deuorandis, tunc interimatur lupus: hæretici autem ſunt
 lupi, dicente Chriſto: Attendite à falſis prophetis, qui ve-
 niunt

niunt ad vos in vestimentis ouium, intus vero sunt lupi rapaces: lupos illos esse hæreticos, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Beda & Bernhardus testantur, de quibus & Paulus inquit: Scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi: tollatur ergo e medio lupo, ne gregem perdat. Ita August. super Iohanne. Nullus nostrum vult aliquem hæreticum perire, sed aliter non meruit habere pacem domus David, nisi Absolon filius inobediens in bello esset extinctus: Sic Ecclesia aliquorum perditione, cæteros colligit, dolorē materni sanat cordis, tantorum liberatione populorum. Eas Bucere, & simplicibus imponas, praxim Ecclesiæ de comburendis hæreticis, non conuenire cum Paulo & sacris literis.

Actu. 20.

Tract. II.

2. Reg. 18.

Pugnant ex alio: quoniam hoc negotium non pertineat ad Imperat. & principes, ideo contra hæreticos non debet atinuocari brachium sæculare. Sed neque sic proficiet: quoniam nemo negat, quin hæresis sit crimen Ecclesiasticum, quo ad forum c. vergentis &c. ad abolendam de hære. Et c. vt inquisitionis eo. tit. lib. 6. Tamen executio, bonorum confiscatio, pœnæ inflictio pertinet ad principes & magis stratus laicos. In c. cum secundum de hære. lib. 6. Et ad illam obiectionem pulchre respōdet Augustinus. Et quod in nobis reprehendunt, vt decipiant imperitos, dicentes, Non debere Christianos contra inimicos Christi aliquid à Christianis Imperatoribus postulare. Et ipsi tamen priores hoc fecerunt: sicut gloriati sunt Carthagine in collatione (ita appellat Augustinus, quod Neochristiani colloquium appellant) q̄ apud Imperatorem, maiores eorū criminaliter Cecilianum fuerint insecuti, vt sæpe meminit alias contra Cresconium, Emeritum & Petilianum.

X.
Inuocare
brachium
sæculare.

De correctione
Do
nat. cap. 4.

Et quod ad Imperatorem pertineat & principes hereticorum punitio, egregie ostendit Augustinus contra Gaudentium: Cum enim heretici nolunt audire Episcopos, cum

Lib. 2. ca.
26.
August.

i ram

ram hanc corrigendi hæreticos, exequuntur reges per milites. Vnde August. super Iohanne. Quando vult Deus concitare potestates aduersus hæreticos, aduersus schismaticos, aduersus dissipatores Ecclesiæ, aduersus exuffatores Christi, nō mirentur: quia Deus concitat, vt à Sara verberetur Agar. Mirantur autem, quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ. Si non ergo mouerentur, & quomodo redderent rationem Deo de imperio suo? Intendat charitas vestra quid dicam, quia pertinet hoc ad reges sæculi Christianos, vt pacatam velint suis temporibus habere, matrem suam Ecclesiam, vnde spiritaliter nati sunt. At opponit Bucer illa non pertinere ad suum magistratum, sed princeps prophanis causis inserviat, negotia fidei clero relinquat. At illā elidit Augustinus & dicit, Quis mente sobrius regibus dicat, Nolite curare in regno vestro à quo tueatur, vel oppugnetur Ecclesia domini vestri, nō ad vos pertineat in regno vestro, si quis velit esse siue religiosus siue sacrilegus, quibus dici nō potest. Non pertineat ad vos in regno vestro, quis velit pudicus esse, quis impudicus.

Hæretici
cōburedi.

Imp. Tyrā
ni con-ra
Catholi
cos,

Et praxis hoc obtinuit, vt in Codice legimus titulis, de hæreti. & de Apost. & Ne sanct. bap. reiteretur, Et hæretici omnes, non solum Donatistæ, vbi eis fuit cōmodum, auxilium Principum & Regum implorauerunt, sicut Arriani Constantium Imp. Valentem. Eudoxiam reginā, Hunericum (alij Gensericum appellāt) regem Vuandalorum, qui persecutus est Homousianos (ita vocabat Catholicos) Zenonem Imp. Apud Gastrimundum, Theodericum Gothum, Anastasium Imp. Constantinum tertium, Leonem secundum, Tyberium tertium, Philippum Impe. Leonem tertium, Constantinum quintum, Leonem quartum, qui omnes ab hæreticis instigati & inflammati, persecutionem mouerunt Catholicis in Ecclesia Dei, vnde innumera-
rabiles

rabiles fecerunt martyres tyrannide sua.

Obiecerunt Donatistæ suos martyres Augustino, Mar
culum de petra præcipitatum, Donatum Bagaieñ. in pu-
teum missum, sicuti Lutherani Hussum, & Hieronymum
Prageñ. & nouiter exustos vt meminimus, & Zuinglium
in bello cæsum. Et tanta erat Donatistarum insania, vt il-
los colerent pro Martyribus, afferentes pro se scripturæ
testimonia de persecutione. Beati cum vos persecuti fue-
rint homines, &c. Sed vere respondet Augustinus. Recte
ista dicerentur à vobis, quærentibus martyrum gloriam, si
haberetis martyrum causam. Non enim felices, ait domi-
nus, qui mala ista patiuntur, sed qui propter filium homi-
nis patiuntur, id est, Christum. Vos aut non propter ipsum,
sed cõtra ipsum patimini. Veri ergo Martyres illi sunt, qui
persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergo qui
propter iniquitatem, & propter Christianæ vnitatis impi-
am diuisionem, sed q propter iustitiam persecutionem pa-
tiuntur, hi martyres veri sunt, heretici sicut sunt filij, ita eti-
am martyres diaboli.

Gerfon diserte assignat, quàm diuersum sit gaudium
hæretici euntis in ignem & cantantis, ac gaudium Christi-
ani martyris, quia gaudium desertoris est beluinum, furio-
sum, efferum, desperatione plenum, expers dulcedinis, &
spiritus vana opinione natum, & quasi extortum, vt vide-
antur fortiter agere. Non secus ac latrones, principum &
ciuitatum proditores, aut hostes captiui, gestientes quasi,
dum sint morti proximi. Letitia autem veri Martyris non
est contumax, sed benigna, patiens, suavis, plena spei & fi-
ducia: quia fit spiritus sancto authore, & dulcedinem immit-
tente. Ita Apostoli ibant gaudentes à conspectu cõciliij, &
S. Laurentius estimabat prunas esse rosas, & S. Andreas vi-
dens crucem cū gaudio dicebat, quia amator tuus semper
fui, & desideravi te amplecti. Ad hominem respondet Au-
gustinus,

Martyres
hæretico-
rum, mar-
tyres dia-
boli.

Matth. 5.
Lib. 2. Cõ-
tra Gau-
dent. c. 17.

De corre-
ptione Do-
natistarum.
c. 7.

Gerfon.

Gerfon.

Actu. 4.

i ij gustinus,

Contra
Gaudenti-
um. c. 19.

Super Io-
han.

Ibi. c. 15.
Iohan. 16.

XII.

Neminem
cogēdū ad
fidem.

Ciuitates
impetij.

gustinus, quia Donatistæ sibi ipsis mortem consciuerunt aquis, igne & præcipitio, vt magnæ essent memoriæ & famæ. Ideo ostendit Augusti, quàm immane crimen sit se ipsum occidere: & tamen gregatim se interficiebant Donatistæ: alij mentiebantur illos à Christianis occisos: Nostri autem dicunt, ait Augusti, quod ipsi se præcipitauerunt & potestates infamauerunt. Quis enim nescit hoc genus hominum in horrendis facinoribus inquietum, ab vtilibus operibus otiosum, crudelissimum in mortibus alienis, vilissimū in suis, &c. Vnde Chrs nō dixit, veniet hora qua vos ipsos occidetis: sed veniet hora, quādo qui vos occiderint, putēt se facere obsequium Deo: Nūc autem vos festinatis ad mortem, ne à nostris teneamini: Viuere metuitis, non occidi, quia erubescitis corrigi, aut de vestro conuinci. Ideo non iactent hæretici persecutiones & mortes suorum: quia & ipse dominus Iesus cum latronibus crucifixus est: sed quos passio iungebat, causa separabat. Non ergo impij sibi martyrium arrogant, potest enim impiorum similis esse pœna, sed dissimilis est martyrum causa ait Augustinus.

Vereor ne oneri sim pio Lectori: quia nullibi furiosius clamant ad rudem plebem, licet parcius scribant: ideo vos lui ineptissimos cauillos excludere: superest adhuc vnus vel alter, quos etiam oportet exarmare. Et primò quidem stentoria voce clamāt fidem esse rem liberam, & neminem ad eam cogendum: Sub hoc specu latebant primo ciuitates Imperiales, quæ Cæsari & imperio obedientiā in alijs pollicebantur, sed fidem oportere esse liberam, & diuo, felici, augusto Carolo Maiestatis Romani imperij vindici obedire in his quæ sunt fidei, refugiunt: & vbi ipsorum quantula quātula est potestas, quam nullam omnino habēt, nisi à Cæsare, in fidem, regimen Ecclesiasticum, diuina officia, in personas Ecclesiasticas, contra ius diuinum & humanum, contra ius Pontificium & Imperiale, temere extendunt etiam ad

ad sacramentorum administrationem: & imperiose iubet, minatur, cogit & puniunt, in nummis, carceribus, turribus, exilio, senatus & officiorum destitutiōe, ut alio loco fuis explicavi fructus Ludderanæ perfidiæ. Licet alibi satis exposuerim, quomodo imprudens sit ybum, fidem esse liberam: licet enim adulto liberum sit suscipere fidem vel non suscipere, tamē susceptam semel fidē cogendus est retinere, sicut doctores cōcludunt de Baptismo, etiam infantem baptizatum cogendum ad fidei Christianæ obseruantiam.

Ideo contra Ludderanos exclamat Augustinus & Donatistas: Vbi est, quod isti exclamare consueuerunt, liberum est credere vel non credere? Cui vim Christus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum Apostolum, agnoscāt in eo prius cogentem Christum, & postea docentem. (Inducit historiam Act. 9. De conuersione Pauli.) Prius ferientem, & postea consolantem. Mirum autem est, quomodo ille qui pœna corporis coactus ad Euangelium intrauit, plus illis omnibus laborauit in Euāgelio, qui solo verbo vocati sunt. Cur ergo non cogeret Ecclesia perditos filios, ut redirent? si perditī filij coegerunt alios ut perirent? Loquor autem semper de coactione extense, ut habet communis modus loquendi, pro eo quod est minis, terroribus, pœnis & torturis hominem inducere: quia absolute voluntas nostra cogi non potest, ut in obstinato & peruicaci hæretico liquet: qui nullis cruciatibus externis à sua heresi dimoueri potest.

Stat ergo sententia licere Catholicis, ut urgeant hæreticos minis, pœnis & erroribus ad sanam fidem acceptandam: quia à Christo coactum Paulum ostendimus. Imitatur ergo Ecclesia in istis cogendis dominum suum, quæ prius, ut neminem cogeret expectauit, ut de fide regum atque gentium prædictio Prophetica impleretur. Ex hinc intelligitur Apostolica sententia, parati vlcisci omnem inobedientiam,

Ad Bonifa
c.ii. cap. 15.

Compelle
in: rare.

1. Cor. 10

i iij dientiam,

Luc. 14.

Ad Bonifa-
cium c. 16.Contra
Gauden-
tium lib. 2.
cap. 17.

Ion. 3.

XIII.

Li. 1. ca. 14
cap. 17.

Gelafius.

dientiam, cum impleta fuerit prior obedientia vestra. Vnde & ipse dominus ad magnam cœnam suā prius adduci iubet conuiuas, postea cogi. In illis enim qui leniter primo adducti sunt, completa est prior obedientia. In istis autem qui compelluntur, inobedientia coercetur. Ideo pulchre concludit Augustinus. Quapropter si potestatem quam per religionem ac fidem regum, tempore quo debuit, diuino munere accepit Ecclesia, hi qui inueniuntur in vijs & in sepibus. 1. Hæresibus & schismatibus coguntur intrare, non quia coguntur reprehendant, sed quo cogantur attendant. Concludamus ergo cum eodem Augustino. Quod aut vobis videtur, inuitos ad veritatem non esse cogendos, erratis nescientes scripturas, neque virtutem Dei, qui eos volentes facit, dum coguntur inuiti. Nunquid enim penitentiam Ninivitæ egerunt inuiti, quia hoc rege eorum compellente fecerunt? Ista igitur iussione Regiæ potestatis, contra quam voluntarius sit vester occasus, multis ad salutem præstatur occasio, qui etsi violenter adducuntur ad cœnam tanti patris familias, & compelluntur intrare: intus tamen inueniunt, vnde se lætentur intrasse. Manifestum ergo fecimus, ut nec illa ratio Bucer possit tueri sectarios suos, ne à sublimiori potestate plectantur, ubi pertinaces in hæresi & incorrigibiles extiterint.

Non me præterit, quosdam arbitrari cum hæreticis argendum gladio spiritus, hoc est, verbo Dei, & ita disputationibus vincendos. Et licet hoc profit simplicibus seductis à Pseudoprophetis. Et Augustinus Paulum probat egregium fuisse disputatorem contra Cresconium grammaticum, & adeo ipsum Christum. Hinc dialecticam commendat Augustinus. Tamen quia hæreticorum nostrorum eiusmodi sunt errores, quia tot annis damnati sunt. Ideo non conuenit saluberrime conclusa, rursus in dubium vocari contra Gelasium c. Maiores 24. q. 1. Videretur enim iniuria

iniuria fieri Reuerendissimis synodis ait Marci-
 L. nemo C. de sum. trin. & fid. Catho. Addo quod hæretici non querunt disputationem, nisi malitia inuolutam, & cor-
 ram laicis non intelligentibus, nam ita absterrui eos dispu-
 tatione Lipsensi contra Lutherum & Carlstadium, dispu-
 tatione Badesi. contra Zuinglium, confutatione disputati-
 onis Berneſi. aduersus Bucerum & Hallerum, vt deinceps
 non petierint disputationem, sed colloquium, quod nō nisi
 si dolis & fraudibus instruunt, vt in hoc Ratispoſi, colloquio
 contigisse superius mōstrauimus. Et in Enchiridio alia plē-
 raq; præiudicia Ecclesię euenire ostendimus ex hæreticorū
 disputationibus. Ideo prudenter S. Paulus monuit Timotheum,
 noli verbis contendere, ad nihil enim vtile est, nisi
 ad subuersionem audientium, & Tito præcepit vitaret stultas
 quæſtiones & contentiones.

Marci-
 nus Imper-
 ator.
 Disputare
 cum hære.

2. Timo. 2.
 Tit. 3.

Chrysostomo quoque displicet disputatio cum hæreticis, quia etsi vinci possunt hæretici, non tamen fatentur se victos, ideo placari nequeunt, sed multis mendacijs & insidijs se iactant victores, adfert Phariseos cum domino disputantes. Disputationem cum hæreticis dissuadet Origenes super Matthæ. 22. At omnium cumulatissime Tertullianus monet cum hæreticis non disputandum. Quid promouebis, inquit, exercitatissime scripturarum? quum si quid defenderis, negetur e diuerso, si quid negaueris, defendatur. Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentionem, nihil consequeris, nisi vilem de blasphematione laudem. Ille vero, si quis est, cuius causa in congressum descendit scripturarum, vt cum dubitantem confirmes ad veritatem iam magis ad hæreses diuerget, hoc ipso motus, quod te videat nihil promouisse, æquo gradu negandi & defendendi diuersa parte statutum. Certe & pari altercatione incertior discedet, nesciens quam hæresim iudicet. Hæc vti- que & ipsi in nos habent retorquere. Necessesse est enim & illos

Chrysost.

Tertul. de
 præscript.
 hæretico-
 rum.

Scripturis
disputare.

illos dicere nobis potius adulteria scripturarum, & expositionum earum mēdacia inferri, qui proinde sibi defendāt veritatem. Ergo nō ad scripturas prouocandum est, nec in ijs cōstituendum certamē: quibus aut nulla aut incerta victoria est, aut parē certa. Multa alia ad hāc rem adfert Tertullianus eodem loco, quia Apostolus dicat, hereticum hominem post vnam & secundam correctionem deuota, post correctionem inquit, non post disputationem.

Lib. 13. cō
tra Faustū.
Hier. 17.

Actu. 5.
Actu. 9.
Actu. 17.
Actu. 19.

Oblatio
Eckij con-
tra Bucē.

Et Augustinus acute inducit illud Hieremiæ. Perdix fouit, quæ non peperit, contra disputationem hæreticorū, sed prætereo vt sim breuior. At si Bucer sincere disputare voluerit, non fraudulenter, & iudicium pati, deligendorum per sacram & piissimam Imperialem Maiestatem: quia Christus disputauit cum Phariseis, S. Stephanus cum Alexandrinis & Cyrenensibus, S. Paulus disputauit cum Græcis, cum Iudæis & Idololatriis, & Ephesinis, Athanasius disputauit cum Arrio coram probo iudice gentili, Augustinus cum Donatistis, Emerito, Maximino, Feliciano, Fulgentio & alijs, offero me ad disputandum contra Bucē pro honore Christi, fidei Catholicæ, Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, sub igne & pœna capitis: etsi dubitem de victoria, propter certissimam regulam fidei, & Ecclesiæ Catholicæ, quam Christus non deserit omnibus malis me debitor iam constituto. His responsum arbitror offensionem teratque per singulos articulos.

OFFENSIO QUARTA.

Parso rumore per Lutheranos Ratisponæ, Legatū Pōstificiū subscripsisse articulis cōciliatis (Buceri iudicio) iam iam encomium ante victoriam canebāt integerrimus vir Legatus se, ap. indigne ferebat se approbatorem iactari errorum, quos etiam principes laici, qui Ro. se, obedientiam sequuntur, vt debent, reijciebant. Ideo tertiū edidit scriptū, iam superius renarratū, à quo offensus fuit Bucerus, &

& plus profecto acerbavit eum, quàm verbis exprimat.

Egregium autem Euclionem præstat, qui altera manu fert lapidem, altera panem ostendat. Nam amplissimum D. Legatum veris ornat titulis (vtinam ex animo fecisset, nō dolo) quia vir sit certe doctissimus, & vitæ admodum castæ, tamen non auderet probare articulos reconciliatos, nec vellet improbare, scriptum illud fecerit, de quo dolendum sit, virum tantum hæc Pontifici iudicanda reseruasse: quem nouerit, cum magna parte consistorij, longe alia curare, semper pungit scorpiorum: solum vt se, ap. à Deo contra oēs hæreses custoditæ detrahat. At syncerior fuit Legatus Pontificius, qui iudicium articuloꝝ vt debuit, dñō apostolico Christi Vicario consignauit. Hæc em̃ est sedes, q̃ summum in fide iudicium (etiā si rumpatur Bucerus) semper habuit, habet, & habebit, vsq; ad tempora Antichristi (quæ modo sub Lutheranis incipiunt) dum fugiet in solitudinē. Nulla em̃ hæresis ibi sumpsit exordiū, ait Ruffinus in Symbolo: Et S. Iulius Papa ait de illa sede, quæ in futuro manebit sine vlla hæreticoꝝ insultatiōe: Hieronymus quoq; ad Damasum, apud vos solos incorrupta patrum seruatur auctoritas. Agatho inquit, de se, ap. quæ nunq̃ errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus succubuit. Affirmat S. Sixtus. Ecclesia Romana, cuius fides nullam hæresim vnq̃ fouet, siquidem omnes hæreses destruit: Et octaua Synodus, inq̃t, cuius immaculata est semp̃ obseruata religio, in qua est integra & vera Christianæ religionis soliditas S. Bernhardus inadulabilis pater scribit ad Innocentium. Oportet ad vestrum referri apostolatū, pericula quæq; & schandala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ in fide contingunt. Dignum nanque arbitror, ibi potissimum resarciri damna fidei, vbi fides non possit sentire defectum: hæc quippe est huius sedis prærogatiua, vt de primatu Petri euidentissime probauit.

Bucer contra Legatū

Ruffinus.
Iulius.
Hierony.

Agatho.

Sixtus.

s. Synodus

Bernhard.

k Et

Et dum dignus Ro. Ecclesiæ Legatus hoc exequitur, a postata Bucerus absq; vlla causa ei detrahit, tam impotenter, vt nulla apologia opus sit.

OFFENSIO V.

Iohā. Morus nunci-
us aposto-
licus.

Arbitratur Bucius quartū Reuerendissimi D. Legati scriptum emanatum ab eo, vel sua sponte, siue quod ab alijs nuncijs apostolicis, quorum vnus breui superuenerat, fuerit impulsus: Ego satis superq; noui integritatē Legati: noui, noui, nō ego, sed gloriosissimus Romanorū Rex Ferdinandus, Imperialis celsitudo, Iohannē Morū Mutinē, Episcopum nuncium ap. om̃ibus numeris virum absolutissimum, siue eruditionem spectes, siue rerum agendarum prudentiam, aut mansuetudinem animi, morum integritatem, castitatem ac sanctimoniam vitæ, sobrietatem ac temperantiam Episcopo honorificam: Hi profecto mille Buceris meliores, non nisi bono & pijsimo animo scriptum illud confecerunt: De eo qui superuenit nescio quicquam dicere, quod morbo languidus, ægre lectum, domū non sum egressus, nisi bis, magno meo incommodo, sed audiamus quid nasutum Bucerum in scripto illo offenderit, magnam enim sibi vmbra[m] existimat fecisse, quod nomine concionatorum, has nēnias, imo nugas, hæreres & impietates effutiuit, sed per capita numeremus omnia breuissime, vt ad tribunalia fieri solet.

1. Doctrina Bucerana nihil aliud est quàm doctrina Christi, & vere catholico sensu testificata.

Negatur articulus vt ponitur quia non est ista doctrina Christi, sed Hussi, Vuiklefi, Pickardorum, & aliorum hæreticorum, quare non est catholico, sed apostatico hæreticorum consensu approbata.

2. Nationali concilio, si nostræ religionis cōtrouersias, secundum verbum dñi & catholico cōsensu componamus, nulla erit maior seditio timenda in alijs nationibus.

Negatur

Negatur articulus vt ponitur: quia cum doctrina vestra sit ante mille & tot centenos annos condemnata in concilio nationali. ^{Cōcilium nationale.} lijs generalibus, & à sanctis patribus, quem creditis tam stupidum & imprudentem, vt vobis apostatis, & votifragis in concilio nationali contrarium decernentibus, assentiantur? Recte Augustinus contra Donatistas. Et ipsa concilia, quæ per singulas regiones & prouincias fiunt, pleniorum conciliorum authoritati, quæ fiunt ex vniuerso orbe Christiano, sine vllis ambagibus cedere, cum experimento rerum aperitur. ^{August.}

Pollicetur nationali concilio futuro, vt dissensiones tollantur, redeat doctrinæ puritas, sacramentorum synceritas, et iustus vigor ecclesiasticæ disciplinæ restituatur, nemine contradicente, nisi qui Christo domino renunciat. ^{3.}

Falsissimus est articulus & mendaciorum plenus, non enim sic dissensiones tollerentur, sed maiores orirentur contentiones, cum satis superque docuerimus Bucerii & suæ cohortis doctrinam esse impuram, Sacramentorum conspurcatricem, à disciplina Christiana & fide Catholica alienissimam, qua non restituitur ecclesiæ religio, sed omnia pessundantur & misere peruertuntur. Contradicentes eorum damnato conciliabulo, iam temerarij damnant, quasi Christo domino renunciauerint: A qua impia & hæretica sententia à lupis & proditoribus Christianæ fidei temere lata, ad plenarium & generale concilium appellamus, petentes apostolos, &c.

Si existimas Episcopos & principes aliarum nationum (nam de nostris securi sumus) obstituros, quo minus præ ^{4.} vocem audiât pastoris: tunc eos tumultuantes contra regnum Christi, ridebit qui in cœlis habitat. ^{Psalm.}

Articulus falsus & oïbus nationibus iniuriosus: nã quod de nostris ait se securos, poterit esse de principibus, aliquibus, eorumque ^{Aliæ nationes non sequuntur hæreticos.} impia doctrina deceptis & seductis, absit autem ab augustis

k ij fimo

Principes
in fide sta-
biles.

fimo Imp. Carolo, à gloriosissimo Rege Ferdinando, & omnibus Archiepiscopis, & Episcopis, & Principibus superius in catalogo enumeratis, nisi sic intelligas (nouos enim dicendi tropos fingitis) vos securos de nostris Episcopis & Principibus Bauariæ catholicissimis, Lotharingo, Iuliacensi, Baden, & alijs, quod nunquam vestræ accedent perfidiae. Quod aliarum nationum Episcopi & Principes obstabunt, quo minus oves simplices audiant ululatus luporum vestrorum & vulpium gannitus, non ridebit Deus, sed immortale premium eis retribuet, tanquam veræ fidei pijs professoribus.

Tenebræ
hæresum.

5. Miramur quod in hac tanta luce veritatis, scribere volueris nationali concilio, non posse determinari controversias fidei.

Articulus iste acceptatur in principali, sed de luce exorta per tenebras Luderanas, negatur tanquam falsissimus: quia ab idolis extinctis non fuerunt maiores tenebræ plusquam Cimeriæ in Germania quam modo sunt.

Concilia-
bulum hæ-
reticorum.

6. Quid enim cuiquam nationi negatum est? Cum Christus promiserit se interfuturum, ubi duo vel tres in nomine eius conuenerint: possumus & nos Germani sententiam domini inuenire, in omnibus quæ ad religionem pertinent.

Articulus ille est captiosus, nam denegatum est vni nationi, ubi contrarium Christus toti promisit ecclesiæ: Christus aderit ubi duo vel tres in nomine Christi fuerint congregati, sed tantum apostatis, impijs, & desertoribus excullatis, congregatis, Christus longe aberit à cœtu malignantium & impiorum, quare vos Germani schismatici, inconsutilem tunicam domini scindentes nunquam inuenietis catholicam sententiam, nisi poenitemini. Et cum veris & germane Germanis catholicis Principibus redeatis ad gremium ecclesiæ catholicæ.

7. Rationem affert Legatus, quia controversiæ de religione concernunt statum vniuersalis ecclesiæ, ideo non est vnus

vnus nationis illam decidere.

Verissimus articulus & prudētissime p D. Legatū allat⁹.

Nulla natio potest ea determinare quæ de fide contro^s 8,
uertuntur, vt valeat nisi & aliæ nationes suo quoque iudi
cio eadem iudicent & amplectantur.

Verissimus articulus acceptatur: sed sic Bucer excidit à ^{Victus Bu}
causa, & Reuerendissimus Legatus vicit: qm̄ in nationali ^{cer ex pro}
concilio nullo pacto potest determinari cōtrouersia fidei, ^{prijs ver-}
quæ vniuersalem concernit statum ecclesiæ, nisi et alię nati ^{bis.}
ones consentiant. Iaces Bucer: q̄s te confodit: verba tua.

Si aliæ nationes nondū audiunt vocantē dñm, aut audi⁹
entes nolūt seq, debet ne nos id remorari, qn cōueniam⁹?

Articulus iste iniuriosus omnibus nationibus Christi
anitatis negatur & rejicitur: quasi nemo audiat Dñm &
eum sequatur in hoc vasto orbe, nisi conciliabulū experdi
tis excucullatis & nōnis, fide fragis sacerdotibus impie col
lectū, & seductis laicis: sic collegerūt conciliabulū Donati
stē in Aphrica Chirte & Arriani decem cōcilia congrega
rūt, quorum omniū decreta sunt Deo adiuuante extincta.

L. 3. cōtra
Cresconi
um. In Tri
partito.
10.

Nihil nouum volumus inferre, sed antiqua repetere, ni
hil nostra autoritate statuere, sed ea amplecti quæ Chris
tus statuit ab initio, & obseruarunt apostoli & martyres.

Articulum istum recipimus, inquantum pro nobis fa
cit, quia nihil noui inferunt, sed antiquas hæreses damna
tas ex cineribus reuocant, Vigilanti, Nestori, Berengarij,
Pickardi & aliorum damnatæ memoriæ seductorum, sed
pro secunda parte articulum negamus, quia falsissimus est,
cum Christum, apostolos & martyres supra ostēderimus
vestris impietatibus maxime aduersantes, & quod contra
rium erroribus vestris docuerunt & obseruarunt.

Propter nullam societatem offendendus est Deus: Id au^{xx}
tem faceremus, si in cōfessis vicijs perseueraremus, propter
reā quod aliæ nationes horum correctionem, ignorantia

k iij aut

aut cupiditate differrent.

Hier. 1 Articulus hunc iniuriosum omnibus Christianis negamus. Prima enim parte apud omnes vera existente, onerat altera omnium nationum Christianos ignorantia, auaritia, & neglectu doctrinae necessariae, cum potius ab Aquilone pandetur omne malum. Hæresibus & impietatibus pleni, audent hæc Christianis nationibus obijcere.

12. Possunt Germani, simul atq; aliquid in religione apud eos viciatum est, cum nationali Synodo id sanare.

Articulus propositus negatur vt proponitur. Iam esset via aperta, etiam omnibus nationibus ad schismata: sed si Germani catholici hoc facerent autoritate & consensu se, ap. non refragarer. An non sunt insigniter impudētes, qui derogant authoritati conciliorum generalium, contēdunt concilium eorum particulare assumendum eo solo, quia ipsorum corrupto & peruerso iudicio pronunciant secundum verbum dei, cum potius sequatur Albigeñ. Catharos, Pickardos, Vuiclefum, Hussum & alios damnatæ memoriæ hæreticos.

13. Tam multa olim per nationalia concilia sunt constituta in Syria, Græcia, Aphrica, Gallia, Hispania contra furores Arrii, Pelagij, &c.

Episto. 93
Episto. 91 Articulus verus, quando constituta sunt contra hæreticos, & Pontifice Romano approbante, vt magnū illud concilium Aphricæ Mileui, cui omnes primates Aphricæ interfuerunt, sed tunc fuit ratū quando Inno. Papa illud cōfirmavit, vt ex epistolis Augustini liquet. Idem de concilio Carthagin. sub Cypriano Martyre li. 1. epistola. 2. Idem de concilio Carthagineñ. sub Aurelio primate. Et quæ ad pōtiffices, Bonifacium & Celestinum Aphri scripserunt. At concilia pro hæreticis, vt Arrianorum, Ephesinum. 11. &c. Achatij, Sergij, Titi & Nicephorus Iconoklastarum, Photij, & Michaelis, (qui cum Græcis & Orientalibus, omnes

omnes Episcopos Latinos excommunicavit, quod Buce-
rus conatur cum suo conciliabulo facere omnibus Episco-
pis Christianitatis, & aliorum, merito sunt à sede apo-
stolica damnata.

Concilia-
bula.

Alienum ab ætate & sapientia tua illud est, quod ponti-
ficem caput ecclesiæ & conciliorum nominas.

Articulus falsus, cum alieni ab Ecclesia & veritate, pon-
tifici auctoritatem hanc, quam iure diuino habet, adimere
conantur perfidi hæretici & schismatici. Iulius Papa ante
M. & CC. annos scripsit orientalibus Episcopis, Eusebio,
Theogeni, Berintho &c. Cur nobis incōsultis, Episcopos
ad synodum conuocastis, Canonibus iubentibus in Nicæ-
na Synodo, non debere præter sententiam Romani ponti-
ficis vlllo modo concilia celebrari, Sic S. Marcellus Papa &
martyr ante Iulium scripsit. Apostoli eorum quæ successo-
res domino inspirante constituerunt, vt nulla fieret Syno-
dus præter Romanæ sedis auctoritatem, nam sine autho-
ritate Papæ concilium est acephalum.

Nullū con-
cilium si-
ne Papa.

Iulius Pa-
pa.

Marcellus.

Apud quem vnquam patrum legisti, Petrum aut succes-
sores suos esse caput ecclesiæ & conciliorum? Christus vs-
que & solus est caput ecclesiæ.

Articulo interrogatio respōdemus: legit doctissimus
D. Legatus apud Augustinum, de quæst. noui & ve. test.
Saluator pro se & Petro soluit didragma, pro omnibus ex-
soluisse videtur, quia sicut in Salvatore erant omnes causæ
magisterij, ita & post Salvatorem in Petro omnes continē-
tur, ipsum enim cōstituit caput eorum, vt pastor esset do-
minici gregis, & infra. Manifestum est in Petro omnes cō-
tineri. Legit Calixtum martyrem Benedicto coepisco-
po scribentem. Non decet à capite membra dissidere, sed
iuxta sacræ scripturæ testimonium, omnia membra caput
sequuntur: nulli vero dubium est, quod Ecclesia aposto-
lica mater sit omnium ecclesiarum, & infra, & vos volun-
tatem

Papa ca-
pit eccle-
siæ. q. 75

Calixtus.

11. di. Non
licet.
Chryso.
Matt. 16
Iohan. 21
L. intercla
ras. C. de
sum. tri. &
fid. cath.

1. Reg. 15

Amos 6

16.

17.

tatem matris vestræ impleatis, quæ est ecclesia, cuius caput Romana existit ecclesia. Si patriarcha tuus Bucere, non cōbussisset ius canonicum, potuisses hæc legisse in Graciano. Legit apud Chryso. Petrum fuisse os apostolorum, & verticem totius cōsortij, & infra, de Ecclesia, cuius pastor & caput piscator homo, legit eundem super Iohanne. Petrus erat os apostolorum & princeps. Legit Legatus Cōtarenus Imp. Iustinianum, qui appellat Iohannem Papam caput omnium Ecclesiarum: deficeret me dies, si omnia testimonija afferre vellem. Eas iam funeste hæretice, & obijcias pijsimo D. Legato, Papam esse caput Ecclesiarum nullibi legi apud patres. ¶ Assumis Christum esse caput ecclesiarum, fatemur: ita est caput omnium Regum & populorum, tamen Samuel dicit ad Saul: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis: caput in tribus Israel factus es. Et Amos, Optimates capita populorum dixit.

Si Papa moleste laturus est, si vnica & pia in nostra natione synodus habeatur. Vide quàm male laudes eum!

Ad articulum respondetur vt supra, quid enim prodest hæc tautologia, idem tam sæpe inculcare, Iouis Corinthi & iuxta Horatiū, sicut ridiculus Cytharædus, chorda semper oberrat eadem: Papa non moleste fert piam synodum, sed conciliabulum hæreticorum schismaticum, quod nō solo eo inuito, sed cōtra eum & se, ap. desertores fidei moluntur colligere.

A Roma quid nobis expectandum, disciplina eius & tergiuersatio de concilio testificantur.

De disciplina Romana dictum est supra, quæ incomparabiliter melior est, quàm Lutherana, Pickardica, Zuingliana aut Vuicklefica. Nemo excusat pontificem, quod differt celebrare concilium generale, gemunt super eo omnes boni, sed in hoc stat domino suo, qui eū iudicabit: Desertores illi conqueruntur de Roma, quæ nihil male eis fecit

Romæ cu-
riales con-
tra ECKI-
VM.
Bucer adu-
latur.

Contare-
nus meli-
or toto cle-
ro Luthe-
ri.

Sybarit. populi sat o
pdi. In ti sybaris. In ius
huyusmodi p. r. et o
p. r. Sybarites. In ti
In ti. et sybaritis huius
modi p. r. Sybaris
libelli, huiusmodi, p. r.
Romanae l. r.
ecclesia.

Matt. 13

ad propositā ab Im. Maiestate deliberationē, de cō
clusionē & decreto in causa religiōis faciendo.

1 micijis

micis conclusionē, & decretū pertinentes, tum ea, ad quæ se Imperatoria Maiestas offert, & quæ petit, ea omnia princeps Elector ac cæteri principes, & ordines q̄ Augustanæ cōfessionī adhærent, p̄sentes, & absentīū Legati, cū summa reuerētia, & submissione audiuerūt, & cognouerūt: agūtq; cū omni subiectiōe gratias Im. Maie. ob summā diligentiam, & laborē, quem ipsa impendit, in hoc, vt causę religionis cōtrouersę Christiane cōponerentur, similiter & Christiana reformatio ecclesię impetraretur. Non dubitant autem Status cōmemorati Imp. Maiestatem ex responsione pertinente ad negotium religionis, quam nudiustertius suę Maieitati obtulerunt, intellexisse, Status ipsos modis omnibus propensos esse ad Christianam concordiam, in qua diuinum verbū, & veritas locū habere, & Christiana ecclesię reformatio, quam & sua Maiestas summe necessariam agnoscit, ad effectum perducī, ac re ipsa cōstitui possit.

Ceterum quia Statibus prædictis placuerunt articuli conciliati, modo intelligantur recte, & Christiane, atque adeo iuxta respōsionem, quam scripto obtulerunt, adhuc eosdem articulos placere fatentur. Rogant autem suppliciter Imper. Maiestatem, quod ipsa velit efficere, vt eiusmodi articuli pro conciliatis recipiantur, in hoc vt sint auspiciatum exordium concordię, sperant enim status, Deum omnipotentem gratiam suam largiturum, vt sic veritas magis atque magis dilatari, & eo expeditius viā ad Christianam reformationem parari queat.

Satis præterea intellexit Imper. Maiestas Statuum prædictorum animum ac voluntatem, quantum ad articulos nondum conciliatos attinet, ex scripto suę Maieitati oblatō. Simul autem status humillime rogant, quod sua Maiestas recessum Augustanū, eo quod minime idoneus est ad concordiam promouendam, imo etiam cum quibusdā articulis pugnat, clemēter velit tollere, aut saltē suspēdere.

Cor.

Cognoscere enim facile potest Imper. Maestas, Augusta num recessum (si is valere debet, atq; in suo vigore manere) maximo impedimento futurum speratae concordiae in religionis causis, nec non Christianae reformationi, communis denique paci, neque enim duo haec simul posse consistere.

Quod vero Impera. Maestas à statibus petit, ut cogitare velint, si, posito casu concilium non procederet, an tum communis Imperii conventus iterum indici debeat, in quo religionis causae amplius tractarentur, & ad commodum exitum perducerentur.

Quantum ad concilium attinet, probe adhuc se memores esse fatentur status suae appellationis, protestationis, et oim, ad quae se obtulerunt. Nihil quoque tam ardentibus votis expetunt, quod ut legitimum, liberum & Christianum concilium in Germania celebrari possit, in quo religionis controversae secundum verbum Dei excutiantur, Christiana etiam reformatio, & abusu, qui obtinuerunt, extirpatio sequi possit.

Quod vero status consentire debent in eiusmodi concilium in quo Papa, vel sui (qui protestantium statuum adversarii summi existunt) de religione cognoscendi & iudicandi potestatem haberent, id quod minus faciant status, iustis, firmis, & certissimis rationibus permouentur, quemadmodum eas bona ex parte exposuerunt in recusatione concilii Mantuae indicti, ad quam rursus se referunt, humillime rogantes Imper. Maestatem, ut istud statuum propositum necessariis & inevitabilibus causis innixum boni consulere velit.

Relinquunt vero status liberum arbitrio, & concilio Imperatoriae Maestatis, ut si minus impetrari possit Christianum & liberum concilium in Germania, in quo sagatur de religione, & reformatione Christiana, ut per alium conventum Imperii, de his rebus Christiane agatur & transigatur. Parati enim sunt status, id quod saepenumero iam testati sunt, suae Christianae confessionis, & doctrinae Ecclesiasticae sufficientes causas

fas adferre, eiusq; rationem reddere.

ADIICIT ECKIVS.

I. **ECKIVS** **parcit pri-**
ncipibus. **Roma. 13**
SI maledicentia Bucerum imitari vellem, non deesset,
quo annotationem (iustiori & meliori causa) huic res-
ponso affigerem. At quia maledici regnum Dei non possi-
debūt, nolo nobilissimos principes & status protestantiū
offendere, suspiciens in eis donum à Deo datum, quia om-
nis potestas à Deo est. Et quia ex se principes ista non ha-
bent, sed spiraculum, non vitæ, sed mortis, suggerit illis, q̃
cum fide orthodoxa non conueniunt. Nam desertores ec-
clesiæ, apostatæ, grex Epicuri, prædicatores hæretici & schi-
smatici, excellentissimos principes istos & status, Deo per-
mittente, lætali poculo alio trahunt.

2. **Sequitur**
articulos
non conci-
liatos.
Nam Illustrissimis dominis & prudentibus viris, mox
obiicerē, quod articulos Conciliatos recipiunt, modo re-
cte intelligantur. At quem intellectum ipsi rectum volūt,
Catholici principes falsum & erroneum ac à fide deuium
iudicabunt, totius ecclesiæ catholicæ ac omnium nationū
Christianitatis assensu & iudicio. Vt sic nulla cōcordia sta-
tui possit Germaniæ, hoc responso.

3. Ideo paruam exhibent obediētiam Imperatori nostro
Catholico, quod offerunt se paratos, & precantur Maies-
tatem suam, vt articuli reconciliati (suo & suorum arbi-
trio) recipiantur cum sensu & intellectu ab eis dato. In il-
lo enim non sunt reconciliati.

4. Non deesset amplissimus campus versandi, & illud q̃d
tam anxie petunt sustolli recessum Augustanum, ac si dis-
uus august. noster Carolus à deo coronatus, cū tot catho-
licis principibus, q̃ suæ Maiestati fidē dederunt de conser-
uādo recessu isto, sint mulierculæ more instabiles & incō-
stantes, mō velint, modo nolint, sed stat sententia cum se,
ap. cū Imperiali & Regia Maiestate perseuerare. O q̃ egres-
Dux Geor-
gius Saxo. gie dicebat Dux Georg. Saxo, Beatæ memoriæ princeps.
Nescire

PROTESTANTIVM.

Nescire Neochristianos hodie, quid nam futuro anno credituri sint.

Nec illud quoque præterirem, quod petunt concilium celebrari generale legitimum: In quo tamen nolunt Pontificem vel suos habere potestatem cognoscendi & iudicandi de religione. Est quod vulgo dici solet, contradictio in adiecto. Quomodo enim erit legitimum sine Pontifice, sine cuius autoritate nullum omnino concilium fieri poterit aut subsistere, ut paulo supra contra Bucerī insolentiā paucis attigimus. Expendant principes, quā non constet petitio eorum. Supplicant pro legitimo concilio, & mox volunt ordiri illud cum iniuriā alterius scilicet Romani Pontificis, cum omnis potestas sit à Deo, & sit ordinata. Querāt suos pseudoprophetas & seductores, ubi ab eo tempore, quo concilia publice coeperunt celebrari, unquam fuerit concilium habitum & reputatum esse concilium, non interueniente summo Pontifice, aut eius autoritate: prodeāt isti Sinones, Verpi, circumcelliones, seductores, an non os loquentium iniqua obstruam, quia os eorum locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis.

5.
Cōcilium
sine Papa.

Rom. 13

In prædicantes.

Psalm. 49

At de his omnibus in præsentia nihil agam, excellentissimis principibus ac honorabilibus statibus protestantiū, more Buciano, nullam volo mouere molestiam: Ita affixā fecem nihili facio Bucerī, qui desertor, apostata, schismaticus, excommunicatus, & ab ecclesia præcisus, sine suffragio populi ædilitatem iniit, magister vult esse Episcoporum, desformatissimus ipse, vult alios reformare & in ordinem redigere. Hui quā optaret esse Episcopus, propudium istud Acherontis pabulum. Non meminit Astaphij Plautinæ. Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet, ut sunt adhuc vulgares loci ecclesiastici.

Bucer princeps Episcoporum.

At quia Principes illustrissimi ac magnifici status protestantium, in illo responso Cæsareæ Maiestati dato, se res

l iij mifer

miserunt ad aliud eorum responsum in scripto oblatū suæ
celtitudini, quod sit illud, me fugit, nisi illud denotauerint,
quod Bucer ab initio farraginis suæ post articulos prote
stantium sub nomine Melanctonis, posuit, præfatorum
principū ac statuū noīe. Lubens & hoc responsum perso
natum præterirem ob honorem principum, zelus tamen
fidei me cogit, vt breues annotatiūculas adiiciam, propter
aculeos Buceri admixtos. Et illud quidem facturū sum
amore veritatis & fidei catholicæ, sine cuiusq; iniuria.

1. Queritur Bucer irrepsisse in ecclesiā multos abusus, do
ctrinam Euangelij obscuratā, hæc mala confirmata tēpo
ribus, nunc titulum habere consuetudinis ecclesiasticæ.

E Nemo negat abusus esse, fuisse, & futuros esse in ecclesia,
cū Saluator noster dixerit. Væ mundo à schandalis, necesse
est em̄ vt schandala veniant. Et Apostolus inquit, oportet
hæreses esse. Verū quos Bucer tacite hic notat abusus, ne
gamus esse abusus, sed sunt veri cultus Dei ab Apostolis &
martyribus ecclesiæ traditi, nec est alia natio iam in orbe
Chrīano, quæ magis obscurat doctrinā Euangelij, q̄ Luderani & Zuingliani. Et recte quidē catholici iactant titu
lum consuetudinis ecclesiæ, contra nouitios Pickardos, &
nuper natos intra 23. annos Luderanos: Ecclesia em̄ habet
promissionem à Christo, q̄ velit mittere paracletum, qui
eam doceat omnem veritatem: nescit tarda molimina spī
ritus sancti gratia, nō præstolatus est Hussum, Vuiklesum,
Bucerum, Hofandrum, antea erudiuit ecclesiam, & hodie
erudit, & Christus pollicitus est se mansurum cum eccle
sia vsq; ad consummationem sæculi. Vnde iuste cum san
ctis concilijs, martyribus, ac patribus allegare consuetudis
nem possumus in ritibus ecclesiæ (loci sunt vulgati, bre
uitatis studio, nō deduco) Paulus etiā à cōsuetudine argu
mentabatur negatiue: Iephthe quoq; Galaadites tuebat se
contra filios Amon, possessiōe longi t̄pis in terra Esebont
cur

Matth. 18

Iohan. 14

Matth. 28

1. Cor. 11

Iud. 11

cur non fortis quisq; pugnator ecclesiæ, possessionē longis-
simi temporis, mille annorū & plurium, pro defensione rē-
tuum ac cæremoniarum in ecclesia tueretur. Vnde non de-
bent dici viciosæ istæ consuetudines, nisi à spuris ecclesiæ,
neq; aduersantur verbo Dei, sed adiuantur.

Meminit scriptor articulorum reconciliatorum, sed 2.
desiderat maiorem explicationem, ne breuitas aut ambi-
guitas pariat noua certamina, nam articulos de gratia
Christi & iustitia fidei intelligimus, sicut in cōfessione Sa-
xonica & apologia traduntur.

De his articulis diximus in annotationibus libri propo- E
siti, de fide iustificante articulus, quō in apologia explicat,
alienus est à sacris literis, cōcilijs & patribus, imo Luther⁹
ipse eū improbat. De quo plura in responsione ad Groperū.

In controuersijs nondum direptis, affert author arti- 3.
culos per protestantes oblato, quos dicit esse veros.

Dicit quidem, sed non probat etiam nec probabit vsq; E
ad magnum annum Platonis, quin contra euidentissime
illos improbaui superius, prodeat Goliath Ludderanus,
Bucerus, plures asseruauī mihi lapides limpidissimos,
quos in frontem eius iaciam.

In Ecclesia & principes & doctores sæpe humano iudi- 4.
cio, ait author, quæsierunt moderationes, quæ abduxerunt
homines à puritate Dei, exempla affert de Augustino dis-
putante de gratia, de Paulo quando loquitur de fide iusti-
ficante, vterq; horridius visus loqui, interpretationes que-
sitæ, sed hæ veram vocem Euangelij obruerunt.

Negamus vel Paulum vel Augustinum horride in præ E
fatis articulis locutos, vere & catholice scripserunt: & in eo
vero sensu ab ecclesia expositi, nihil obscuritatis, sed pluri-
mum lucis attulerunt.

Adiecit de satisfactione author, sed quantum aberret,
& toto vt aiunt cœlo, supra euidentissime euicimus, vnde
vane.

vane iactat author, suos moderatos esse controuersias ad normā verbi Dei, & ecclesiæ apostolicæ pbata testimonia: Contrarium fuit efficaciter probatum & ostensum, moderationes illas adhibitas adamussim Vuiklesicam & Hussicam, cōtra apertissima ecclesiæ apostolicæ testimonia.

5. Bucer vult persuadere Cæs. Ma. ne ægreferat librū propositū à sua Maiestate non ubiq; receptum, quia 1. Foueat cultus viciosos, vt de inuocatione sanctorū, 2. Alioquin facerent contra conscientias, cū veris testimonijs sint ita persuasi, 3. Confirmarent errores etiā apud posteros, & asperitas eorū, qui abusus defendunt roboraretur, 4. Vinculū inijceretur Ecclesiæ dicendo, generalia concilia non posse errare, 5. Sauciarentur ecclesiæ eorū, quæ eos increparent, tanq̃ corruptores puritatis Euāgelicæ. His tātis causis mouemur, ne de articulis reprehensis mutemus iudicium.

E. Speciosa sunt ista verbis phalerata, sed vt lupo de philomela inquit: Vox est, aliud nihil. 1. Nam impie dicit viciosum esse cultum diuorū inuocationem, vt liquido probauimus. 2. Non veris testimonijs sunt persuasi, sed corruptis interpretationibus scripturæ & cauillis sophisticis decepti, deponāt ergo conscientias erroneas iuxta doctrinā Gersonis. 3. Non cōfirmarent posteros, sed reuocarēt ab errore, quos alioquin habebunt hæresum heredes in æternā damnationem. 4. Nullum vinculū, nisi veritatis inijcitur p concilia generalia legitime congregata, quæ non possunt errare in his quæ sunt fidei. Exemplū q̃ affert de Clementina. Pastoralis de sen. & reiud. nō pertinet ad fidē, sed ad iudiciū. Quid em̃ ad religionē facit, siue Henricus Imp. Lucelburgius, siue Robertus Valesius, fuerit Rex Siciliæ. 5. Hæc ratio potissime vos mouet, non vultis videri errasse coram vestris. Et mea quidem sententia, non deberetis hic offendī: cum alioquin sitis tam instabiles in vestris doctrinis, vt quod heri placuit, hodie displiceat: Si Bucerus cupit aliquos

Gerson.

Concilia
nō errant.

Lutherani
in fide in-
stabiles.

aliquos locos, ego in gratiam sui, totū catalogum ei propi-
nabo. Nolle autem mutare iudicium in erroribus est per-
tinaciā, quā facit hæreticum. Vide lector quā falso hæc
Bucerus catholicis imposuit principibus.

Agitur de gloria Dei, de luce Euangelij, de communi
ecclesiæ necessitate, de salute animarum, in ecclesijs nostris
& alibi.

Verum, & ideo articuli Protestantium reiecti, qui im- E
minuunt cultum Dei & latriam, obscurant Euangelium
Pickardicis glossis: ideo necessarium est pro vtilitate Eccle-
siæ, vt hæreses extirpentur, de salute tot animarum agitur,
quæ erroribus corruptæ extra archam, diluuiō hæresis &
schismatis pereunt in ecclesia malignantium.

Cum de his rebus conscientia nostræ teneantur, Ma- 7.
iestas vestra hanc excusationem admittat, tot animabus
parcat sanguine Christi redemptis, sanctificatis spiritu san-
cto, institutis pia disciplina, nec credat aduersarijs, ecclesias
nostras calumnijs deformantibus.

Si cōscientia vestra tenentur his rebus, fit per errorem, E
quem deponatis, volunt parci ecclesijs suis paucis, & ipsi
non parci infinitis ecclesijs per orbem Christianū. Et quia
animæ sunt redēptæ sanguine Christi, Cæsaris Deo aman-
tissimi est curare, ne per hæreses captiue iugo diaboli, in orcū
tradantur (vt conqueratur de eis Christus, quæ vtilitas in
sanguine meo) & spiritum sanctum, quem in baptismo ac-
ceperunt, perfidia amittant. Spiritus em̄ sanctus disciplinē
effugiet fictum: cū perfidia, impia, & ab ecclesia catholica
aliena disciplina instituunt, imo seducuntur à pseudopræ-
dicatoribus, nec opus est accusatione aduersariorū, cū erro-
res & peccata vestra sicut Sodoma prædicauerimus. Psal. 29
Sapien. 1
Esaiæ 3

Non dubitamus doctrinam nostram esse consensum 8.
Ecclesiæ Catholicæ qui traditus est in prophetis & apo-
stolicis scriptis, & patribus.

m Aus

EXAMEN ADDITIONIS

Luderani
scripturā
faciunt du-
biam.

Audacia temeraria, cū à tota ecclesia separamini, iactare consensum ecclesie esse apud vos, vt hoc supra reprobauimus & aperte falsissimum, quomodo consensum ecclesie hic statuunt super scriptis, cū ipsi firmitatem scripturis adi- mant, & pro libidine libros vel assumāt vel reiiciant extra canonem, contra ecclesie consensum, vt libros Tobie, Iu- dith, Esdræ, Machabæorum, Sapiētiae, Ecclesiasticū, Baruch, multa capitula Danielis, Epistolā ad Hebræos, S. Iacobi, se- cundam epistolā Petri, & Apocalypsim: si ergo sint alij, qui temeritatem vestrā sequantur, ac libros aliquos repudiāt, vt olim Samaritani synagogæ fecerunt prophetas negan- do, & Manichei totū vetus testamentū reiecerunt. Et græ- ci fermentarij tres Euangelistas à Iohanne correctos dixe- runt, sicut hodie Suriani & Armeni, ac Georgiani non oēs libros canonicos recipiunt, nihil erit solidi & firmi.

Adhibitis concionatoribus, iussimus eos annotare, que pñ non grauatim addent, sunt enim explicationes & decla- rationes necessariae.

Audiamus & iudicemus, an non olfaciant ollam, nam Crambebis posita mors est.

IN CONCILIATIS ARTICVLIS

annotata aut omissa.

Additio
prima vl-
tra librum
& articu-
los obla-
tos prote-
stantium.

2.
E

Meritum
congrui.
Acto. 10
3. Reg. 21
Ion. 3
Prouer. 11

Articulus 1. De libertate voluntatis (non euro suc- centurias sectariorum.) Catholicum est, neminem etiam renatum posse in hac vita legi Dei satisfacere, nisi per gratiam Dei assistentem & adiuantem.

Expediret taxari opinionem de merito congrui.

Minime gentium, cum sic taxaretur magisterium spiri- tussancti, illud in sacris literis affirmantis, vt pater de Cor- nelio, de Achab humiliato, de Niniuitis, & q̄ Sapiens ait: Impius facit opus instabile, seminanti aut iustitiā merces fidelis: Alioqn labor pctōre redeuntiū esset inanis in dño. Miror q̄ negāt meritū cōgrui, cū fidē etiā mortuā magnā faciant.

Reij

Reijciantur somnia, posse legem fieri sine gratia, quo ad substantiam actuum.

Gerson hoc declarat, & adeo verum est, ut miretur quomodo alius quis utens ratione, possit contradicere. Nam peccator potest honorare parentes, potest pauperi & egenti dare elemosynam, potest iustam ferre sententiam, ut Traianus, potest fidem prestitam servare, ut M. regulus, potest se cohibere ab adulterio, velut Zaleucus Locrensis, & c. qui legem etiam divinam faciunt sed secundum substantiam actuum, & irrefragabiliter astipulatur Paulus. Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt. Non autem faciunt quo ad intentionem praecipientis, quia non merentur vitam aeternam, faciunt ergo quo ad substantiam actus.

Gerson.
Implere
praecepta
quae ad substantiam
actus.

De peccato originis libro volunt addi. Viciū repugnans legi Dei.

Si intelligit per inclinationem, non est onerosa illa additio Catholicis, quia & Paulus: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae scilicet per inclinationem, si autem subdole ex hoc niteretur inferre concupiscentiam esse peccatum in renatis, negamus tanquam Evangelio, prophetis & Paulo adversum, ut Vuormaciae euici in colloquio.

E
Rom. 7

Exponit porro, quid intelligat per fidem efficacem.

Galat. 5.

Exponat, variet, sanctorum patrum locutionem mutet, nunquam catholicis persuadebit, fidem iustificare, nisi sit fides viva, nunquam autem vivit, nisi operetur per dilectionem, ut respondendo ad Groperum dicturi sumus.

Errat itaque cum dicit fidem esse motum, quia est virtus & habitus, non motus, licet postea suas motiones & inclinationes habeat, ut reliquae virtutes.

In hac urbe editae sunt propositiones, damnantes aperte sententiam nostram, quae est vox Evangelii, & affirmant sola charitate esse nos Deo acceptos.

Recte fecit author propositionum, quia tempore colloquii

m ij euul

Sola fides. euulgatae sunt propositiones vestrae solam fidem iustificare, in deprauatissimo & haeretico sensu, & temeratores vñ cum iniuria operum extulerunt fidem sine operibus, in angulis praedicantes. Ideo malo nodo malus erat quaerendus cunaeus. Nam falsa illa intelligentia de fide, quam multis annis cum maximo schandalo docuistis, non ex Euangelio est, sed à sathana contra Chrm & Paulum, vt & Lutherus fatetur est schandalosissima. Ideo merito Caesar clementiss, in recessu Augustano hunc errorem reiecit.

Non in omni opere peccare iustum. Psalm. 142
Psalm. 7
Psalm. 34
Iob 10
Iob 16
Psalm. 25
Psalm. 16
Psalm. 17
Appendix est falsa, quia sic iustus in omni bono opere peccaret quod Leo Pont. se. re. damnauit. Et baptismus non deleret omnia peccata contra apostolicas & Euangelicas scripturas millies responsum est ad illud Davidis, Nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens: legas quae calumnijs Hosandri opposui. Iudica me domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me. Et iterum: Iudica me secundum iustitiam tuam domine deus meus, & non supergaudeant mihi, Et Iob audacior inquit: Dicam Deo, noli me cōdemnare indica mihi cur me ita iudices, Et infrat Vtinam sic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Dauid inquit: Iudica me domine, quomodo ego in innocentia mea ingressus sum, & iterum Dauid: Exaudi domine iustitiam meam, intende deprecationem meam. De vultu tuo iudicium meum prodeat. Probasti cor meum, &c. & non est inuenta in me iniquitas. Et iterum: Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi, quia custodiui vias domini, nec impie gessi à Deo meo. Et ero immaculatus cum eo, &c. quae loca alium ab aduersarijs intellectum citatum interpretantur. Hunc nodū dissolui in disputatione Lipsica ante 22. annos; Ludderani vero tanto tempore, nec verbulum respondissent, neq; poterunt.

Quos

Quoniam in sanctis manent peccata, discretio fiat peccatorum: quia sunt quibus non amittitur gratia, alia sunt quæ expellant gratiam. Hinc discant pii fidem non solum esse notitiam dogmatum, sed fiduciam misericordiae promissæ propter Christum: quia peccata remittuntur, discant fidem non esse in peccantibus contra conscientiam.

Omnia eodem veneno sunt tincta, si non scorpionem ut aiunt sub lapide occuleret, loqueretur visitato & in ecclesia recepto modo loquendi: peccata aliqua sunt mortalia, quæ gratiam excludunt: alia vero venialia, quæ gratiâ cōpatiuntur, hæc essent plana & aperta.

Fidem esse fiduciam est falsum, quia fidei est credere, ipsius spei est fidere. Obtusus error est, quod adeo prædicant fidem, cum impudenti iactantia, & nesciunt quid sit fides, de quo, aut ubi sit. Hoc est in cimerijs tenebris versari ac populum decipere. Non enim asserunt fidem, nisi de Christo. Ergo articuli de Deo patre & spiritu sancto non pertinent ad fidem. Totum est quod clamant, & vociferantur usque ad rauium, fidem in promissionem Christi remittere peccata. At quid faciunt alij articuli de incarnatione filij, passione, morte, sepultura, resurrectione, ascensione, & aduentu ad futurum iudicium, fides item in ecclesiam catholicam, sanctorum communionem, carnis resurrectionem, & vitam eternam. Quid quæso remittunt illi articuli crediti? Quis non condoleat tantæ cecitati, quæ nec Chorebo verisimilis apparere posset. At occulto fit Dei iudicio, ut in hos manifestos errores finat homines prudentiæ suæ innitentes, præcipitari.

Luddera-
ni nesciūt
quid sit fi-
des.
Fides man-
ca Luthera-
norum.

Adhuc ringit nasum Bucer, quod ecclesia, magna doctorum dicitur in libro, at de hoc in annotationibus supra: Ringat super Dauide. Confitebor tibi in ecclesia magna. Psalm. 134. Et quod in Machabæis legitur: Conuenit ecclesia magna. 1. Mach. 5. Discedens ab ecclesia est hereticus, at antithesim addendam, cæset author, iuste ab his discedi, quæ doctrinam falsam defendunt.

m in Sed

Sed non videt author, hoc esse omnium hæreticorū latibulum, nam Fratricelli, Pickardi, Cathari, Parabaptistæ causant se iuste discedere ab ecclesia, quia in ea falsa doctrina defendatur. Hæc vox est omnium hæreticorum. Et supra euidenter obtinuimus non esse pios, propter hæreses iuste interfectos: quos tamen hic author, innocētes appellat: Verum ut Augustinus inquit, falso se innocentes nominant: qui ecclesiam Dei multiformiter suis erroribus scindere nituntur. Vana ergo & inanis est authoris iactatio, nō debere suis ecclesiis obijci discessionem, quia ibi luceat doctrina Euangelij. Verius diceret, oēm piam sanam & Euāgelicam doctrinam apud eas obscuratam, tot Pickardicis, Vuicleficis, Turelimpinis, Pepucianis tenebris offusis.

August.

xc. **P**ompa verborum rhetoricatur author, quia morte nostra concordiam piam, ait, redimere vellemus, sed ecclesiæ nostræ condemnatæ, Pontificis & Episcoporum asperitate, expulsi sunt à reliquo cœtu.

Novatus
pro fide
mortuus.
Li. 8. ca. 9

E Ecclesia non petit mortem peccatoris, viui potestis, depositis erroribus, concordiam facere, reuocando hæreses, in quibus tot annis obsordiuistis. Mori vobis nō plus prodesset, quàm Nouato heretico: qui persecutione Valeriani, Socrate in Tripartita referente, apud Phryges martyrio confectus, martyrum tamen aureolam, ob hæresim, nō est consecutus. Fatetur author ecclesias suas expulsas à reliquo cœtu Ecclesiæ, cur ergo egreferebat Melāchton Vuormaciæ, cum dixeram, vos à nobis exiisse.

xx.

Lamentatur author vinculum charitatis rumpi in eis, quia Pontifices & Episcopi trucidant nostros.

Non parcedum hæ-

E De hoc supra diximus, iure, iuste, & secundum apostolicum desyderium in desertores ecclesiæ & fidei, hoc facere possint. Imo plures peccauerunt parcendo hereticis, quā via iuris contra eos procedendo, sicut Saul peccauit, & à regno proiectus est, quia pepercit Agag regi Amelechitarum: Et quia

Et quia Achab diuifit Benadab Syrum, dixit ei Deus per ^{reticis.}
Prophetā. Quia dimifisti vix dignū morte, de manu tua: ^{1. Regū 15}
erit anima tua, pro anima eius. Sic Moyfes indignatus tri- ^{3. Regū 20}
bunis & centurionibus, q̄ ſceminabus Madianitis peper-
ciſſent: Cur, inquit, ſceminas reſeruatiſti? Nonne iſtæ ſunt, ^{Num. 31}
quæ deceperunt filios Iſrael. Ergo mulieres quæ nouerūt
viros, iugulate. Quare etiā hæreticis nō parcendum, q̄ deci-
piunt filios eccleſiæ ſuis prauis erroribus & corruptis do-
ctriniscū Madianitis ſceminab. noluit parcere mitiſſimus.

Enumeratio peccatorū & ſatisfactio, ſunt ritus ab ho- ^{12.}
minibus excogitati.

Improbando articulos proteſtantium ſupra perſpicue ^E
probauimus contrarium.

Author confirmat ſententiam de efficacia ſacramento: ^{13.}
rum, contra ſuum patriarcham Luderum, imo etiam con-
tra Bucium, qui negat ſacramenta eſſe media gratiæ, ſed ſit ^{Super Euā}
figmentum, & quæ ſuperædificantur ſint delyramenta, at ^{gelijs.}
forte iam palinodiam cecinit.

Diffiniendo ſacramentū eſſe ſignum inſallibile gratiæ, ^{14.}
vnctio & confirmatio non ſunt ſacramenta, ſed ritus.

Hui quid audio, Bucer clamorior lauro inuectus eſt in ^E
catholicos principes acerbiffime, quia noluerunt recipere
articulos cōciliatos. Et hic author ſub nomine principum
ſuorū expreſſe recuſat duos articulos per oēs collocutores ^{Luderanī}
admiſſos. At duo iſta ſacramenta, quæ ſatetur Eccleſia ^{contra li-}
tholica, aſtruxi breuibus in Enchiridio, ſed plurib⁹ in Ho- ^{brum Cæ-}
milijs de ſeptem ſacramentis, ſecundum Eccleſiam Catho- ^{ſaris.}
licam, vnde nihil nos morantur muſcæ Aegyptiacæ.

Quæ adfert author de diuitijs Episcopoz Germaniæ ſa ^{15.}
tis inuidioſe (qm̄ & in Gallia, vbi ſex ex eis ſunt pares regni ^{In diuiti-}
in Hispania, in Anglia, & maxime in Hungaria ante vaſta- ^{as Episco-}
tionem Turcicam, fuerunt diuites) rogatq; vt conſideret, ^{porum.}
quanta detrimenta eccleſiæ, quantæ clades, ex opulētia &
impe

*palinodia. contrarij rati
ut diu pot. tractatio
ſuo tractatio,*

my

Consiliū
pro cōcor
dia.

imperijs Pontificum & Episcoporum secutæ sunt. Nō dicit ex Plauto, qui inuident egent, quibus inuidetur rem habent. Hic est obuia via concordia, vt non esset opus Bucege mori vel Melan. pro sarcinda concordia. Si ecclesiæ affici oēs cederēt bonis, atq; Ludderanis darent dominia, principatus, ciuitates, arces, oppida, syluas, thelonia, census & redditus, iam esset pax confecta, nō diu disputaretur super articulis reconciliatis, vel irrecōciliatis. At nemo bonus dicet, res sacra consilium. Miror sæpe & in faciem obicio laicis vociferantibus contra opes episcoporum, vt sunt insigniter stulti, nam primo intueantur aulam totam Episcopi, vix inuenient vnum vel alterum clez, sed sunt comites, Barones, nobiles, laici, quod Episcopi Italiae, Gallicae, & Angliae non faciunt. Clamate ergo, etiā furiose contra opes episcoporum, vos laici, qre qs deuorat has opes, nisi vos laici, & Deus faxit, ne fitis Lutherani, vel hostes Ecclesiæ. Porro si principatus iste nō ptineret ad Episcopū, nōne proprium esset habiturus principem, per conscientias vestras & mille experientias, obtestor tan non mitior sit in nobilitatem & subditos, princeps Episcopus, quā princeps hæres domini esset futurus. Expergiscimini, expendite, quæ dico, ne concilium consultori sit pessimum.

16.
Prim⁹ rex
sacerdos.
Psalm. 98
4. Reg. 12
Lib. 1. epi.
2. Li. 5. epi.
10. Li. 6. e-
pist. 23

Totā formam veteris ecclesiæ mutauerunt opes & regia dominatio Episcoporum, q̄ causa fuit magnæ caliginis. Non video hoc iuste tribui ecclesiasticis diuitijs, nā primum regem inspicere in sacris literis, & inuenies Melchisedech. Moyses dux populi Israelitici sacerdos fuit. Samuel iudex fuit, & sacerdos, aut saltē inter eos q̄ inuocabant nomen dñi: Commixtę quoque connubijs erant tribus regia & Leuitica, vt de Ioiada liquet: de Machabæis, qui fuerūt Leuitæ: & Aristobolus imposuit sibi diadema regium, licet aliq̄ hoc Hircano imputet: liquet quoq; ex registro B. Gregorij eū habuisse patrimoniū Sancti Petri in Sicilia, in

in Narboneſi. Gallia, in Ethruria, in Campania, &c. Et tamē fuit vir doctiſſimus, & cultus diuini obſeruatiſſimus. Multos alios enumerare poſſem, quibus diuitiæ non fuerunt impedimento, ſed adiuuabant eccleſiaſticam dignitatem & religionem.

Quod de paſtoribus, prædicatoribus, ſcholis affixit, reſp. 17. ſpondimus in ſuperioribus.

Quæ Bucer corruptiſſima vita deformatus, ſcripſit de reſformandis moribus eccleſiæ ac abuſibus tollendis, nolo in ſtateram appendere, ob cauſas ſuperius assignatas.

DE SUPPLICATIONE D. D. PFLV.

gij & Groperi contra Eckium manſueta & patiens Eckij deſenſio.

Affixit Bucer homo pacis impatiens, ſartor ſatorque malorū farragini conuicioꝝ ſuorum, ſupplicationē quandā per egregios dños Iulium Pflug, & Iohan. Groperū Illuſtriſſ. Principi Frederico Comiti Palatino ac Bauarię Duci, & illuſtri dño Nicolao pernoto dño à Granuella (Bucero ita narrante) oblatam. Ego qui noui dolos Bucerij, & ad eius maledicta occallui, malim credere ab eo conſectum, ad lites excitandas, q̃ quod quicquam huiusmodi à viris iſtis ſpectabilibus ſit proſectum, ſine fraterna monitione præuiat: nam ſic abij Ratiſponæ ſatis tarde, ob aduerſam valetudinē 30. Iulij, quod nec verbum ſuper eo à quoquam intellexi, aut audiui, vſq; dum farraginem Bucij impreſſam in manus accepi. Ideo non eſt mentis meæ quicquid acerbius in dominos illos dicere, niſi quod Bucer fingit illos eſſe accuſatores meos: quod ſi in publicū prodierint, & tales ſe exhibeant, quales pingit Bucerus, reſpōdebo honeſte, vt debeo: verum meliora mihi de his grauibus viris polliceor, veteri amicitia nō vulgariter mihi iunctis. Nā ſi etiā nata eſſet ſupplicatio, proueniſſet à malo impulſore.

Nulla fraterna admonitio præceſſit.

Primo deſpiciamus qbus ſplēdidis titulis Bucer ornat

n Eckij

Ironia.

Eckius apertus.

S. Rex Poloniae.

Eckius Romanus in uitis Ludicis ad Damasum Papam.

Eckium: nam inter suggestores, me recenset, principū, qui noluerunt acceptare articulos conciliatos. Idonee, q̄ terfebrē correptus aurigine læsus, proxima dispositiōe ad Hydroposim timidus, q̄ tot septimanis nunq̄ ædes exire potis erā, cucurri paulas principū, & eis suggesti, ne acceptarent articulos pro conciliatis eis venditos. Audi Bucere, quā apertus est Eckius affirmat palam, si sanus fuisset, & Cēsare Carolū à Deo coronatum & omnes principes Catholicos monuisset, ut cauerent à dolis tuis & sycophantijs, quia concordiam quæris non veram, sed in speciem & fucatam, quod in te vehementer improbat Melanchton, longe in hoc te melior. Et quibus suasionibus id fecissem, superius ex annotatiōibus libri, ex examine articulorum tuorum, ex defensione principum catholicorum, ac piētissimi legati Pontificij, non obscure intelligis: Quod si in arenam cōtra me descenderis, tunc primum fortem exercitum ac paenopliā aduersus te producam, & veteris legionis militē.

Bucerus hoc titulo me decorat, Eckij, inq̄t, veteris nostri oppugnationis, & hominis his virtutibus, quæ conueniūt Romanēsis disciplinæ defensori, admodū nobilis E. Profecto ingenue, me sicut Catholicū ecclesiæ obedientem filium, dñi autem nostri Christi indignū seruum & sacerdotem, oppugnasse, oppugnare, & oppugnaturum esse, dum spiritus hos rexerit artus, errores, delicta, & lapsus vestros. Sicut simili ferme sententia scripsit ad me potētissimus ac victoriosissimus princeps D. Sigismundus Rex Poloniæ ac magnus Dux Lithuanie. Resistimus, resistimus, & resistemus cōatibus illorū, q̄ ad vixerim⁹ diuino numine aspirāte.

Nec me mouet, q̄ inuidiose me traducis defensorē Romanę disciplinæ, q̄ minimū membrum sum sanctæ Romanę ecclesiæ, tamen cū B. Hieronymo clamo humiliter ad Ro. Pontificē. Cathedrā Petri & fidē apostolico ore laudatam, censui consulendā: profligato à sobole mala patrimonio,

nio, apud vos solos incorrupta patrū seruatur hæreditas, & i. Ego nullū primū nisi Christum sequens, beatitudini tuæ consotior: super illā ædificatam ecclesiam scio, quicum que extra hanc domū agnū comederit prophanus est, & in alia Epist. Ego interim clamito, si q̄s cathedrę Petri iungit, meus est: at ab ecclesia malignantiū me phibebo iuxta ius sum Moyfi. Recedite à tabernaculis hoīm impiorū, & noli te tāgere, q̄ ad eos ptinent, ne inuoluamini peccatis eorū.

Bucerus narrat me de altera parte inter tres ab Imp. de signatum ad colloquiū, & interfuisse colloquio vsq; ad articulum de Eucharistia: ista sunt vera fateor, at mox subijcit de suo. Nihil fuisse conciliatum in libro, quod nō mea quoq; sententia cōprobatum sit. In hoc vehementer errat, q̄ mihi liber displiceret, nec reticui sententiā animi mei. Nā hoc ipsum prius dixeram Illustri dño à Granuella, et filio eius Reuerendiss. Episcopo Attrebatē. dixi Melanchtoni cui etiā processus libri displicuit, quare hoc retuli ad Illustriss. Principem Federicum, suggerens expeditius fore, si secundum ordinē confessionis Saxonicę, Augustę oblatę, procederemus, ex causis per me allegatis, iam iam enumerandis. Non displicuit Illustrissimę D. suę mea propositio, dixit tamen se locuturū super ea re Melāchtoni: q̄ respondit, placere sibi ordinē confessionis & Apologię, at tamen quia Im. proposuerit hunc librum, nō licere à iussu suę Majestatis recedere. Causę per me motę erant, quia liber esset talis: qui non per omnia posset recipi à catholicis, multo minus à protestantibus. Secundo inferuisset plerisque articulos nō controuersos, quos controuertere adferret dispendium tēporis, cū magno fastidio Illustrissimorū principum & statuū Romani Imperij, q̄ præstolarentur finem colloquiij nostri, magnis impēsis, & iactura tot dieꝝ, qui festinarent redire ad prouincias suas. Tertio quia articulis in se veris, aliquādo declaratiōes essent adiectę minus

Nume. 16

3.
Eckius nūq̄
probauit
librum.Cur liber
repudian-
dus.

1.

2.

3.

n ij res

Veritati.

Quos arti-
culos non
probauit
ECKIVS.Sola fides
non suffi-
cit.

receptæ, imo repudiandæ. Quod aut Bucer non veretur de suo expuere, nihil esse in libro conciliatum, quod non sit à me comprobatum: Noli Bucere iniuriā facere ἀλλήθειας, qui nosti Eckium nō tam malæ memoriæ (cū vestri mihi soles ant eruditionē detrahare, sed memoriā permittere) vt a cōg sit oblitus. Primum art. I. Libri recepi, explanatio nem nō. Art. II. probauit, licet neuus magnus sit in declara tione. Art. III. probauit, at declarationē minime. Art. IIII. probauit iuxta Vuormacieñ. concordia, declaratio non fuit prælecta, sicut iam edito libro, concordia Vuormacieñ. non est substituta. Art. V. probauit, at declarationem multis nominibus dixi reiiciendam, quæ etiā à diuersarijs non fuit recepta, sed alia declaratio post longam velitationem supposita, quam etsi à modo loquendi catholicorum dissidentem perspicerem, nolui tamen contendere verbis, dum aduersarij sane interpretarentur, verba quæ mihi suspecta videbantur. At qd in calce adiectum fuit de sola fide, adeo non probauit, vt improbarem maxime, his tribus causis, 1. quia scriptura nō vtitur illa vocula Solat & Luderani semper clamant se nihil recepturos, quod nō e scripturis sacris proferatur, 2. quia Augustæ Luderani cesserunt cū illa voce, qua de cætero deberēt abstinere, 3. quia Luther dixit ex huiusmodi prædicatione multa nasci schādala, & homines fieri carnaliter securos, 4. Memor es Bucere, quod tibi scriptum tuum obieci: Nam vtcunq; insanias super Mattheo, fide sola nos iustificari & saluari sine operibus, quo munus tantopere offenditur: at super Psalmis rectius sentis, eos improbens, qui fide sibi placentes, nullis bonis operibus incumbant: diuus Iacobus & patrum non pauci, præcipue vero inter hos Chrysostomus, sola fide nos iustificari, pie & recte negarunt, sed de fide intellexerunt, quæ bonorum operum sterilis sit, eoq; mortua, vt iam nec fides sit. Itaq; etiā si consutus dolis, in omne malum te obfirmaueris,

ueris, nunquam euinces me consensisse, vt sola fides iustificet, plura scio de actis, quæ non attinet in præsentia dicere, at vbi res expostulat, abunde aperiam.

4. Ex stomacho suo subdit, tñ vbi vidit requiri operam suā ad impediendū, ne conciliati articuli reciperentur, in ipsū consilium principum misit hoc testimonium.

Neq; placuit, neq; placet liber iste insulsus, neq; placebit, *Verum.* in quo tot errores & vicia deprehendi, vnde iudico, sicut semper iudicaui, eum à Catholicis non recipiendum, qui relicto modo loquendi ecclesiæ, Melancthonizat.

Et idem ego Eckius non consensi, neque vidi librum *Verum.* Cæsareæ Maiestati oblatum, sed solum prælecti mihi fuerunt articuli Ludderanorum, multo minus cōsensi in scripturam quandam, quæ dicitur Imp. oblata cum libro, quā nunquam vidi.

ECKIVS SVBSCRIPSI T.

FAteor me requisitum à principe, cui nihil non debeo in causa religiōis, vt dū per paraxismos nihil possem scribere, misit ad me denuo, vt dictarem, quod feci, & magister missus ex ore meo excepit, & ægre subnotaui. Eckius subscrip. non quod Bucius annotauit, Eckius scripsit: Memor sum plures fuisse articulos, at maiore partē Bucerus in gratiā meā, vt est homo pius & misericors, omisit: ego nō misi in senatū, neq; sciui scriptū esse missum. At si princeps meus catholiciss. misit, ratū & gratū habeo inuito Bucero.

Et hoc mihi imponit Bucer, cū videret, ingt, librū non, vt formis loquendi scholasticis, sed scripturæ & sanctorū patrum, statim initio colloquū, quā fastidiret ac contemneret hunc librū, haud obscure præ se tulit. Egregie vt omnia scilicet Bucerice, Audi apostata, non vtitur Eckius forma loquendi scripturæ & patrum: Cur ei non respondetis ad scripta sua de primatu Petri, de pœnitētia, de sacrificio missæ, de purgatorio, Cōmentaria psalmorum 1. & 20. &

n ij Aggæi

Geor. Saxo.

Aggæi prophetæ, ad tot Homilias de tempore, sanctis, sacramentis, decalogo, Cur nō ad alia multa quæ edidi contra disputationē Berneſi, quæ disputaui Lipſiæ, quæ Badæ, confutationem item ordinationis Brandenburgen, solus ille indoctus profiliit Grāmaticus Hofander, quem tamen non indocte excepi, nec inhumaniter, vt merebatur. Scio q̃ Vuittenbergij iactarent ante congressum Lipſensem, Eckius erit impar Carlſtadio & Luddero, q̃a allegabit ſuū Scotum, Ockam, Thomam, &c. at cōtra illi proferent Auguſtinum, Hieronymum, Cyprianū. Sed quid dixit ad me catholicus & immortalī memoria dignus, Dux Georgius Saxo. Video & vos afferre eccleſiaſticos doctores & ſcripturas, & pertinentius, quā aduerſarios veſtros, qui iactabant antea, vos ſophiſtam, & q̃ ſanctos doctores non legeritis: Bucere, oblitus es ne veteris prouerbij, vt Hiero. inquit: Mendaces memores eſſe oportere. Primo iactaſti, quomodo librū hunc (profecto non probandū) comprobauerim, iam affers me illum contempſiſſe ac ſatiſſe.

Groperus nō rediit ad Eckium ſicut promiſit.

6. Poſt finem colloquij, ei, à collegis ſuis rursus cognoſcenda, præſentata ſunt, quæ vt conciliata, etiam Imperatori offerrebantur, & eius aſſenſu Imp. exhibita ſunt. Forte autumat Bucius infirmitate excidiſſe memoriā actorū, fateor veniſſe collegas meos, & mihi languenti in lecto prælegiſſe, articulos Ludderanorū & nescio quæ alia, dum autē grauius laborarem, & vix tertiam partem caperem eorū quæ legebantur à D. Gropero, & ipſi videntes plus gemitibus intentum, quā eorum petitioni, vltro obtulerunt ſe redituros, quod fuit mihi gratiſſimum. Verum qua cauſa impediti, non redierint, ignoro: Nam die meliori (vt medici præſtituunt) potuiſſem librum, & articulos & omnia perlegiſſe, pro ea quæ in me eſt, legendi celeritate. Imputet ergo Bucius negligentibus & nō redeuntibus, ſi quid neglectū eſt, nō languenti Eckio. Quod ſubneſcit excucullatus apoſtata

stata, vane & imprudenter me scripsisse articulos de libro supra memoratos, vt vanum & impudēs Buceri iudicium dimitto, malo agere cum amicis.

AD SVPPPLICATIONEM CLARISS. VI-
rorum D. D. Iulij Pflug & Iohan. Gropperi, opera
Buceri in gratiam Eckij publicatam, eiusdem
Eckij amica responsio.

Confictam hanc esse suspicor supplicationem, cū non sit boni viri proximum nihil huiusmodi cogitātem, maxime collegam, sine admonitione præuia, traducere, & innocentem accusare, minus hoc facturi sunt viri optimi, at quia maledicentia Buceri, qui gaudet litibus, hæc prodierunt, necesse est non negligere famam, sed respondere, omni tamen modestia, quoniam nō est mihi animus lædendi collegas, & quod adhuc nesciam, an supplicatio illa sit collegarum aut Buceri, nā si collegæ me nihil huiusmodi merentem, theonino dente arroderēt, sensuri essent & ipsum Eckium non edentulum.

1. Queruntur se grauē calumniā passos, quod scripto suo in senatū sacri imperij transmissio, testatus sit Eckius, librū exhibitum neq; placuisse, neq; placitū ob tot errores deprehensos. Quem etiā nullis rationibus additis dānam.

Amici, quæ affertis in librum dixi, non nego at cur hæc in personas vestras recipiatis, nisi essetis authores libri, nescio, librum reiicio, non vos collegas meos, neq; nisi in senatum imperij.

2. Audiuius eum in singulos articulos censuras consarcinasse, vbi astruat librum nullius esse momenti ad componendas religionis discordias. Et hæc dicitis me febricitantem impetu animi effudisse.

Amici, quæ præpropere illustrissimis & vere catholicis (vt tota nouit Germania) principibus meis scripsi, vt intelligentiam articuloꝝ haberent, nō diffiteor. Et iā hoc libro

in.

in publicum orbi trado, adeo non me pœnitet facti. At qđ hæc ad vos, de libro, qui non est vester. Non autem impetu effudi, sed pro zelo in ecclesiam & fidem catholicam, & pro mea in principes meos obseruantia, nam ob id mihi largiuntur stipendia, vt quoties veteris religionis ac fidei catholicæ negocium occurrat, eis inseruiam. Hoc sciant omnes desertores fidei, etsi mea sponte se. ap. & fidem catholicam defendere paratus sim, tamen etiam ab optimis principibus ad hoc conductum, vt nō mirentur, cur strenui militis indefessam operam præstem.

3. Euicit Eckius, vt illustrissimi principes Bauariæ, & per hos alij, in hanc sententiam adducti sint, vt velint hæc eadem à Cæsarea Maiestate approbata.

Amici, puer iste aliam habet matrem, vt prouerbialiter dicitur: Non existimate, me ista non intelligere (si saltem vos estis supplicantes) quia non à vobis prodierunt, sed quispiam ægre tulit, Catholicos principes noluisse acquiescere consilijs male institutis, hinc illæ lachrymæ, & hanc fabam in Eckium cudunt. Belle, quicquid desipiunt Reges plectuntur Achiui. Vtcunq; amici, non mihi hoc arrego, principes per me adductos, quorum nullum per ægritudinem potui alloqui: sed vt prudenter, circūspecte ac catholice agerent, & frangerēt dolos Sinonis istius Bucerii, Deus fecit, & spiritus sanctus cui curæ est apostolica ecclesia, eis hoc inspirauit. Tenetis? Credite.

At modo Collegæ mei incipiunt rhetoricari, & argute quidem.

A dubio.

4. Si priuato cōsilio in hoc negociū essemus permoti, si liber ab Imp. oblatus (nō à nobis profectus) nō fuisset cum Eckio plectus. Si non fuisset à summis viris ante colloquiū cōprobat, si nō Eckius maximā illam libri partē, & quæ cōcordata sunt, sana, nō tm̄ voce, sed partim scripturæ suæ testimonio recepisset, haberet, qđ p̄texeret: festiuissime ista.

Amici,

Amici, Liber iste fuit prælectus vobis duobus prælecto-
ribus, & confestim à me improbatus: Si essem tam suspi-
cax, non deesset, quod diuinarer, at in fine vbi fuit mutas-
tus liber, & Imperat. Maieftati præsentatus, nec à me visus
est, minus lectus: Cuperem audire nominatim, qui sint illi ^{1. Iohan. 4}
summi viri, qui probauerunt hunc librum. Didimus sum,
non credo omni spiritui, nam de eis hodie dico, quod su-
pra memini me illustri D. à Granuella respondisse. Quod
iactatis me recipisse illa concordata. Respondeo cum cæco
illuminato. Dixi vobis iam & audiistis, quid iterum vultis ^{Iohan. 9}
audire? Si clausus essem carcere, errores illos non compro-
barem, quāto minus comprobaui in liberis comicijs. Ex-
hibete scripturam, estote fortes, & Eckium conuincite syn-
grapha, ad Græcas scilicet Calendas.

Non metuimus Eckium vllū fucum vobis facere posse, s.
superioribus expensis, at si Eckiana persuasio obtinuerit, &
vos in grauem suspensionem adducimini, qui Cæsarem nō
in tempore monuistis.

Amici, Rhetorismi facite finem, non me traducatis &
odiosum faciatis principibus viris, ob finistram, vanam, &
friuolam suspensionem. Volo & ego clementissimum Imp.
nostrum Carolum Deo amantissimum, adhibere fidē ma-
gnis illis viris, at neuter credo arrogabit sibi, in articulis fi-
dei maiorem noticiam, quā habeant Theologi omniū na-
tionum, ad quos se remittit Eckius.

Gratias agunt Deo, qđ dominationes eorū audiuerunt ^{6.}
Eckium sua voce, nobiscū approbare, omnia cōciliata. Gra-
tia Deo, quod Eckij manus apud nos est, eū approbasse ar-
ticulum iustificationis, iuxta sententiā, quā liber ab Imp.
oblatus amplectitur: Et author fuit vt expuncto illo arti-
culo, qđ copiosior erat in libro, macrior ille sit substitutus.

Amici, Quā prodigi estis agendo gratias Deo, vbi
non oportet, scđā est diui Pauli instructio, Semper gaudete ^{1. Theff. 5}
o fine

*scriptura aut scholasti-
mam propria scripta*

sine intermissione orate, in oībus gratias agite, hæc est enī voluntas Dei in Christo Iesu in oībus vobis. Iactantia vestra inanis est, ne durius dicam, me falsa & erronea approbasse. De syngrapha iam dixi, proferant si quid habent, iterum dico proferte, alioquin Eckius & totus mundus aliud iudicabit. Sed bene res agitur, vlcus monstratur, in articulo iustificationis. Hoc primo dixerim, nihil indoctius toto libro me audisse, quā istius articuli declarationem. Amici negatis adhuc existimate Eckium tam memorem, vt illius deliquia puerilia, & sophistica possit proferre, quādoque eum vrgebitis. Cordato cuique viro hoc confirmo signo male explicatum articulum in libro, quod hic alium substituerunt articulum, genuino repudiato. At si hunc librum Cæsar approbavit, cur temere in contemptum Maiestatis suæ, articulum propria autoritate reiecitis.

Aut si ego probavi articulum iustificationis & in libro quomodo accusatis me fuisse authorem expungendi articulum, puta quia cum leone congregatis vulpes.

Amici, additis articulum fuisse copiosorem repudiati, macriore substituto, quis vobis credat, vt hanc permutationem feceritis: Glauci scilicet & Diomedis, velut Iustinianus Imperator in proemio pandectarum illius Homerici meminit, vt additus sit ieiuniosior.

Amici, dicitis me approbasse articulum libri de iustificatione, fateor, at quod declarationē inutilem probem mancam, mutilam, infantilem, nec Dea fides mihi psuadebit. Amici, dicitis articulum macriorem per me substitutum, vos fallit memoria. Ergo ne Eckius relicto ecclesiastico modo loquendi erit simia, Luderum, Bucerum, & Apologiam imitabitur: & permittet speluncæ hæreticorum, sola fide nos iustificari. Absit hoc, & deum precor, ne vnquam patiat me in has cadere insanias.

At Lectorem alloquar. Cum declaratio libri super articulo

*Deliquit pt. 2.
forte*

*gemini. & muting
et penharus*

culo iustificationis legeretur, nec tamen aduersarij respondere possent ad sophismata (sicut dixi Melanchtoni, quid dares, vt à parte tua essem, & meros illos cauillos detegerē) nec etiam cedere vellent, & duo colloquia inaniter perderemus cum iactura temporis, ego Coryceus auscultabam, quorsum ista pertinerent: tandem fastidio impatiens, alioquebar collegas, Sinite librum, quia maior est disputatio de accessorijs, quā de principali. Et ita proposui, in re sunt quatuor, quæ vtrinq; asserimus.

Peccatum.	Fides.	Charitas.	Opera.
1	2	3	4

In re conuenimus, at in verbis, & cui debeat iustificatio, discordamus. Nam in primo gradu, quando est peccator, nemo dicit eum iustificari, at in secundo gradu, quando ille credit sibi remitti ppter Christū, hic vos dicitis hūc peccatorem iustificari, nos contra dicimus, hunc habere viam ad iustificationem, sed nondum iustificari, nisi adueniente charitate, dicente Iohanne: Qui non diligit, manet in morte. Ergo cū in secundo gradu, nondū diligit Deum, adhuc est in morte peccati mortalis. Dispeream si illa vnica inductio non sit succosior, quā multiloquentia sophistica libri, & etiam quā sit illa recens suppositicia & macra declaratio, cuius me patronum (si dijs placeret) libēter faceretis, tantum abest à vero, vt hunc articulum, vel conceperim, vel substituerim, addidi præterea, q̃a sola in sacris scripturis non legatur, Paulus fidē dicit nihil esse sine charitate ad Corinthios, factores legis laudat Romanis, fidem quæ per dilectionem commendat ad Galatas. Iacobus Apostolus mortuam dicit fidem sine operibus. Iohannes & ipse Apostolus eum dicit manere in morte, qui non diligit. Contra tot Heroes, imo cōtra spiritū sanctum Eckius consentiet aduersarijs, solam fidē iustificare. Absit, Es me-

o ij mor

mor Groppere, quid mihi obieceris coram Reuerendiss.
D. Legato, ego modestiā pollicitus sum & seruabo, quod
si redieris, hæc audies & plura.

7. Optant vt tantum meriti essent apud illustrissimos Ba-
uarix principes & assentientes, quod prius auditi essent de
conciliatis articulis, antequam damnarentur.

Amici, Cur non reddidistis rationem Catholicis prin-
cipibus super articulis, qui falso iactantur reconciliati, vel
adhuc proferte, & humanissimos ac Christianissimos, &
summa pietate principes experiemini. Et si meis satisfacere-
tis motiuis, non sum pertinax, libenter cedo, dum meliora
videro, at præstare non potestis.

8. Rogāt illustrissimū Principem, ac illustrem dominum,
vt eos ab iniqua vindicet calumnia, iniurias patienter scis-
mus ferendas, sed crudelis hominis est negligere famam,

Amici, cur frustra doletis, pueris flentibus dicere soles-
mus, quis tibi abstulit panem, iniusta à iustis impetrare nō
debet, fingitis nescio quas calumnias & iniurias, sistite, &
expendite, vultis ne Eckium calumniatorē dicere? prodibit
iureconsultus & vos faciet pœnitere maledicētiæ. Etiam
si vera essent omnia, quæ fingitis, an eo quia à vobis dissens-
tio, ideo vobis calumniam infero? Ideo vos iniuria afficio?
ex quo iure ciuili vel canonico has illepidas inferetis con-
sequentias. Nolo aceto aspergere dicta, memor promissæ
modestiæ, alioquin dicturus, hic homo olet malo suo, &
quod subdolus præstigiator Bucius, pomum hoc discors-
diæ inter nos iecit, vt suas fraudes latius propagare posset.
Ego arbitror vos veteri esse in Eckium animo, hoc est, a-
mico & beneuolo, eundem stabilem & firmum apud eum
inuenietis, expendite eum consentanea fidei catholicæ dis-
xisse & probasse, sed exoticā obſcuro iugulasse, vt debuit. Os-
remus Deum mutuiter, vt Cyprianus Cornelio Papæ se
commendabat.

ILLV

*exoticus a. u. p. u. g. i. n. i. u. s.
aduentus*

ILLVSTRIBVS

ET EXCELLENTISSIMIS DOMINIS D.

Nicolao Pernoti à Granuella, magistro Scriniij, libe-
 lorum sacrarumq; constitutionum ac Imperia-
 lis sigilli custodi, Et D. Ludouico, Dño Prati
 supremo Imperiali Cubiculario, Patro-
 nis suis pientissimis obsequia
 offert paratissima.

LDIDIT Bucerus Procere illustres acta Co-
 miciorum Ratisponen. sublesta fide: & in his
 egregie aliquādo adulatur, ubiq; autem simu-
 lat religionem & pietatem, quam nunq; præ-
 stat, neque præstare intendit, sed omnia quæ

Christianismi sunt temerare præsumit. At diuus Paulus ^{2. Cor. 11}
 nos ab hac impia simulatione præmonuit, dum Corinthi-
 is scriberet. Ipse enim sathanas transfigurat se in angelum
 lucis, non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur,
 velut ministri iustitiæ, quorum finis erit super opera
 eorum. Nam eiusmodi pseudoapostoli sunt operarij sub-
 doli transfigurantes se in apostolos Christi: qualis præ cæ-
 teris est Bucerus, patriarchas suos imitans, Arrium, Euty-
 cen, Pickardum, Hussum & similia mōstra, nam in ipsa pri-
 mitiua ecclesia martyrum huiusmodi simulatione fallebāt
 simplices: vt docte Cyprianus monuit prælatos loquēs de
 diabolo & filiis eius hæreticis. Qui secundum apostoli vo-
 cem transfigurat se velut angelum lucis, & ministros su-
 os subornat, velut ministros iustitiæ, asserentes noctē pro
 die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei,
 perfidiam sub prætextu fidei, Antichristum sub vocabulo
 Christi: vt dum verisimilia mentiuntur, veritatem subtili-
 o iij tate

Cyprianus
 de simpli-
 citate præ-
 latorum.

Bern. super Cant.

Matth. 7

Li. 3. moralium.

tate frustrentur, cum pluribus alijs quæ sequuntur de primatu S. Petri & vnitatem Ecclesiæ. Quæ sancti Martyris verba, si quis conferat cum epistola Bucerii ad T. Illustrè dominationem Ludouice, mox agnoscat eum suis coloribus depictum. Et accurate hunc dolum hereticorum Bernardus expressit. Hi sunt, inquit, qui veniunt in vestimentis ouium, ad nudandas oues, ad spoliandos arietes, intus autem sunt lupi rapaces, hi sunt oues habitu, vulpes astu, astu & crudelitate lupi. Mali sunt, & videri boni volunt, malivideri timent, ne parum sint mali. Etenim minus semper malitia palam nocuit: nec vnquam bonus, nisi boni simulatione deceptus fuit, neque enim est apud eos virtutes colere, sed vitia colorare, quasi quodam virtutum Minio. Recte monuit B. Gregorius peculiare esse hæreticis, vt similes lata humilitate fideles decipiant. At ne incauti catholici fucis verborum & simulatione impia seducantur, detraxi lupo rapacissimo ouium vestem, & asino Cumano pellem leoninam, vt aduertenti non facile imponat, vtcunque iactet regnum Christi, instaurationem ecclesiæ, sacramentorum puritatem, ministrorum ecclesiæ pietatem, antiquum est prouerbiū, plures Thyrsiferos, paucos est cernere Baches. Simulat pietatem, vt serat impiam suam doctrinam & sacrilegam, at adeo in sole posui eius dolos & fallacias, vt catholicus quisque illas vitare valeat, & ei insultare, & dicere sicut Septitiano. Decipies alios verbis vultuque benigno: nam mihi iam notus dissimulator eris.

Cum vero vos Illustrès domini, diuo Imp. nostro Carolo V. à deo coronato, in hoc sacro fidei negotio consilijs vestris assistitis, & per uigili diligentia impense laboraueritis, si in religione & fide pax & concordia statui potuisset in Germania, si aduersarij non pertinacius in semel conceptis erroribus obriguissent: quapropter & vestris excellentissimis dominationibus volui nostras agologias & annotationes

notationes communicare, vt certius valeatis Nestoreo vestro officio apud gloriosissimum Cæsarem satisfacere, & ipse vestigia piissimorum Imperatorum sequens, Constantini magni, Valentiniiani, Gratiani, Theodosij maioris, Theodosij iunioris, Marciani, Iustini, Iustiniani, Caroli magni & aliorum Imperatorum & Regum Catholicorum fidei integritatem conseruet, ecclesiam defendat, & extirpatis ac extinctis hæresibus veram religionem triumphare faciat. Ego me Illustribus dominationibus vestris catholicis commendo. Valete Ingolstadij 18. Decembris Anno salutis sesquimillesimo 41.

Illustrium D. V.

deditissimus

Io. Eckius

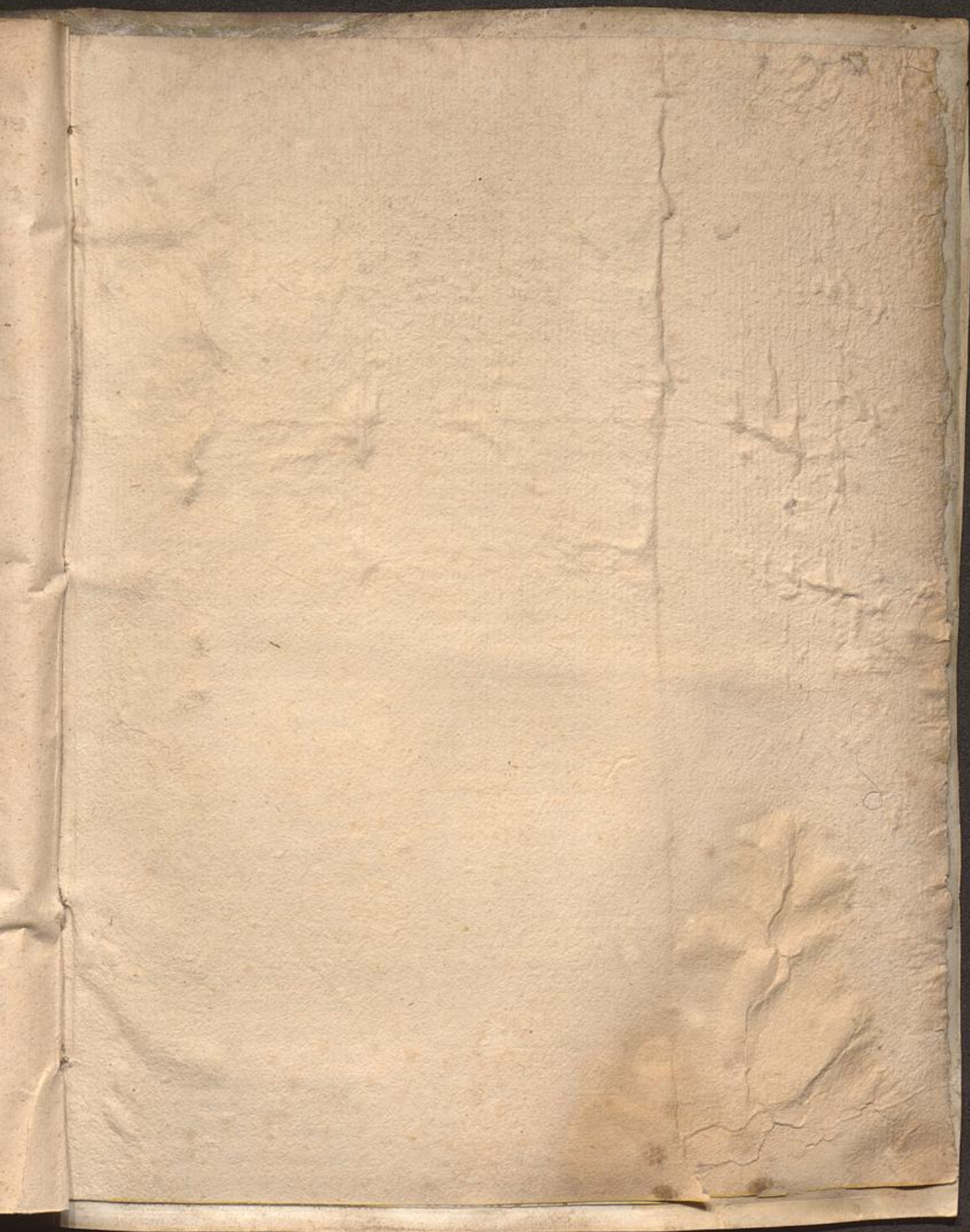
SOLI DEO GLORIA.

Cur reformatio Bucerana indigna sit, qua repudiando bonas horas male locemus, non semel superius in libro assignauimus, exclamaret contra eum Menedemus Terentianus: Diu vestram fidem, ita comparatā esse hominum naturam omnium, aliena vt melius videant & iudicent, quā sua. At valeat Suffenus, qui non videt maticā, quod in tergo est.

Ingolstadij VIII. Decemb. XXX. scilicet die postquam incepta est apologia pro Catholicis principibus.

Paulo III. Pontifice & Carolo V. Imp. Pio Felice Augusti. orbi Christiano præsidentibus. 1541.

FINIS.

IOANNIS ERVVI

Apologia sua

ALPHONSI VIRVESII

Philippica 20 contra

reburum et alios

E

139

Th

1287